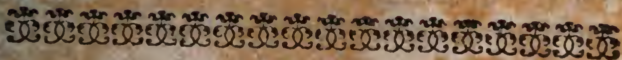

HISTORIARUM NOSTRI TEMPORIS

LIBER OCTAVUS.

Complectitur

CONDITIONES PACIS.

SUMMARIUM.

I. ARticuli Pacis inter Regem Hispaniarum Catholicum & confœderatos Ordines Germaniæ Inferioris. II. Articuli Pacis inter Imperium & Regnum Sueciæ. III. Articuli Pacis inter Imperium & Regnum Galliæ. IV. Executio Pacis Suedicæ. V. Executio Pacis Gallicæ. VI. Repartitio seu distributio satisfactionis Suedicæ per Circulos Imperij. VII. Exauctoratio Cæsareæ & Suedicæ militiæ.

ARTICVLI PACIS, INTER REGEM HISPANIARVM & CONFOEDERATOS BELGII Ordines

Concepti, Conclusi, Signati MONASTERII 30. Ianuarii. Anno 1648.

1. IN primis declarat prædictus Dominus Rex, & agnoscit, quod prædicti Domini Ordines Generales Unitarum Belgii Provinciarum, & Provinciæ earundem respectivè cum omnibus associatis Ditionibus, Oppidis & terris adpertinentibus, sint liberi & absoluti Status, Provinciæ & Ditiones: in quos, vel quas, nec in ijsdem associatas Ditiones, Oppida & Terras, ut suprà, prædictus Dominus Rex nihil prætendit, nec nunc, nec unquam pro se, hæredibus & Successoribus suis, quidpiam prætendet; & consequenter, quod cum iisdem Dominis Ordinibus contentus sit tractare, quẽadmodum in præsentiarum facit, super PACE PERPETUA, juxtà cõditiones hic ponè descriptas & declaratas.

2. Scilicet: Quod præfata Pax sit futura sincera, firma, fidelis, & inviolabilis, & quod consequenter cessaturi sint, deserendique omnes actus hostilitatis, cujuscunque demùm ii possint esse generis, inter antè nominatos Dominos Regem & Ordines Generales, tam mari, aliisque aquarum fluxibus, quam terrâ, in omnibus corun-

dem respectivè Regnis, Ditionibus, Terris & Dominiis, pro omnibus illorum subditis & inquilinis, cujuscunque qualitatis & conditionis ii sint, sine exceptione locorum aut personarum.

3. Quilibet retinebit & realiter effectivè gaudebit Ditionibus, Oppidis, Locis, Terris & Dominiis, quæ tenet, & in præsentiarum possidet, absque ullâ turbatione, inquietatione, directè aut indirecte, quocunque demùm modo isthæc posset accidere, inter quæ intelligũtur comprehendi Municipia, Pagi, Vici & fundi, solique planicies inde dependens. Et consequenter universus districtus Territorij Sylvæducensis, ut & omnia Dominia, Oppida, Arces, Municipia, Pagi, Vici, fundus solumque campestre, à dictâ Civitate & districtu Sylvæducensi dependentia: Urbs & Marchionatus Bergarum ad Zoomam: Urbs & Baronatus Bredæ; Civitas Trajectensis ad Mosam, & Jurisdictio ejusdem; quemadmodum etiam Comitatus de Vronhooff: Gravia, & Ditiuncula de Cuyck: Hulstum & Ballivatus Hulstensis, Seneschallatus ejusdem, ut & Seneschallatus Axeliæ, situs ad latus Meridionale & Septentrionale Rivi Geulæ: quemadmodum etiam Fortalitia, quæ prædicti Domini Ordines in præsenti possident in Ditiuncula Waesiæ; & alia quæcunque Oppida, locaque, quæ memorati Domini Ordines occupant in Brabantiâ, Flandriâ & alibi, manebunt dictorum Dominorum Ordinum in omnibus ijsdemque juribus & partibus absolutæ jurisdictionis, superioritatis, absque ullâ exceptione, atque eodem modo, quo tenent Provincias Unitas Belgii, subintelligendo quod omne residuum dictæ ditiunculæ VVaesiæ, exceptis jam dictis Fortalitiis penes Regem Hispaniarum sit remansurum. Quod attinet ad tria membra Transmosani, nempe Falcoburgum, Daelhemium, t'Hertogenrada, remanebunt in Statu in quo in præsenti se habent, & casu quo disceptatio & controversia super iis oriatur, causa isthæc remittetur ad Cameram Bipartitam, de quâ postea fiet mentio, in ordine ut decidatur.

4. Subditi & Inquilini Ditionum dicti Domini Regis & Ordinum, bonam omnimode correspondentiam,

amicitiamque mutuam servabunt, obliteratâ memoriâ offensarum, damnorumque, ante hac præbitarum, aut inflictorum; poterunt quoque frequentare & morari hi in illorum, vice versâ. Ditionibus, atque inibi sua negotia & commercia exercere in omni securitate, tam mari fluminibusque aliis, quàm terra.

5. Navigationes & negociationes in Orientalem & Occidentalem Indias, manutenebuntur, juxta & secũdùm formam Privilegiorum eatenùs hactenùs indultorum, aut adhuc indulgendorum: atque ad horum certitudinem securitatemq; faciet præsens hic Tractatus, & Ratificationes utrinque eum in finem producendæ. Cõtinebuntur autem sub antè mentionato Tractatu omnes Potestates, Nationes & Populi, quibuscum, cum sæpè dictis Dominis Ordinibus, aut Societate, sive Orientali sive Occidentali illorum nomine, intrà limites indultorum sibi Privilegiorum, amicitia aut confœderatio intercedit: Et utraque pars, scilicet honorificentissimè memoratus Dominus Rex, & præpotentes Domini Ordines respectivè, permanebit in possessione, gaudebitq; ejusmodi Dominiis, Urbibus, Arcibus, Munimentis, Commerciis & Terris in Orientali & Occidentali Indiis, quemadmodum etiam in Brasiliâ, junctis oris Asiæ, Africæ, & Americæ respectivè, velut dicti Domini Rex & Ordines, prædicta respectivè tenẽt possidentque; inter isthæc specialim comprehensis Locis, per Lusitanos ab anno 1641. Dominis Ordinibus ademptis, interceptis, & occupatis; comprehensis etiam Locis, quæ ipsos Dominos Ordines posthac sine infractione aut offensa præsentis Tractatus continget acquirere & possidere; Eruntq; Præfecti Societatis, tam Indiæ Orientalis, quàm Occidentalis Provinciarum Unitarum, ut & Ministri, Majores minoresq; Officiarii, Milites, Naviculariij, in actuali servitio hujus aut istius Societatis existentes, aut qui illud reliquere: quemadmodum etiam illi, qui extrà eorundem respectivè servitia, tam in hisce regionibus, quàm in districtu dictarum duarum Societatum, continuant perseverantq; adhuc, & post hac etiam possent impendi, erunt, & permanebunt liberi, absque ullâ

mole-

molestatione, in omnibus Ditionibus sitis sub Imperio utriusq; dicti Domini Regis in Europâ: Poterunt item iter facere, negociari, illasq; frequentare, ad instar aliorũ hujus Status inquilinorum. De cætero conventum & stipulatum est, ut Hispani retineant suas navigationes, in eundem modum, quo easdem in Indiam Orientalem in præsentiarum tenent, usurpantque, absq; facultate illas ulterius extendendi; qua ratione vicissim Incolæ Unitarũ Provinciarum tenebuntur abstinere à frequentatione locorum, quæ Castellanis in Indiis Orientalibus patent.

6. Quantùm verò attinet ad Indias Occidentales, Subditi & Inquilini Regnorum, Provinciarum, Terrarumque commemoratorum Dominorum Regis & Ordinum respectivè, abstinebunt, cavebuntq; sibi à Navigationibus, Negociationibusq; in omnibus Portubus & locis Fortalitijs, Stabulis mercimoniorũ vel Castellis instructis, alijsq; omnibus ab unâ vel alterâ parte possessis; scilicet, subditi prædicti Domini Regis Navigationem nõ instituent, negociationem non dirigent, ad Portus locaque à prædictis Dominis Ordinibus insessa, neq; subditi dictorum Dominorum Ordinum tale quid præstabunt in Portubus locisque, per dictum Dominum Regem retentis; atque inter loca per dictos Dominos Ordines insessã, censebuntur etiã loca, quæ Lusitani ab Anno 1641. ademerunt in Brasilia dictis Dominis Ordinibus; quemadmodum & comprehenduntur inter ea omnia alia loca, quæ in præsentiarum possident, quam diu illa fuerint sub Lusitanis; absque eo quòd præcedens Articulus quidpiam possit derogare contento præsentis.

7. Et quia justo, longoque temporis spacio opus est ad commonendos eos, qui extra prædictos limites cum viribus & navibus agunt, ut ab omnibus actib. hostilitatis desistant, conventum est, ut Pax, intrâ limites Privilegij antehac viâ continuationis concedendi, non antè initiũ sumat, quàm mox ab anno factæ conclusionis præsentis Tractatus. Quantùm verò attinet ad limites Privilegij antehac ab Ordinibus Generalibus Societati Indiæ Occidentalis indulti, aut viâ cõtinuationis adhuc indulgendi, conventum est, ut ibidem Pax non priùs rata habeatur,

beatur, quàm ab expiratione medij anni à concluso, ut supra Tractatu, subintelligendo, si notitia antè memoratæ Pacis intra prædictos respectivè limites, instrumẽto publico hinc inde citiùs pervenerit, quod tũc, ab horâ notitiæ, hostilitas illis in locis teneatur cessare; sed si post præfatum spacium anni aut medij respectivè, intra antè dictos limites jam dictorum Privilegiorum, aliqui actus hostilitatis intervenerint, damna mox sine dilatione viâ restitutionis reparabuntur.

8. Subditi & Inquilini Ditionum dictorum Dominorum Regis & Ordinum, negociantes in hujus aut istorum Ditionibus, non tenebuntur persolvere graviora jurium onera & impositiones, quàm ipsimet hujus aut istorum proprii respectivè subditi: In tantùm ut Inquilini & Subditi Unitarum Provinciarum sint futuri permansurique exempti à certâ taxâ viginti per centum, aut etiam simili majore vel minore, vel aliâ quavis impositione, quam dictus Dominus Hispaniarum Rex, durantibus duodecennalibus inducijs retulit, aut posthac directè vel indirectè intenderet referre, à prædictis inquilinis & subditis Provinciarum Unitarum, vel eosdem oneribus, suprà aut amplius quàm proprios suos subditos gravare.

9. Prædicti Domini Rex & Ordines, non poterunt extrà suos respectivè limites ullas impositiones aut Gabellas, propter ingressum, egressumve, aut alia commoda, ratione bonorum transeuntium, aquâ vel terrâ percipere.

10. Subditi dictorum Dominorum Regis & Ordinum, fruentur reciprocè, in Ditionibus tam unius, quàm alterius partis, antiquâ immunitate Teloniorum, in quorum illi quieta possessione fuere, antè initium motuum bellicorum.

11. Frequentatio, Conversatio & Commercia, inter respectivè subditos, non poterunt impediri, & si quæpiam impedimenta contingat intervenire, eadem quantocius realiter & de facto submovebuntur.

12. Post diem Conclusionis & Ratificationis hujusce Pacis cessare faciet Rex perceptionem omnium Te-

loniorum ad Rhenum & Mosam, quæ antè motus bellicos fuere sub jurisdictione & districtu Unitarum Provinciarum; speciatim etiam Telonium Zeelandicum: In tantùm ut Telonium istud ex parte Suæ Majestatis, neque in Civitate Antverpiensi, neque alibi persolvetur; subintellecta hac Conditione, ut mox post suprà dictum diem Ordines Zeelandiæ vice versâ, sive reciprocè, in se onus suscipiant & persolvant, primò & antè omnia ab eodem ipso die, annuos reditus, qui ante annum 1572. super dictum Telonium, per modum Hypothecæ sunt impositi, & in quorum proprietarii & redituum perceptores possessione & perceptione fuerunt antè initia prædictorum bellorum, quod pariter præstabunt proprietarij aliorum supra dictorum Teloniorum.

13. Sal candidum, sive percoctum, & elaboratum, transvectum è Provinciis Unitis, in Ditiones prædictæ suæ Majestatis, acceptabitur & admittetur ibidem non alio onere aut altiore impositione, quàm sal crudum, rude & inelaboratum; eadem ratione sal eductum è Ditionibus dictæ suæ Majestatis in Provincias Unitas, admittetur & distrahetur vicissim, non alio, quàm prædictorum Dominorum Ordinum Sal. gravamine.

14. Flumen Scaldis, ut & Canales condicti t'Sas, Svvyn, & alia ostia maritima, flumini & canalibus dictis respondentia, ex parte Dominorum Ordinum, habebuntur occlusa.

15. Naves & Merces, subeuntes deferentesve Portus Flandriæ respectivè, similibus omnibus impositionibus, aliisque omnibus, apud jam dictum Dominum Regem esse debebunt, erunt, remanebunt gravatæ; ac bona mercésve quæ Scaldi, aliisque Canalibus, superiore articulo mentionatis, inter adscendendum descendendúmve respectivè gravantur, convenieturque deinde inter partes respectivè super viâ modisque æquandorum utrinque ejusmodi gravaminum.

16. Civitates Hanseaticæ, omnesque illarum Cives, Inquilini & Territoriales, quantum ad punctum Navigationis, & Negotiationis in Hispaniis, Regnis, Statibusq; earumdem attinet, gaudebunt omnib⁹ & ijsdem

Juribus, Exemptionibus, Immunitatibus & Privilegijs, quæ per præsentem Tractatum sunt conventa, vel super quibus conventio posthac fieri posset, propter, & respectu subditorum & inquilinorum Unitarum Provinciarum Belgii. Et reciprocè dicti Subditi & Inquilini Provinciarum Unitarum, gaudebunt omnibus ijsdem Juribus. Exemptionibus, Immunitatibus, Privilegijs & Capitulationibus, tam in constituendis Consulibus in Civitatibus nominatioribus vel maritimis Hispaniarum, & alibi ubi opus fuerit; quam pro Mercatoribus, Negotiorum Gestoribus, Navium Præfectis, Naviculariis, aut aliter; Atque eadem omnino ratione qua dictæ Civitates Hanseaticæ in generali aut particulari obtinuerunt antehac aut practicarunt, vel obtinebunt practicabuntque deinceps, in Securitatem, Bonum & Promotionem Navigationis & Negotiationis earumdem Civitatum, Mercatorum, Negotiorum Gestorum, Commissariorum, aliorumque qui inde dependent.

17. Præterea Subditi & Inquilini Ditionum dictorū Dominorum Ordinum gaudebunt eadem securitate & libertate, in Ditionibus dicti Domini Regis, quæ concessa est subditis Regis Magnæ Britanniæ ultimo Tractatu Pacis, arcanisque articulis conventis cum Comite Stabuli Castiliæ.

18. Mentionatus Dominus Rex quamprimum debitâ curâ providebit, ut honesta loca ordinentur ad sepulturam Cadaverum, eorum quos ex parte Dominorum Ordinum, sub obedientia dicti Regis, mori continget.

19. Subditi & Inquilini Ditionum dicti Domini Regis, venientes ad Ditiones & Terras sæpius dictorum Dominorum Ordinum, tenebuntur respectu publici exercitij Religionis in omni modestiâ se habere; absque alicujus scandali præbitione, verbis sive operibus; absque ullius prolatione blasphemiæ; idemque observabitur per Subditos & Inquilinos Ditionum dictorum Dominorum Ordinum, venientes ad Ditiones Terrasque suæ Majestatis.

20. Non poterunt Mercatorum, Magistrorum Navium, Fundorum exploratorum, Hominum Nauticorū,

Naves,

Naves, Mercimonia, Promercalia, aliaque Bona ad illos pertinentia incommodari aut arresto includi, sive vi mandati cujuspiam generalis aut particularis, sive quacumque de caussa Belli, aut aliter, immò ne quidem sub prætextu ista ratione Ditiones conservandi & defendendi; inter hæc tamen non intelliguntur comprehendi manuum injectiones aut arresta Justitiæ, quæ via ordinariâ, ex caussa debiti, propriarum obligationum, legitimorumque fiunt contractuum, eorum, contra quos prædictæ manuum injectiones fuerint institutæ; qua occasione processus formabitur, ut consuetudinis est, secundum Rationem & Æquum.

21. Ab utraque parte pari numero, certi Iudices deputabuntur, modo formâque Cameræ Bipartitæ, qui residebunt in Belgij Provincijs, talibus locis, ut convenietur; idque per vices, nunc sub districtu unius, nunc alterius, uti fuerit per consensum mutuum conventum: Qui utriusque partis Iudices juxta Commissionem Instructionemque illis dandam, super quam juramentum præstabunt, juxta formulam quandam, quæ in istum finem concipietur à Partibus; curam & inspectionem habebunt super Negotiationibus Inquilinorum dictarum Provinciarum Belgij, super oneribus & impositionibus quibus de parte unâ & alterâ merces gravabuntur: Quod si dicti Iudices animadvertant hinc aut inde, vel etiam utrinque fieri aliquem excessum, eidem normam & modum ponent. Præterea dicti Iudices examinabunt quæstiones super non executione hujus Tractatûs emergentes; quemadmodum quoque Contraventiones ejusdem, quæ tempore locóque suis possent exoriri, tam in Regionibus propinquis, quam in longè dissitis abjunctisque Regnis, Regionibus, Provincijs Insulisque in Europâ; disponentque super istis summariè & de plano, ac singula prout maximè conformia & consentanea huic Tractatui videbuntur, decident. Sententiæ autem & Dispositiones eorumdem Iudicum executioni mandabuntur per Iudices ordinarios, loci in quo contraventio facta fuerit, vel etiã contra personas contravenientium, prout ex occasione & re natâ tale quid

judicabitur, expedire: Porrò prædicti Judices Ordinarij nequaquam poterunt esse in culpâ aut defectu, quo minus dicta executio per se, aut alios fiat, reparabiturque Contraventio intra spatium sex mensium, postquam prædicti Judices Ordinarii fuerint requisiti.

22. Si sententiæ & Judicia quæpiam lata fuerint in personas diversarum partium non defensas, sive in materia Civili aut Criminali, isthæc executioni mandari non poterunt contra personas condemnatorum, vel in illorum bona: neque concedentur litteræ ullæ Repræsaliorum, nisi cum cognitione causæ, atque in casibus per Leges & Constitutiones Imperiales permissis, & secundum ordinem per illas præscriptum.

23. Non licitum erit appellere, intrare, morari in Portubus, Sinubus, Receptibus & Navium stationibus, uni in alterius Ditionibus, Navibus, Milite armato, numero, qui parere posset suspicionem, absque veniâ & permissu illius cui subsunt dicti Portus, Sinus, Receptus & Navium Stationes nisi fortè vi tempestatis quis illuc impelleretur, vel necessitate cogeretur, in ordine ad declinandum pericula maris.

24. Ii, in quorum bona sunt injectæ manus, suntque confiscata occasione sive intuitu motuum bellicorum, aut eorum hæredes, quique Jus illorum acquisiverunt, gaudebunt iisdem bonis, & propria ceu privata authoritate possessionem eorumdem adibunt, virtute & vigore hujus Tractatûs; absque eo ut illis opus sit recursu ad Judicem; non obstantibus omnibus incorporationibus Fisci, oppignorationibus, collatis Donis, Tractatibus, Conventionibus & Transactionibus; quibuscumque Renunciationibus insertis dictis Transactionibus, ad excludendum pro parte à Bonis, eos ad quos isthæc oportet debentque devenire, omniaque & singula Bona & jura, quæ juxta præsentem Tractatum reciprocè erũt restituta, vel debebunt restitui antiquis primisque Proprietarijs, eorum Hæredibus, aut Actionem habentibus poterunt per dictos Proprietarios divendi, nullâ speciali veniâ, consensûve particulari ad id necessis; & consequenter Proprietarii Redituum, qui ex parte Fisci, in

locum

locum venditorum Bonorum fuerint constituti; quemadmodum etiam Reditus & Actiones constitutæ ad onus Fiscorum respectivè; poterunt disponere super proprietate eorumdem, viâ venditionis aut alia, tamquam de alijs proprijs suis Bonis.

25. Quod ipsum quoque locum habebit, in utilitatẽ Hæredum defuncti Domini Gulielmi, Principis Arausionensium, etiam quoad jura quæ habent in Salinas in Comitatu Burgundiæ, quæ ipsis restituentur & relinquentur cum Sylvis inde dependentibus, in quantum non constabit ex illis esse emptum & solutum ex parte dictæ Suæ Majestatis.

26. Inter quæ etiam comprehendi intelliguntur reliqua Bona & Jura in Comitatu Burgundiæ & Charolesij: & quidquid juxta Tractatum de novo Aprilis, Anno millesimo sexcentesimo nono, & septimo Ianuarij, Anno millesimo sexcentesimo decimo, respectivè necdum est restitutum, bona fide quamprimum quoad omnia restituetur Proprietarijs, ipsorum hæredibus, aut illorũ Actionem duplici ex parte habentibus.

27. Quemadmodum identidem inter ista intelligũtur comprehendi Bona & Iura, quæ post expirationem duodecennalium Induciarum, vigore sententiæ Supremi Concilij Mechliniensis, in præjudicium Fisci, sunt adjudicata defuncto Comiti Iohanni Nassovio; aut quacumque alia ratione, qua jam dictus Comes possessionem eorumdem acquisivit, quibuscunque in locis, partibus, aut Dominijs, eadem adjudicata Bona & Iura sita, aut per quamcunque possint esse possessa: Quæ sententia virtute hujus Tractatús, est, & habebitur tamquam non prolata, aliaque quæcumque impetrata possessio, ut suprà, censebitur annullata.

28. Quod autem attinet ad processum vel causam Chastel-Belinensem, intentatam sub vitam defuncti Domini Principis Arausionensium, ante supremum Concilium Mechliniense, contra Procuratorem Generalem dicti Domini Regis; quandoquidem dicta Causa non erat terminata intra annum ab instantia, quæ in illa erat facta, quemadmodum fuerat promissum 14. Articulo

culo duodecennalium Induciarum, conventum est, ut statim à Conclusione & Ratificatione hujus Tractatûs, Fiscus nomine suæ Majestatis, aut cujuscumq; demum nomine tale quid factum fuisse posset, effectivè sive realiter desistat ab omnibus & singulis bonis in prædicta causa postulatis; per quemcumque & quocumque jure eadem possent possideri. Renunciabit quoque nomine atque ex parte, ut suprà, omnibus actionibus & prætensionibus, quas prædictus Fiscus in jam dicta bona aliquo modo habere posset, vel prætendere; ut realiter atque de facto queant occupari, inque liberam & plenam capi possessionem à moderno Arausionensium Principe, ejus hæredibus Successoribus, aut actionem habentibus, mox à Conclusione & Ratificatione hujus Tractatûs, virtute ejusdem, & absque recursu ad Judicem: eâ conditione ut fructus percepti, & consumpti, cum oneribus eorumdem, usque in diem conclusionis hujus Tractatûs, cedant in utilitatem Fisci.

29. Si quibusdam in locis difficultas oriatur, super restitutione Bonorum & Jurium, quæ restitutioni reperientur obnoxia; Iudex loci, sine dilatione, restitutionem ad effectum rediget, viâque procedet brevissimâ, neque sub prætextu non solutæ summæ capitalis, aut aliter, restitutio poterit differri.

30. Subditi & Inquilini Unitarum Provinciarum, poterunt ubivis in Ditionibus sub Imperio memorati Domini Regis sitis, uti operâ talium Advocatorum, Procuratorum, Notariorum, Solicitatorum & Executorum, ac bonum ipsis videbitur; in quem etiam finem ijdem deligentur per Iudices Ordinarios, ubi necessum fuerit, atque ipsi judices fuerint requisiti. Reciprocè Inquilini & Subditi dicti Domini Regis venientes ad Ditiones præfatorum Dominorum Ordinum, eodem beneficio fruentur.

31. Si Fiscus vendi jusserit ab unâ vel altera parte bona quæpiam sibi applicata, eorum, ad quos illa vigore & virtute præsentis Tractatûs debent pertinere, tenebuntur esse contenti cum interesse pretij, juxta rationē nummi 16. ut solutionem inde singulis annis percipiant, ex indu-

ex induſtriâ illorum, qui prædicta bona poſſident; alias liberum illis erit confugere ad fundum & hæreditatem venditam, cum intellectu quod in locum bonorum diſtractorum, redituum redemptorum, vel Summæ Capitalis eorumdem, per, & nomine reſpectivè Fiſcorũ expedientur litteræ patentes in utilitatem Proprietariorũ, eorum hæredum, vel actionem habentium; quæ illis ſervient ad demonſtrationem declaratoriam, juxta formam Tractatûs, cum aſſignatione ſolutionis annuæ in Receptorem redituum Provinciæ, in quâ venditio vel redemptio fuerit facta; qui Receptor in illis nominabitur, computabiturque pretium juxta, vel cum reſpectu ad primam venditionem publicè, vel aliter legitimè factam; cujus reditûs primus annus cedet, anno uno à die Concluſionis & Ratificationis præſentis Tractatûs.

32. Verùm ſi prædictæ venditiones factæ fuerint viâ judiciariâ, pro liquidis & legitimis debitis eorum, ad quos prædicta bona ante confiſcationem ſolebant pertinere, liberum erit illis, vel eorum hæredibus, & actionem habentibus, illa per retractum ſibi vendicare intra annum unum pretium perſolvendo, computu ſumpto à die præſentis Tractatûs; poſt cujus temporis expirationem ijdem non amplius admittentur, prædictisque retractu & redemptione per illos factis, poterunt ſuper ijs diſponere, prout bonum ipſis videbitur, nulla alterius beneficij impetratione ad id neceſſaria.

33. Non ſubintelligitur tamen prædictis retractibus locus dari in ædibus ſitis in urbibus, nimis carò iſta occaſione divenditis, ob ingens incommodum & notabile damnum, quod Retrahentes ſive Acquiſitores ejuſmodi perciperent, ratione mutationum & reparationum quæ in dictis ædibus potuiſſent accidiſſe, quarum liquidatio longa nimis & difficilis meritò cenſeri poteſt, debetque.

34. Quantum verò attinet ad reparationes & meliorationes factas in alijs bonis divẽditis, quorum redemptio eſt permiſſa; ſi illæ prætenduntur, Judices ordinarij cum cognitione cauſæ Jus dicent, remanentibus fundis & hæreditatibus oppignoratis pro Summa, ſecũ-

dum

dum quam meliorationes liquidabuntur; liberum tamen ea propter non erit præfatis Emptoribus uti jure Retentionis, ut inde solutionem & satisfactionem consequantur.

35. Omnia Bona & Iura silentio involuta, Mobilia, Immobilia, Reditus, Actiones, Debita, Credita, aliaq;, quibus Fiscus manus non injecerit cum debita causæ cognitione, ante diem Conclusionis & Ratificationis hujus Tractatús, remanebunt in plena & libera dispositione Proprietariorum, eorumdem hæredum, aut actionem habentium, cum omnibus fructibus, reditibus, proventibus, & utilitatibus; illi etiam qui prædicta Bona & Iura celaverint, neque eorum hæredes non poterunt propterea à respectivè Fiscis molestari, sed Proprietarij, illorum hæredes, vel Ius habentes, respectu eorumdem habebunt Actionem contra quemcumque, tamquam pro Bonis proprijs.

36. Arbores cæsæ post diem conclusionis hujus Tractatús, & quæ eodem die adhuc fuerint super fundo, uti etiam Arbores venditæ, quæ prædicto die nondum fuerint cæsæ, cedent; remanebuntque apud Propsietarios, non obstante venditione facta, absque persolutione ullius pretij.

37. Fructus, Locationes, Emphyteuses & proventus Dominiorum, Ditionum, Decimarum, Piscationum, Ædium, Redituum, aliorumque bonorum emolumenta, quæ secundum hunc Tractatum, debebunt restitui, cessa post diem conclusionis hujus Tractatus, manebũt, in totum annum penes Proprietarios, eorum hæredes, aut actionem habentes.

38. Locationes Bonorum Fisco applicatorum, annotatorumque, (quantumvis in plurimos annos initæ fuerint) expirabunt cum anno conclusionis hujus Tractatûs, secundùm consuetudinem locorum respectivè, in quibus dicta Bona fuerint sita; locationesque quæ cesserint post diem conclusionis hujus Tractatûs, uti dictum est, solventur Proprietariis, cum intellectu; si Usufrarius aut Conductor Bonorum pro accretione accessionéve istius anni, sumptus aliquos fecerit, ut ijdem sumptus

sumptus per Proprietarios Usuarijs refundantur, secundum consuetudinem, aut prudentiam Judicis loci, in quo dicta bona fuerint sita.

39. Venditio Fisco applicatorum annotatorumque Bonorum facta post cōclusionem Tractatûs, habebitur pro nulla & non facta; quemadmodum etiam venditio facta ante jam dictam conclusionem, contra conventiones aut pacta, facta cum quibusdam urbibus in particulari.

40 Domus privatorum restitutæ, aut restituendæ juxta formam Tractatûs, reciprocè non poterunt militari præsidio aut quibuscumque modis, aliter aut amplius gravari, quam domus aliorum Inquilinorum paris conditionis.

41. Nemo unius aut alterius partis directè vel indirectè in permutatione habitationis suæ impedietur, solutis juribus illuc spectantib⁹: & si aliqua impedimenta post Tractatum præstita fuerint, protinus amovebuntur.

42. Si Munitiones quæpiam, vel Opera publica ab unâ aut alterâ parte, cum consensu & auctoritate Superiorum, fuerint facta in locis, quorum restitutio per præsentem Tractatum fieri debet; Proprietarij eorumdem tenebuntur esse contenti pretio æstimationis, quæ per Iudices ordinarios fiet, tam de dictis locis, quam de jurisdictione quam habent, nisi partes inter sese super ijs placidè convenirent; quemadmodum etiam satisfactio fiet Proprietarijs Bonorum in Munitiones, Opera Publica aut loca Pia applicatorum.

43. Quod attinet ad Bona Ecclesiarum, Collegiorum, & aliorum piorum locorum, sita in Provincijs Unitis, quæ membra erant dependentia ab Ecclesijs, Beneficijs & Collegijs, quæ subsunt nutui & imperio dicti Domini Regis, quidquid ante conclusionem præsentis Tractatûs non fuerit divenditum ijsdem reddetur & restituetur, venientque in possessionem eorumdem etiam propriâ Auctoritate, absque adminiculo Iudicis, ut isthoc gaudeant & utantur, sine potestate super eo disponendi, quemadmodum hic superius dictum est, Verùm

Bona

Bona quæ distracta fuerint ante præfatum tempus, vel data in solutionem ab Ordinibus cujuspiam de Provinciis, Reditus pretii quotannis ipsis persolventur, ad calculum nummi decimisexti, à Provinciâ quæ dictam vẽditionem instituerit, aut præfata bona in solutionem dederit; talique etiam ratione assignabuntur, ut propterea possint esse extra curas: idem fiet & observabitur ex parte dicti Domini Regis.

44. Quod attinet ad Prætensiones & Interessationes quas Dominus Princeps Auriacus posset habere, respectu quorumdam bonorum quæ non habet in possessione, ea super convenietur per separatum Tractatum, ad satisfactionem memorati Domini Principis Arausionensium: Quantum verò attinet ad Bona aliosque effectus, quorum prædictus Princeps habet possessionem Privilegio & indulto sæpè dictorum Dominorum Ordinum Generalium in Ballivatu Præfecturæ Hulstensis & alibi, quorum non ita pridem à prædictis Dominis Ordinibus confirmationem est adeptus, Omnia isthæc Bona eidem absolutè in plena Proprietate subeerunt, in suiipsius utilitatem, hæredum & successorum, vel Actionem habentium; ita ut nihil in prædicta bona possit prætendi virtute quorumdam articulorum præsentis Tractatûs.

45. Quantum ad certa alia quæpiam puncta attinet, quæ præter contentum præcedentis articuli, separatim sunt tractata & conventa signataque distinctis duabus scripturis, quarum una est de octavo Ianuarij, altera de vigesimo septimo Decembris 1647. pro, & nomine dicti Domini Principis Auriaci: prædictæ scripturæ, & omne earumdem contentum, effectum sortientur, confirmabuntur, perficientur, dabunturque executioni secundùm formam & tenorem suum, nec plus nec minus quam si cuncta dicta puncta in generali, & unumquodque illorum in particulari, de verbo ad verbum essent præsenti Tractatui inserta, non obstantibus cujuscumque generis Clausulis huic Tractatui in hoc contrarijs, quibus intelligitur derogari, estque expressè derogatũ per præsentem articulum: quæ clausulæ, intuitu contẽti dictarum

dictarum duarum scripturarum, sunt, & habebuntur pro non factis aut adjectis, neque ratione earundem, effectus, perfectio, & executio suprà dictarum duarum scripturarum de Octavo Ianuarij & vigesimo septimo Decembris 1647. poterit impediri, aut quopiam modo differri.

46. Ii quibus Bona Fisco applicata debent restitui, non tenebuntur solvere insolutum residuum Redituũ, Onerum, quotannis affectatorum & assignatorum in eadem bona pro tempore quo iis nõ gavisi fuere; & si propterea solicitentur & inquietentur à parte unâ aut alterâ, remittentur ut absoluti. Porrò ubi notorium reperietur, quod omnia cujuspiam bona, unius aut alterius partis, fuerint Fisco applicata aut annotata ; in tantum ut talis quis nulla media retinuerit è quibus interesse & reditus cessos potuisset durante Confiscatione aut Annotatione persolvere, idem non solum erit liber & immunis ab oneribus realibus & Reditibus ; juxta hunc Tractatum, verùm etiam ab Oneribus generalibus & personalibus Redituum & usurarum quæ durante dicti temporis spatio cesserunt.

47. Nihil etiam poterit prætendi in bona vendita aut conventa ; in ordine ad aggerationem aut reaggerationem, præterquam in ea quæ solo fuerint inædificata, ad quæ Possessores se obligarunt ; per Tractatus ea super factos cum pensionibus Pecuniarum numeratarũ, si quę tales intervenerint, juxta computum quoque nummi Decimi Sexti, ut suprà.

48. Sententiæ latæ de bonis & juribus Fisco applicatis ; cum partibus sive adversarijs qui cognoverunt Judices, & legitimè sunt defensi, ratæ habebuntur, nec cõdemnati admittentur ad contradicendum illis, nisi viâ ordinariâ.

49. Dictus Dominus Rex resignat & renunciat omnibus Prætensionibus de Redimendo aut Revindicando, aliisque omnibus juribus & Prætensionibus, quas posset habere aut prætendere aliquo modo super civitate Graviâ, Ditiunculâ de Cuyck, illius appertinentiis & dependentijs, antiquo Baronatu Brabantiæ, antehac

in pignus retentis à defuncto Domino Principe Auriaco, cujus oppignorationis redemptio cassata est atque in Proprietatem conversa, translataque in utilitatem defuncti Domini Principis Mauritij Mense Decembr. 1611. per Dominos Ordines Generales Uniti Belgii, tãquam supremam Jurisdictionem habentes in jam ante dictam Civitatem Graviensem, Ditiunculam de Cuyck, juxta & secundum formam litterarum patentium ea super expeditarum; virtute cujus conversionis & cessionis, dictus Dominus Princeps Auriacus in præsenti, Hæredes & Successores ejus aut Actionem habentes, in perpetuum gaudebunt plenâ & absolutâ Proprietate dictæ Civitatis & Ditiunculæ Cuyck, cum omnibus adpertinentiis & dependentiis.

50. Resignat & renunciat pariter præfatus Dominus Rex, omnibus & singulis juribus & Prætensionibus, tam Proprietatis, Cessionum quam aliis, quas aliquo modo posset prætendere super Civitatem, Comitatum, & Dominium Lingæ, super quatuor Parœcias aliaque jura isthuc spectantia, quemadmodum etiam super Civitates & Dominia Bivergernam & Cloppenburgum, aliasque prætensiones, in, & contra quemcumque demum illæ esse possent, ut realiter & de facto in perpetuum queant permanere apud dictum Dominum Principem Auriacum, ejus hæredes & Successores, aut actionem habentes, in pleno Proprietatis jure, secundùm litteras Donationis & Investituræ Caroli Quinti Imperatoris, de die 3. Novemb. 1546. & initam postea Transactionem inter Comitem Buranum, & Comitem Tecklenburgensem de die 15 Martij 1548. & novissimè juxta Cessionem ea super factam Mense Novembri 1578. quam prædictus Dominus Rex, in quantum ipsum posset cõcernere confirmavit, & confirmat per præsentem Tractatum.

51. Dicti Domini Rex & Ordines, deputabunt quilibet in sua jurisdictione Officiarios & Magistratus ad administrationem Iustitiæ, & rei Politicæ, in Urbibus & locis munitioribus, quæ per præsentem Tractatum resti- tui debent Proprietariis, in ordine ut gaudeant iisdem,

52. Supe-

52. Superior pars sive membrum Geldriæ permutabitur cum suo æquivalente; & casu quo convenire non daretur super æquivalent.â, res illa remitteretur ad Cameram Bipartitam, ut intra sex menses, post Conclusionem & Ratificationem Tractatûs, deinde decidatur.

53. Dictus Dominus Rex obligat se effectivè ad procurationem Continuationis, & observationis Neutralitatis, Amicitiæ & bonæ Vicinitatis ex parte Suæ Cæsareæ Majestatis & Imperii, cum dictis Dominis Ordinibus: ad quam continuationem & observationem prædicti Domini Ordines reciprocè pariter se obligant, sequeturque super eo confirmatio Suæ Cæsareæ Majest. intra spatium duorum mensium, ex parte verò Imperij intra annum à Conclusione & Ratificatione præsentis Tractatûs.

54. Res mobiles Fisco applicatæ & fructus qui cesserint ante Conclusionem hujus Tractatûs, ab omni restitutione erunt immunes.

55. Actiones Rerum Mobilium quæ per prædictos Dominos Regem, & Ordines, fuerint remissæ in utilitatem particularium Debitorum ante conclusionem præsentis Tractatûs, utrinque remanebunt extinctæ.

56. Tempus quod fluxit durante Bello, inchoando ab Anno 1567. usque ad Auspicium duodecennalium Induciarum, quemadmodum etiam spatium, quod intercessit ab expiratione dictarum induciarum, usque ad conclusionem hujus Tractatûs, non computabitur ad dandum, isthoc medio, damnum cuipiam, aut aliter in præjudicium.

57. Ii qui pendente Bello se receperunt in Terras Neutrales, etiam gaudebunt fructibus hujus Tractatus, poteruntque habitare ubi bonum ipsis videbitur, immò integrum erit iisdem ad antiqua sua Domicilia redire, ad degendum istic in omni securitate, servando leges Regionis, in tantum ut respectu Habitationis (quam utrolibet fixerint) illorum Bonis injici manus neutiquam possint, vel ipsi eorundem usu privari.

58. Non licebit ulla Fortalitia de novo extruere in Belgio, nec ab unâ vel alterâ parte; uti nec Canales vel

fossas novas ducere, per quas alterutra Pars posset offendi, reprimi, vel averti.

59. Domini Lineæ ceu Domûs Nassovicæ, uti etiam Iohannes Albertus Comes Solmēsis, Gubernator Trajecti ad Mosam, non poterunt solicitari aut molestari in Personis ac Bonis suis, propter ulla debita contracta per defunctum Dominum Principem Auriacum ab Anno 1567. usque ad obitum ejus: nec propter ulla debita cessa pendente manuum injectione & annotatione bonorum, quæ iisdem erant gravata.

60. Si contraventio quæpiam aut violatio hujus Tractatus, per Privatos quospiam contigerit, absque mandato dictorum Dominorum Regis aut Ordinum, damnum reparabitur eodem loco in quo Contraventio acciderit, si infractores intercipiantur, vel etiam in loco eorundem domicilij, in tantum ut nullibi præterea persecutioni aut instantiis ipsorum Corpora vel Bona futura sint obnoxia, quocumque demum modo; nec liberum licitumque illis fuerit venire ad Arma; vel Ruptionem Pacis, eâ de causâ; sed bene permissum erit in casu denegatæ manifestæ Justitiæ, prospicere sibi; at moris est, per litteras Retorsionum vel viâ Repræsaliorum.

61. Omnes Exhæredationes, & Dispositiones factæ in odium Belli, sunt declaratæ nullæ, & habentur pro infectis; atque inter Exhæredationes factas in odium Belli, censentur comprehendi illæ quæ acciderunt propter aliquas causas; è quibus Bellum originem trahit; vel quæ inde dependent.

62. Subditi & Inquilini Ditionum mentionatorum Dominorum Regis & Ordinum, cujuscumque ij sint qualitatis aut conditionis; declarati sunt, capaces ad sibi invicem succedendum; tam ex Testamento quàm ab intestato, secundum consuetudines locorum; & si aliquæ Successiones antehac cesserint hujus aut istius Partis Incolis, & eisdem manu tenebuntur & conservabuntur.

63. Omnes Captivi Jure Belli, utrinque relaxabuntur, absque alicujus lytri persolutione, sine distinctione

vel

vel reservatione Captivorum qui extra Belgium stipendia meruerunt, subque aliis Signis & Vexillis quam dictorum Dominorum Ordinum militarunt.

64. Solutio insolutarum debitarumque Contributionum, quæ tempore conclusionis hujus Tractatus solvendæ superetint, respectu Personarum & Bonorum unius & alterius partis, ad normam reducetur, terminabiturque ab unâ & alterâ partibus, per eos qui supremam Contributionum præfecturam exercent.

65. Non faciet, neque aliquo modo explicari poterit in commodum aut incommodum præjudiciúmve alicujus, directè aut indirectè, omne quod durante Negotiatione ab unâ & alterâ parte vivâ voce, vel scripto fuerit propositum aut allegatum; sed æquè tam mentionati Domini, Pax & Ordines Generales & Particulares, quam etiam omnes Principes, Comites, Barones, Nobiles, Cives & alii Inhabitantes Regnorum & Ditionũ respectivè cujuscumque qualitatis aut conditionis ij sint, gaudebunt suis Juribus, juxta tenorem Tractatus, & Conclusionis ejusdem.

66. Incolæ & Subditi præfatorum Dominorum, Regis & Ordinum respectivè, realiter gaudebunt effectu Decimi quinti Articuli Duodecennalium, quæ expirarunt, Induciarum, simulque effectu decimi articuli Trãsactionis, ea super mox secutæ septimo Januarij 1610. atque hoc in tantum, in quantum durante termino prædictarum Induciarum prædictus non successit effectus, ab unâ vel alterâ parte.

67. Limites in Flandriâ & alibi, reducentur ad normam regulamque, istâ & tali ratione, qua sub unius aut alterius Jurisdictione reperientur pertinere; super quæ expectabuntur, exhibebunturque Informationes, ad normam modúmque suo tempore, dictis limitibus imponendum.

68. Nomine, & ex parte prædicti Domini Regis Hispaniarum, destruentur, circumcirca Slusam, Fortalitia hic nominata: scilicet, Munimentum, S. Jacobi, S. Donatij, Fortalitium Stellæ, Fortalitium S. Teresæ, S. Frederici, S. Isabellæ, S. Pauli, Reductus condictus Papemuts.

mues. Ex parte verò & nomine sæpius dictorum Ordinum solo æquabuntur Fortalitia quæ sequuntur, videlicet utraque Fortalitia Insulæ Casandiæ, dicta Arausium & Fredericus, duo Munimenta (an ob transitum?) t'Pas condicta, omniaque quæ sita sunt ad latus Orientale fluminis Schaldis, exceptis Lilloano, & Kildrechtano dicto Spinola, Fortalitijs, super qua reciprocè faciendâ demolitione, convenietur inter Partes.

69. Omnes Tabulæ, Chartæ, Litteræ, Archiva, omnis Papyrus, & omnes sacculi litigiosi, concernentes respectivè aliquas ex Unitis Provincijs, Ditiones associatas, Civitates & Membra, aut aliquos earumdem Incolas, quæ reservantur in Curijs, Cancellarijs, Concilijs, Cameris rei Politicæ, locis Iudicalibus, Financiarum, Feudalibus, aut Archivis, sive Avesnis, Mechliniæ, vel alijs locis sub nutu obedientiaque Regis, tradentur bonâ fide ijs, qui ex parte dictarum Provinciarum committentur deputabunturque ut prædicta requirant; Atque idem fiet ex parte dictorum Dominorum Ordinum in commodum Provinciarum, Urbium, Privatorum, sub imperio dicti Domini Regis degentium.

70. Iurisdictio sive Ius Rei Aquaticæ relinquetur Civitati Slusanæ, quemadmodum ad illam pertinet.

71. Agger collocatus ad Fortalitium S. Donatij, ad obstructionem fluminis Soutæ, tolletur, aperieturque substitutis constructisque ibidem Catarrhactis, (vulgò Zas) super quorum custodiâ convenietur, quemadmodum hic antea dictum est, intuitu demolitionum Fortalitiorum.

72. Sub hoc præsenti Pacis Tractatu comprehendentur, illi qui ante permutationem Approbationis aut Ratificationis, vel intra tres menses postea, ab unâ & alterâ parte nominabuntur, intra quem terminum dictus Dominus Rex nominabit eos, quos nominari judicabit expedire, ex parte dictorum Dominorum Ordinum nominati sunt, Princeps Landgravius Hassiæ Cassellanæ, cum Statibus, Urbibus & Ditionibus: Comes Frisiæ

Orien-

Orientalis, Civitas Embdana, Comitatus & Ditio Frisiæ Orientalis: Civitates Hanseaticæ, & peculiariter Lubeca, Brema, Hamburgum; reservantque prædicti Domini Ordines, ad nominationem, intra suprà dictum terminum, tales quoscumque quos nominari judicabunt convenire.

73. Quod attinet ad Prætensionem Comitis de Flodorp, in ordine ad restitutionem sibi faciendam Castri, Leute nomine, cum bonis, quæ inde possent dependere, omnibusque alijs bonis, & Pagis, qui ad ipsum possent spectare istic circumcirca, quibus manus sunt injectæ ex parte prædicti Domini Regis, memorata restitutio ipsi est indulta, ut & etiam Castri, salvo & reservato eo, ut intra Conclusionem hujus Tractatûs, & Ratificationem ejusdem, super sustentatione alicujus Præsidij ex parte dicti Domini Regis, vel super demolitione novellarum munitionum, excitatarum postquam dictum Castrum fuit occupatum, sit provisum.

74. Quantum ad illud quod octavo Decembris 1646. fuit tractatum & conventum inter Legatos Extraordinarios & Plenipotentiarios dictorum Dominum Regis & Ordinum, concernens Rutgerum Huytgens, pro & nomine Uxoris suæ, Dominæ Annæ Margaritæ de Stralen, idipsum ejusmodi vim & effectum obtinebit, perfectionique ita & executioni mandabitur, ac si de verbo ad verbum præsenti Tractatui foret insertum.

75. Atque in finem ut præsens Tractatus melius possit observari, promittunt respectivè sæpius dicti Domini Rex & Ordines, se manutenturos viresque suas & media impensuros, quilibet in suo, in ordine ad reddendum Transitus liberos, maria & flumina navigabilia, secura & tuta adversus Incursiones Seditiosorum, Pyratarum, Cursorum, Raptorum, & si queant apprehendi, jussuros cum rigore castigari.

76. Promittunt insuper nihil se facturos contra aut in præjudicium præsentis hujus Tractatus, nec laturos ut fiat, directè vel indirectè, & si quidpiam factum fuerit, se reparari curaturos, sine ullâ difficultate aut dila-

tione; atque ad observationem omnium eorum quæ suprà commemorata sunt, seipsos obligant respectivè, (immò ipse Dominus Rex se suosque Successores,) & ad majorem validitatem ejusdem obligationis, renunciant omnibus Legibus, Consuetudinibus, & Rebus aliis quibuscumque his contrariis.

77. Præsens Tractatus ratificabitur & approbabitur per dictos Dominos Regem & Ordines, Litteræq; Ratificationum utrinque a parte parti extradentur, in bonâ & debitâ formâ, intra spatium duorum mensium; in casu quo dicta Ratificatio citiùs sit ad manus cessabunt ab eo tempore omnes Actus hostilitatis inter utramque partem, absque expectatione expirationis dicti termini: cum eo intellectu, quod post conclusionem & subscriptionem præsentis Tractatus hostilitas utrinque nõ sit cessatura, nisi priùs Ratificatio dicti Domini Regis Hispaniarum extradita fuerit in substantiâ formaque debitis, & cum Ratificatione prædictorum Dominorum Ordinum Unitarum Provinciarum commutata.

78. Ita ut interea Negotia utriusque partis in tali statu & constitutione permansura sint, quali isthæc tempore conclusionis præsentis Tractatûs, inesse deprehendentur, idque in illud tempus donec supradicta Ratificatio reciprocè fuerit permutata & extradita.

79. Prædictus Tractatus ubivis, & ubi tale quid fieri convenit, publicabitur, mox atque prædictæ Ratificationes utrinque fuerint permutatæ & extraditæ, cessabuntque ex tunc omnes Actus hostilitatis.

Atque

Atque hi ſunt ij Articuli qui tam in Aulâ maiore Domûs Senatoriæ MONASTERII. 15. Maii, Gallicè ante Ratificationum cum Juramento Extraditionem Permutationemque, quàm die immediatè ſequente Belgicè ante actum ultimum Publicationis in ſolenniore Theatro, ad pedem Curiæ magnificè, præſertim ſi temporis anguſtiæ in conſiderationem cadant, erecto, prælecti fuêre. Accedit

ARTICULUS PECULIARIS,

Concernens Navigationem & Commercia, in ſequelam Tractatûs Pacis, concluſus & conventus inter Legatos Extraordinarios & Plenipotentiarios Domini REGIS HISPANIARUM, & Legatos Extraordinarios ac Plenipotentiarios Dominorum ORDINUM GENERALIUM Unitarum Belgij Provinciarum.

SUbditi & Incolæ Unitarum Provinciarum poterunt Navigare & Negotiari in omni libertate & ſecuritate, in omnibus Regnis, Statibus & Provinciis, quæ vel qui alunt aléntve Amicitiam & Neutralitatem cũ Provinciarum Unitarum Ordinibus; nec poterunt moleſtari, inquietari in Navigationibus & Negociationibus ſuis prædictis, occaſione Hoſtilitatum quæ ſe offerunt, aut poſthac poſſent offerre, inter dictum Dominum Hiſpaniarum Regem, & ſuper dicta Regna, Status, Provincias, aut aliquos eorum aut earundem, qui habuerunt Amicitiam vel Neutralitatem cum prædictis Dominis Ordinibus, ut ſupra, Excepto tamen eo quòd illis nequaquam integrum aut liberum futurum ſit, ſubminiſtrare dicti Domini Regis declaratis inimicis, merces prohibitas, èque diametro, quia offendiculo, obverſantes repugnantesque. Atque in finem ut obviam eatur iſti malo, curſusque Commerciorum non interrumpa-

rumpatur, tenebuntur illi postquam subierint Portus quospiam dicti Domini Regis; volentes inde pergere ad Portus inimicorum, exhibere salvos suos conductus, qui continebunt specificationem Onerum suarum Navium, munitam signatamque sigillo ordinario, cognitamque officiarijs Collegij Achitalassici loci, ex quo solverint, nec ulterius poterunt visitari, aut examinari, multò minus, sub quocumque demum prætextu, detineri; quemadmodum quoque vela facientes in alto mari, venientesque ad quaspiam navium Stationes, absque animo subeundi Portus, aut vecturam solvendi rumpendive, non tenebuntur ullam rationem dare onerum vecturæque suarum navium, eo intellectu ut Domini Ordines inhibitionem faciant expressam qua omnibus subditis interdicatur merces prohibitas è quo diametro, quia offendiculo, repugnantes, devehere ad inimicos dicti Domini Regis, dabuntque contrasignaturas ut medio earumdem melius recognoscatur validitas dictorum salvorum conductuum Collegii Achitallassici, in ordine ut minimè queant, adulterari falsificative, Salvâ semper reciprocâ Navigatione & Negotiatione Subditorum Provinciarum Unitarum in Gallias, quæ continuari poterit ut antea, cum cautelâ abstinentiâque mercium, quæ provenêre è Ditionibus Regis Hispaniarum, possentque facere ac servire in damnum dictarum illius Ditionum.

Et casu quo in dictis navibus reperiantur talia bona, merces aliaque quæ declarata sunt prohibita aut offendiculo, dicta bona, merces, aliaque talia offensiva solùm erunt annotata & Fisco applicata, neque propterea navis, vel alia bona & merces, resque nave contentæ poterunt molestari, inquietari, vel Fisco applicari, quocumque modo.

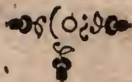
Et vicissim sive reciprocè gaudebunt subditi dicti Domini Regis simili libertate Navigationis, casu quo se offerret aut offerre posset hostilitas inter dictos Dominos Ordines, & Regnâ, Statûs, Provincias, vel aliquos ex illis, qui sunt eruntque in Amicitia aut Neutralitate cum dicto Domino Hispaniarum Rege, & hoc confor-

mites

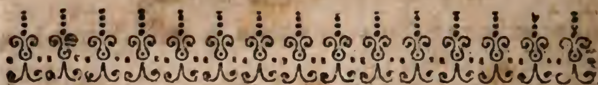
miter ad suprà dictas conditiones & restrictiones hoc articulo expressas.

Præsens hic Articulus observabitur, executioni mandabitur, habebiturque ac si ipsi Tractatui Pacis esset insertus, & Ratificabitur per Dominum Regem Hispaniarum, & Dominos Ordines Generales Unitarum Provinciarum Belgij, quemadmodum dictus principalis Tractatus, intra duos menses, aut tam citò ac fuerit possibile; Ratificationesque extradentur & commutabuntur ab unâ & alterâ parte, in debitâ & validâ formâ. Factum, conclusum, & signatum per dictos Legatos Extraordinarios & Plenipotentiarios, Domini Regis Hispaniarum, & dictorum Dominorum Ordinum Generalium Provinciarum Unitarum Belgij,

MONASTERII 4. Februarij
1648.

ARTI-

ARTICVLI PACIS, INTER SACRAM CAESAREAM & REGIAM SVECICAM MAJESTATES

Eorumque Confœderatos Anno 1648. 24. Octobris Osnabrugæ conclusi, subscripti & consignati.

In nomine Sacrosanctæ, & individuæ Trinitatis, Amen.

NOtum sit universis & singulis quorum interest, aut quomodolibet interesse potest. Postquam à multis annis orta in Imperio Romano dissidia, motusque civiles eo usque increverant, ut non modo universam Germaniam, sed & aliquot finitima regna, potissimum vero Sueciam Galliamque ita involverint, ut diuturnum & acre exinde natum sit bellum. Primo quidem inter Serenissimũ & Potentiss. Principem ac Dn. FERDINANDUM SECUNDUM, Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Regem, Archiducem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgi, Superioris & Inferioris Silesiæ, Wurtembergæ & Teckæ. Principem Sueviæ, Comitem Habspurgi, Tyrolis, Kyburgi, & Goriciæ, Landgravium Alsatiæ, Marchionem Sacri Romani Imperi-

Imperii, Burgoviæ, ac Superioris & Inferioris Lusatiæ, Dominum Marchiæ Sclavoniæ, portus Naonis, ac Salinarum, inclytæ memoriæ, cum suis fœderatis & adhærentibus ex unâ: & Serenissimum ac Potentissimum Principem ac Dominũ GUSTAVUM ADOLPHUM, Suecorum Gothorum & Wandalorum Regem, Magnũ Principem Finlandiæ, Ducem Esthoniæ, & Careliæ, Ingriæque Dominum, inclytæ recordationis, & Regnũ Sueciæ, ejusque fœderatos, & adhærentes ex alterâ parte: Deinde post eorum è vitâ decessum inter Serenissimum & Potentissimum Principem & Dominum Dn: FERDINANDUM TERTIUM Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Regem, Archiducem Austriæ, Ducem Burgundiæ Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgi, Superioris & Inferioris Silesiæ, Wurtembergæ, & Teckæ, Principem Sueviæ, Comitem Habspurgi, Tyrolis, Kyburgi, & Goriciæ, Landgravium Alsatiæ, Marchionem Sacri Romani Imperii, Burgoviæ, ac Superioris & Inferioris Lusatiæ, Dominum Marchiæ Sclavoniæ, Portus Naonis & Salinarum, cum suis fœderatis & adhærentibus ex unâ: & Serenissimam ac Potentissimam Principem ac Dominam, Dn. CHRISTINAM Suecorũ, Gothorum, Wandalorumque Reginam, Magnam Principem Finlandiæ, Ducem Esthoniæ, & Careliæ, Ingriæque Dominam, Regnumque Sueciæ, & ejus fœderatos & adhærentes ex alterâ parte: unde multa Christiani sanguinis effusio, cum plurimarum Provinciarum desolatione secuta est: Tandem divinâ bonitate factum esse, ut utrimque de pace universali suscepta sit cogitatio, in eumque finem ex mutuâ partium conventione Hamburgi die vigesimâ quintâ stylo novo, vel die decima quintâ stylo veteri Decembris Anno Domini 1641. inita constituta sit dies 11. stylo novo vel primâ stylo veteri mensis Julij Anno Domini 1643. Congressui Plenipotentiariorum Osnabrugis & Monasterii Westphalorum instituendo; Comparentes igitur statuto tempore & loco utrimque legitime consti-

conſtituti Legati Plenipotentiarij, à parte quidem Imperatoris Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini, D. Maximilianus Comes à Trautmansdorff, & Weinspergh. Baro in Gleichenbergh, Neoſtadij ad Cocrum, Negau, Burgau, & Totzenbach, Dominus in Teinitz, Eques aurei Velleris, Conſiliarius ſecretus, & Camerarius Sacræ Cæſareæ Majeſtatis, ejusque Aulæ ſupremus Præfectus; nec non Dominus Joannes Maximilianus Comes à Lambergh &c. Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Camerarius, & Dominus Ioannes à Crane, Iuris utriusque Licentiatus & Comes Palatinus, Conſiliarij Imperiales Aulici; A parte vero Reginæ Sueciæ. Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini, D. Ioannes Oxenſtierna Axelij, Comes Moriæ Auſtralis, liber Baro in Kymitho. Dominus in Fybolm, Horningsholm & Tullegarn, Regni Sueciæ Senator & Conſiliarius Cancellariæ, & Dominus Ioannes Adler Salvius, Dominus in Adlersbergh, & Tullingen, ibidem Regni Sueciæ Senator, Conſiliarius Cancellariæ, & Aulæ Cancellarius, poſt invocatum Divini Numinis Auxilium, mutuasque Plenipotentiarum tabulas, quarum apographa ſub finem hujus inſtrumenti de verbo ad verbum inſerta ſunt, rite commutatas præſentibus, ſuffragantibus, & conſentientibus Sacri Romani Imperij Electoribus, Principibus, ac Statibus ad Divini Numinis gloriam, & Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem in mutuas pacis & amicitiæ leges conſenſerunt, & convenerunt, tenore ſequenti.

I. PAx ſit Chriſtiana, univerſalis, perpetua, veraque & ſincera amicitia inter Sacram Cæſaream Majeſtatem, Domum Auſtriacam, omnesque ejus fœderatos & adhærentes, & ſingulorum hæredes & ſucceſſores, imprimis Regem Catholicum, Electores Principes, ac Status Imperij ex una, & Sacram Regiam Majeſtatem, Regnumque Sueciæ, omnesque ejus fœderatos & adhærentes & ſingulorum hæredes ac ſucceſſores, imprimis Regem Chriſtianiſſimum ac reſpectivè Electores, Principes, Statusque Imperij ex altera parte. Eaque ita ſincerè, ſerioque ſervetur & colatur, ut utraque pars alterius

alterius utilitatem, honorem ac commodum promoveat, omnique ex parte & universi Romani Imperii cum Regno Sueciæ & vicissim Regni Sueciæ cum Romano Imperio fida vicinitas, & secura studiorum pacis atque amicitiæ cultura revirescant ac reflorescant.

II. Sit utrinque perpetua oblivio & Amnestia omnium eorum, quæ ab initio horum motuum, quocunq; loco modovè ab una vel altera parte ultro citroq; hostiliter facta sunt, ita ut nec eorum, nec ullius alterius rei causa vel prætextu alter alteri posthac quicquam hostilitatis aut inimicitiæ, molestiæ vel impedimenti, quoad personas, statum, bona vel securitatem per se vel alios, clam aut palam, directè vel indirectè, specie juris, aut via facti, in Imperio aut uspiam extra illud (non obstantibus ullis prioribus pactis in contrarium facientibus) inferat vel inferri faciat, aut patiatur, sed omnes & singulæ hinc inde tam ante bellum quàm in bello, verbis, scriptis aut factis illatæ injuriæ, violentiæ, hostilitates, damna, expensæ absque omni personarum rerumve respectu ita penitus abolitæ sint, ut quicquid eo nomine alter adversus alterum prætendere posset, perpetuâ sit oblivione sepultum. *Punctus Amnestiæ generalis.*

III. Juxta hoc universalis & illimitatæ Amnestiæ fundamentum, universi & singuli Sacri Romani Imperii Electores, Principes, Status, (comprehensa immediata Imperii Nobilitate) eorumque Vasalli, Subditi, Cives & Incolæ, quibus occasione Bohemiæ, Germaniæve motuum vel fœderum hinc inde contractorum, ab una vel altera parte aliquid præjudicii aut damni quocunq; modo vel prætextu illatum est, tam quoad ditiones & bona feudalia subfeudalia, & allodialia, quam quoad dignitates, immunitates, Jura & privilegia restituti sunto plenariè in eum utrinque statum in sacris & profanis, quo ante destitutionem gavisi sunt aut jure gaudere potuerunt, non obstantibus, sed annullatis quibuscunque interim in contrarium factis mutationibus. *Punctus restitutionis generalis.*

Quemadmodum verò tales restitutiones omnes & singulæ intelligendæ sunt salvis juribus quibuscunque, tàm directi quàm utilis dominii, in vel circa

bona restituenda, sive secularia sive Ecclesiastica, sivè restituenti, sive restituendo, sive cuivis tertio competentibus, salutis item litispendentiis desuper in Aula Cæsarea sive in Camera Imperiali vel aliis Imperij immediatis aut mediatis Dycasteriis vertentibus: ita hæc clausula salvatoria generalis vel aliæ subsequentes speciales ipsam restitutionem nullatenus impediant, sed competentia jura, actiones, exceptiones, & litis pendentiæ post factam demum restitutionem; coram competenti Iudice examinentur, discutiantur & expediantur, multo minus hæcque reservatio ipsi Amnestiæ universali & illimitatæ quicquam præjudicii afferat, aut etiam ad proscriptiones, confiscationes & ejus generis alienationes extendatur, vel articulis aliter conventis interque hos compositioni Gravaminum aliquid deroget. Nam quantum juris in bonis Ecclesiasticis hucusque controversis ejusmodi restituti vel restituendi sint habituri patebit infra articulo de Gravaminum Ecclesiasticorum compositione.

Punctus Gravaminum Politicorum, & primo de causa Palatinâ &c.

IV. Et quamvis ex hac præcedenti regula generali facilè dijudicari possit, qui & quatenus restituendi sint, tamen ad instantiam aliquorum de quibusdam gravioris momenti causis, prout sequitur, specialiter mentionem fieri placuit; ita tamen, ut qui expresse non nominati, vel expuncti sunt, propterea pro omissis vel exclusis non habeantur.

Ante omnia verò Causam Palatinam Conventus Osnabrugensis & Monasteriensis eò deduxit, ut ea de re jam diu mota lis dirempta sit modo sequenti.

Et primò quidem quod attinet Domum Bavaricam, dignitas Electoralis, quam Electores Palatini antehac habuerunt, cùm omnibus regaliis, officiis, præcedentiis, Insigniis, & juribus quibuscunque ad hanc dignitatem spectantibus, nullo prorsus excepto, ut & Palatinatus superior totus unà cum Comitatu Cham, cum omnibus eorum appertinentiis, regaliis ac juribus sicut hactenus; ita & imposterum maneant penes Dominum Maximilianum, Comitem Palatinum Rheni, Bavariæ Ducem, ejusque

ejusque liberos, totamque Lineam Guilhelmianam, quàmdiu masculi ex ea superstites fuerint.

Vicissim Dominus Elector Bavariæ pro se, hæredibus ac successoribus suis totaliter renunciet debito tredecim millionum, omnique prætensioni in Austriam Superiorem & statim à publicata pace omnia instrumenta desuper obtenta Cæsareæ Majestati ad cassandum & annullandum extradat.

Quod ad Domum Palatinam attinet, Imperator cũ Imperio, publicæ trãquillitatis causâ cõsentit, ut vigore præsentis conventionis institutus sit Electoratus Octavus, quò Dominus Carolus Ludovicus Comes Palatinus Rheni ejusque hæredes & Agnati, totius lineæ Rudolphinæ juxta ordinem succedendi in aureâ Bulla expressum, deinceps fruantur. Nihil tamen juris, præter simultaneam Investituram ipsi Dominô Carolô Ludovicô aut ejus successoribus ad ea quæ cum dignitate Electorali Domino Electori Bavariæ, totique Lineæ Guilhelmianæ attributa sunt, competat.

Deinde ut inferior Palatinatus totus cum omnibus & singulis Ecclesiasticis & sæcularibus bonis, Juribus & appertinentiis, quibus ante motus Bohemicos Electores Principesque Palatini gavisi sunt; omnibusque documentis, regestis, rationariis, & cæteris actis huc spectantibus eidem plenariè restituantur: Cassatis ijs, quæ in contrarium acta sunt, idque authoritate Cæsareâ effectum iri; ut neque Rex Catholicus, neque ullus alius qui exinde aliquid tenet, se huic restitutioni ullo modo opponat.

Cùm autem certæ quæ Jam Præfecturæ Stradæ Montanæ antiquitus ad Electorem Moguntinensem pertinentes, annô demũ millesimô quadringentesimô sexagesimo tertio, pro certa pecuniæ summa Palatinis cum pacto perpetuæ reluitionis impignoratæ fuerint: ideò conventum est; ut hæ Præfecturæ penes modernum Dominum Electorem Moguntinensem ejusque in Archi Episcopatu Moguntinensi successores permaneant; dunimodo pretium pignorationis sponte oblatum, infra terminum executionis conclusæ Pacis præfixum,

 paratâ

paratâ pecuniâ exſolvat, cæteriſque ad quæ juxta tenorem literarum oppignorationis tenetur, ſatisfaciat.

Electori quoque Trevirenſi tanquam Epiſcopo Spirenſi, Epiſcopo item VVormatienſi, jura quæ prætendunt in bona quædam Eccleſiaſtica, intra Palatinatus Inferioris territorium ſita, coram competenti Iudice proſequi liberum eſto, niſi de his inter utrumque Principem amicè conveniatur.

Quod ſi verò contigerit Lineam Guilhelmianam maſculinam prorſus deficere, ſuperſtitè Palatina, non modò Palatinatus ſuperior, ſed etiam dignitas Electoralis quæ penes Bavariæ Duces fuit, ad eoſdẽ ſuperſtites Palatinos, interim ſimultaneâ Inveſtiturâ gaviſuros, redeat, octavo tunc Electoratu prorſus expungendo: Ita tamen Palatinatus ſuperior hoc caſu ad Palatinos ſuperſtites, redeat, ut hæredibus allodialibus Electoris Bavariæ, actiones & beneficia, quæ ipſis ibidem de jure competunt, reſervata maneant.

Pacta quoque gentilitia inter Domum Electoralem Heidelbergenſem & Neoburgicam, à prioribus Imperatoribus ſuper Electorali ſucceſſione confirmata, ut & totius Lineæ Rudolphinæ Iura, quatenus huic diſpoſitioni contraria non ſunt, ſalva rataque maneant.

Adhæc ſi quæ feuda Iuliacenſia aperta eſſe, competenti via juris evictum fuerit, ea Palatinis evacuentur.

Præterea, ut dictus Dominus Carolus Ludovicus aliquatenus liberetur onere proſpiciendi fratribus de appenagio, Cæſarea Majeſtas ordinabit, ut dictis ſuis fratribus quadringenta Imperialium thalerorum millia intra quadrieonium ab initio anni venturi Milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi noni numerandum expendantur, ſingulisque annis centena millia ſolvantur, unà cum annuo cenſu quinque de centum computatis.

Deinde tota Domus Palatina cum omnibus & ſingulis, qui ei quocunque modo addicti ſunt, aut fuerunt, præcipuè verò miniſtri, qui ei in hoc conventu aut alias operam ſuam navarunt, ut & omnes Palatinatus

exules,

exules, fruantur Amnestiâ generali supra descriptâ, pari cum cæteris in ea comprehensis jure, & hac transactione singulariter in puncto Gravaminum plenissimè.

Vicissim Dominus Carolus Ludovicus cum fratribus Cæsareæ Majestati obedientiam & fidelitatem, sicut cæteri Electores Principesque Imperij præstet, ac insuper Palatinatui superiori pro se & hæredibus suis, tum ipse, tũ ejus fratres, donec ex Linea Guilhelmiana hæredes legitimi & masculi superfuerint, renuncient.

Cùm autem de ejusdem Principis Viduæ Matri, sororibusque præstando victalitiò, & dote constituenda mentio injiceretur, pro benevolo Sacræ Cæsareæ Majestatis in Domum Palatinam affectu, promissum est, ut dictæ Dominæ Viduæ Matri pro victalitio semel pro semper viginti Thalerorum Imperialium millia, singulis autem sororibus dicti Domini Caroli Ludovici, quando nuptum elocatæ fuerint, dena Thalerorum Imperialium millia, nomine suæ Majestatis exsolutum iri. De reliquo verò ipsis idem Princeps Carolus Ludovicus satisfacere teneatur.

Comites in Lainingen & Daxburg, sæpè dictus Dominus Carolus Ludovicus ejusque successores in Palatinatu Inferiori nulla in re turbet, sed jure suo à multis retrò seculis obtento, & à Cæsaribus confirmato, quietè ac pacificè uti frui permittat.

Liberam Imperij Nobilitatem per Franconiam, Sueviam & Tractum Rheni, cum districtibus appertinentibus in suo statu immediato inviolatè relinquat.

Feuda etiam ab Imperatore in Baronem Gerardum de VValdenburg, dictum Schenckhern, Nicolaum Georgium Reigersperger, Cancellarium Moguntinum, & Henricum Brômbser, Baronem de Rudesheim: item ab Electore Bavariæ in Baronem Ioannem Adolphum VVolff, dictum Metternich collata, rata maneant. Teneantur tamen ejusmodi Vasalli Domino Carolo Ludovico, velut Domino directo ejusque successoribus juramentum fidelitatis præstare, atque ab eodem feudorum suorum renovationem petere.

Augustanæ Confessionis consortibus, qui in possessione templorum fuerant, interque eos Civibus & Incolis Oppenheimensibus servetur status Ecclesiasticus Anni 1624. Cæterisque id desideraturis Augustanæ Cõfessionis exercitium, tam publicè in tẽplis ad statas horas, quam privatim in ædibus propriis, aut alienis ei rei destinatis per suos aut vicinos verbi divini Ministros peragere liberum esto.

Princeps Ludovicus Philippus Comes Palatinus Rheni recuperet omnes ditiones, dignitates & jura in sacris & profanis, quæ ipsi à majoribus ex successione & divisione ante tumultus bellicos obvenerunt.

Princeps Fridericus Comes Palatinus Rheni, quartam partem vectigalis Wiltzbacensis, Cœnobium quoque Hornbach cum pertinẽtiis, & quicquid juris parẽs ejus antehac ibidem habuit ac possedit, recipiat & respectivè retineat.

Princeps Leopoldus Ludovicus Comes Palatinus Rheni restituatur penitus in Comitatu Veldentz ad Mosellam, tàm in Ecclesiasticis, quàm Politicis, contra omnia hactenus attentata, in eum, quo anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto ipsius Parens fuit, statum.

Controversia, quæ vertitur inter Episcopos respectivè Bambergensem & Herbipolensem ac Marchiones Brandenburgicos, Culmbachi & Onoltzbachi de Castro, Oppido, Præfectura & Monasterio Kitzingen in Franconia ad Mœnum, aut amicabili compositione aut summario juris processu terminetur intra biennium, sub pœnæ perdendæ prætensionis imponenda tergiversanti, interim dictis Dominis Marchionibus restituatur nihilominus fortalitium VVilrzburg in eum statum, qui tempore traditionis descriptus fuit ex conventione & promisso.

Domus VVirtembergica maneat quietè in recuperata possessione Dynastiarum Weinsberg / Newstadt & Meckmühle Restituatur etiam in omnia & singula secularia atque Ecclesiastica bona & jura ante hos motus ubicunque possessa, interque illa specialiter in Dynastias

Blaubeu-

Blaubeuren, Achlam & Stauffen cum pertinentijs & sub prætextu pertinentium ad eas occupatis bonis, cum primis ciuitate & territorio Goppingensi atque pago Pflumeren, reditibus Universitati Tubingensi piè fundatis. Recipiat etiam Dynastias Heidenheim & Oberkirch, itemque civitates Balingen, Tutlingen, Ebingen & Rosenfeld, nec non arcem & pagum Neidlingen cum pertinentiis, tum Hohentvveil, Hohenasperg, Hohenaurach, HohenTubingen, Albeck, Hornberg, Schiltach cum civitate Schorndorff. Restitutio etiam fiat in Ecclesias collegiatas Stuttgard, Tubingen, Hernberg, Goppingen, Bachnang, nec nō in Abbatias, Præposituras atque Monasteria Bebenhausen, Maulbron, Anhausen, Lorch, Adelberg, Denckendorff, Hirschavv, Blaubeuren, Herprechtingen, Murhard, Albersbach, Kőningsbrün, Herrenalb, Divi Georgii, Reichenbach, Pfullingen & Lichtenstern sive MarienCron, & similia, cum omnibus documentis ablatis, salvis tamen & reservatis Domus Austriacæ, nec non VVirtenbergicæ in supradictas Dynastias Blaubeuren, Achlam & Stauffen prætensis juribus, actionibus, exceptionibus & remediis atque beneficijs juris quibuscunque.

Principes quoque VVirtenbergici Lineæ Mombelgardensis restituantur in omnes suas ditiones in Alsatia vel ubicunque sitas, & nominatim in duo feuda Burgūdica Clerval & Passavant, & ab utraque parte redintegrentur in eum statum jura, prærogativas ac in specie ad eam immedietatem erga Romanum Imperium, quâ ante initium horum bellorum gavisi sunt, & qua cæteri Imperij Principes ac status gaudent vel gaudere debent.

De Causa Badensi hoc modo conventum est;

Fridericus Marchio Badensis & Hochbergensis, ejusque filij, & hæredes, cum omnibus qui iisdem quocunque modo inservierunt, aut adhuc dum inserviunt, cujuscunque nominis aut conditionis sint, gaudeant & fruantur suprà articulo 2. & 3 descriptâ Amnestiâ cum omnibus suis clausulis & beneficijs, ejusque vigore restituantur plenissimè in eum statum in sacris & profanis,

 in quo

in quo ante exortos Bohemiæ motus fuit Dominus Georgius Fridericus Marchio Badensis & Hochbergensis, quoad Marchionatum inferiorem Badensem, qui vulgò sub appellatione Baden-Durlach venit, itemque quoad Marchionatum Hochbergensem, cum etiam quoad ditiones Röttelen, Badenvveiler, & Sauffenberg, non obstantibus, sed annullatis quibuscunque interim in contrarium factis mutationibus. Deinde restituantur Marchioni Friderico Præfectura Stain & Renchingen absque onere æris alieni, interea temporis à Marchione Guilielmo contracti, ratione fructuum, interesse ac sumptuum per transactionem Ettlingæ anno Domini 1629. initam dicto Guilielmo Marchioni Badensi cessæ cum omnibus juribus, documentis literarijs, alijsque pertinentijs, ita ut tota illa actio sumptuum ac fructuum perceptorum & percipiendorum, cum omni damno & interesse à tempore primæ occupationis numerando, sublata & penitus extincta sit. Annua quoque pensitatio ex Marchionatu inferiori, Marchionatui superiori pendi solita, virtute præsentium penitus sublata, annullata & annihilata sit, nec eo nomine quicquam vel de præterito vel de futuro imposterum unquam prætendatur vel exigatur. Alternetur etiam imposterum inter utramque Lineam Badensem, inferioris scilicet & superioris Marchionatus Badensis, præcedentia & sessio in Comitiis & circuli Suevici, aliisque universalibus vel particularibus Imperij aut quibuscunque conventibus, pronunc tamen eadem præcedentia penes Marchionem Fridericum, dum superstes erit, permanente.

De Baronatu Hohen Gerolseck conventum est, ut si Domina Principissa Badensis prætensa sua Jura in dicto Baronatu documentis authenticis sufficienter probaverit, restitutio statim post latam desuper sententiam fiat cum omni causa, omnique Iure, vigore documentorum competenti. Cognitio autem hæc finiatur à die publicatæ pacis infra biennium. Nullæ denique actiones, transactiones, vel exceptiones, generales vel speciales clausulæ in hoc Instrumento Pacis comprehensæ (quibus

omnibus

omnibus per expressum & in perpetuum vigore hujus derogatum sit) ab una vel altera parte ullo unquam tempore contra hanc specialem conventionem allegentur vel admittantur.

Dux de Croy gaudeat effectu generalis Amnestiæ; neque protectio Regis Christianissimi sit ei fraudi, dignitatis, privilegiorum, honorum, bonorum, aut ullo alio respectu: quietè quoque possideat eam Dominij Vinstingen partem, quam Majores sui possederunt, prout nunc à Domina matre sua dotalitij nomine possidetur Iuribus imperij. quoad dictum Dominium Vinstingen in eo statu, quo fuerunt ante hos motus, salvis permanentibus.

Quod Controversiam Nassau Siegen contra Nassau Siegen attinet, cùm res hæc per commissionem Cæsaream Anno 1643. ad amicabilem compositionem sit remissa, reassumatur ejusmodi commissio; & totalis vel amicabili compositione, vel juridicâ sententiâ, coram competenti judice decidatur; Comite Joanne Mauritio de Nassau, ejusque fratribus absque ullâ turbatione pro suis quotis duntaxat in apprehensâ possessione manentibus.

Comitibus Nassau Saræpontanis restituantur omnes eorum Comitatus, Dynastiæ, territoria, homines & bona Ecclesiastica & secularia, feudalia & allodialia, nominatim verò Comitatus Saræpontanus & Sarvverdanus integri cum omni causa; ut & fortalitiū Homburg cum tormentis bellicis, mobilibusque ibi repertis; Salvis utrinque respectivè tam ratione Anno 1629. septimo Julij per sententiam adjudicatorum in revisorio, quàm alijs etiam de illatis damnis, competentibus juribus, actionibus, exceptionibus & beneficiis Iuris juxta Leges Imperij determinandis, nisi partes potius ament amicâ transactione rem componi. Salvo etiam Iure, quod Comitibus de Lainingen Daxburg in dicto Comitatu Savverdano competere potest.

Domus Hanoica restituatur in Præfecturas Bobenhausen, Bischoffsheim am Steeg & VVilstatt.

Johannes Albertus Comes Solmensis in quadrantem

Oppidi Butzbacensis & quatuor pagos adjacentes restituatur.

Itemque restituatur Domus Solms, Hohensolms in omnia bona & jura sibi anno 1637. adempta, non obstante transactione desuper cum Domino Georgio Landgravio Hassiæ postea facta.

Comites de Isenburg gaudeant Amnestiâ generali supra artic. 2. & 3. descripta, salvis tamen juribus Domino Georgio Landgravio Hassiæ, vel cuivis tertio contra eosdem, ut & contra Comites de Hohensolms competentibus.

Rheingravij in suas Præfecturas Troneck & VVildenburg, item Dynastiam Morchingen cum pertinentiis & cætera omnia Jura a vicinis usurpata, restituantur.

Vidua Domini Ernesti Comitis Sainensis restituatur in eam possessionem, arcis, oppidi & Præfecturæ Hachenburg cum pertinentijs, ut & pagi Bendorff, in qua fuit ante destitutionem, salvo tamen jure cujusvis.

Castrum & Comitatus Falckenstein restituatur ei, cui de jure competit. Quicquid etiam juris Comitibus de Rasburg cognominatis Löwenhaupt/ in præfecturam Bretzenheim, feudum ArchiEpiscopatus Coloniēsis, nec non Baronatū Reipoltzkirch in districtu Huntzruck sita, competit, id eis cum omnibus juribus & appertinentiis salvum sit.

Restituatur etiam Domus VValdeck in possessionem vel quasi omnium jurium in Dynastia Didinghausen & pagis Niedernau, Lichtenscheid, Defeld & Nidernschlaidern, prout illis anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto gavisa est.

Joachimus Ernestus Comes Ottingensis in omnia Ecclesiastica & secularia, quæ Pater ipsius Ludovicus Eberhardus ante hos motus possidebat, restituatur.

Item Domus Hohenloica in omnia ipsi ablata, præcipue Dinastiam VVeickersheim: itemque in Cœnobium Scheffersheim absque omni exceptione imprimis retentionis restituatur.

Fridericus Ludovicus Comes de Lövvenstein & VVert-

VVerthaim in omnes suos Comitatus & Dynastias, quæ tempore hujus belli sequestratæ, confiscatæ aliisque cessæ fuerunt, in politicis, & Ecclesiasticis restituatur.

Ferdinandus Carolus Comes de Lôvvenstein & VVerthaim in omne id, quod defunctis ejus agnatis Georgio Ludovico & Joanni Casimiro sequestratum, confiscatum, aliisque cessum est, in Politicis & Ecclesiasticis restituatur, salvis tamen iis bonis & juribus quæ Marcæ Christianæ, filiæ dicti Georgii Ludovici de Lôvvenstein ex hæreditate paternâ & maternâ competũt, in quæ plenariè restituatur. Pariter etiam vidua Joannis Casimiri de Lôvvenstein, in suâ bona dotalitia & hypothecata, reservato jure, si quod in supradicta competit Comiti Friderico Ludovico, vel amicabili compositione vel legitimo Processu prosequendo.

Domus Erbacensis imprimis Comitis Georgii Alberti hæredes in castrum Breubergicum, omniaque ejus jura, ipsis cum Domino Comite Lôvvensteinensi communia, tam quoad præsidium, ejusdemque directionem, quàm cætera civilia jura restituantur.

Vidua & hæredes Comitis à Brandenstein, restituantur in omnia ex causa belli adempta bona & Jura.

Baro Paulus Kevvenhuller cum Nepotibus ex fratre, Hæredes Cancellarij Lôfflerij Marci Conradi à Rhelingen, liberi & hæredes; Item Hieronymus à Rhelingen unà cum uxore, nec non Marcus Antonius à Rhelingen, quisque in omnia sibi per confiscationem adempta, plenariè restituti sunto.

Contractus, permutationes, transactiones, obligationes & Instrumenta debiti, vi, metúve, seu statibus, seu subditis illicitè extorta, prout in specie queruntur Spira, VVeissenburgum ad Rhenum, Landavia, Reutlingen, Hailbrunna, aliique, ut & redemptæ cessæque actiones abolitæ atque ita annullatæ sunto, ut ullum judicium actionemve, eo nomine intentare minimè liceat. Quod si verò debitores Instrumenta Crediti vi metuve creditoribus extorserint, ea omnia restituantur, actionibus desuper salvis.

Debita sive Emptionis, venditionis, annuorum redi-

tuum sive alio nomine vocentur, si ab una alterave belligerantium parte in odium Creditorum violenter extorta sint, contra debitores veram violentiam & realem solutionem intercessisse allegantes & se ad probandum offerentes, nulli processus executivi decernantur, nisi his exceptionibus prævia plenariâ causæ cognitione decisis.

Processu desuper instituto à pacis publicatione infra biennium finiendo sub pœnâ perpetui silentij contumacibus debitoribus imponenda. Processus autem hactenus eo nomine contra ipsos decreti unà cum transactionibus & promissionibus pro futura creditorum restitutione factis, tollantur & enerventur, salvis tamen ijs pecuniarum summis, quæ flagrante bello pro alijs ad avertenda majora eorum pericula & damna bono animo & intentione erogatæ sunt.

Sententiæ tempore belli de rebus merè secularibus pronunciatæ, nisi processus vitium & defectus manifestè pateat, vel in continenti demonstrari possit, non quidem omnino sint nullæ, ab effectu tamen rei judicatæ suspendantur : donec acta judicialia (si alterutra pars intra semestre ab inita Pace spatium petiverit revisionem) in Iudicio competenti, modo ordinario vel extraordinario in Imperio usitato revideantur & æquabili jure ponderentur, atque ita dictæ sententiæ vel confirmentur vel emendentur, vel si nulliter latæ sint, planè rescindantur.

Si quæ etiam feuda regalia vel privata ab anno millesimo sexcentesimo decimo octavo non fuerunt renovata, nec interim eorum nomine præstita, nemini id fraudi esto, sed tempus repetendæ Investituræ à die factæ Pacis cedere incipiat.

Tandem omnes & singuli tàm bellici Officiales militesque, quàm Consiliarij & Ministri togati Civiles & Ecclesiastici, quocunque nomine aut conditione censentur, qui uni alterive parti, earundemve fœderatis aut adhærentibus, togâ vel sago militarunt, à summo ad infimum, ab infimo ad summum absque ullo discrimine vel exceptione, cum uxoribus, liberis, hæredibus, successo-

cessoribus, servitoribus, quo ad personas & bona in eũ vitæ, famæ, honoris, conscientiæ, libertatis, Iurium & privilegiorum statum, quo ante dictos motus gavisi sunt, aut jure gaudere potuerunt, utrinque restituti sunto, nec eorum personis aut bonis ullum creator præjudicium, ullave actio vel occasio intentator, multò minus ulla pœna, damnumve quocunque prætextu irrogator. Et hæc quidem omnia quo ad illos, qui Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ subditi & vasalli non sunt, plenissimum effectum habeant.

Qui verò Subditi & Vasalli hæreditarii Imperatoris & Domus Austriacæ sunt, eadem gaudeant Amnestiâ, quoad personas, vitam, famam & honores, habeantque securum reditum in pristinam patriam, ita tamen ut se teneantur accommodare legibus patriis Regnorum, & Provinciarum.

Quantum autem eorum bona concernit, si ea, antequam in Coronæ Sueciæ Galliæve partes transierunt, confiscatione aut alio modo amissa fuere, etsi Plenipotentiarij Suedici diu multumque institerant, ut iis etiam illa restituerentur; tamen cum Sacræ Cæs. Maj. hac in re ab aliis nihil præscribi, nec ob Cæsareanorum constantem contradictionem aliter transigi potuerit, Ordinibusque Imperij ea propter bellum continuare è re Imperij non fuerit visum, porrò quoque amissa sunto, ac modernis possessoribus permanento.

Illa verò bona, quæ ipsis pòst eam ob causam, quod pro Suecis & Gallis contra Cæsarem, Domumque Austriacam arma sumpsissent, erepta sunt, iisdem qualia nunc sunt, absque refusione tamen sumptuum & fructuum perceptorum, aut damni dati restituantur.

De cætero in Bohemiâ, aliisque quibuscunque provincijs hæreditarijs Imperatoris, Augustanæ Confessioni addictis subditis vel creditoribus, eorumve hæredibus, pro privatis suis prætensiônibus, si quas habent, & earum nomine actiones intenderint, aut prosecuti fuerint, Ius & justitia æquè ac Catholicis citra respectum administretur.

A dicta tamen universali restitutione excepta sunto,

quæ

quæ restitui vel redhiberi nequeunt, mobilia & se moventia, fructus percepti, authoritate belligerantium partium interversa, itemque tàm destructa, quàm publicæ securitatis causa in alios usus conversa ædificia publica & privata, sacra & profana, nec non deposita publica vel privata hostilitatis intuitu confiscata, legitimè vendita, sponte donata.

Quia verò etiam Causa Juliacensis successionis inter Interessatos, nisi præveniatur, magnas aliquando turbas in Imperio excitare posset, ideo conventum est, ut ea quoque Pace confecta ordinario processu, coram Cæsarea Majestate vel amicabili compositione, vel alio legitimo modo sine mora dirimatur.

Punctus Gravaminum Ecclesiacorum seu Religionis.

V. Cùm autem præsenti bello magnam partem Gravamina, quæ inter utriusq; Religionis Electores; Principes & Status Imperii vertebantur, causam & occasionem dederint, de iis prout sequitur, conventum & transactum est.

I. Transactio Anno 1552. Passavij inita, & hanc Anno 1555. secuta Pax Religionis, prout ea Anno 1566. Augustæ Vindelicorum, & post in diversis Sacri Romani Imperii Comitiis universalibus confirmata fuit, in omnibus suis Capitulis, unanimi Imperatoris, Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis consensu initis ac conclusis, rata habeatur, sancteque & inviolabiliter servetur. Quæ verò de nonnullis in ea Articulis controversis, hac Transactione communi partium placito statuta sunt, ea pro perpetua dictæ Pacis declaratione, tam in Judiciis, quàm alibi observanda habebuntur, donec per Dei gratiam de Religione ipsa convenerit, non attenta cujusvis seu Ecclesiastici seu Politici, intra vel extra Imperium, quocunque tempore interposita contradictione vel protestatione, quæ omnes inanes & nihili, vigore horum declarantur. In reliquis omnibus autem inter utriusque Religionis Electores, Principes, Status omnes & singulos sit æqualitas exacta, mutuaque, quatenus formæ Reipublicæ, constitutionibus Imperii & præsenti Conventioni conformis est, ita ut quod uni parti justum est, alteri quoque sit justum violentiâ omni & via

facti,

facti, ut aliàs, ita & hic inter utramque partem perpetuò prohibità.

2. Terminus à quo Restitutionis, in Ecclesiasticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata sunt, sit dies prima Januarii Anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti: Fiat itaque restitutio omnium Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis, comprehensa liberâ Imperii nobilitate, ut & communitatibus & pagis immediatis plenariè & purè cassatis omnibus interim in istiusmodi causis latis, publicatis & institutis sententiis, decretis, transactionibus, pactis seu dedititijs, seu alijs, & executionibus, reductione ad Statum dicti anni dieique in omnibus facta.

Civitates, Augusta Vindelicorum, Dunckelspula, Biberacum & Ravensburgum, retineant bona, Jura & exercitium Religionis dicti anni dieique; sed ratione dignitatum Senatoriarum aliorumque munerum publicorum, sit inter utrique Religioni addictos æqualitas idemque numerus.

In specie autem quoad Civitatem Augustam sint septem Senatores Consilij Secretioris ex familijs Patricijs delecti, ex his desumpti Reipublicæ Præsides duo, vulgò Stadtpfleger dicti, unus sit Catholicus, alter Augustanæ Confessionis. Ex reliquis quinque, tres Catholicæ Religioni, & duo Aug. Conf. addicti. Senatores reliqui, senatus, ut vocant minoris, nec non Syndici, Assessores Judicij Urbani, alijque Officiales omnes sint æquali numero utriusque Religionis. Quæstores rei nummariæ sint tres quorum duo unius, tertius diversæ religionis, ita quidem, ut primo anno duo sint Catholici, unus verò Augustanæ Confessionis, altero, duo, Augustanæ Confessionis & tertius Catholicus, & sic deinceps alternando singulis annis.

Præfecti rei tormentariæ itidem tres parique annuâ alternatione. Idem etiam circa curam collectarum annonæ, ædilicij muneris, & si quæ alia sunt officia, quæ tribus committuntur, obtineat: Ita quidem, ut si uno anno, duo officia (veluti Quæstura & cura annonæ vel ædilicij muneris) penes duos Catholicos & unum Augustanæ

gustanæ Confessionis sint, eodem anno duo alia officia velut præfectura rei tormentariæ & collectarum) duobus ex Augustana Confessione & uni Catholico committantur; sequenti autem anno circa hæc officia duobus Catholicis, duo Augustanæ Confessioni addicti, & uni Catholico, unus Augustanæ Confessionis surrogetur.

Munera, quæ uni soli committi solita sunt. pro qualitate rei vel uno vel pluribus annis inter Catholicos & Augustanæ Confessionis cives alternentur; eo quidem modo ut de officiis quæ tribus personis committuntur, nunc dictum.

Templorum tamen & Scholarum cuique parti suarum cura integra reservetur. Ii autem Catholici, qui nunc tempore hujus pacificationis in Magistratu & Officiis præter numerum supra conventum supersunt pristino quidem per omnia honore commodoq; fruantur. Veruntamen usq; dum eorum loca vel morte vel abdicatione vacaverint, vel domi se contineant, vel si senatui quandoque interesse velint, voto tamen careant.

Neutra verò pars suæ Religioni adhærentium potentia ad deprimendam alteram abutatur, aut majorē numerum, directè vel indirectè ad dignitates Præsidum, Senatorum, aliorumque publicorum munerum aggregare præsumat, sed quidquid ejus quandocunq; & quomodocunq; tentatum fuerit, irritum esto. Proinde non solùm hæc dispositio quotannis, quando de novorum Senatorum aliorumque officialium in demortuorū locū surrogatione agitur, publicè prælegitor; sed etiam Præsidis seu Duûmviri Secretiorum reliquorumque Senatorum Præfectorum, Syndicorum, Judicum, aliorumq; officialium Catholicorum electio & nunc & post hac sit penes ipsos Catholicos, Augustanæ verò confessioni addictorum penes eosdem, & defuncto Catholico alius Catholicus, pariterque Augustn. Confess. addicto eidem addictus surrogetur. Pluralitas autem votorum in caussis religionem sive directè sive indirectè concernentibus, nequaquam attendatur, neque illa August. Conf. addictis Civibus ejus loci magis quàm Augustanæ Cō-

fess.

fess. Electoribus, Principibus & Statibus in Imperio Romano præjudicet. Quod si Catholici pluralitate votorum in his vel aliis quibusvis negotiis in præjudicium Aug. Conf. addictorum abutantur, reservatum his ipsis esto vigore hujus Transactionis ad introducendam alternationem quinti senatoris secretioris, aliaque legitima remedia provocare.

De cætero Pax Religiosa, itemque ordinatio Carolina de Electione Magistratuum, nec non transactiones de annis 1584. & 1591. (quatenus huic dispositioni directè vel indirectè non repugnant) salvæ & inviolatæ per omnia maneant.

Deinde Dunckelspuhlæ, Biberaci & Ravensburgi duo sint consules, Catholicus unus, alter Aug. Confessionis, quatuor secretioris cõsilii æquali numero utriusque Religionis. Eadem etiam æqualitas circa Senatum, Judicium Urbanum, præfecturam ærarii, ut & alia omnia officia, dignitates ac munera publica observetur. Quoad Præturam; Judicii verò, Syndicatum & Secretarios Senatus & Judicii, nec non quoad alia hujusmodi officia quæ uni tantum personæ committuntur alternatio perpetuò observetur, Ita, ut demortuo Catholico semper Augustanæ Confessioni addictus & vice versa succedat. Quantum ad modum Electionis & votorum pluralitatem, nec non curam Templorum ac Scholarum, itemque anniversariam prælectionem hujus dispositionis attinet, idem quod de Augusta dictum est, observetur.

Quod ad Civitatem Donavverdam attinet, si in proximè venturis Comitiis Univursalibus in pristinam libertatem restituenda esse judicabitur ab Imperii Statibus, eodem gaudeat Jure in Ecclesiasticis & Politicis, quo cæteræ Imperii liberæ Civitates vigore hujus Trãsactionis gaudent, salvis tamen quoad hanc Civitatem eorum quorum interest, juribus.

Terminus autem Anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti nullum præjudicium creare debet iis, qui ex capite Amnestiæ aut aliunde restituendi veniunt.

3. Bona Ecclesiastica immediata quod attinet, sive

sint

ſint Archi-Epiſcopatus, Epiſcopatus, Prælaturæ, Abbatiæ, Baliviæ, Præpoſituræ, Commendæ, ſive liberæ fundationes ſeculares, aut alia unà cum reditibus, penſionibus aliisque quocunque nomine ſignatis ſeu in Urbibus ſeu ruri ſitis, ea ſeu Catholici; ſeu Auguſtanæ Confeſſionis ſtatus die prima Januarij anni milleſimi ſexcenteſimi viceſimiquarti poſſederint, omnia & ſingula nullo planè excepto, ejus religionis Conſortes, qui dicto tempore in reali eorum poſſeſſione fuerunt, uſque dum de Religionis diſſidiis per Dei gratiam conventum fuerit, tranquillè & imperturbatè poſſideant, neutrique parti liceat alteri ſeu in Judicio, ſeu extra, negocium faceſſere, multò minus turbas aut impedimentum aliquod inferre: Si verò, quod Deus prohibeat, de Religionis diſſidiis amicabiliter conveniri non poſſit, nihilominus hæc conventio perpetua ſit & pax ſemper duratura.

Si igitur Catholicus Archi Epiſcopus, Epiſcopus Prælatus, aut Auguſt. Conf. addictus in Archi Epiſcopum, Epiſcopum, Prælatum electus vel poſtulatus, ſolus aut unà cum Capitularibus ſeu ſingulis ſeu univerſis, aut etiam alij Eccleſiaſtici Religionem impoſterum mutarint; excidant illi ſtatim ſuo jure, honore tamen famaq; illibatis, fructusque & reditus citrà moram & exceptionem cedant; Capituloque aut cui id de jure competit, integrum ſit aliam Perſonam Religioni ei, ad quam beneficium iſtud vigore hujus Tranſactionis pertinet; addictam, eligere aut poſtulare, relictis tamen Archi Epiſcopo, Epiſcopo, Prælato &c. decedenti fructibus & reditibus interea perceptis & conſumptis. Si ergo ſtatus ſeu Catholici ſeu Auguſtanæ Confeſſioni addicti Archi Epiſcopatibus, Epiſcopatibus, beneficiis aut præbendis ſuis immediatis à die prima Januarij Anni milleſimi ſexcenteſimi viceſimi quarti judicialiter aut extrajudicialiter exciderint, aut quocunque modo turbati fuerint, vigore harum illicò tam in Eccleſiaſticis quam Politicis omnibus novationibus abolitis reſtituantur, ita quidem, ut quæcunque bona Eccleſiaſtica immediata die prima Ianuarij anni milleſimi ſexcenteſimi viceſimi

ſimi quarti Catholico Præſule regebantur, Catholicum caput recipiant, & viciſſim quæ dicto Anno, dieque Aug. Conf. addicti poſſidebant, retineant etiam in poſterum, remiſſis tamen; quæ una pars contra alteram prætendere poſſet, perceptis interea fructibus, damnis & expenſis.

4. In omnibus Archi-Epiſcopatibus, Epiſcopatibus, & reliquis fundationibus immediatis, Jura eligendi & poſtulandi juxta cujusque loci conſuetudines & ſtatuta antiqua, illibata maneant, quatenus illa Imperii conſtitutionibus, Tranſactioni Paſſavienſi, Paci religioſæ & imprimis huic declarationi & tranſactioni ſunt conformia & intuitu Archi-Epiſcopatuum & Epiſcopatuum Aug. Conf. addictis permanentium ea nihil in ſe contineant illi Confeſſioni adverſum; ſicut etiam pariter in Epiſcopatibus & Eccleſiis, in quibus Catholicis & Aug. Conf. ordinibus mixta jura admittuntur ſtatutis antiquis nihil de novo admiſceatur, quod Catholicorum vel Aug. Conf. addictorum conſcientiam & cauſam pro cujusque parte lædere eorumve Jus imminuere poſſit. Poſtulati verò ſeu electi, in capitulationibus ſuis ſpondeant ſe ſuſceptos Eccleſiaſticos Principatus, dignitates & beneficia nequaquam hæreditario jure poſſeſſuros, aut id acturos ut hæreditaria fiant, ſed libera ſit ubique capitulo & quibus id præterea pariter cum capitulo pro more competit, tam Electio & poſtulatio; quàm ſede vacante adminiſtratio & Jurium Epiſcopalium exercitium: operaque detur, ne Nobiles Patricij, gradibus Academicis inſigniti, aliæque perſonæ idoneæ, ubi id fundationibus non adverſatur, excludantur, ſed & potius in iis conſerventur.

5. Ubi Sacra Cæſarea Majeſtas jus primarium precum exercuit, exerceat etiam impoſterum; dummodò decedente Aug. Conf. addicto in ejus Religionis Epiſcopatibus Conf. Auguſtanæ addictus ad normam ſtatutorum & obſervantiæ idoneus precibus fruatur. In mixtis verò ex utraq; religione ſeu Epiſcopatibus, ſeu aliis locis immediatis precibus primariis præſentatus nō gaudeat; niſi, beneficium vacans Religionis conſors poſſederit:

Si quid annatarum, Iurium Pallii, confirmationum, Mensium Papalium & hujusmodi jurium & reservationum nomine in bonis statuum Augustanæ Confessionis Ecclesiasticis immediatis à quocunque, quandocunque aut quomodocunque prætendatur, id validitate & executione à brachio seculari impertienda careat.

In quotum autem Ecclesiasticorum bonorum immediatorum Capitulis utriusque Religionis Capitulares & Canonici vigore præfati termini certo utrinque numero admittuntur, mensesque Papales id temporis in usu fuerunt, porrò quoque, si decedentes Capitulares & Canonici ex numero Catholicorum definito fuerint, obtineant, atque executioni, casu eveniente, mandentur, modò Papalis provisio Capitulis immediatè è Curia Romana & tempore legitimo insinuetur.

6. Electi aut Postulati in Archi Episcopos, Episcopos aut Prælatos Augustanæ Confessioni addicti, à Sacra Cæsarea Majestate, postquam intra annum Electionis aut postulationis suæ fidem fecerint, & juramenta regalibus Sueta feudis præstiterint, absque ulla exceptione investiantur, ultraque taxæ ordinariæ summam, insuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendant, iidem aut sede vacante Capitula, & quibus administratio cum iis conjunctim competit, ad universales æquè, ac particulares deputationum, visitationum, revisionũ, aliosque conventus Imperiales literis solitis evocẽtur, & suffragii jure fruantur, prout quisque statuum ante Religionis dissidia eorum Jurium particeps fuit. Quæ verò & quot personæ ad ejusmodi conventus mitti debeant, de eo Præsulibus cum Capitulis & conventualibus statuere liberum esto.

De titulis Principum Ecclesiasticorum ex Augustana Confessione ita convenit, ut absque tamen præjudicio status & dignitatis titulis Electorum & Postulatorum in Archi Episcopum, Episcopum, Abbatem, Præpositũ insigniantur. Sessionem autem in scamno inter Ecclesiasticos & seculares intermedio & transverso capiant, quib⁹ à latere assideant in conventu omnium trium Imperii Collegiorum director Cancellariæ Moguntinensis

nensis nomine Domini Archi Episcopi actorum Comitialium generali directione fungens, & post ipsum Directores Collegii Principum: Idemque observetur in Senatu Principum collegialiter congregato, à solis istius Collegii actorum directoribus.

7. Quot Capitulares aut Canonici die prima Januarii Anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti uspiam vel Augustanæ Confessionis vel Catholici fuerunt, totidem illuc ex utraque religione erunt semper, nec decedentibus nisi ejusdem Religionis consortes surrogentur, Si verò alicubi jam plures Catholici vel Augustanæ Confessionis Capitulares aut Canonici beneficia possident, quam anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, ii quidem supernumerarii beneficia & præbendas ad vitam retineant, mortuis verò, tam diu Catholicis Augustanæ Confessioni addicti, & his Catholici succedant, donec redintegratus fuerit utriusque Religionis Capitularium & Canonicorum numerus, qui die prima Januarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto erat. Exercitium verò Religionis in mixtis Episcopatibus ita restituatur & permaneat, ubi & quatenus id anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto palàm receptum permissumque fuit, neque supradictis omnibus vel eligendo vel præsentando aliterve quicquam detrimenti creetur.

8. Qui Archi-Episcopatus, Episcopatus & aliæ fundationes atque bona Ecclesiastica immediata vel mediata in satisfactionem Regiæ Majestatis, Regniq; Sueciæ aut æquivalentem recompensationem, indemnitatemque suorum fœderatorum, amicorum & Interessatorum concesserunt, peculiaribus suis conventionibus infrà contentis, per omnia relinquantur. In omnibus verò iis quæ ibi non continentur, & inter hæc quoad §. Jus Diœcesanum 16. infra positum, constitutionibus Imperii & huic Transactioni subjecta manento.

9. Quæcunque Monasteria, Collegia, Ballivias, Commendas, Templa, fundationes, scholas, hospitalia, aliave bona Ecclesiastica mediata, ut & eorum reditus,

Iuraque quocunque nomine ea appellata fuerint Augustanæ Confessionis Electores, Principes, Status, Anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti, die prima Ianuarij, possederunt, eadem omnia & singula sive retenta semper, sive restituta; sive vigore hujus transactionis restituenda, iidem possideant, donec controversiæ Religionis amicabili partium compositione universali definiantur, non attentis exceptionibus, sive ante sive post transactionem Passaviensem, aut Pacem Religiosam reformata & occupata; aut quod non de vel in territorio Augustanæ Confessionis statuum, vel exempta, vel aliis statibus jure suffraganeatus, Diaconatus, aliavè quavis ratione obligata fuisse dicuntur, unicum solumque hujus transactionis, restitutionis, observantiæque futuræ fundamentum sit die prima Ianuarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto habita possessio; irritis prorsus exceptionibus quæ ex introducto alicubi locorum exercitio interimistico, vel anterioribus, aut secutis pactis generalibus aut specialibus transactionibus, vel litibus motis causisve decisis, vel etiam decretis, mandatis, rescriptis, paritoriis, reversalibus, litispendentiis vel aliis quibuscunque prætextibus & rationibus desumi possent. Ubi igitur supradictorum omnium bonorum, eorundem pertinentium, fructuumve Augustanæ Confessionis statibus aliquid quovis modo aut prætextu sive judicialiter sive extrajudicialiter à dicto tempore intervertsum aut ademptum est omninò absque mora; & indistinctè (interque illa specialiter etiam Monasteria, fundationes atque bona Ecclesiastica omnia & singula à Principe Wurtenburgico anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto possessa) cum suis pertinentiis, reditibus & accessionibus ubicunque sitis, unà cum amotis documentis in priorem statum restituantur. Nec Augustanæ Confessioni addicti post hac in habita vel recuperata possessione ullo modo turbentur, sed ab omni persecutione juris & facti perpetuò tuti sint, donec controversiæ Religionis compositæ fuerint.

Omnia quoque Monasteria, fundationes & sodalitia mediata, quæ die prima Ianuarij, Anno millesimo sexcente-

centesimo vicesimo quarto Catholici realiter possiderunt, possideant & ipsi similiter, ut & in Augustanæ Cõfessionis statuum territorijs & ditionibus ea sita sint, nõ tamen in alios religiosorum ordines, quàm quorum regulis primitus dicata sunt, commutentur: nisi talium religiosorum ordo planè interciderit. Tunc enim Magistratui Catholicorum liberum esto, ex alio, in Germaniâ, ante dissidia Religionis exorta, usitato ordine, novos Religiosos substituere. In quibuscunque verò fundationibus, Ecclesiis Collegiatis Monasterijs, hospitalibus ejusmodi mediatis, Catholici & Augustanæ Confessioni addicti promiscuè vixerunt, vivant etiam post. hac promiscuè numero prorsus eodem qui die prima Ianuarii anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto ibidem repertus fuit, publicum etiam Religionis exercitium idem maneat, quod quovis in loco dicto anno dieque usitatum fuit absque unius vel alterius partis impedimento. In quibuscunque etiam fundationibus mediatis anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto die prima Ianuarij Sacra Cæsarea Majestas primarias preces exercuit, exerceat eas & imposterum, ad modum circa bona immediata superiùs explicatum. Idem planè hic observetur de mensibus Papalibus, quod suprà de ijs §. quinto dispositum est. Conferant etiam Archi-Episcopi, & quibus aliis id juris competit, beneficia mensium extraordinariorum; Quod si quoque Augustanæ Confessioni addicti in ejusmodi bonis Ecclesiasticis mediatis dicto anno dieque à Catholicis realiter, plenè vel ex parte possessis jura præsentandi, visitandi, inspectionis, confirmandi, corrigendi, protectionis, aperturæ, hospitationis, servitiorum, operarum, habuerunt: Item Parochos, Præpositos ibi aluerunt, jura ista illis sarta tectaqve maneant. Et si Electiones debito tempore, modoqve non fiant, præbendarum vacantium distributio & collatio in ejusdem religionis personas, cujus decedens fuit, ex jure devoluto ad eosdem pertineat, modò per hoc in istiusmodi bonis Ecclesiasticis mediatis instituto Catholicæ Religionis nihil præjudicetur, & Magistratui Catholicorum Ecclesiastico sua

jura ex instituto ordinis in ipsos religiosos competentia salva & illibata sint. Quibus etiam si Electiones aut collationes præbendarum vacantium debito tempore factæ non fuerint, Jus devolutum salvum esto. Quod ad Oppignorationes Imperiales attinet, cum in capitulatione Cæsarea dispositum reperiatur, quod Electus Romanorum Imperator, Electoribus, Principibus, cæterisque Statibus immediatis Imperii, ejusmodi oppignorationes confirmare atque illos in eorundem trãquilla & quieta possessione defendere ac manutenere debeat, Conventum est, hanc dispositionem, donec consensu Electorum, Principum & statuum aliter statutum fuerit, observandam esse, atque propterea Civitati Lindavv, necnon Weissenburgo in Noricis redditâ sorte oppignorationes Imperiales ipsis ademptas illicò & plenariè restituendas. Quæ verò bona status Imperii sibi invicem pignoris jurè ante hominis memoriam obligaverunt, in iis reluitioni aliter locus non detur, nisi possessorum exceptiones & merita causarum sufficienter examinentur. Quod si bona ejusmodi durante hoc bello vel absque prævia causæ cognitione, vel non solutâ sorte ab aliquo occupata fuerint, unà cum documentis statim plenariè prioribus possessoribus reddantur. & si sententia reluitioni locum concedat, inque rem judicatam transierit, atque sorte numerata restitutio subsecuta fuerit, Domino quidem directo liberum esse debet, in hujusmodi terras oppignoratas ad se reversas suæ Religionis exercitium publicè introducere: Incolæ tamen & subditi migrare, aut suam, quam sub priori possessore hujusmodi terrarum oppignoratarum amplexi fuerant, Religionem deserere non cogantur, de publico verò suæ Religionis exercitio inter ipsos & reluentem Dominum directum transigatur.

10. Libera & immediata Imperii Nobilitas, omniaque & singula ejus membra unà cum subditis & bonis suis feudalibus & allodialibus, nisi fortè in quibusdam locis ratione bonorum & respectu territorii vel domicilii aliis statibus reperiantur subjecti, vigore pacis religiosæ & præsentis conventionis in juribus religionem concer-

concernentibus & beneficiis inde promanantibus, idem jus habeant, quod supradictis Electoribus, Principibus & Statibus competit, nec in iis sub quocunque prætextu impediantur aut turbentur, Turbati verò omnes omnino in integrum restituantur.

11. Liberæ Imperii Civitates prout omnes atque singulæ sub appellatione statuum Imperij non tantum in Pace Religionis & præsenti ejusdem declaratione, sed & alias ubique indubitatè continentur, ita & ex illarum numero eæ, in quibus unica tantum Relig● anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto in usu fuit, tam ratione juris reformandi, quàm aliorum casuum Religionem concernentium in territoriis suis & respectu subditorum non minus ac intra muros & suburbia idem cum reliquis Statibus Imperii superioribus jus habeant, adeoque de istis generaliter disposita & conventa, de his quoque dicta & intellecta sunto, non attento quod in iis Civitatibus in quibus præter August. Confessionis exercitium nullum aliud a Magistratu & civibus juxta morem & statuta cujusque loci, anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto introductum fuit, aliqui Catholicæ Religioni addicti cives commorentur, vel etiam in aliquibus Capitulis, Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis & Cœnobiis ibidem sitis, immediatè vel mediatè Imperio subjectis, inque eo statu, qui fuit prima Januarii Anno 1624. deinceps quoque cum Clero intra prædictum terminum non introducto & Civibus Catholicis pro tempore ibi existentibus, tàm activè, quàm passivè omninò relinquendis, Catholicæ Religionis exercitium vigeat. Ante omnia verò illæ Civitates Imperiales quæ sive uni, sive utrique Religioni addictæ (& inter has posteriores cumprimis Augusta Vindelicorum, itemque Dunckelspuhla, Biberacum, Ravensburgum & Kauffbeura) ab anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto propter Religionem, vel bona Ecclesiastica ante, vel post Transactionē Passaviēsem, & insecutam Pacem Religiosam occupata & reformata, vel aliàs intuitu Religionis in Politicis quocunque modo sive extra, sive judicialiter aggravatæ sunt;

in eum statum, in quo Kalendis Ianuarij prædicti anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti tam in sacris, quàm in profanis fuerunt non minus ac reliqui status Imperij superiores plenissimè reponantur, inque eo, absque ulteriore turbatione, perinde atque illæ, quæ tum temporis adhuc possederunt, aut interea possessionem recuperarunt, usque ad amicabilem Religionum compositionem, conserventur. Neutrique partium alteram de Religionis suæ exercitio, Ecclesiæ ritibus & ceremoniis deturbare fas sit, sed cives pacificè & comiter invicem cohabitent, liberumque Religionis suæ & bonorum usum, ultrò citroque habeant; cassatis rerum judicatarum & transactarum, litispendentiarum, aliisque §. §. 2. & 9. enumeratis exceptionibus: Salvis tamen ijs, quæ Politicorum ratione de Augusta Vindelicorum, Dunckelspuhla, Biberaco & Ravenspurgo superius §. 2. disposita sunt.

12. Quantum deinde ad Comites, Barones, Nobiles, Vasallos, Civitates, Fundationes, Monasteria, Commendas, Communitates & subditos Statibus Imperij Immediatis sive Ecclesiasticis sive secularibus subjectos pertinet. Cum ejusmodi Statibus immediatis cum Iure Territorij & superioritatis ex communi per totum Imperium hactenus usitata praxi, etiam jus reformandi exercitium Religionis competat, ac dudum in Pace Religionis talium Statuum subditis, si à Religione Domini territorij dissentiant, beneficium emigrandi concessum, insuper maioris concordiæ inter Status conservandæ causa, cautum fuerit, quod nemo alienos subditos ad suam Religionem pertrahere eâve causa in defensionem aut protectionem suscipere, illisve ulla ratione patrocinari debeat, Conventum est; hoc idem porrò quoque ab utriusque Religionis Statibus observari, nullique statui immediato Ius, quod ipsi ratione territorii & superioritatis in negotio Religionis competit, impediri oportere. Hoc tamen non obstante, Statuum Catholicorum Landsassi, Vasalli & Subditi cujuscunque generis qui sive publicum sive privatum Augustanæ Confessionis exercitium Anno 1624. quacunque anni parte, sive certo

pacto,

pacto, sive privilegio, sive longo usu, sive sola denique observantia dicti anni habuerunt, retineant id etiam imposterum una cum annexis, quatenus illa dicto anno exercuerunt, aut exercita fuisse probare potuerunt. Cujusmodi annexa habentur institutio Consistoriorum, Ministeriorum, tàm Scholasticorum quàm Ecclesiasticorum, Ius patronatus, aliaque similia jura, nec minus maneant in possessione omnium dicto tempore in potestate eorundem constitutorum templorum, fundationum, monasteriorum, hospitalium cum omnibus pertinentiis, reditibus & accessionibus. Et hæc omnia semper & ubique observentur eo usque donec de Religione Christiana vel universaliter, vel inter status immediatos, eorumque subditos mutuo consensu aliter erit conventum, ne quisquam à quocunque ulla ratione aut via turbetur. Turbati aut quocunque modo destituti verò, sine ulla exceptione in eum, quo Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto fuerant statum, plenariè restituantur. Idemque observetur ratione subditorum Catholicorum Augustanæ Confessionis Statuum ubi dicto anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto, usum & exercitium Catholicæ Religionis publicum aut privatum habuerunt.

Pacta autem transactione, Conventiones aut Concessiones, quæ inter tales immediatos Imperii status eorumque status provinciales & subditos supradictos de publico vel etiam privato exercitio Religionis introducendo, permittendo & conservando antehac intercesserunt, initæ & factæ sunt, eatenus ratæ & firmæ manento, quatenus observantiæ dicti anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti, non adversantur, nec ab iisdem nisi mutuo consensu recedere liceat, non attentis, sed annihilatis omnibus anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti observantiæ, utpote quæ instar regulæ obtineat contrariis latis sententiis, reversalibus, pactis, quibuscunque Transactionibus. Et inter illa quæ Episcopus Hildesiensis & Duces Brunsvico-Luneburgenses de Religione ejusque Exercitio Statuum & Subditorum Episcopatus Hildesiensis nonnullis pactis Annis

1643. transegerunt. Excipiantur verò à dicto termino, & Catholicis reserventur novem Monasteria in Episcopatu Hildesiensi sita, quibus Duces Brunsvicenses certis conditionibus eodem anno cesserunt.

Placuit porrò ut illi Catholicorum subditi Augustanæ Confessioni addicti ut & Catholici Augustanæ Confessionis statuum subditi, qui Anno 1624 publicum vel etiam privatum Religionis suæ Exercitium nulla anni parte habuerunt, nec non qui post pacem publicatam, deinceps futuro tempore diversam à Territorii Domino Religionem profitebuntur, & amplectentur, patienter tolerentur, & conscientia liberâ domi devotioni suæ, sine inquisitione aut turbatione privatim vacare, in vicinia vero ubi & quoties voluerint, publico Religionis exercitio interesse, vel liberos suos exteris suæ Religionis scholis, aut privatis domi Præceptoribus instruendos committere non prohibeantur, sed ejusmodi Landsassii, Vasalli & subditi in cæteris officium suum cum debito obsequio & subjectione adimpleant, nullisque turbationibus ansam præbeant. Sive autem Catholici, sive Augustanæ Confessionis fuerint subditi, nullibi ob Religionem despicatui habeantur, nec à mercatorum, opificum, aut tribuum communione, hæreditatibus, legatis, hospitalibus, leprosorijs, eleemosynis, alijsve juribus aut commerciis, multo minus publicis cœmiteriis, honorevè sepulturæ arceantur, aut quicquam pro exhibitione funeris à superstitibus exigatur, præter cujusque Parochialis Ecclesiæ jura, pro demortuis pendi solita, sed in his similibus pari cum concivibus jure habeantur, æquali justitia protectioneque tuti.

Quod si verò subditus, qui nec publicum nec privatum suæ Religionis Exercitium Anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto habuit, vel etiam, qui post publicatam Pacem, Religionem mutabit, sua sponte emigrare voluerit, aut à Territorij Domino jussus fuerit liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis discedere, retenta per ministros administrare, & quoties ratio id postulat, ad res suas inspiciendas vel persequēdas

lites.

lites aut debita exigenda, liberè & sine literis commeatus adire.

Conventum autem est, ut à Territoriorum Dominis, illis subditis qui neque publicum, neque privatum Exercitium Religionis suæ dicto anno habuerunt, & tamen tempore publicatæ præsentis Pacificationis, in unius vel alterius Religionis statuum immediatorum ditionibus habitare deprehenduntur, quibus illi etiam annumerandi erunt, qui ob calamitates bellicas evitandas, non tamen animo transferendi domicilium, aliò emigrarunt, & factâ Pace, in Patriam redire volunt, terminus non minor quinquennio, illis verò qui post pacem publicatam Religionem mutant, non minor triennio, nisi tempus magis laxum & spaciosum impetrare potuerint, ad emigrandum præfigatur: neque sive voluntariè, sive coactè emigrantibus nativitatis, ingenuitatis, manumissionis, noti opificij, honestæ vitæ testimonia denegentur, aut ijdem reversalibus inusitatis vel decimationibus substantiæ secum exportatæ, plus æquo extensis prægraventur, multo minus spontaneam suscipientibus emigrationem, servitutis aut ullo alio prætextu impedimentum inferatur.

13. Silesij etiam Principes Aug. Conf. addicti, Duces scilicet in Brieg, Lignitz, Munsterberg, & Oels, itemque Civitas Vratislaviensis, in libero suorum ante bellum obtentorum jurium & privilegiorum, nec non August. Conf. exercitio ex gratia Cæsarea & Regia ipsis concesso manutenebuntur. Quod verò ad Comites, Barones, Nobiles, eorumque subditos in reliquis Silesiæ Ducatibus, qui immediatè ad Cameram Regiam spectant, tum etiam de præsenti in Austria inferiori degentes Comites, Barones, & Nobiles attinet, quamvis Cæsareæ Majestati jus reformandi exercitum Religionis non minus, quàm alijs Regibus & Principibus competat, tamen non quidem ex pacto juxta dispositionem præcedentis versiculi: Pacta autem &c sed ad interventionem Regiæ Majestatis Sueciæ, & in gratiam intercedentium August. Conf. statuum, permit-

tit,

tit, ut ejusmodi Comites, Barones & Nobiles, illorumque in prædictis Silesiæ Ducatibus subditi, ob professionem Aug. Conf. loco aut bonis cedere aut emigrare non teneantur, nec etiam prohibeantur dictæ Conf. exercitium in locis vicinis extra territorium frequentare, modò in reliquis tranquillè & pacificè vivant; seque tales præstent, quales erga suum summum Principem decet. Si verò sua sponte emigrarint & bona sua immobilia vendere vel nolint, vel commodè non possint, liber iis aditus rerum suarum inspiciendarum & curandarum causa concessus esto.

Præter hæc autem, quæ suprà de dictis Silesiæ Ducatibus, qui immediatè ad Cameram Regiam spectant, disposita sunt, Sacra Cæsarea Majestas ulterius pollicetur, se illis, qui in his Ducatibus Aug. Conf. addicti sunt, pro hujus Confessionis exercitio tres Ecclesias propriis eorum sumptibus extra civitates Svveinitz, Iaur & Glogaviam propè mœnia locis ad hoc commodis, jussu suæ Majestatis designandis, post pacem confectam ædificandas, quam primum id postulaverint, concessuram.

Et cum de majore Religionis libertate & exercitio in supra dictis & reliquis Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ Regnis & Provinciis concedendo in præsenti Tractatu variè actum sit, nec tamen ob Cæsareanorum Plenipotentiariorum contradictiones conveniri potuerit, Regia Majestas Sueciæ & Augustanæ Confessionis ordines facultatem sibi reservant, eo nomine in proximis Comitiis aut aliàs apud suam Cæsaream Majestatem pace tamen semper permanente & exclusa omni violentia & hostilitate, ulterius respectivè amicè interveniendi & demisse intercedendi.

14. A sola qualitate feudali vel subfeudali, sive à Regno Bohemiæ, sive ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperii, sive aliunde procedant jus reformandi non dependet, sed feuda ista & subfeuda, nec non vasalli, subditi & bona Ecclesiastica in causis Religionis & quicquid juris Dominus feudi prætendat, introduxerit, aut sibi arrogarit, ex Statu anni millesimi sexcentesimi

vicesimi

vicesimi quarti, die prima Jan. perpetua censeantur quæ vel judicialiter vel extrajudicialiter innovata fuerint, tollantur, & in pristinum statum restituantur. Territorii jure vel ante vel post terminum anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti controverso, donec super possessorio & petitorio cognoscatur & decidatur, possessori præfati anni idem jus esto, quantum equidem ad publicum exercitium attinet. Subditi verò propter mutatam interim Religionem pendente territorii controversiâ migrare non cogantur. In iis locis ubi Catholici, & Augustanæ Confessionis status ex æquo jure superioritatis fruuntur, tam ratione publici exercitii, quàm aliarum rerum Religionem concernentium idem status maneat, qui fuit anno dieque suprà dictis. Sola criminalis jurisdictio, Zentgericht / solùmque jus gladii & retentionis, patronatus, filialitatis neque conjunctim neque divisim jus reformandi tribuunt. Quæ itaque hoc colore reformationes hucusque irrepserunt, pactisve intrusa sunt, cassantor, gravati restituuntor, & imposterum ab ejusmodi penitus abstinetor.

15. Ratione redituum cujuscunque generis ad bona Ecclesiastica eorumque possessores pertinentium ante omnia observetur id, quod in Pace Religionis §. Dargegen sollen die Stände der Augspurg. Confess. &c. §. Alsdann auch denen Ständen der Alten Religion / &c. dispositum invenitur. Illi verò reditus, census, decimæ, pensiones, quæ vigore jam dictæ Pacis Religionis statibus A. C. ob immediatas vel mediatas fundationes Ecclesiasticas ante vel post pacem religiosam acquisitas è Catholicorum provinciis debentur, quorumque in possessione vel quasi percipiendi anno 1624. die 1. Jan. fuerunt, absque ulla exceptione solvantur, si alicubi etiam Aug. Conf. status quidam protectionis, Advocatiæ, aperturæ, hospitationis, operarum aut alia jura in Catholicorum Ecclesiasticorum ditionibus & bonis sive intra, sive extra territorium sitis, legitimo usu aut concessione habuerunt, quemadmodum etiam Catholici status, si quid ejusmodi ipsis circa bona Ecclesiastica Aug. Conf. Statibus acquisita competit, omnes ex æquo

jura

jura sua pristina retineant, ita tamen ut ne per usum ejusmodi jurium bonorum Ecclesiasticorum reditus nimium prægraventur & exhauriantur.

Reditus etiam, nec non decimæ, canones & pensiones August. Confess. statibus, fundationibus jam destructis & collapsis ex alienis territorijs debitæ, ijs exsolvantur, qui anno 1624. die 1. Jan. in possessione perceptionis vel quasi fuerunt, quæ verò ab anno 1624 destructæ fuerunt, aut in futurum concident, earum pensiones etiam in alienis territoriis Domino destructi Monasterij seu loci, in quo id situm fuit, exsolvantur. Quæ itidem fundationes die 1. Ian. anni 1624. in possessione vel quasi Juris decimandi è bonis novalibus in alieno Territorio fuerunt, sint etiam imposterum, nihil autem novi juris quæratur. Inter cæteros status Imperij & subditos id juris esto, quod jus commune vel cujusque loci consuetudo & observantia de Decimis ex bonis novalibus constituunt, aut per pactiones voluntarias conventum est.

16. Jus Diœcesanum & tota Jurisdictio Ecclesiastica cum omnibus suis speciebus contra Augustanæ Confessionis Electores, Principes, status, comprehensa liberâ Imperij Nobilitate, eorumque subditos, tam inter Catholicos & Augustanæ Confessioni addictos, quam inter ipsos solos August. Conf. status usque ad compositionem Christianam dissidij Religionis suspensa esto, & intra terminos Territorij cujusque jus Diœcesanum & jurisdictio Ecclesiastica se contineat ad consequendos tamen reditus, census, deci[illegible] [illegible]nes in ijs August. Confess. statu[illegible]
Anno 1624 [illegible]
jurisdicti[illegible]
posthac [illegible]
sionib[illegible]
post [illegible] Cathol[illegible]
A[illegible]

fessionem nullatenus concernunt; modo ipsis occasione processus nihil injungatur Aug. Conf. vel conscientiæ repugnans Eodem etiam jure Aug Conf. Magistratuum Catholici subditi censeātur, inque hos qui Anno 1624. publicum Religionis Catholicæ exercitium habuerunt. Jus Diœcesanum quatenus Episcopi, illud dicto Anno quietè in eos exercuerunt, salvum esto. In quibus civitatibus verò Imperii mixtæ Religionis exercitium in usu est, Catholicis Episcopis contra cives Aug. Conf. nulla sit jurisdictio, at Catholici juxta observantiam dicti Anni 1624. suo jure experiantur.

17. Utriusque Religionis Magistratus severè & rigorose prohibeat, ne quisquam publicè privatimve concionando, docendo, disputando, scribendo, consulendo, Transactionem Passaviensem, Pacem Religiosam, vel hanc imprimis sive declarationem sive Transactionem uspiam impugnet, dubiam faciat, aut assertiones contrarias inde deducere conetur. Quicquid etiam cō-trarii hactenus vel editum, vel promulgatum, publicatumve fuerit, irritum esto: sed si dubii quid hinc aut aliunde incidat, aut ex causis Pacem Religiosam aut hanc Transactionem tangentibus resultet, de eo in Comitiis vel aliis Imperii Conventibus inter utriusque Religionis Proceres non nisi amicabili ratione transigatur.

18. In Conventibus Deputatorum Imperii Ordinariis, numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur. De Personis autem vel Statibus Impe[...]en-dis in Comitiis proximis statuatur; in hor[...]ti-bus itemque [...]niversalibus sive [...]ve duobus au[...] ollegiis qu[...]a- [...]ia depu[...]æ- [...]s ex utr[...]nis [...]riis co[...]ne- [...]a occ[...]in- [...]Statu[...]li ei- [...]ucent[...]tho- [...]r Ca[...]stanæ [...]que [...]mero [...]mmis-

Commissarii denominentur & ordinentur. Placuit etiam ut Commissarii quidem res à se gestas referant, & vota subjungant, instar tamen sententiæ nihil definiant.

19. In Causis Religionis omnibusque aliis negotiis, ubi Status tanquam unum Corpus considerari nequeunt, Catholicis & Augustanæ Confessionis Statibus in diversas partes euntibus, sola amicabilis compositio lites dirimat, non attenta votorum pluralitate. Quod verò ad pluralitatem votorum in materiâ Collectandi attinet, cum res hæc in præsenti congressu decidi non potuerit, ad proxima Comitia remissa esto.

20. Præterea cùm ab enatas ex præsenti bello mutationes & alias causas de Judicio Cameræ Imperialis ad alium universis Imperii Statibus commodiorem locum transferendo, & Iudicem, Præsides, Assessores, & quoscunque Iustitiæ ministros, pares numero utriusque Religionis præsentando, sicut etiam de reliquis ad judiciũ Camerale spectantibus, quædam in medium allata fuerint; sed in præsenti congressu ob negotii gravitatem, non tam plene expediri queant, in proximè indicendis Comitiis de his omnibus agi & conveniri, deliberationesque de Reformatione Iustitiæ in Deputatorum Imperii Conventu Francofurtensi habitæ, effectum dari, & si quæ in his desiderari videntur; suppleri & emendari debere conventum est. Ne tamen res hæc prorsus in incerto maneat, placuit, præter Iudicem & quatuor Præsides, & quidem duos horum ex Augustana Confessione à sola Cæsarea Majestate constituendos, numerum Assessorum Cameralium ad quinquaginta in universum adaugeri, ita ut Catholici computatis duobus assessoribus Imperatoris præsentationi reservatis, viginti sex; Augustanæ Confessionis Status viginti quatuor Assessores præsentare possint & teneantur; atque ex singulis Circulis mixtæ Religionis, non tantum duos Catholicos, sed etiam binos Augustanæ Confessioni addictos assumere fas sit, cæteris ad judicium Camerale pertinentibus, ut dictum est, ad proxima Comitia rejectis: Ac pro-

Ac proinde Circuli de præsentandis maturè in locum demortuorum novis ad Camerale Iudicium Assessoribus, secundum schema subsequens admoneantur. Catholici etiam suo tempore de ordine præsentandi convenient; Cæsareaque Maiestas mandabit, ut, non solum in isto judicio Camerali causæ Ecclesiasticæ, ut & Politicæ inter Catholicos & August: Conf. Status vel inter solos vertentes; vel etiam quando Catholicis contra Catholicos Status litigantibus tertius interveniens Aug. Conf. Status erit, & vicissim quando Aug. Conf. Statibus contra eiusdem Conf. Status litigantibus tertius interveniens erit Catholicus; adiectis ex vtraque religione pari numero Assessoribus, discutiantur & judicentur; sed idem etiam in Iudicio Aulico observetur; huicque fini aliquot Aug. Conf. doctos & rerum Imperij peritos viros ex ijs Imperij Circulis vbi vel sola Augustana Confessio vel simul etiam Catholica viget Religio, adsciscat; eo quidē numero vt eveniente casu paritas Iudicantium ex utraque Religione Assessorum observari possit. Idem etiam quoad paritatem Assessorum observetur, quoties Augustanæ confessionis Status immediatus à mediato Catholico vel immediatus Catholicus à mediato Aug. Conf. Statu Iudicio convenitur.

Quoad Processum Iudiciarium Ordinatio Cameræ imperialis etiam in Iudicio Aulico servabitur per omnia, tum ut ne partes ibidem litigantes omni remedio suspensivo destituantur, loco revisionis in Camera usitatæ licitum esto parti gravatæ à sententia in Iudicio Aulico lata, ad Cæsaream Majestatem supplicare, vel Acta judicialia denuò adhibitis aliis gravati negocii paribus, neutrique partium addictis ex utraque Religione æquali numero Consiliariis, & qui concipiendæ & ferendæ priori seetentiæ non interfuerunt, aut certe referentium & correferentium partes non sustinuerint videantur, liberumque sit suæ Majestati in causis majoribus & unde tumultus in Imperio timeri possent; insuper etiam quorundam vtriusque Religionis Electorum; & Principum sententias & vota requirere.

Visitatio Consilii aulici fiat ab Electore Moguntino

 toties;

docunque decretis prorsus, cassos & irritos esse debere.

Extensio pacis ad Reformatos.

VII Unanimi quoque Cæsaræ Majestatis, omniumque Ordinum Imperii consensu, placuit, ut quicquid iuris aut beneficii, cum omnes aliæ Constitutiones Imperii, tum Pax Religionis & publica hæc Transactio, in eaque decisio Gravaminum cæteris Catholicis, & Augustanæ Confessioni addictis Statibus & subditis tribuunt, id etiam iis, qui inter illos *Reformati* vocantur, competere debeat. Salvis tamen semper Statuum, qui Protestantes nuncupantur, inter se & cum subditis suis conventis pactis; priuilegiis, reversalibus & dispositionibus aliis quibus de Religione ejusque exercitio & inde dependentibus, cuiusque loci statibus & subditis hucusque provisum est salva itidem cujusque conscientiæ libertate. Quoniam verò controversiæ Religionis quæ inter modò dictos Protestantes vertuntur, hactenus non fuerunt compositæ, sed ulteriori compositioni reservatæ sunt, adeoque illi duas partes constituunt, ideo de Jure reformandi inter vtramque ita conventum est, vt si aliquis Princeps vel alius Territorii Dominus, vel alicuius Ecclesiæ patronus posthac ad alterius partis sacra transierit aut Principatum, aut ditionem, ubi alterius partis sacra exercitio publico de præsenti vigent, seu jure successionis, seu vigore præsentis Tractatus Pacis, aliove quocunque titulo nactus fuerit, aut recuperarit, ipsi quidem Concionatores Aulicos suæ Confessionis citra subditorum onus aut præjudicium, secum atque in Residentia sua habere liceat, ac fas ei non sit vel publicum Religionis Exercitium, leges aut constitutiones Ecclesiasticas, hactenus ibi receptas, immutare, vel templa, scholas, hospitalia, aut eo pertinentes reditus, pensiones, stipendia, prioribus adimere, suorumque sacrorum hominibus applicare, vel juris territorialis, Episcopalis, patronatus, aliove quocunque prætextu subditis Ministros alterius confessionis obtrudere, ullumve aliud impedimentum aut præiudicium directè vel indirectè alterius sacris afferre: Et ut hæc conventio eo firmius obseruetur, liceat hoc mutationis casu ipsis communitatibus

bus præsentare, vel quæ præsentandi Ius non habent nominare; idoneos Scholarum & Ecclesiarum Ministros à publico loci Consistorio & Ministerio, si eiusdem, cum præsentantibus vel nominantibus Communitatibus sunt religionis, vel hoc deficiente, eo loco, quem ipsæ communitates elegerint, examinandos & ordinandos atque à Principe vel Domino postea sine recusatione confirmandos.

Si verò aliqua communitas eveniente mutationis casu Domini sui religionem amplexa petierit suo sumptu exercitium cui Princeps vel Dominus addictus est, liberum esto, sine reliquorum præjudicio, ei illud indulgere à successoribus non auferendum. At Consistoriales, Sacrorum Visitatores, Professores Scholarum & Academiarum, Theologiæ & Philosophiæ, non nisi eidem Religioni addicti sint, quæ hoc tempore quolibet in loco publicè recepta est. Sicut autem supradicta omnia de mutationibus futuris intelligenda sunt, ita Juribus Principum Anhaltinorum & similium quæ ipsis competunt, nullum adferant præiudicium. Sed præter Religiones supra nominatas nulla alia in sacro Imperio Romano recipiatur vel toleretur.

VIII. Vt autem provisum sit, ne post hac in statu Politico controversiæ suboriantur, omnes & singuli Electores, Principes & Status Imperii Romani in antiquis suis Juribus, prærogativis, libertate, priuilegiis, libero Juris territorialis tam in Ecclesiasticis quàm politicis exexercitio, ditionibus, regalibus, horumque omniũ possessione, vigore hujus transactionis ita stabiliti firmatique sunto, ut à nullo unquam sub quocunque prætextu de facto turbari possint vel debeant. *Confirmantur iura Statuum & Comitiorum.*

Gaudeant sine contradictione jure suffragii in omnibus deliberationibus super negociis Imperii, præsertim ubi leges ferendæ, vel interpretandæ, bellum decernendum, tributa indicenda, delectus, aut hospitationes militum instituendæ, nova munimenta intra Statuum ditiones exstruenda, nomine publico, veterave firmanda præsidiis, nec non vbi Pax aut fœdera facienda, aliave ejusmodi negocia peragenda fuerint, nihil horum aut

tit, ut ejusmodi Comites, Barones & Nobiles, illorumque in prædictis Silesiæ Ducatibus subditi, ob professionem Aug. Conf. loco aut bonis cedere aut emigrare non teneantur, nec etiam prohibeantur dictæ Conf. exercitium in locis vicinis extra territorium frequentare, modò in reliquis tranquillè & pacificè vivant; seque tales præstent, quales erga suum summum Principem decet. Si verò sua sponte emigrarint & bona sua immobilia vendere vel nolint, vel commodè non possint, liber iis aditus rerum suarum inspiciendarum & curandarum causa concessus esto.

Præter hæc autem, quæ suprà de dictis Silesiæ Ducatibus, qui immediatè ad Cameram Regiam spectant, disposita sunt, Sacra Cæsarea Majestas ulterius pollicetur, se illis, qui in his Ducatibus Aug. Conf. addicti sunt, pro hujus Confessionis exercitio tres Ecclesias propriis eorum sumptibus extra civitates Svveinitz, Iaur & Glogaviam propè mœnia locis ad hoc commodis, jussu suæ Majestatis designandis, post pacem confectam ædificandas, quam primum id postulaverint, concessuram.

Et cum de majore Religionis libertate & exercitio in supra dictis & reliquis Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ Regnis & Provinciis concedendo in præsenti Tractatu variè actum sit, nec tamen ob Cæsareanorum Plenipotentiariorum contradictiones conveniri potuerit, Regia Majestas Sueciæ & Augustanæ Confessionis ordines facultatem sibi reservant, eo nomine in proximis Comitiis aut aliàs apud suam Cæsaream Majestatem pace tamen semper permanente & exclusa omni violentia & hostilitate, ulterius respectivè amicè interveniendi & demissè intercedendi.

14. A sola qualitate feudali vel subfeudali, sive à Regno Bohemiæ, sive ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperii, sive aliunde procedant jus reformandi non dependet, sed feuda ista & subfeuda, nec non vasalli, subditi & bona Ecclesiastica in causis Religionis & quicquid juris Dominus feudi prætendat, introduxerit, aut sibi arrogarit, ex Statu anni millesimi sexcentesimi

vicesimi

vicesimi quarti, die prima Ian. perpetua censeantur quæ vel judicialiter vel extrajudicialiter innovata fuerint, tollantur, & in pristinum statum restituantur. Territorii jure vel ante vel post terminum anni millesimi sexcentesimi vicesimi quarti controverso, donec super possessorio & petitorio cognoscatur & decidatur, possessori præfati anni idem jus esto, quantum equidem ad publicum exercitium attinet. Subditi verò propter mutatam interim Religionem pendente territorii controversiâ migrare non cogantur. In iis locis ubi Catholici, & Augustanæ Confessionis status ex æquo jure superioritatis fruuntur, tam ratione publici exercitii, quàm aliarum rerum Religionem concernentium idem status maneat, qui fuit anno dieque suprà dictis. Sola criminalis jurisdictio, Zeitgericht / solumque jus gladii & retentionis, patronatus, filialitatis neque conjunctim neque divisim jus reformandi tribuunt. Quæ itaque hoc colore reformationes hucusque irrepserunt, pactisve intrusa sunt, cassantor, gravati restituuntor, & imposterum ab ejusmodi penitus abstinetor.

15. Ratione redituum cujuscunque generis ad bona Ecclesiastica eorumque possessores pertinentium ante omnia observetur id, quod in Pace Religionis §. Dagegen sollen die Stände der Augspurg. Confess. &c. §. Alsdann auch denen Ständen der Alten Religion / &c. dispositum invenitur. Illi verò reditus, census, decimæ, pensiones, quæ vigore jam dictæ Pacis Religionis statibus A. C. ob immediatas vel mediatas fundationes Ecclesiasticas ante vel post pacem religiosam acquisitas è Catholicorum provinciis debentur, quorumque in possessione vel quasi percipiendi anno 1624. die 1. Ian. fuerunt, absque ulla exceptione solvantur, si alicubi etiam Aug. Conf. status quidam protectionis, Advocatiæ, aperturæ, hospitationis, operarum aut alia jura in Catholicorum Ecclesiasticorum ditionibus & bonis sive intra, sive extra territorium sitis, legitimo usu aut concessione habuerunt, quemadmodum etiam Catholici status, si quid ejusmodi ipsis circa bona Ecclesiastica Aug. Conf. Statibus acquisita competit, omnes ex æquo

jura

jura sua pristina retineant, ita tamen ut ne per usum ejusmodi jurium bonorum Ecclesiasticorum reditus nimium prægraventur & exhauriantur.

Reditus etiam, nec non decimæ, canones & pensiones August. Confess. statibus, fundationibus jam destructis & collapsis ex alienis territorijs debitæ, ijs exsolvantur, qui anno 1624. die 1. Jan. in possessione perceptionis vel quasi fuerunt, quæ verò ab anno 1624 destructæ fuerunt, aut in futurum concident, earum pensiones etiam in alienis territoriis Domino destructi Monasterij seu loci, in quo id situm fuit, exsolvantur. Quæ itidem fundationes die 1. Ian. anni 1624. in possessione vel quasi Juris decimandi è bonis novalibus in alieno Territorio fuerunt, sint etiam imposterum, nihil autem novi juris quæratur. Inter cæteros status Imperij & subditos id juris esto, quod jus commune vel cujusque loci consuetudo & observantia de Decimis ex bonis novalibus constituunt, aut per pactiones voluntarias conventum est.

16. Jus Diœcesanum & tota Jurisdictio Ecclesiastica cum omnibus suis speciebus contra Augustanæ Confessionis Electores, Principes, status, comprehensa liberâ Imperij Nobilitate, eorumque subditos, tàm inter Catholicos & Augustanæ Confessioni addictos, quàm inter ipsos solos August. Conf. status usque ad compositionem Christianam dissidij Religionis suspensa esto, & intra terminos Territorij cujusque jus Diœcesanum & jurisdictio Ecclesiastica se contineat ad consequendos tamen reditus, census, decimas & pensiones in ijs August. Confess. statuum ditionibus, ubi Catholici Anno 1624. notoriè in possessione vel quasi exercitij jurisdictionis Ecclesiasticæ fuerunt, utantur eadem posthac quoque, sed non, nisi in exigendis hisce pensionibus, nec procedatur ad excommunicationem nisi post tertiam demum denunciationem. Catholicorum August. Confess. addicti status provinciales & subditi, qui anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto Ecclesiasticam jurisdictionem agnoverunt, in ijs casibus modò dictæ jurisdictioni subsint, qui Augustanam Cō-

fessio-

fessionem nullatenus concernunt, modo ipsis occasione processus nihil injungatur Aug. Conf. vel conscientiæ repugnans Eodem etiam jure Aug Conf. Magistratuum Catholici subditi censeâtur, inque hos qui Anno 1624. publicum Religionis Catholicæ exercitium habuerunt. Jus Diœcesanum quatenus Episcopi, illud dicto Anno quietè in eos exercuerunt, salvum esto. In quibus civitatibus verò Imperii mixtæ Religionis exercitium in usu est, Catholicis Episcopis contra cives Aug. Conf. nulla sit jurisdictio, at Catholici juxta observantiam dicti Anni 1624. suo jure experiantur.

17. Utriusque Religionis Magistratus severè & rigorose prohibeat, ne quisquam publicè privatimve concionando, docendo, disputando, scribendo, consulendo, Transactionem Passaviensem, Pacem Religiosam, vel hanc imprimis sive declarationem sive Transactionem uspiam impugnet, dubiam faciat, aut assertiones contrarias inde deducere conetur. Quicquid etiam cõtrarii hactenus vel editum, vel promulgatum, publicatumve fuerit, irritum esto: sed si dubii quid hinc aut aliunde incidat, aut ex causis Pacem Religiosam aut hanc Transactionem tangentibus resultet, de eo in Comitiis vel aliis Imperii Conventibus inter utriusque Religionis Proceres non nisi amicabili ratione transigatur.

18. In Conventibus Deputatorum Imperii Ordinariis, numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur. De Personis autem vel Statibus Imperii adjungendis in Comitiis proximis statuatur; in horum conventibus itemque Comitiis universalibus sive ex uno, sive duobus aut tribus Imperii collegiis quacunque occasione aut ad quæcunque negotia deputandi veniant, æquetur Deputatorum numerus ex utriusque Religionis proceribus. Ubi extraordinariis commissionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, si res inter Augustanæ Confessionis Status versatur, soli eidem Religioni addicti deputentur, si inter Catholicos, soli Catholici, si inter Catholicos & Augustanæ Confessionis Status, utriusque Religionis pari numero

Commis-

Commiſſarii denominentur & ordinentur. Placuit etiam ut Commiſſarii quidem res à ſe geſtas referant, & vota ſubjungant, inſtar tamen ſententiæ nihil definiant.

19. In Cauſis Religionis omnibusque aliis negotiis, ubi Status tanquam unum Corpus conſiderari nequeunt, Catholicis & Auguſtanæ Confeſſionis Statibus in diverſas partes euntibus, ſola amicabilis compoſitio lites dirimat, non attenta votorum pluralitate. Quod verò ad pluralitatem votorum in materiâ Collectandi attinet, cum res hæc in præſenti congreſſu decidi non potuerit, ad proxima Comitia remiſſa eſto.

20. Præterea cùm ob enatas ex præſenti bello mutationes & alias cauſas de Judicio Cameræ Imperialis ad alium univerſis Imperii Statibus commodiorem locum transferendo, & Iudicem, Præſides, Aſſeſſores, & quoscunque Iuſtitiæ miniſtros, pares numero utriusque Religionis præſentando, ſicut etiam de reliquis ad judiciũ Camerale ſpectantibus, quædam in medium allata fuerint; ſed in præſenti congreſſu ob negotii gravitatem, non tam plene expediri queant, in proximè indicendis Comitiis de his omnibus agi & conveniri, deliberationesque de Reformatione Iuſtitiæ in Deputatorum Imperii Conventu Francofurtenſi habitæ, effectum dari, & ſi quæ in his deſiderari videntur; ſuppleri & emendari debere conventum eſt. Ne tamen res hæc prorſus in incerto maneat, placuit, præter Iudicem & quatuor Præſides, & quidem duos horum ex Auguſtana Confeſſione à ſola Cæſarea Majeſtate conſtituendos, numerum Aſſeſſorum Cameralium ad quinquaginta in univerſum adaugeri, ita ut Catholici computatis duobus aſſeſſoribus Imperatoris præſentationi reſervatis, viginti ſex; Auguſtanæ Confeſſionis Status viginti quatuor Aſſeſſores præſentare poſſint & teneantur; atque ex ſingulis Circulis mixtæ Religionis, non tantùm duos Catholicos, ſed etiam binos Auguſtanæ Confeſſioni addictos aſſumere fas ſit, cæteris ad judicium Camerale pertinentibus, ut dictum eſt, ad proxima Comitia rejectis: Ac pro-

Ac proinde Circuli de præsentandis maturè in locum demortuorum nouis ad Camerale Iudicium Assessoribus, secundum schema subsequens admoneantur. Catholici etiam suo tempore de ordine præsentandi convenient; Cæsareaque Maiestas mandabit, ut, non solum in isto judicio Camerali causæ Ecclesiasticæ, ut & Politicæ inter Catholicos & August: Conf. Status vel inter solos vertentes; vel etiam, quando Catholicis contra Catholicos Status litigantibus tertius interveniens Aug. Conf. Status erit, & vicissim quando Aug. Conf. Statibus contra eiusdem Conf. Status litigantibus tertius interveniens erit Catholicus; adiectis ex vtraque religione pari numero Assessoribus, discutiantur & judicentur; sed idem etiam in Iudicio Aulico observetur; huicque fini aliquot Aug. Conf. doctos & rerum Imperij peritos viros ex ijs Imperij Circulis vbi vel sola Augustana Confessio vel simul etiam Catholica viget Religio, adsciscat; eo quidē numero vt eveniente casu paritas Iudicantium ex utraque Religione Assessorum observari possit. Idem etiam quoad paritatem Assessorum observetur, quoties Augustanæ confessionis Status immediatus à mediato Catholico vel immediatus Catholicus à mediato Aug. Conf. Statu Iudicio convenitur.

Quoad Processum Iudiciarium Ordinatio Cameræ imperialis etiam in Iudicio Aulico servabitur per omnia, tùm ut ne partes ibidem litigantes omni remedio suspensivo destituantur, loco revisionis in Camera usitatæ licitum estò parti gravatæ à sententia in Iudicio Aulico lata, ad Cæsaream Majestatem supplicare, vel Acta judicialia denuò adhibitis aliis gravati negocii paribus, neutrique partium addictis ex utraque Religione æquali numero Consiliariis, & qui concipiendæ & ferendæ priori seetentiæ non interfuerunt, aut certe referentium & correferentium partes non sustinuerint videantur, liberumque sit suæ Majestati in causis majoribus & unde tumultus in Imperio timeri possent, insuper etiam quorundam vtriusque Religionis Electorum, & Principum sententias & vota requirere.

Visitatio Consilii aulici fiat ab Electore Moguntino

toties, quoties opus fuerit, observatis ijs quæ in proximis Comitiis de communi Statuum placito observanda esse videbuntur; si quæ verò dubia circa interpretationem constitutionum ac recessuum Imperii publicorum occurrunt, aut in dijudicandis causis Ecclesiasticis vel politicis inter partes supra expressas vertentibus, ex paritate Assessorum utriusque Religionis, postquam in pleno etiam Senatu pari tamen semper utrinque Iudicantium numero examinata fuerint, contrariæ oriantur sententiæ, Catholicis quidem in unam, Aug. Conf. Assessoribus in aliam abeuntibus; remittuntor ad Comitia Imperii Universalia. Sin autem duo pluresve Catholici cum uno aut altero Aug. Conf. Assessore & vicissim unam, reliqui verò totidem numero quamvis religione dispares alteram amplexi fuerint sententiam, indeque contrarietas oriatur, hoc casu juxta ordinationem Cameræ lis terminabitur, ulteriori remissione ad Comitia cessante. Et hæc omnia in causis Statuum, comprehensa immediata Imperii Nobilitate, sive actores illi, sive rei, sive intervenientes fuerint, observentur. Si verò inter mediatos vel actor vel reus vel tertius interveniens fuerit Aug. Conf. & paritatem judicantium ex utriusque Religionis Assessoribus postulaverit, adhibeantur pares: Eveniente autem tunc votorum paritate, cesset remissio ad Comitia, & lis juxta ordinationem Cameræ terminetur. Cætera in aulico non minùs quàm in Cameræ imperialis judicio, privilegium primæ instantiæ, Austregarum Iura & Privilegia de non appellando statibus Imperii illibata sunto, nec per mandata aut commissiones, aut avocationes, aut quovis alio modo turbantor. Denique cum etiam de abolendis curiæ Imperialis Rottwilæ, iudiciis provincialibus Sueviæ & aliis hinc inde per Imperium hactenus usitatis, mentio injecta fuerit, resque hæc gravioris visa sit momenti, de his quoque ulterior deliberatio ad proxima Comitia remissa esto.

Asses-

Assessores Augustanæ Confessionis præsententur
ab

Electore { Saxonico, Brandenburgico, Palatino } ---- 6.

Circulo Superioris Saxoniæ 4. } alternando per hos duos Circulos.
Inferioris Saxoniæ. —— 4

Circuli Franconici Statibus

Augustanæ Confessionis 2. } alternando per hos quatuor Circulos.
Suevici--- ---- 2.
Superioris Rhenani----- 2.
Westphalici ——- 2.

Et quamvis sub schemate nulla fiat mentio Statuum Imperii Augustanæ confessionis, qui sub Circulo Bavarico comprehenduntur, nihil tamen ex eo ipsis præjudicetur, sed salva maneant horum jura, privilegia & libertates.

De Basilea, & Helvetijs

Cum item Cæsarea Majestas ad querelas nomine Civitatis Basileensis & universæ Helvetiæ coram ipsius Plenipotentiariis ad præsentes congressus deputatis propositas super nonnullis processibus & mandatis executiuis, à Camera Imperiali contrà dictam Civitatem, aliosque Helvetiorum unitos Cantones, eorumque Cives & subditos emanatis, requisita Ordinum Imperii sententia & consilio, singulari decreto die 14. Mensis Maij anno proximè præterito declarauerit, prædictam Civitatem Basileam, cæterosque Helvetiorum Cantones in possessione vel quasi plenæ libertatis & Exemptionis ab Imperio esse, ac nullatenus ejusdem Imperii dicasteriis & judiciis subiectos; placuit hoc idem publicæ huic Pacificationis Conventioni inserere, ratumque & firmum manere, atque idcirco ejusmodi Processus unà cum Arrestis eorum occasione quan-

docunque decretis prorſus caſſos & irritos eſſe debere.

Extenſio pacis ad Reformatos.

VII Unanimi quoque Cæſaræ Majeſtatis, omniumque Ordinum Imperii conſenſu, placuit, ut quicquid iuris aut beneficii, cum omnes aliæ Conſtitutiones Imperii, tum Pax Religionis & publica hæc Tranſactio, in eaque deciſio Gravaminum cæteris Catholicis, & Auguſtanæ Confeſſioni addictis Statibus & ſubditis tribuunt, id etiam iis, qui inter illos *Reformati* vocantur, competere debeat. Salvis tamen ſemper Statuum, qui Proteſtantes nuncupantur, inter ſe & cum ſubditis ſuis conventis pactis; priuilegiis, reverſalibus & diſpoſitionibus aliis quibus de Religione ejuſque exercitio & inde dependentibus, cuiuſque loci ſtatibus & ſubditis hucuſque proviſum eſt ſalva itidem cujuſque conſcientiæ libertate. Quoniam verò controverſiæ Religionis quæ inter modò dictos Proteſtantes vertuntur, hactenus non fuerunt compoſitæ, ſed ulteriori compoſitioni reſervatæ ſunt, adeoque illi duas partes conſtituunt, ideo de Jure reformandi inter vtramque ita conventum eſt, vt ſi aliquis Princeps vel alius Territorii Dominus, vel alicuius Eccleſiæ patronus poſthac ad alterius partis ſacra tranſierit aut Principatum, aut ditionem, ubi alterius partis ſacra exercitio publico de præſenti vigent, ſeu jure ſucceſſionis, ſeu vigore præſentis Tractatus Pacis, aliove quocunque titulo nactus fuerit, aut recuperarit, ipſi quidem Concionatores Aulicos ſuæ Confeſſionis citra ſubditorum onus aut præjudicium, ſecum atque in Reſidentia ſua habere liceat, ac fas ei non ſit vel publicum Religionis Exercitium, leges aut conſtitutiones Eccleſiaſticas, hactenus ibi receptas, immutare, vel templa, ſcholas, hoſpitalia, aut eo pertinentes reditus, penſiones, ſtipendia, prioribus adimere, ſuorumque ſacrorum hominibus applicare, vel juris territorialis, Epiſcopalis, patronatus, aliove quocunque prætextu ſubditis Miniſtros alterius confeſſionis obtrudere, ullumve aliud impedimentum aut præiudicium directè vel indirectè alterius ſacris afferre: Et ut hæc conventio eo firmius obſeruetur, liceat hoc mutationis caſu ipſis communitatibus

bus præsentare, vel quæ præsentandi Ius non habent, nominare; idoneos Scholarum & Ecclesiarum Ministros à publico loci Consistorio & Ministerio, si eiusdem, cum præsentantibus vel nominantibus Communitatibus sunt religionis, vel hoc deficiente, eo loco, quem ipsæ communitates elegerint, examinandos & ordinandos atque à Principe vel Domino postea sine recusatione confirmandos.

Si verò aliqua communitas eveniente mutationis casu Domini sui religionem amplexa petierit suo sumptu exercitium cui Princeps vel Dominus addictus est, liberum esto, sine reliquorum præjudicio, ei illud indulgere à successoribus non auferendum. At Consistoriales, Sacrorum Visitatores, Professores Scholarum & Academiarum, Theologiæ & Philosophiæ, non nisi eidem Religioni addicti sint, quæ hoc tempore quolibet in loco publicè recepta est. Sicut autem supradicta omnia de mutationibus futuris intelligenda sunt, ita Juribus Principum Anhaltinorum & similium quæ ipsis competunt, nullum adferant præiudicium. Sed præter Religiones supra nominatas nulla alia in sacro Imperio Romano recipiatur vel toleretur.

VIII. Vt autem provisum sit, ne post hac in statu Politico controversiæ suboriantur, omnes & singuli Electores, Principes & Status Imperii Romani in antiquis suis Juribus, prærogativis, libertate, priuilegiis, libero Juris territorialis tam in Ecclesiasticis quàm politicis exexcitio, ditionibus, regalibus, horumque omniũ possessione, vigore hujus transactionis ita stabiliti firmatique sunto, ut à nullo unquam sub quocunque prætextu de facto turbari possint vel debeant. *Confirmantur iura Statuum & Comitiorum.*

Gaudeant sine contradictione jure suffragii in omnibus deliberationibus super negociis Imperii, præsertim ubi leges ferendæ, vel interpretandæ, bellum decernendum, tributa indicenda, delectus, aut hospitationes militum instituendæ, nova munimenta intra Statuum ditiones exstruenda, nomine publico, veterave firmanda præsidiis, nec non vbi Pax aut fœdera facienda, aliave ejusmodi negocia peragenda fuerint, nihil horum aut

 quic-

quicquam simile posthac unquam fiat vel admittatur, nisi de Comitiali, liberoque omnium Imperii Statuum suffragio & consensu. cum primis verò Jus faciendi inter se & cum exteris fœdera, pro sua cuiusque conservatione ac securitate singulis Statibus perpetuò liberum esto, ita tamen, ne ejusmodi fœdera sint contra Imperatorem & Imperium Pacemque ejus publicam, vel hanc imprimis transactionem, fiantque salvo per omnia juramento, quo quisque Imperatori & Imperio obstrictus est. Habeantur autem Comitia Imperii intra sex menses à dato ratificatæ Pacis. Postea verò, quoties id publica utilitas aut necessitas postulaverit. In proximis verò Comitiis emendentur imprimis anteriorum conventuum defectus; ac tum quoque de electione Romanorum Regum, certa constantique Cæsarea capitulatione concipienda, de modo & ordine in declarando uno vel altero Statu in bannum Imperii, præter eum, qui aliàs in Constitutionibus Imperii descriptus est, tenendo, redintegrandis Circulis, renovanda Matricula reducendis Statibus exemptis, moderatione & remissione Imperii Collectarum, reformatione Politiæ & Justitiæ, Taxæ sportularum in Judicio Camerali, ordinariis deputatis ad modum & utilitatem Reipublicæ ritè formandis, legitimo munere directorum in Imperii collegiis & similibus negotiis, quæ hic expediri nequiverant, ex communi Statuum consensu agatur & statuatur.

Tam in universalibus verò, quàm particularibus Diætis, liberis Imperii Civitatibus, non minus quàm cæteris Statibus Imperii competat votum decisivum, iisque rata & intacta maneant regalia, vectigalia, reditus annui, libertates, privilegia confiscandi, collectandi & inde dependentia, aliaque jura ab Imperatore & Imperio legitimè impetrata vel longo usu ante hos motus obtenta, possessa & exercita, cum omnimoda jurisdictione, intra muros & in territorio, cassatis, annullatis & in futurum prohibitis iis, quæ per repressalias, arresta, viarum occlusiones, & alios actus præjudiciales, sive durante bello quocunque prætextu in contrarium facta & propria authoritate huc usque attentata sunt, sive deinceps nullo

præce-

præcedente legitimo juris & executionis ordine fieri attentarive poterunt. De cætero omnes laudabiles consuetudines & sacri Romani Imperii constitutiones & leges fundamentales, imposterum religiosè serventur, sublatis omnibus, quæ bellicorum temporum injuria irrepserant, confusionibus.

De indaganda aliqua ratione & modo æquitati conveniente, quibus persecutiones actionum contra debitores ob bellicas calamitates fortunis lapsos aut nimio usurarum cursu aggravatos, moderatè terminari, indeque nascituris majoribus incommodis etiam tranquillitati publicæ noxiis obviam iri possit, Cæsarea. Majestas curabit exquiri tam Judicii aulici, quàm Cameralis vota & consilia, quæ in futuris Comitiis proponi, & in constitutionem certam redigi possint, interea tamen temporis in hujusmodi causis ad Judicia cum summa Imperii, tum singularia Statuũ delatis circumstantiæ à partibus allegatæ benè ponderentur, ac nemo executionibus immoderatis prægravetur, sed hæc omnia Hollatiæ constitutione salva & illæsá.

IX. Et quia publicè interest, ut facta Pace commercia vicissim reflorescant, ideo conventum est, ut quæ eorum præjudicio & contra utilitatem publicam hinc inde per Imperium belli occasione, noviter propria authoritate contra jura, privilegia & sine consensu Imperatoris atque Electorum Imperii invecta sunt vectigalia & telonia, ut & abusus Bullæ Brabantinæ, indeque natæ Repressaliæ & arresta, cum inductis peregrinis certificationibus, exactionibus, detentionibus, itemque immoderata Postarum, omniaque alia inusitata onera & impedimenta, quibus commerciorum & navigationis usus deterior redditus est, penitus tollantur & provinciis, portubus, fluminibus quibuscunque sua pristina securitas, Iurisdictio & usus prout ante hos motus bellicos, à pluribus retrò annis fuit, restituantur, & inviolabiliter conserventur. *De commerciis.*

Territoriorum quæ flumina alluunt, & aliorum quorumcunque Iuribus ac Privilegiis, ut & teloneis ab Imperatore de consensu Electorum cum aliis, tum etiam

Comiti Oldenburgensi in Visurgi concessis aut usu diuturno introductis in pleno suo vigore manentibus & executioni mandandis, tum ut plena sit Commerciorum libertas & transitus ubique locorum terra marique tutus, adeoque ea omnibus & singulis Utriusque partis fæderatorum Vasallis, Subditis, Clientibus & Incolis, eundi, negotiandi, redeundique potestas data sit, virtuteque præsentium concessa intelligatur, quæ unicuique ante Germaniæ motus passim competebat: quos etiam Magistratus utrinque contra injustas oppressiones & violentias instar propriorum subditorum defendere ac protegere teneantur, hac conventione ut & jure legeque cujusque loci per omnia salvis.

Satisfactio Coronæ Suedicæ.

X. Porrò quoniam Serenissima Regina Sueciæ postulaverat, ut sibi pro Locorum hoc bello occupatorum restitutione satisfieret, pacique publicæ in Imperio restaurandæ condignè prospiceretur; Ideo Cæsarea Majestas de consensu Electorum, Principum & Statuum Imperii, cumprimis Interessatorum, vigoreque præsentis transactionis concedit eidem serenissimæ Reginæ & futuris ejus hæredibus ac successoribus Regibus Regnoque Sueciæ sequentes ditiones pleno jure in perpetuum & immediatum Imperii feudum.

Primò, Totam Pomeraniam citeriorem, vulgo Vor-Pommern dictam unà cum Insula Rugia, iis finibus contentas, quibus sub ultimis Pomeraniæ Ducibus descriptæ fuerant; Adhæc è Pomerania ulteriori Stetinum, Gartz, Dam, Golnau & Insulam Wollin, unà cum interlabente Oderâ & mari vulgò das frische Haff vocato, suisque tribus ostiis Pein/ Swine & Dievenauw atque adiacente utrinque terrâ ab initio territorii Regii usque in mare Balthicum, eà latitudine littoris orientalis; de qua inter Regios & Electorales Commissarios circa distinctionem limitum & cæterorum minutiorum definitionem, amicabiliter convenietur.

Hunc Ducatum Pomeraniæ, Rugiæque Principatum, unà cum ditionibus, locisque annexis, omnibusque & singulis ad ea pertinentibus territoriis, præfecturis, urbibus, castellis, oppidis, vicis, pagis, hominibus, feudis, flumi-

fluminibus, insulis, lacubus, littoribus, portubus, stationibus, antiquis vectigalibus & reditibus, & quibuscunque aliis Ecclesiasticis, ac secularibus bonis, nec non titulis, dignitatibus, præeminentiis, immunitatibus & prærogativis cæterisque omnibus & singulis Ecclesiasticis & secularibus juribus ac privilegiis, quibus antecessores Pomeraniæ Duces ea habuerant, incoluerant & rexerant, Regia Majestas Regnumque Sueciæ ab hoc die in perpetuum pro hæreditario feudo habeat, possideat, iisque liberè utatur, & inviolabiliter fruatur.

Quicquid etiam juris in collatione Prælaturarum & præbendarum capituli Caminensis antehac habuerunt Duces Pomeraniæ citerioris, habeat imposterum Regia Majest. Regnumque Sueciæ perpetuò, cum potestate eas extinguendi, reditusque mensæ Ducali post modernorum Canonicorum & capitularium decessum, applicandi; quicquid autem ulterioris Pomeraniæ Ducibus competierat, competat Domino Electori Brandenburgico unâ cum integro Episcopatu Caminensi, ejusque territoriis, juribus, & dignitatibus prout infra pluribus explicatur.

Titulis & insigniis Pomeraniæ tam Regia Domus, quàm Brandenburgica promiscue utantur, more inter Priores Pomeraniæ Duces usitato. Regia quidem perpetuò; Brandenburgica verò, quam diu ullus è masculina linea superfuerit. Absque tamen Rugiæ Principatu, omnique alia prætensione, ullius juris in loca Regno Sueciæ cessa: Deficiente verò linea masculina domus Brandenburgicæ, omnes præter Sueciam alii titulis & insigniis Pomeranicis abstinebunt; atque tunc quoque ulterior Pomerania tota, cū citeriore Pomerania, totoque Episcopatu & integro Capitulo Cāminensi, adeoque omnibus antecessorū juribus & expectantiis cōsolidata, ad solos Reges Regnūque Sueciæ perpetuò pertinebunt; spe interim successionis & investitura simultanea gavisuros: Ita ut etiam Ordinibus subditisque dictorū locorum pro homagii præstatione solito more caveant.

Dominus Elector Brandenburgicus, cæterique omnes interessati, exsolvunt ordines officiales, & subditos,

singulorum supradictorum locorum vinculis & sacramentis, quibus huc usque sibi, suisque Dominis, obstricti fuerant, eosque ad homagium & obsequia Regiæ Majestati, Regnoque Sueciæ more solito præstandum remittunt: Atque ita Sueciam in plena, justaque eorum possessione constituunt, renunciantes omnibus in ea prætensionibus ex nunc in perpetuū: Idque pro se suisque posteris peculiari diplomate hic confirmabunt.

Secundo Imperator de consensu totius Imperii concedit etiam Serenissimæ Reginæ, ejusque hæredibus ac successoribus Regibus, Regnoque Sueciæ, in perpetuum & immediatum Imperii feudum, civitatem portumque Wismariensem, una cum fortalitio Walfisch / & Præfecturis Poël, (exceptis pagis, Schedorff / Weitendorff / Brandenhusen / & Wangern / ad hospitalia S. Spiritus, in urbe Lubeca pertinentibus) & Newenclo-ster / omnibusque juribus & appertinentiis, quibus ea Duces Megapolitani hucusque habuerant: Ita ut dicta loca, totusque portus cum terris utriusque lateris ab urbe in mare Balthicum liberæ dispositioni suæ Majestatis subsit, possitque ea munimentis & præsidiis pro lubitu & exigentia circumstantiarum, suis tamen propriis sumptibus, firmare, ibique semper pro suis navibus, classeque tutum, securumque receptum ac stationem habere, iisque de cætero uti, fruique eo iure, quod ipsi in cætera sua Imperialia feuda competit: Ita tamen ut civitati Wismariensi privilegia sua sint salva, ejusque commercia protectione, favoreque Regio omni meliori modo promoveantur.

Tertiò, Imperator de consensu totius Imperii concedit etiam vigore præsentis transactionis Serenissimæ Reginæ ejusque hæredibus ac successoribus Regibus, Regnòque Sueciæ Archi-Episcopatum Bremensem & Episcopatum Verdensem, cum oppido & Præfectura Wilshusen, omnique jure quod ultimis Archi-Episcopis Bremensibus competierat in Capitulum & Diœcesin Hamburgensem (salvis tamen Domui Holsaticæ, ut & Civitati, Capitulòque Hamburgensi suis respectivè juribus, privilegiis, libertate pactis & possessione, statuque

præ-

præsenti, per omnia, ita ut quatuordecim illi pagi in præfecturis Holsaticis Trittoviensi & Reinbeccensi, pro moderno annuo Canone Domino Frederico Duci Holsatiæ Gottorpiensi & illius posteris in perpetuum maneant) cum omnibus & singulis ad eos pertinentibus ubicunque sita sunt, Ecclesiasticis & secularibus bonis & iuribus, quocunque nomine vocatis terra marique, in perpetuum & immediatum Imperii feudum sub solitis quidem insignis, sed titulò Ducatus; cessante Capitulorum, cæterorumque collegiorum Ecclesiasticorum eligendi & postulandi, omnique alio jure, administratione & gubernatione terrarum ad hos Ducatus pertinentium.

Civitati verò Bremensi, ejusque territorio & subditis præsens suus status libertas, jura & privilegia in Ecclesiasticis & politicis sine impetitione relinquantur. Si quæ autem ipsi cum Episcopatu seu Ducatu, aut capitulis sint, aut imposterum enascantur controversiæ, eæ vel componantur amicabiliter, vel jure terminentur, salva interim cuique parti sua, quam obtinet, possessione.

Quartò, ratione supradictarum omnium ditionum feudorumque, Imperator cum Imperio cooptat, Serenissimam Reginam Regnique Sueciæ successores in immediatum Imperii Statum ita ut ad Imperii, comitia inter alios Imperii Status Regina quoque Regesque Sueciæ sub titulo Ducis Bremensis, Verdensis & Pomeraniæ, ut & Rugiæ Principis Dominique Wismariæ citari debeant, assignata eis sessione in conventibus Imperialibus in Collegio Principum scamno seculari, loco quinto: voto quidem Bremensi hoc ipso loco & ordine, Verdensi verò & Pomerano, ordine antiquitus prioribus possessoribus competenti explicando: In Circulo autem superioris Saxoniæ proximè ante Duces Pomeraniæ ulterioris: In circulis Westphaliæ & inferioris Saxoniæ loco moreque receptis, ita ut inter Magdeburgensem & Bremensem circuli inferioris Saxoniæ directorium alternetur; salvo tamen Ducum Brunsuicensium & Lunæburgensium condirectorii jure. Ad conventus autem deputatorum Imperii, tam Regia Majestas quàm Dominus Elector, suos pro more solito mittant. Cum autem u-

trique

trique Pomeraniæ unum tantùm votum in iis competat, à Regia Majestate communicato prius consilio, cum dicto Electore, id semper feratur.

Deinde, concedit eis in omnibus & singulis dictis feudis, privilegium de non appellando, sed hoc ita, ut summum aliquod Tribunal seu appellationis instantiam commodo in Germania loco constituat, eique idoneas præficiat personas, quæ unicuique jus & justitiam secundum Imperii constitutiones & cuiusque loci statuta, absque ulteriori provocatione causarumve avocatione, administrent.

E contra verò si contigerit, ipsos tanquam Duces Bremenses, Verdenses, aut Pomeraniæ, vel etiam ut Principes Rugiæ aut Dominos Wismariæ, ex causa dictas ditiones concernente, ab aliquo legitimè conveniri, Cæs. Majest. liberum eis relinquit, ut pro sua commoditate forum eligant, vel in Aula Cæsarea vel Camera Imperiali, ubi actionem intentatam excipere velint. Teneantur tamen intra tres menses à die denunciatæ litis sese declarare coram quo judicio se sistere velint.

Præterea concedit eidem Reg. Maj. Sueciæ Jus erigendi Academiam vel universitatem ubi, & quando ei commodum visum fuerit. Ad hæc concedit eidem moderna vectigalia (vulgò Licenten vocata) ad littora, portusque Pomeraniæ & Megapoleos jure perpetuo, sed ad eam taxæ moderationem reducenda, ne commercia in iis locis intercidant.

Exsolvit denique status, Magistratus, officiales & subditos dictarum respectivè ditionum, feudorumque omnibus vinculis & sacramentis, quibus prioribus Dominis & possessoribus aut prætendentibus hucusque obstricti fuerant, eosque ád subjectionem, obedientiam & fidelitatem Regiæ Maj. Regnoque Sueciæ, ab hoc die, ceu hæreditario suo Domino, præstandam remittit obligatque, atque ita Sueciam in plena, justaque eorum possessione constituit, verbo Imperiali promittens, se non solum modernæ Reginæ, sed & omnibus futuris Regibus, Regnoque Sueciæ ratione dictarum ditionum, bonorum juriumque concessorum, securitatem præstiturum

purum, eosque sicut cæteros Imperii Status in eorum cossessione quieta contra quemcunque inviolabiliter conservaturum & manutenturum: atque hæc omnia peculiaribus Investiturarum literis omni meliori modo confirmaturum.

Vicissim Serenissima Regina & futuri Reges Regnumque Sueciæ dicta feuda omnia & singula à Cæsarea Majestate & Imperio recognoscant; eoque nomine, quoties casus evenerit, investiturarum renovationes decenter petant, juramentum fidelitatis, eique annexa, sicut antecessores, similesque Imperii vasalli, præstando.

De cætero ordinibus & subditis dictarum ditionum, locorumque nominatim Stralsundensibus, competentem eorum libertatem, bona, jura & privilegia communia & peculiaria legitimè acquisita, vel longo usu obtenta, cum libero Euangelicæ Religionis exercitio juxta invariatam Augustanam Confessionem perpetim fruendo, circa homagii renovationem, & præstationem more solito confirmabunt. Interque eos civitatibus Anseaticis eam navigationis & commerciorum libertatem, tam in exteris Regnis, Rebuspublicis, & provinciis quàm in Imperio integram conservabunt, quam ibi ad præsens usque bellum habuerunt.

XI. Pro æquivalente autem compensatione Electori Brandenburgico Domino Friderico Wilhelmo, quod adpromovendā Pacem universalem juribus suis in Pomeraniam Citeriorem & Rugiam, unà cum ditionibus locisque suprà annexis cesserit, præstanda, eidem, eiusdemque posteris & successoribus hæredibus atque agnatis masculis, cum primis DD. Marchionibus Christiano Wilhelmo, olim Administratori Archiepiscopatus Magdeburgensis, itemque Christiano Culmbacensi & Alberto Onoltzbacensi eorundemque successoribus & hæredibus Masculis, statim ac Pax cum utroque Regno & Statibus Imperii composita & ratificata fuerit, à Sacra Cæsarea Majestate de consensu Statuum Imperii & præcipuè interessatorum, tradatur Episcopatus Halberstadiensis, cùm omnibus juribus, privilegiis, Regalibus, territoriis & bonis sæcularibus & Ecclesiasticis quocunque no- *Æquivalentia Brandeburgica.*

que no-

que nomine vocatis, nullo excepto in perpetuum & immediatum feudum: Constituatur item Dominus Elector statim in possessione ejusdem quieta & reali, eoque nomine sessionem & votum in Comitiis Imperii & circulo Inferioris Saxoniæ habeat: Religionem autem & bona Ecclesiastica in eo statu relinquat, quemadmodum per Dominum Archi-Ducem Leopoldum Guilielmum inita cum capitulo Cathedrali pactione ordinata fuerant. Ita tamen, ut nihilominus Episcopatus Domino Electori, totique suæ Domui & agnatis masculis, supra nominatis, cum eorum successoribus & hæredibus masculis ordine, quo sibi invicem succedent, hæreditarius maneat, atque Capitulo nullum jus in eligendo & postulando, vel etiam regimine Episcopatus; & iis quæ eò pertinent, reliquum sit, sed modo dictus Dominus Elector, & juxta ordinem successorium reliqui supra nominati, ea potestate in hoc Episcopatu utantur, qua reliqui Principes Imperii in suis territoriis utuntur. Liceatque quartam partem Canonicatuum (excepta præpositura in hanc computationem non numeranda) decedentibus successu temporis modernis eorum possessoribus, Augustanæ Confessioni addictis, extinguere, eorumque reditus mensæ Episcopali incorporare. Quod si tot canonici Augustanæ Confessionis non sint, qui quartam partem totius corporis canonicorum dempto Præposito, conficiant, numerus suppleatur ex Catholicorum decedentium beneficiis.

Cum etiam comitatus Hohensteinensis pro ea parte qua feudum est, Episcopatus Halberstadiensis, consistens in duabus Dynastiis sive Præfecturis Lora & Klettenberg & quibusdam oppidis, unà cum eò pertinentibus bonis & juribus, post ultimò defunctum Comitem huius familiæ, eidem Episcopatui applicatus, atque á Domino Archi-Duce Leopoldo Gulielmo, tanquam Episcopo Halberstadiensi hactenus possessus fuerit, hunc eundem comitatum porrò quoque penes istum Episcopatum irrevocabiliter permanere placuit, adeò ut Domino Electori tanquam hæreditario possessori jam dicti Episcopatus Halberstadiensis de memorato comitatu di-

tu disponendi libera facultas esse debeat, non obstante, nec vigorem habente ulla contradictione; quæ à quoquam in contrarium moveri possit.

Teneatur idem Dominus Elector Comitem à Tattenbach in possessione comitatus Rheinstein conservare, eidemque investituram à Domino Archi-Duce de consensu capituli concessam, renovare. Eidem Domino Electori pro se & successoribus suis suprà scriptis tradatur Episcopatus Mindanus cum omnibus juribus & appertinentiis, pari ratione ut ante memoratus Episcopatus Hálberstadiensis, in feudum perpetuum à sacra Cæsarea Majestate de consensu Statuum Imperii. statimque post conclusam & ratificatam hanc Pacificationem Dominus Elector pro se, & successoribus suis in possessione ejusdem quieta & reali constituatur, eoque nomine sessionem & votum in Comitiis Imperii universalibus & singularibus, ut & circuli Westphalici obtineat. Salvis tamen civitati Mindensi suis Regaliis & Juribus in sacris & profanis cum mero & mixto Imperio in criminalibus & civilibus, præsertim Jure districtus, eiusque jurisdictionis exercitio concesso, & pro nunc apprehenso aliisque usibus, immunitatibus & privilegiis circa pristina jura ipsis legitimè competentibus; Ita tamen ut pagi & villæ domusque ad Principem, Capitulum, totumque clerum & equestrem Ordinem pertinentes, & respective in districtu & intra mœnia Civitatis sitæ omnino excipiantur. & de cætero jus Principis & Capituli inviolatum maneat. Dicto Domino Electori & successoribus suis Episcopatus quoque Caminensis in feudum perpetuum ab Imperatore & Imperio concedatur; eodem plane jure & modo, ut supra de Episcopatu Halberstadiensi & Mindano dispositum est, sed cum hoc tamen discrimine, ut in Episcopatu Caminensi integrum sit Domino Electori Canonicatus post decessum præsentium Canonicorum extinguere, atque sic successu temporis totum Episcopatum Ulteriori Pomeraniæ adjungere seu incorporare.

Similiter concedatur Domino Electori expectantia in Ar-

in Archiepiscopatum Magdeburgensem, ita quidem ut quandocunque eundem morte aut successione in Electoratu, vel quacunque aliâ concessione præsentis Administratoris Domini Augusti Ducis Saxoniæ vacare contigerit, totus iste Archi-Episcopatus cum omnibus eo pertinentibus territoriis, regalibus & juribus prout supra de Episcopatu Halberstadiensi dispositum est, Domino Electori, suisque posteris & successoribus hæredibus & agnatis masculis, non obstante ulla electione aut postulatione interea temporis, sive clàm sive palàm factâ tradatur & conferatur, in feudum perpetuum, sitque iidem vel iisdem jus authoritate propriâ vacantem apprehendendi possessionem.

Interea autem teneatur Capitulum unà cum ordinibus & subditis dicti Archiepiscopatus statim conclusâ pace prædicto Domino Electori & toti Domui Electorali pro se, atque omnibus in eâ successoribus, & hæredibus atque agnatis masculis se sacramento fidelitatis & subjectionis in eventum obstringere.

Civitati verò Magdeburgensi pristina sua libertas & privilegium Ottonis de 7. Iunij Anno noningentesimo quadragesimo, etiamsi temporum injuria deperditum, ad preces ejusdem humiliter porrigendas, à Sac. Cæs. Majest. renovabitur; tum etiam privilegium muniendi & fortificandi ab Imperatore Ferdinando II. concessum, quod cum omnimoda jurisdictione & proprietate ad quadrantem milliaris Germanici extendatur, sicut & reliqua illius privilegia & Jura in Ecclesiasticis & Politicis salva & inviolata maneant, cum inserta clausula, quod in præjudicium Civitatis reædificari non debeant suburbia.

Cæterum quod ad quatuor Dynastias seu Præfecturas Querfurt/Güterbock/Dam & Borck attinet, cum illæ jam olim Domino Electori Saxoniæ traditæ sint, in ejusdem quoque ditione permaneant in perpetuum, cum hac tamen reservatione, ut quæ hactenus ratione earundem ad collectas Imperii & circuli contributa fuit quota, à dicto Domino Electore Saxoniæ imposterum exsolvatur, eaque Archiepiscopatui dematur; & hujus rei ra-

rei ratione expressa fiat provisio in matricula Imperii & Circuli. Ut autem inde causata imminutio redituum Cameralium, & ad mensam Archiepiscopalem pertinentium, aliquatenus resarciatur; jam dicto Electori Brandenburgico & successoribus suis, non solum statim post conclusam Pacem Præfectura Eglen quæ alias ad capitulum spectabat, pleno jure possidenda & fruenda tradatur, cassato processu à comitibus de Barby aliquot abhinc annis desuper moto; sed etiam facultas sit, obtenta Archiepiscopatus possessione quartam partem, Canonicatuum Cathedralium; illis decedentibus extinguendi, eorumque reditus Cameræ Archiepiscopali applicandi; Quæ verò debita à præsente Domino Administratore Augusto Duce Saxoniæ hactenus contracta sunt; ex reditibus Archiepiscopalibus; existente modis supra dictis casu vacantiæ & devolutionis, dicti Archiepiscopatus ad Dominum Electorem Brandenburgicum & successores suos neutiquam dissolvantur; neque integrum sit; dicto Domino Administratori posthac novis debitis oppignorationibus & alienationibus sæpe dictum Archiepiscopatum in præjudicium Domini Electoris ejusque successorum, hæredum atque agnatorum masculorum quoquo modo onerare.

In his verò Domini Electoris Archi- Et Episcopatibus de cætero salva maneant Ordinibus & subditis competentia eorum Jura & privilegia, cum primis invariatæ Augustanæ Confessionis exercitium quale nunc ibi viget, nec minus locum habeant ea, quæ in puncto Gravaminum inter utriusque Religionis Status & Ordines Imperii transacta & conventa sunt, quatenus scilicet non adversantur illi dispositioni, quæ supra in articulo quinto de Gravaminibus § 8. continetur incipiente: Qui Archi-Episcopatus, Episcopatus, & aliæ fundationes atque bona Ecclesiastica &c: & finiente: subjecta manento: ut pote quem æquè hic valere debere, ac si verbò tenus insertus esset, & supra dictos Archiepiscopatum & Episcopatus hæreditario & immutabili jure apud Dominum Electorem atque Domum Brandenburgicam; omnesque in ea successores, hæredes & agnatos in perpetuum

planè, ut de reliquis terris ipsorum hæreditariis juris est, permanere oportet. Ratione tituli autem conventum est, ut jam dictus Dominus Elector cum tota Domo Brandenburgica, & in ea omnes & singuli Marchiones Brandenburgici, Duces Magdeburgenses & Principes Halberstadienses & Mindenses appellētur & scribantur.

Regia quoque Majestas Sueciæ restituat Domino Electori pro se & successoribus suis hæredibus atque agnatis masculis.

Primò reliquam Pomeraniam Vlteriorem cum omnibus appertinentiis, bonis & juribus secularibus & Ecclesiasticis, pleno jure, tam quoad dominium utile, quàm directum.

Deinde Colbergam cum toto Episcopatu Caminensi, omnique jure, quod Vlterioris Pomeraniæ Duces hucusque habuerunt in collatione Prælaturarum & Præbendarum capituli Caminensis, ita tamen, ut salva maneant jura Regiæ Majestati Sueciæ suprà concessa, atque Ordinibus & subditis in restitutis partibus Vlterioris Pomeraniæ, Episcopatuque Caminensi competentē eorum libertatem, bona, jura & privilegia, secundum tenorem literarum Reversalium (quibus etiam Ordines & subditi dicti Episcopatus gaudere debent, ac si iis directè datæ essent) cum libero August Confessionis exercitio, juxta invariatam Augustanam Confessionem, absque ulla perturbatione perpetim fuendo circa homagii renovationem & præstationem omni meliori modo confirmet & conservet.

Tertiò, omnia loca quæ præsidiis Suedicis insessa tenentur per Marchiam Brandenburgicam.

Quartò omnes Commendas & bona ad ordinem Equestrem Divi Iohannis spectantia, quæ extra territoria Regiæ Majestati Regnoque Sueciæ cessa continentur, unà cum Actis & regestis cæterisque literariis documentis originalibus hæc loca, juraque restituenda concernentibus, communibus verò & vtramque nempè tam Citeriorem, quàm Vlteriorem Pomeraniam afficientibus, in authentica & probante forma, quæ in Archivo & Cartophylaciis aulæ Stetinensis vel alibi intra vel extra pomeraniam reperiuntur.

XII. Pro

XII. Pro eo verò quòd Duci Megapolitano Suerinensi, Domino Adolpho Friderico, in alienatione Civitatis, portusque Wismariensis decedit, competant ipsi, ejusque hæredibus Masculis Episcopatus Suerinensis & Ratzenburgensis jure perpetui & immediati Feudi (salvo tamen Domus Saxonico Lauenburgicæ aliorumque vicinorum, vt & dictæ Diœceseos hinc inde competenti jure (cum omnibus iuribus, documentis literariis, Archivo, rationariis, aliisque pertinentiis & potestate extinguendi Canonicatus utrobique post præsenti tempore residentiũ Canonicorum decessum, omnesq; reditus mẽsæ Ducali applicandi, eoque nomine habeat sessionem in conventibus Imperii & Circuli Saxoniæ Inferioris, cum duplici Principis titulo & voto. Et si verò ejusdem ex fratre nepos, Dominus Gustavus Adolphus Dux Megapolitano - Gustroviensis antehac designatus fuerat Administrator Ratzeburgensis, quia tamen ipsi non minùs, quàm Patruo beneficium restitutionis in suos Ducatus obtigerat, æquum visum est, ut Patruo cedenti Wismariam, ipse vicissim hunc cedat Episcopatum. Conferentur autem dicto Duci Gustavo Adolpho, eo nomine compensationis ergo, duo Canonicatuum juxta modernam compositionem Gravaminum ad Augustanæ Confessioni addictos pertinentium, beneficia, unum in Ecclesia Cathedrali Magdeburgensi, alterum in Halberstadiensi primum vacatura.

Æquivalentia Mechelenburgica.

Quod deindè ad prætensos duos Canonicatus in Ecclesia Cathedrali Argentinensi attinet, si quid eo nomine statibus August. Confessionis juxta præsentem transactionem competit; familiæ Ducum Mecklenburgensium ex hujusmodi proventibus duorum Canonicatutuum portiones concedantur, absque tamen præjudicio Catholicorum. Quod si vero contigerit lineam masculinam Suerinensem deficere, superstite Gustroviana, tum hæc iterum ipsi succedat.

Pro majori verò dictæ Domus Mecklenburgensis satisfactione cedant ipsi Cõmendæ ordinis Equestris Divi Johannis Hierosolymitani, Mirovv & Nemerovv in isto Ducatu sitæ, vigore dispositionis in artic. 5. §. 9

ſupra expreſſæ, in perpetuum, donec de controverſiis religionis im Imperio conventum fuerit, & quidem lineæ Suerinenſi Mirovv, lineæ verò Guſtrovienſi Commenda Nemerovv, ſub hac conditione, ut dicti ordinis conſenſum ipſi procurare, eidemque nec non Domino Electori Brandenburgico, tanquam ejus patrono, quotieſcunque caſus evenerit, hactenus præſtari ſolita, porrò quoque præſtare teneantur. Confirmabit etiam Cæſarea Majeſtas eidem vectigalia ad Albim, antehac obtenta, in perpetuum: conceſſa inſuper immunitate à tributis Imperii futuro tempore; citra cauſam ſatisfactionis militiæ Suedicæ indicendis, donec ſumma ducentorum millium thalerorum Imperialium compenſata fuerit. Caſſetur inſuper prætenſum debitum Wingerſchianum, utpote ex cauſa belli ortum, proceſſibus etiam & decretis deſuper emanatis, penitus annullatis, ita ut neque Duces Megapolitani, neque Civitas Hamburgenſis eo nomine impoſterum unquam conveniri poſſint vel debeant.

Æquivalentu ſeu Compenſatio Brunſuicenſis.

XIII. Cum Domus Ducalis Brunſuicenſis & Lunæburgenſis, ob Pacem publicam melius faciliuſque ſtabiliendam, ceſſerit Coadiutorijs in Archi-Epiſcopatus Magdeburgenſem & Bremenſem, itemque Epiſcopatus Halberſtadienſem & Ratzenburgenſem, obtentis, eâ conditione, ut inter alia etiam alternativa iiſdem cum Catholicis in Epiſcopatum Oſnabrugenſem, addiceretur ſucceſſio, Cæſarea Majeſtas præſenti Sacri Romani Imperii ſtatui minime expedire judicans, Pacem Publicam propterea impediri diutius conſentit ac permittit, ut ejuſmodi alternativa ſucceſſio in dicto Epiſcopatu Oſnabrugenſi deinceps inter Catholicos & Auguſtanæ Confeſſionis Epiſcopos, ex familia tamen Ducum Brunovicenſium & Lunæburgenſium, quamdiu eadem duraverit, poſtulandos, locum habere debeat, modis & conditionibus ſequentibus.

Primò: Quoniam Dominus Guſtavus Guſtavi, Comes in Waſaburg, Regni Succiæ Senator, omni ſuo juri in Epiſcopatum Oſnabrugenſem, occaſione præſentis belli obtento, renunciat, juramentumque à Statibus & ſubdi-

subditis eiusdem sibi præstitum, remittit, ideò Dominus Episcopus Franciscus Wilhelmus, ejusque successores sicut & Capitulum, status & subditi dicti Episcopatus, virtute præsentium obligati sunt, ad solvendum dicto Domino Comiti, ejusve mandatario, Hamburgi spacio quatuor annorum a die publicatæ Pacis numerandorum, octuaginta milla Thalerorum Imperalium, ita ut singulis annis vicena millia Hamburgi, ad manus dicti Comitis eiusve mandatarij exsolvere & numerare teneantur, executione in non parentes, ex lege communi hujus Pacificationis suas vires obtinente.

Secundò; Restituatur dictus Episcopatus Osnabrugensis totus & integer cum omnibus suis appertinentiis, secularibus & Ecclesiasticis, moderno Domino Episcopo Francisco Wilhelmo, pleno jure possidendus, prout uniformis, perpetuæque capitulationis leges, communi Principis Francisci Wilhelmi, Domusque Brunsvigo-Luneburgicæ, & capitularium Episcopatus Osnabrugensis consensu jam ineundæ, lancierint.

Tertio: Status Religionis ac Cœtus Ecclesiastici, totiusque cleri utriusque Religionis, tam in ipsa Vrbe Osnabrugensi, quàm in reliquis ad hunc Episcopatum pertinentibus ditionibus, oppidis, villis, pagis; omnibusque aliis locis maneat & reducatur in eum, qui fuit die 1. Ian. Anno 1624. statum, ita tamen, ut prius fiat singularis quædam determinatio & dispositio de iis, quæ post Annum 1624. quoad verbi Ministros & divinum cultum mutata deprehenduntur, etiam supra dictæ Capitulationi inserenda, caveatque Dominus Episcopus per litteras Reversales Statibus & subditis suis, homagio (quatenus observantia ab antiquo obtinuit) ab ipsis recepto, Iura ac privilegia salva fore & quæ prætereà futuræ Episcopatus administrationi, Statuumque & subditorum securitati utrinque necessaria videbuntur.

Quartò Defuncto eodem Domino Episcopo succedat in Episcopatu Osnabrugensi, Dominus Ernestus Augustus Dux Brunnovicensis, & Lunæburgensis atque adeo vi hujus Pacis publicæ sit designatus ejusdem successor, teneaturque Capitulum Cathedrale Osnabru-

genſe, ut & reliqui ſtatus & ſubditi ſtatim poſt deceſſum aut reſignationem moderni Epiſcopi, eundem Dominum Erneſtum Auguſtum in Epiſcopum recipere ac dicti Status & ſubditi iſti fini intra trimeſtre à concluſa hac Pace computandum, ipſi ſolitum ut ſuprà præſtare homagium juxta conditiones in capitulatione perpetua cum capitulo ineunda, poſitas. Quod ſi verò Dux Erneſtus Auguſtus poſt obitum moderni Epiſcopi non fuerit ſuperſtes, teneatur capitulum alium ex Domini Georgii Ducis Brunſvicenſis & Lunæburgenſis poſteris in Epiſcopum ſuum poſtulare, conditionibus tamen in recepta capitulatione uniformi initis perpetuò obſervandis. Eo autem demortuo aut ultrò reſignante, teneatur dictũ capitulum vel electione, vel poſtulatione præſulem Catholicum ſibi præficere, ſin verò hac in parte vel canonicorum negligentia vel diſcordia interceſſerit, locus ſit ordinationi Iuris Canonici & conſuetudini Germaniæ, ſalva tamen capitulatione perpetua, ut & hac tranſactione: & ſic perpetuò admittatur alternativa ſucceſſio inter Catholicos Epiſcopos ex gremio Capituli electos, vel aliunde poſtulatos, atque Auguſt. Conf. addictos-ſed non alios, quàm ex familia modo nominati Ducis Georgii deſcendentes; & quidem ſi plures ſint Principes e natu minoribus eligatur vel poſtuletur Epiſcopus, nullis veró exiſtentibus natu minoribus, ſufficiatur unus ex Principibus regentibus Illis autē deficientibus, ſuccedat tandem Ducis Auguſti poſteritas, alternatione, uti dictum, inter ipſam & Catholicos perpetua.

Quintò: Teneatur non ſolum memoratus Dux Erneſtus Auguſtus, ſed etiam omnes & ſinguli ex familia Ducum Brunſvicenſium & Lunæburgenſium Auguſtanæ Confeſſioni addictorum, in hoc Epiſcopatu alternatim ſuccedentium, Statum Religionis, cætus Eccleſiaſtici, totiuſque Cleri, tam in ipſa urbe Oſnabrugenſi, quàm in reliquis ad hunc Epiſcopatum pertinentibus ditionibus, oppidis, villis, pagis, omnibuſque aliis locis conſervare ac tueri, prout ſuperiùs Articulo tertio & perpetua capitulatione diſpoſitum eſt.

Sexto: Ne etiam durante adminiſtratione & Regimine E-

ne Episcopi Augustanæ Confessioni addicti, circa censuram Ecclesiasticorum Catholicorum, itemque usum & administrationem Sacramentorum, ritu Romanæ Ecclesiæ, ut & cætera quæ sunt ordinis, ulla difficultas aut confusio suboriatur, horum omnium dispositio, quoties alternativa successio in talem Aug. Conf. addictum devenerit, Domino Archiepiscopo Coloniensi velut Metropolitano reservata, adversus Augustanæ verò Confessioni addictos, planè sublata esto. Cætera superioritatis & Regiminis jura in civilibus & criminalibus Augustanæ Confessionis Episcopo, juxta capitulationis leges illibata permaneant. Quoties verò Catholicus Episcopus in Episcopatu Osnabrugensi rerum potitur, nihil omnino in Augustanæ Confessionis sacra arroget sibi juris aut obtineat.

Septimò: Monasterium seu Prælatura Walckenried, cujus hoc tempore Administrator est Christianus Ludovicus Dux Brunsvicensis & Lunæburgensis, unà cum prædio Schavven, perpetuo feudi jure Ducibus Brunsvicensibus & Lunæburgensibus, itidem à Cæsarea Majestate & Imperio, cum omnibus pertinentiis, juribusque conferatur, eodem prorsus, quo supra inter Ducem Brunsvicensium & Lunæburgensium familias succedendi, ordine, annullato jure advocatiæ, aliisque Episcopatus Halberstadiensis & Comitatus Hohnsteinensis prætensionibus omnino sublatis.

Octavo: Ducibus quoque Brunovicensibus & Lunæburgensibus restituatur Monasteriũ Groningense, quod ante hac acquisitum Episcopatui Halberstadiensi cesserat: reservatis etiam juribus, quæ dictis Ducibus in castrum Westerburg competunt, nec minus infeudatio Comiti à Tettenbach à Ducibus facta, eoque nomine initæ leges perinde ut jura crediti & pignoris. Ducis Christiani Lud. vicario Friderico Schenkio à Winterstet in Westerburg competentia, sarta tecta maneant.

Nono: Debitum à Friderico Vlrico Duce Brunovicensi & Lunæburgensi cum Rege Daniæ contractum, & per hunc in Pacificatione Lubecensi, Sac. Cæs. Maj. cessũ, postcaque Cæsareæ militiæ præfecto Comiti Tyllio

donatum, quod attinet, cùm moderni Duces Brunovicenses & Lunæburgenses se ad hoc debitum persolvendum ob plures rationes, teneri negaverint, eaque de re etiam per Legatos plenipotentiarios Coronæ Sueciæ instanter actum sit, amore Pacis remissio & expunctio totius istius debiti & obligationis dictis Ducibus, eorumque hæredibus & Provinciis concessa esto.

Decimò: Cum Duces Brunovicenses & Lunæburgenses Cellensis Lineæ capitulo Ratzenburgensi pro sorte 20000. florenorum annuas pensiones, hucusque pependerint, alternatione jam cessante cessent quoque annuæ illæ pensiones, abolito prorsus debito, ut & alia quavis obligatione.

Vndecimo: Ducis etiam Augusti duobus filiis natu minoribus Antonio Vlrico & Ferdinando Alberto conferantur duæ præbendæ in Episcopatu Strasburgensi primo vacaturæ: ea tamen conditione, ut dictus Dominus Dux Augustus renunciet prætensionibus suis, quas in unum alterumve Canonicatum antehac habuit vel habere poterat.

Duodecimo: Vice versa iidem Duces postulationibus & coadjutoriis in Archi-Episcopatus Magdeburgensem & Bremensem, itemque Halberstadiensem & Ratzenburgensem plenissimè renunciant, ita ut quæ circa hosce Archi-Episcopatus & Episcopatus superius in hoc Pacificationis instrumento disposita sunt, citra ipsorum contradictionem effectum habere debeant, Capitulis utrobique in eo statu permanentibus, quo superius conventum est.

Æquivalentia Administratoris q. Magdeburgici

XIV. De summa 12000. Imperialiũ Dn. Christiano Wilhelmo Marchioni Brandenburgico ex Archi-Episcopatu Magdeburgensi quotannis solvendorum, conventum est, ut cœnobium & Præfectura Zina & Loburg, dicto Dn. Marchioni statim tradantur, cum omnibus pertinentiis & omnimoda Jurisdictione, solo territorii jure excepto: Atque his præfecturis idem Marchio utatur fruatur ad dies vitæ, absque ulla rationum redditione: Hac tamen lege, ut in Politicis & Ecclesiasticis nullum planè subditis afferatur præjudicium. Quia porrò ut totus Ar-

tus Archi-Episcopatus, ita etiam jam nominatum cœnobium & præfecturæ, temporum injuria valde sunt devastatæ: ideo Dn. Marchioni Administratori, sine mora, excollectis Archi-Episcopatus ad hoc instituendis solventur tria milla thalerorum Imperialium ab ipso Marchione vel ejus hæredibus non restituenda. Præterea placuit, ut post fata Dn. Marchionis, ratione & nomine non præstitorum alimentorum, descendentibus ipsius eorumque hæredibus, liceat dictum cœnobium atque præfecturas per integrum quinquennium retinere, iisque sine rationum redditione, cum omnibus suis pertinentiis & juribus uti frui. Elapso verò quinquennio, prædictæ præfecturæ, earundemque jurisdictio reditus & proventus, Archi-Episcopatui absque tergiversatione restituantur, nec superius memoratæ summæ titulo quicquam ulterius moveatur vel petatur. Et prædicta omnia observentur, etiam si propter æquivalentem recompensationem Archi-Episcopatus Magdeburgensis ad Dn. Electorem Brandeburgicum ejusque hæredes & successores pervenerit.

XV. Circa causam Hasso Cassellanam conventum est, ut sequitur.

Primò omnium Domus Hasso Cassellana, omnesque ejus Principes, maxime Domina Amelia Elisabetha, Hassiæ Lantgravia, ejusque filius Dn. Wilhelmus, illorumque hæredes, ministri, officiales, Vasalli, subditi, milites & alii quocunque modo illis addicti, nullo prorsus excepto, non obstantibus contrariis pactis, processibus, proscriptionibus, declarationibus, sententiis, executionibus & transactionibus, sed illis omnibus, ut & actionibus vel prætensionibus, ratione damnorum & injuriarum tam Neutralium, quàm belligerantium annullatis, universalis Amnestiæ supra sancitæ, & ad initium Belli Bohemici cum plenaria restitutione reductæ (exceptis Cæs. Majest. & Domus Austriacæ Vasallis & subditis hæreditariis, quemadmodum de iis in §. tandem omnes &c. disponitur) omniumque beneficiorum ex hac & Religiosa Pace provenientium, pari cum cæteris statibus jure, prout in Articulo incipiente: Vnanimi &c. disponitur, plenariè participes sunto. *Satisfactio Hassica.*

Secundo, Domus Hasso Cassellana, ejusque successores Abbatiam Hirsfeldensem, cum omnibus appertinentiis, secularibus & Ecclesiasticis, sive intra sive extra territorium (ut Præpositura Gellingen) sitis; Salvis tamen juribus, quæ Domus Saxonica à tempore immemoriali possidet, retineant, & eo nomine investituram à Cæsarea Majestate toties quoties casus evenerit, petant & fidelitatem præstent.

Tertiò, Ius directi & utilis Dominii in Præfecturas Schaumburg, Buckenburg, Saxenhagen & Statthagen, Episcopatui Mindano ante hàc assertum & adjudicatum, porrò ad Dn. Wilhelmũ, modernum Hassiæ Landgravium, ejusque Successores plenariè in perpetuum, citra ulteriorem dicti Episcopatus, aut alterius cuiusvis contradictionem aut turbationem pertineat, Salva tamen transactione inter Christianum Ludovicum Ducẽ Brunsvico-Lunæburgensem & Hassiæ Landgraviam, Philippumque Comitem de Lippe, inita, firma etiam manente, quæ inter eandem Landgraviam & dictum Comitem inita est, conventione, quatenus Cæsareæ Majestati & Sacro Romano Imperio non præjudicat.

Conventum præterea est, ut pro locorum hoc bello occupatorum restitutione & in demnitatis causa Dominæ Landgraviæ Hassiæ tutrici, eiusque filio, hujusve successoribus Hassiæ Principibus ex Archi- Episcopatibus, Moguntinensi & Coloniensi; Episcopatibus item Paderbornensi Monasteriensi & Abbatia Fuldensi sexies centena millia thalerorum Imperialium bonitate, Imperialibus constitutionibus modernis correspondentium, intra spatium novem mensium, à tempore ratificationis pacis computandum Cassellis, solventium periculo & sumptibus pendantur, nec contra promissam solutionem ulla exceptio, ullusve prætextus admittatur, multò minus summa conventa ullo arresto afficiatur. Vt etiam Domina Landgravia de solutione tanto securior sit/ sequentibus conditionibus retineat Neus, Cosfeld & Neuhaus, inque iis locis sua, sibique solum obligata præsidia habeat; ea quidem lege, vt præter officiales & alias personas in

præ-

præsidiis necessarias dictorum trium locorum præsidia conjunctim non excedant numerum mille ducentorum peditum, & centum equitum, Dominæ Landgraviæ dispositioni relicto, quot cuivis dictorum locorum peditum & equitum imponere, quemve huic vel illi præsidio præficere velit, præsidia autem secundum ordinationem de sustentatione officialium & militum Hassiacis hactenus consuetam alantur, & quæ ad conservanda fortalitia necessaria sunt, præstentur ex Archi- Et Episcopatibus, in quibus dicta arx & civitates sunt sitæ, absque summæ suprà nominatæ diminutione; Integrum autem sit ipsis præsidiis contra morosos & tardantes, sed non ultra debitam summam exequi. Iura autem superioritatis & jurisdictio tam Ecclesiastica, quàm secularis & reditus nominatarum arcis & civitatum Domino Archi- Episcopo Coloniensi sint salva. Quam primùm verò post ratificatam Pacem Dominæ Landgraviæ trecenta millia thalerorum Imperialium fuerint exsoluta, restituta Neussia retineat Cosfeld solùm & Neuhaus, ita tamen ut præsidium Neussianum in Cosfeld & Neuhaus non deducat, vel ejus nomine quicquam ulteriùs exigat, nec præsidia in Cosfeld numerum sexcentorum peditum & quinquaginta equitum, in Neuhaus autem centum peditum excedant. Sin autem intra terminum novem mensium Dominæ Landgraviæ integra summa non dependatur, non tantum Cosfeld & Neuhaus, donec plenaria subsecuta fuerit solutio, sed etiam pro residuo summæ, eiusque singulis centenis, quinque annuatim Imperiales, donec residuum summæ exsolutum fuerit, pensionis nomine solvantur. Et tot præfecturarum ad supra nominatos Archi - Et Episcopatus atque Abbatiam pertinentium & Hassiæ Principatui vicinarum, quot præstandis & exsolvendis pensionibus sufficiunt, Quæstores & Receptores Dominæ Landgraviæ juramento obstringantur, ut de reditibus annuas residuæ summæ pensiones solvant, non obstante Dominorum suorum prohibitione. Quod si verò quæstores & receptores in solvendo moras nectant, aut reditus aliò conferant, Domina Landgravia

exequen-

exequendi & ad solutionem quovis modo illos adigendi, liberam habeat potestatem, de reliquo jure territoriali Domino proprietatis interea semper salvo; Simul ac vero Domina Landgravia totam summam cum pensionibus à tempore moræ acceperit, restituat illicò loca jam denominata, cautionis loco interim retenta, pensiones cessent, & quæstores atque receptores, quorum facta fuit mentio, juramenti nexu sint liberati; quarum autem Præfecturarum reditus pensionibus contingente mora solvendis, sint assignandi, ante ratificationem Pacis eventualiter convenietur, quæ conventio nō minoris sit roboris, quam ipsum Pacis Instrumentum. Præter loca autem securitatis causa, ut memoratum, Dominæ Landgraviæ relinquenda & post solutionem demum restituenda, restituat illa nihilominus ratificatione Pacis subsecuta, omnes Provincias & Episcopatus, nec non illorum urbes, præfecturas, oppida, fortalitia, propugnacula, & omnia denique bona immobilia, nec non jura inter hæc bella ab ipsa occupata, ita tamen ut tàm in privatis tribus locis cautionis nomine retinendis, quam reliquis omnibus restituendis non solùm Annonam & omnia ad bellicum apparatum spectantia, quæ inferri curavit, per subditos auehere liceat Dominæ Landgraviæ, & supradictis successoribus; quæ verò ab ipsa non illata, sed in locis occupatis tempore occupationis reperta sunt, & adhuc extant, ibi permaneant; sed ut etiam fortificationes & valla durante occupatione exstructa, eatenus destruantur, ne tamen urbes, oppida, arces vel castra cujusvis invasionibus & deprædationibus pateant.

Et quamvis Domina Landgravia præterquam ab Archi- & Episcopatibus Moguntinensi, Coloniensi, Paderbornensi, Monasteriensi & Abbatia Fuldensi à nemine restitutionis & indemnitatis loco aliquid popofcerit, & sibi eo nomine à quoquam alio quicquam solvi omnino noluerit, pro rerum tamen & circumstantiarum æquitate placuit toti Conventui, ut salva manente dispositione §. præcedentis inchoantis: Conventum præterea est, &c. etiam cæteri Status, cujuscunque generis, cis & vltra Rhenum, qui 1. Martii hujus anni Hassiacis contributio-

nem

nem dependerunt, secundum proportionem contributionis exsolutæ toto hoc tempore observatam, ad conficiendam summam superius positam, & militum præsidiariorum sustentationem, ratam suam suprà nominatis Archi & Episcopatibus atque Abbatiæ conferant, & damnum si quod solventes ob unius vel alterius moram perpessi fuerint, morosi resarciant; nec executionem contrà tergiversantes instituendam Cæsareæ Majestatis aut Regiæ Majestatis Sueciæ vel etiam Hassiæ Landgraviæ Officiales aut milites impediant, neque etiam fas sit Hassiacis quemquam in præjudicium hujus declarationis eximere, ii verò qui suam quotam ritè persolverint, ab omni eatenus onere liberi erunt.

Quod controversias inter Domus Hassiacas, Cassellanam & Darmstattinam, super successione Marpurgensi agitatas, attinet: quandoquidem eæ interventu Domini Ernesti, Saxoniæ. Iuliæ, Cliviæ & Montium Ducis, &c. Cassellis 14. Mensis Aprilis proximè elapsi, consensu partium unanimi accedente penitus sunt compositæ; placuit transactionem istam, quatenus Imperatori & Imperio non præjudicat, cum suis annexis & recessibus, sicut ea Cassellis inita & à partibus subsignata; Conventuique huic insinuata fuit, vigore instrumenti hujus, ejusdem planè esse roboris, ac si verbis totidem hisce tabulis inserta comprehenderetur, nec à partibus transigentibus, nec aliis quibusvis sub prætextu sive pacti, sive iuramenti, sive alio quocunque ullo unquam tempore convelli posse; quin imò ab omnibus etiamsi aliquis ex Interessatis eam fortè confirmare detrectet, exactissimè observari debere.

Sicut etiam Transactio inter defunctum Dominum Wilhelmum Hassiæ Landgravium, & Dominos Christianum & Wolradum, Comites Waldecciæ die undecimo April. Anno 1635. facta & à Domino Georgio Hassiæ Landgravio die 14. Aprilis Anno 1648. ratificata, non minus vigore hujus Pacificationis, perpetuum & plenissimum robur obtinebit. Omnesque Hassiæ Principes pariter ac Comites Waldecciæ obligabit.

Firmum quoque maneat, & inviolabiliter custodiatur

Ius

Ius primogenituræ in qualibet domo Hassiæ Cassellanâ & Darmstattina introductum, & à Cæsarea Majestate confirmatum.

Punctus executionis pacis. XVI. Simulatque verò instrumentum Pacis à Dominis Plenipotentiariis & Legatis subscriptum & signatum fuerit, cesset omnis hostilitas, & quæ suprà conventa sunt, utrinque è vestigio executioni mandentur.

Imprimis quidem Imperator ipse per universum Imperium edicta promulget & seriò mandet iis, qui hisce pactis & hac pacificatione ad aliquid restituendum vel præstandum obligantur, ut sine tergiversatione & noxa intra tempus conclusæ & ratificandæ Pacis præstēt & exequantur transacta, injungendo tam directoribus Außschreibende Fürsten, quam præfectis militiæ circularis Crenß-Obristen, ut ad requisitionem restituendorum, juxta ordinem executionis & hæc pacta, restitutionem cujusque promoveant & perficiant. Inseratur etiam edictis clausula, ut quia Circuli Directores die Außschreibende Fürsten, aut Præfecti militiæ circularis, Crenß-Obristen in causa vel restitutione propria minus idonei executioni esse censentur, hoc in casu, itemque si directores vel præfectos militiæ circularis repudiare commissionem contingat, vicini cirruli directores, aut præfecti militiæ circularis eodem executionis munere etiam in alios Circulos ad restituendorum requisitionem fungi debeant.

Quod si etiam restituendorum aliquis, Cæsareanos Commissarios ad alicujus restitutionis, præstationis vel executionis actum necessarios censuerit, quod ipsorum optioni relinquitur, etiam illi sine mora dentur. Quo casu ut rerum transactarum effectus tanto minus impediatur, tam restituentibus, quam restituendis liceat statim conclusa & subscripta pacificatione binos aut trinos utrinque nominare Commissarios, è quibus Cæs. Maj. unum à restituendo, alterum à restituente nominatum, pares tamen numero, ex utraque Religione eligat, quibus injungatur, ut omnia quæ vigore hujus tranlactionis oportet, absque mora exequantur. Sin autem restituentes Commissarios nominare neglexerint, Cæs. Maj. ex

iis,

iis, quos restituendos nominaverit, unum deliget, aliumque pro suo arbitrio, observata tamen utrobique diversæ Religioni addictorum paritate, adjunget, quibus commissionem executionis demandabit, non obstantibus exceptionibus in contrarium factis. Ipsi deinde restituendi mox à conclusione Pacis de transactorum tenore notum faciant interessatis aliquid restituturis.

Omnes denique & singuli, sive status sive communitates, sive privati, sive Clerici, sive seculares, qui vigore hujus transactionis, ejusdemque regularum generalium, vel specialis, expressæque alicujus dispositionis ad restituendum, cedendum, dandum, faciendum, aut aliud quid præstandum obstricti sunt, teneantur statim post promulgata Cæsarea edicta, & factam restituendi notificationem, sine omni tergiversatione vel oppositione clausulæ salvatoriæ, sive generalis sive specialis alicujus supra in Amnestia positæ, aut quacunque alia exceptione, itemque sine noxa aliqua, omnia ad quæ obligantur, restituere, cedere, dare, facere, & præstare.

Nec Directorum & Præfectorum circularis militiæ, aut Commissariorum executioni quisquam sive Status, sive miles, præsertim præsidiarius, sive quilibet alius, sese opponat, sed potius executoribus assistant, liberumque sit dictis executoribus contra eos, qui executionem quovis modo impedire conantur, suis, vel etiam restituendorum viribus uti.

Deinde omnes & singuli utriusque partis captivi sine discrimine sagi vel togæ eo modo, quo inter exercituum Duces cum Cæs. Maj approbatione conventum est, vel adhuc convenietur liberi dimittantur.

Denique pro militiæ Suedicæ exauctoratione omnes, & singuli Electores, Principes & reliqui Status, comprehensa libera & immediata Imperii nobilitate (salva tamen requisitione hactenus in talibus casibus usitata libertateque & exemptione in futurum salvis) septem sequentium Circulorum Imperii, Electoralis Rhenani, superioris Saxonici, Franconici, Suevici, superioris Rhenani, Westphalici & inferioris Saxonici, teneantur in medium conferre quinque myriades Imperialium thale- *Satisfactio militia Suedica.*

thalerorum in moneta per Imp. Rom. usitata, idque tribus terminis, primo termino (statibus in Circulo Electorali, ut & superiori Rhenano Franco furtum ad Mœnum, superioris Saxoniæ Lipsiam sive Brunsvvigam: Franconiæ Norinbergam, Sueviæ Vlmam, Westphaliæ Bremam vel Monasterium, & inferioris Saxoniæ Hamburgum, suam cujusque quotam conferentibus) octodecim centena millia Imper. thalerorum in numerata pecunia (pro cuius summæ faciliori solutione impetranda liceat illos subditos, qui ex Amnestia veniunt restituendi, non moderno ipsorum possessori, sed vero Domino, cui ex Amnestia restituendi sunt, statim à conclusa pace, etiam ante factam restitutionem, secundum ipsorum quotam & proportionem collectare; nec in exigendis illis collectis moderni possessores ullum creent impedimentum) & duodecies centena millia per assignationes ad certos status, super quorum solutione tolerabilibus conditionibus facienda, à quolibet Statu inter conclusam & ratificandam pacem, cum officiali militari sibi assignato ex æquo & bono conveniendum: Quâ conventione; ut & ratihabitionum commutatione facta, dictorum 1800000. thalerorum solutio, militiæ exauctoratio, & locorum evacuatio, statim pari passu peragantur: nec ob ullam aliam causam differantur: cessantibus statim à conclusa pace contributionibus & omnis generis exactionibus, salva tamen præsidiariorum militum cæterarumque copiarum sustentatione; ad tolerabilem modum convenienda; salva itidem iis statibus, qui suam portionem solverunt, vel cum assignatis officialibus, quoad solutionem suarum portionum amicabiliter convenerunt, à suis constatibus, ob horum solvendi moram sibi illatorum damnorum repetitione. Reliquarum duarum myriadum, priorem quidem sub finem anni proximi à facta exauctoratione computandi; alteram verò in fine anni proximè insequentis, utramque thaleris Imperialibus, eorumve, in alia per Imperium usitata moneta, valore, ad supra dicta loca Reg. Majest. Suec. ad id cum potestate deputatis ministris dicti septem Circulorum status bona fide sunt exsoluturi. Sicuti autem dicti sep-

ti septem Circuli soli militiæ Suedicæ, sine prætensione alterius, assignati intelliguntur, ita singuli eorum Electores, Principes & Status eam tantum portionem, quæ juxta matriculam & cujusque loci observantiam & extraditam hic designationem unicuique præstanda incumbit, pendere debebunt.

Nec ullus Status vel a solutione immunis sit, vel majori numero der Römer Monat prægravetur, vel pro alio suo constatu, aliisque belligerantium militibus plus solvere teneatur, multò minus repressaliis vel arrestis eo nomine prægravetur: neque etiam ullus Status in modo suos collectandi, vel à milite aut constatu, vel ullo alio, sub quocunque prætextu, de facto impediatur. Quod ad Circulum Austriacum & Bavaricum attinet, cum ille (præter factam in hoc Pacificationis conventu à Statibus Imperii promissionem, se in proximis Imperii Comitiis suæ Cæs. Majest. pro hactenus toleratis belli sumptibus, subsidium è collectis Imperii præstandum decreturos) solvendis exercitui immediato Cæsareano stipendiis, Hic verò pro Bavarico milite sepositus sit, solutionis conventio & exactio in Circulo Austriaco penes Sac. Cæs. Majest. esto, in circulo autem Bavarico observetur idem collectandi, & solvendi modus, qui in reliquis Circulis: executio tamen, ut & in cæteris septem Circulis, fiat secundum constitutiones Imperii.

Vt autem Regia Maiestas Succiæ eò securior, certiorque sit de infallibili singulorum terminorum præstatione, singuli septem dictorum Circulorum Electores, Principes & Status, vigore hujus conventionis, se ad suā quisque quotam, condicto tempore, locoque bona fide solvendam, sponte idque sub hypotheca omnium suorum bonorum, obligant: ita quidem, ut, si mora allius intervenerit, omnes Imperii Ordines potissimùm verò cujusque Circuli Directores, Ducesque, vi articuli Assecutarionis Pacis, teneatur promissa ceu rem judicatam exequi, absque ullo ulteriori juris processu vel exceptione.

Restitutione ex Capite Amnestiæ & Gravaminum facta, liberatis captiuis, ratihabitionibus commutatis, &

Gg præ-

præstitis iis, quæ de primo solutionis termino supra conventa sunt, omnia utriusque partis militaria præsidia, sive Imperatoris ejusque sociorum & fœderatorum, sive Reginæ, Regnique Sueciæ & Landgraviæ Hassiæ, eorũque fœderatorum & adhærentium, aliove quocunque nomine imposita fuerint, ex Civitatibus Imperii omnibus aliis locis restituendis, sine exceptionibus, mora, damno & noxa, pari passu educantur.

Loca ipsa, civitates, urbes, oppida, arces, castella, fortalitia, tam quæ per Regnum Bohemiæ, aliasque terras Imperatoris, Domusque Austriacæ hæreditarias, quàm cæteros Imperii Circulos à partibus belligerantibus supra dictis occupata & retenta, vel per armistitii unius vel alterius partis vel quemcunque alium modum concessa, prioribus & legitimis suis possessoribus & Dominis sive mediatè, sive immediatè Imperii Status sint, tàm Ecclesiasticis, quàm secularibus, comprehensa libera Imperii Nobilitate, absque morà restituantur, liberæque eorum dispositioni sive de jure & consuetudine, sive vigore præsentis transactionis competenti permittantur, non obstantibus ullis donationibus, infeudationibus, concessionibus (nisi ultro & spontanea Status alicujus voluntate alicui factæ sint vel fuerint) obligationibus pro redimendis captivis aut avertendis devastationibus, incendiisque datis, aut aliis quibuscunque titulis, in priorum legitimorum Dominorum, possessorumve præjudicium acquisitis, cessantibus etiam pactis & fœderibus, aut quibuscunque aliis exceptionibus prædictæ restitutioni adversantibus, quæ omnia pro nullis haberi debent, salvis tamen iis quæ & quatenus in præcedentibus articulis circa Reginæ, Regnique Sueciæ ut & quorundam Electorum & Principum Imp. Rom. satisfactionem, vel æquiualentem recompensationem sive aliter speciatim excepta & disposita sunt. Atque hæc restitutio locorum occupatorum tam à Cæs. Majest. quàm à Reg. Maj. Sueciæ & utriusque sociis fœderatis & adhærentibus fiat reciprocè & bona fide,

Restituantur etiam Archiva & documenta literalia, aliaque mobilia, ut& tormenta bellica quæ in dictis locis tempo-

tempore occupationis reperta sunt, & adhuc ibi salva reperiuntur. Quæ vero post occupationem aliunde eo invecta sunt, sive in præliis capta, sive ad usum & custodiã eo per occupantes illata fuerunt, unà cum annexis, ut & bellico apparatu, iisdem quoque secum exportare & avehere liceat.

Teneantur subditi cuiuscunque loci; decedentibus præsidiis & militibus, currus, equos, & naves, cum necessario victu, pro omnibus necessariis avehendis ad loca in Imperio destinata, absque pretio subministrare: quos currus, equos & naves restituere debent præfecti præsidiorum, militumque hoc modo discedentium, sine dolo & fraude. Liberent etiam statuum subditi se invicem ab hoc onere vecturæ de uno territorio in aliud, donec ad loca in Imperio destinata pervenerint; nec præsidiorum, aut aliis militiæ prefectis aut officialibus, liceat subditos, eorumque currus, equos, naves, & similia eorum usibus commodata, omnia vel singula, extra Dominorum suorum, multo minus Imperii fines secum trahere; eoque nomine obsidibus cavere teneantur.

Reddita verò sive maritima & limitanea, sive mediterranea fuerit, dicta loca, ab ulterioribus omnibus durantibus disce bellorum motibus introductis præsidiis; perpetuo posthac libera sunto & Dominorum suorum (salvo de cætero cujusque jure) liberæ dispositioni relinquantur.

Nulli autem civitati vel nunc vel in futurum ulli præjudicio damnove cedat, quod ab alterutra parte belligerantium occupata & insessa fuerit: sed omnes & singulæ cum omnibus & singulis civibus & incolis tam vniversalis Amnestiæ, quàm cæteris hujus pacificationis beneficiis gaudeant: iisque de cætero omnia sua jura & privilegia in sacris & prophanis quæ ante hos motus habuerunt, sarta tectàque maneant. Salvis tamen juribus superioritatis, cum inde dependentibus pro singulis quarumcunque Dominis.

Denique omnium belligerantium in Imperio partium copiæ exercitus dimittantur & exauctorentur, eo tantum numero in suos cujusque proprios Status tra-

ducto,quem quæque pars pro sua securitate judicaverit necessarium.

Tam exauctoratio verò militiæ, quàm restitutio locorum ad præfixum tempus eo ordine, modoque fiant, de quibus inter generales Exercituum Duces conveniet, observatis tamen quoad rem ipsam iis quæ in puncto Satisfactionis militiæ conventa sunt;

Punctus Assecurationis. XVII. Pacem hoc modo conclusam promittunt Cæsarei & Regii, Ordinumque Imperii Legati & Plenipotentiarii, respectivè ab Imperatore & Regina Sueciæ, Sacrique Imperii Romani Electoribus, Principibus, & Statibus, ad formam hic mutuè placitam ratihabitum iri, seseque infallibiliter præstitutos, ut solennia ratihabitionum instrumenta intra spatium octo septimanarum à die subscriptionis computandarum, hic Osnabrugis præsententur, & reciprocè, riteque commutentur.

Pro majori etiam horum omnium & singulorum pactorum firmitudine & securitate, sit hæc Transactio perpetua lex, & pragmatica Imperii sanctio, imposterum æquè ac aliæ leges & constitutiones fundamentales Imperii, nominatim proximo Imperii Recessui ipsique Capitulationi Cæs. inserenda, obligans non minus absentes, quàm præsentes, Ecclesiasticos æquè ac Politicos, sive Status Imperii sint, sive non, eaque tam Cæsareis, Procerumque Consiliariis & Officialibus, quàm tribunalium omnium Iudicibus & Assessoribus tanquam Regula quam perpetuò sequantur, præscripta.

Contra hanc Transactionem, ullumve ejus articulum aut clausulam, nulla jura Canonica vel civilia, communia vel specialia Conciliorum decreta, privilegia, indulta, edicta, commissiones, inhibitiones, mandata, decreta, rescripta, litispendentiæ, quocunque tempore latæ sententiæ, res judicatæ, capitulationes Cæsareæ & aliæ, Religiosorum ordinum regulæ aut exemptiones, sive præteriti sive futuri temporis protestationes, contradictiones, appellationes, investituræ, trãsactiones, juramenta, renuntiationes, pacta seu deditiia, seu alia, multo minus edictum Anni 1629. vel transactio

Pra-

Pragenſis, cum ſuis appendicibus, aut concordata cum Pontificibus, aut interimiſtica Anno 1548. ullave alia ſtatuta ſive Politica ſive Eccleſiaſtica, decreta, diſpenſationes, abſolutiones, vel ullæ aliæ quocunque nomine aut prætextu excogitari poterunt, exceptiones unquam allegentur, audiantur aut admittantur, nec uſpiam contra hanc tranſactionem in petitorio aut poſſeſſorio ſeu inhibitorii ſeu alii Proceſſus vel commiſſiones unquam decernantur.

Qui verò huic tranſactioni, vel paci publicæ, conſilio vel ope contravenerit; vel executioni aut reſtitutioni repugnaverit, vel etiam legitimo modo ſupra convento, & ſine exceſſu facta reſtitutione, ſine legitima cauſæ cognitione, & ordinaria juris executione reſtitutum de novo gravare tantaverit, ſive Clericus ſive Laicus fuerit, pœnam fractæ pacis ipſo jure & facto incurrat, contraque eum juxta conſtitutiones Imperii reſtitutio & præſtatio, cum pleno effectu decernatur & demandetur.

Pax verò concluſa nihilominus in ſuo robore permaneat, teneanturque omnes hujus tranſactionis conſortes, univerſas & ſingulas hujus pacis leges contra quemcunque, ſine Religionis diſtinctione, tueri & protegere, & ſi quid eorum à quocunque violari contigerit, læſus lædentem imprimis quidem à via facti dehortetur, cauſa ipſa vel amicabili compoſitioni vel juris diſceptationi ſubmiſſa.

Veruntamen ſi neutro horum modorum intra ſpatium trium annorum terminetur controverſia, teneantur omnes & ſinguli hujus tranſactionis conſortes, junctis cum parte læſa conſiliis, viribuſque arma ſumere ad repellendam injuriam à paſſo moniti, quod nec amicitiæ nec juris via locum invenerit; ſalva tamen de cætero uniuſcujuſque juriſdictione, juſtitiæque juxta cuiuſque Principis aut Status leges & conſtitutiones, competenti adminiſtratione. Et nulli omnino Statuum Imperii liceat jus ſuum vi vel armis perſequi, ſed ſi quid controverſiæ, ſive jam exortum ſit, ſive poſthac inciderit, vnuſquiſque jure experiatur, ſecus faciens reus ſit fractæ pacis. Quæ verò judicis ſententia definita fuerint, ſine diſcri-

ſcrimine ſtatuum, executioni mandentur, prout Imperii leges de exequendis ſententiis conſtituunt.

Vt etiam pax publica tanto meliùs conſervari poſſit, redintegrentur circuli, & ſtatim ac undecunque turbarum vel motuum aliqua initia apparent, obſerventur ea, quæ in conſtitutionibus Imperii de Pacis publicæ executione & conſervatione diſpoſita ſunt.

Quoties autem milites quavis occaſione, aut quocunque tempore, per aliorum territoria aut fines aliquis ducere velit, tranſitus hujuſmodi inſtituatur ejus, ad quem tranſeuntes pertinent, ſumptu, atque adeo, ſine maleficio, damno & noxa eorũ quorũ per territoria ducuntur: ac denique omninò obſerventur, quę de cõſervatione Pacis publicæ Imperii conſtitutiones decernunt & ordinant.

Hac Pacificatione comprehendantur ex parte Sereniſſimi Imperatoris omnes ſuæ Majeſtatis fœderati & adhærentes, imprimis Rex Catholicus Domus Auſtriaca, Rex Angliæ, Rex Poloniæ, Sacri Romani Imperii Electores & Principes, atque inter eos etiam Dux Sabaudiæ cæterique Status cõprehenſa Libera & immediata Imperii nobilitate, & ciuitatibus Anſeaticis. Itẽ Rex & Regna Daniæ, Noruegiæque cum annexis prouinciis, vt & ducatu Scleſuicenſi, *Dux* Lotharingiæ, omneſque Principes & Reſpublicæ Italię, Ordines fæderati Belgii, & Cãtones Heluetiæ, Rhetiæq;, Princeps item Trãſyluaniæ.

Ex parte verò Sereniſſimæ Reginæ, Regnique Sueciæ omnes ejus fœderati & adhærentes, Imprimis Rex Chriſtianiſſimus, tum Electores, Principes, *S*tatus, libera & immediata Imperii Nobilitate comprehenſa, & Civitates Anſeaticæ; item Rex Angliæ, Rex & Regna Daniæ, Norvvegiæque, cũ annexis *Provinciis* ut & Ducatu Scleſvicenſi. Rex Poloniæ, Rex & Regnũ Portugalliæ. Magnus Dux Moſcoviæ, Reſpublica Veneta, fœderatum Belgium, Helvetii, Rhetique & Princeps Tranſylvaniæ.

Declarant Legati Plenipotentiarii Cæſarei quod firmiter inhæreant ſuæ proteſtationi ac declarationi ante hac ſæpius ore ac ſcripto factæ, quod quamvis in Inſtrumento Pacis 6. Auguſti Styli novi lecto & approbato,

communique partium consensu apud Directorium Moguntinum in depositum consignato, nunc vero vtrinq; subscribendo ex parte Serenissimæ Reginæ Sueciæ includatur Rex Lusitaniæ. quod ipsi nullum alium Regem Lusitaniæ agnoscant, præter Hispaniarum Regem Philippum hujus nominis quartum, atque cum hac protestatione ac declaratione Instrumentum Pacis hodie subscripturi sint. actum Monasterii die 24. Octobris 1648.

In quorum omnium & singulorum fidem majusque robur, tam Cæsarei quàm Regii Legati nomine verò omnium Electorum Principum ac statuum Imperii ad hunc actum specialiter ab ipsis (vigore conclusi die decimo tertio Octobris Anni infra mentionati, facti, & ipso die subscriptionis sub sigillo Cancellariæ Moguntinæ Legationi Suedicæ extraditi) Deputati, nimirum.

Electoralis Moguntinus, Dominus Nicolaus Georgius de Raigersperg, Eques, Cancellarius: Electoralis Bavaricus Dominus Ioannes Adolphus Krebs Cõsiliarius intimus: Electoralis Brãdenburgicus Dominus Hõburg & Valendar Consiliarius intimus: Nomine Domus Austriacæ Dominus Georgius Vlricus Comes à Wolckenstein Cõsiliarius Cæsareus Aulicus: Dominus Cornelius Gobelius Episcopi Bãbergensis Cõsiliarius; Dominus Sebastianus Wilhelmus Meel Episcopi Herbipolẽsis Cõsiliarius intimus: Dominus Ioannes Ernestus Ducis Bavariæ Cõsiliarius Aulicus: Dominus Wolffgangus Cõradus à Tumbshirn Cõsiliarius Aulicus Saxonicus Aldẽburgẽsis, & Coburgensis: Dominus Augustus Carpzorius Consiliarius Saxonicus Aldenburgicus & Coburgensis: Dominus Ioannes Fröhold Domus Brandenburgicæ Culmbacensis & Onolzbacensis Consiliarius intimus: Dominus Henricus Langenbeck Iuris Consultus, Domus Brunsvico Luneburgicæ lineæ Cellensis Cõsiliarius intimus: Dominus Iacobus Lãpadius Iuris Cõsultus lineæ Calenbergensis Consiliarius intimus & pro Cancellarius: Nomine Comitũ scamni Wetteraviensis Dominus Matthæus Wesenbecius Iuris Consultus & Consiliarius; Nomine utriusque scamni Civitatensis Dominus Marcus Otto Argentoratensis, Dominus Ioannes Iacobus,

bus Wolff Ratisponensis: Dominus David Gloxinius Lubecensis: & Dominus Iodocus Christophorus Kress à Kressenstein Norimbergensis Reipublicæ, respectivè Syndici, Senatores, Consiliarii & Advocati. Præsens pacis Instrumentum, manibus Sigillisque propriis muniverunt & firmarunt, dictique Ordinum Deputati Principalium suorum ratificationes, formulæ conventa termino suo suprà constituto, sese extradituros polliciti sunt.

Reliquis statuum plenipotentiariis liberum relinquendo velint an nolint, nomina sua subsignare, suorumque Principalium ratihabitiones accersere, sed hoc pacto atque lege ut subscriptione jam nominatorum Deputatorum reliqui status omnes & singuli qui subscriptione & ratihabitione supersedent, tam firmiter ad observantiã & manutenẽtiam eorum, quæ in hoc pacificationis Instrumento continentur, obligati sint ac si ab ipsis subscriptio fuerit facta & exhibita ratificatio nec ulla à Directorio Imperii Romani contra subscriptionem à memoratis Deputatis factam, recipiatur aut valeat, vel protestatio vel emendatio. Acta sunt hæc Osnabrugis Westphalorum die decima quarta vigesima Mensis Octobris, An. Christi Millesimo sexcentesimo Quadragesimo octavo.

SEquitur tenor articulorum pacis Gallicæ, qui eodem anno 1648. die 24. Octobris, Monasterij VVestphalorum, conclusi, subscripti & subsignati sunt.

NOtum sit universis & singulis quorum interest aut quomodo libet interesse potest postquam à multis Annis orta in Imperio Romano dissidia motusque Civiles eò usque increverunt, ut non modò Universam Germaniam, sed & aliquot finitima Regna, potissimum verò Galliam ita involucrint, ut diuturnum & acre exinde natum sit bellum; Primò quidem inter Serenissimum & Potentissimum Principem ac Dominum, Dominum FERDINANDUM Secundum, Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, Germaniæ, Hunga-

Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ Regem, Archi Ducem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgiæ, Superioris ac Inferioris Silesiæ, Wurtembergiæ & Teckæ, Principem Sueviæ, Comitem Habspurgi, Tyrolis, Kyburgi & Goritiæ, Marchionem Sacri Rom. Imperii, Burgoviæ ac Superioris & Inferioris Lusatiæ, Dominum Marchiæ Sclauonicæ, Portus Naonis & Salinarum inclitæ memoriæ, cum suis Fœderatis & adhærentibus ex vna. Et Serenissimum ac Potentissimum Principem ac Dominum LVDOVICVM XIII. Galliarum & Nauarræ Regem Christianissimum, inclitæ memoriæ, eiusque Fœderatos & Adhærentes ex altera parte. Deinde post eorum è vita decessum inter Serenissimum & Potentissimum Principem & Dominum, Dominum FERDINANDVM III. Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ Regem, ArchiDucem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantiæ, Sryriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgiæ, Superioris ac Inferioris Silesiæ, Wurtembergæ & Teckæ, Principem Sucuiæ, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Kyburgi & Goritiæ, Marchionem Sacri Romani Imperii, Burgoviæ, ac Superioris & Inferioris Lusatiæ, Dominum Marchiæ Sclavonicæ, Portus Naonis & Salinarum, cum suis Fœderatis & Adhærentibus ex unâ: & Serenissimum ac Potentissimum Principem ac Dominum, Dominum LVDOVICVM XIV. Galliarum & Navarræ Regem Christianissimum, ejusque Fœderatos & Adhærentes ex alterâ parte, unde multa Christiani sanguinis effusio, cùm plurimarum Provinciarum desolatione secuta est. Tandem Divina Bonitate factum esse, vt annitente Serenissima Republicâ Venetâ, cujus consilia difficilimis Christiani Orbis temporibus publicæ saluti & quieti nunquam defuere, vtrinque de *Pace* Vniversali suscepta sit cogitatio, in eumque finem ex mutua partium conventione, Hamburgi die 25. stylo novo, vel die 15 stylo veteri Decembris, Anno Domini Millesimo sexcentisimo quadragesimo primo inita,

constituta sit dies vndecima stylo novo, vel prima stylo veteri Mensis Iulii, Anno Domini 1643. congressui Plenipotentiariorũ MONASTERII & OSNABRUGIS Westphalorum instituendo. Comparentes igitur statuto tempore & loco vtrinque legitimè constituti Legati Plenipotentiarii, à parte quidem Imperatoris Illustrissimi & Excellentissimi Domini, Dominus Maximilianus Comes a Trautmansdorff & Weinsberg, Baro in Gleichenberg, Neostadii ad Cocrum, Negau, Burgau, & Totzenbach, Dominus in Teinitz, Eques Aurei Velleris, Consiliarius Secretus & Camerarius Sac. Cæs. Majestatis, eiusque Aulæ supremus Præfectus Dominus Ioannes Ludovicus Comes à Nassavv, Catzenelenbogen, Vianden & Dietz Dominus in Beilstein, Consiliarius Secretus Imperatoris, & Aurei Velleris Eques. Dominus Isaacus Volmarus I. V. D. Sereniss. Domini Archi Ducis Ferdinandi Caroli Consiliarius, ejusque Cameræ Præses. A parte verò Regis Christianissimi, Celsissimus Princeps, Dominus Henricus d'Orleans, Dux de Longueville, & d'Estouteville, Princeps & Supremus Comes de Nevvcastel, Comes de Dunois & de Tancarville, Conestabilis hæreditarius Normanniæ, ejusdemque Provinciæ Gubernator & locum tenens Generalis, Centum Catafractorum Equitum Dux, & Ordinum Regiorum Eques, &c. Illustrissimi Item ac Excellentissimi Domini, Dominus Claudius de Mesmes, Comes d'Auaux, dictorum Ordinum Commendator, vnus ex Præfectis ærarii Regii & Regni Gallici Minister, &c. Et Dominus Abel Servien, Comes de la Roche, des Aubiers, etiam unus ex Regni Gallici Ministris, &c. interventu & opera Illustriss. & Excellentissimi Legati Senatorisque Veneti, Domini Aloysii Contareni, Equitis, qui Mediatoris munere procul à partium studio, totos penè quinque annos impigrè perfunctus est. Post invocatum Divini Numinis auxilium mutuasque Plenipotentiariorum tabulas quarum apographa sub finem hujus Instrumenti de verbo ad verbum inserta sunt,) ritè commutatas, præsentibus, & consentientibus Sac. Rom Imperii Electoribus, Principibus, ac Statibus ad Divini Numinis gloriam & Christia-

stian&

ſtianæ Reipublicæ ſalutem in mutuas Pacis & amicitiæ leges conſenſerunt & convenerunt tenore ſequenti.

PAX ſit Chriſtiana, Vniverſalis, & perpetua veraque & ſincera Amicitia inter Sacram Majeſt. Cæſaream & Sac. Majeſt. Chriſtianiſſimam, nec non inter omnes & ſingulos Fœderatos & Adhærentes dictæ Majeſtatis Cæſareæ, Domum Auſtriacam eorumque Hæredes & Succeſſores, Præcipuè verò Electores, Principes & Status Imperii ex Vna: & omnes & ſingulos Fœderatos dictæ Majeſtatis Chriſtianiſſimæ, eorumque hæredes ac Succeſſores: Imprimis Sereniſſimam Reginam Regnumque Sueciæ ac reſpectivè Electores, Principes Statuſque Imperii ex altera parte. Eaque ita ſincere ſerioque ſervetur & colatur, ut vtraque pars alterius vtilitatem, honorem ac commodum promoveat, omnique ex parte & Vniverſi Romani Imperii, cum Regno Galliæ, & viciſſim Regni Galliæ cum Romano Imperio fida vicinitas & ſecura ſtudiorum Pacis atque amicitiæ cultura reuireſcāt, & refloreſcant. Sit utrinque perpetua oblivio & Amniſtia omnium eorum quæ ab initio horum motuum quocunque loco modòve ab vnâ vel alterâ parte ultrò citroque hoſtiliter facta ſunt, ita vt nec eorum nec ullius alterius rei cauſa vel prætextu alter alteri poſthac quidquā hoſtilitatis aut inimicitiæ, moleſtiæ vel impedimenti quoad perſonas, ſtatum, bona vel ſecuritatem, per ſe vel per alios, clàm aut palàm, directè vel indirectè, ſpecie juris aut viâ facti in Imperio aut uſpiam extra illud, non obſtantibus vllis prioribus pactis in contrarium facientibus, inferat vel inferri faciat, aut patiatur, ſed omnes & ſingulæ hinc indè tam ante Bellum quam in Bello verbis, ſcriptis aut factis illatæ injuriæ violentiæ, hoſtilitates, damna expenſæ abſque omni perſonarum rerumve reſpectu, ita penitus abolitæ ſint, vt quidquid eo nomine alter adverſus alterum prætendere poſſet, perpetua ſit oblivione ſepultum.

Et ut eò ſincerior Amicitiæ mutuæ ſecuritas inter Imperatorem, Regem Chriſtianiſſimum, Electores, Principes & Status Imperii poſthac ſervetur (ſalvo aſſecurationis articulo infrà deſcripto,) alter alterius hoſtes præ-

ſentes

ſentes aut futuros, nullo vnquam titulo vel prætextu, vel ullius controverſiæ bellive ratione contra alterum armis, pecunia, milite, commeatu alitèr ve juvet, aut ullis copiis, quæ contra aliquem hujus pacificationis conſortem à quocunque duci contigerit, receptum, ſi ativa, tranſitum indulgeat. Circulus quidem Burgundicus ſit maneatque membrum Imperii, poſt controverſias inter Galliam Hiſpaniamque ſopitas hac Pacificatione comprehenſus. Bellis tamen in eo jam vertentibus, nec Imperator nec ullus Imperii Status ſe immiſceat. In futurum verò ſi inter ea Regna controverſiæ oriantur, firma ſemper maneat inter univerſum Imperium & Reges Regnumque Galliæ, de mutuis hoſtibus non juvandis, ſupradictæ reciprocæ obligationis neceſſitas: ſingulis tamen Statibus liberum ſit huic illive Regno extra Imperii limites ſuppetias ferre, non tamen aliter quam ſecundum Imperii conſtitutiones. Controverſia Lotharingica vel arbitris utrinque nominandis ſubmittatur, vel tractatu Gallo. Hiſpanico, vel alia amicabili via componatur, liberumque ſit tam Imperatori. quam Electoribus, Principibus & Statibus Imperii ejus compoſitionem amicabili interpoſitione, aliisque pacificis officiis juuare ac promouere, non tamen armis aut bellicis mediis.

Iuxta hoc amicitiæ mutuæ & univerſalis Amniſtiæ fundamentum, univerſi & ſinguli Sacri Romani Imperii Electores, Principes, Status (comprehenſa immediata Imperii nobilitate) eorumque Vaſalli, ſubditi, Cives & Incolæ, quibus occaſione Bohemiæ, Germaniæ ve motuum vel Fœderum hinc inde contractorum, ab una vel altera parte aliquid præjudicii aut damni quocunque modo vel prætextu illatum eſt tam quoad Diriones & Bona Feudalia, ſubfeudalia & allodialia, quam quoad dignitates, immunitates, Iura & Privilegia reſtituti ſũto plenariè in eum utrinque ſtatum in Sacris & Profanis, quo ante deſtitutionem gaviſi ſunt, aut Iure gaudere potuerunt, non obſtantibus, ſed annullatis quibuſcunque interim in contrarium factis mutationibus.

Quod ſi reſtituendorum Bonorum & Iurium Poſſeſ-

ſore

ſores, exceptionibus ſe juſtis munitos exiſtimaverint, eæ quidem reſtitutionem neutiquam impedient, hâc tamen peracta coram competenti Iudice examinentur.

Et quamvis ex hac præcedenti regula generali facilè dijudicari poſſit, qui & quatenus reſtituendi ſint, tamen ad inſtantiam aliquorum de quibuſdam gravioris momenti cauſis, prout ſequitur, ſpecialiter mentionem fieri placuit, ita tamen, vt qui expreſsè non nominati vel expuncti ſunt, propterea pro omiſſis vel excluſis non habeantur.

Cùm Arreſtum quod mobilibus ad Principem Electorem Trevirenſem ſpectantibus, & in Ducatum Luxemburgenſem translatis Imperator per Concilium Provinciale ante hac imponi curavit, relaxatum quidem & abolitum, attamen ad quorundam inſtantiam iterum renovatum, inſuper etiam ſequeſtrum Præfecturæ Bruch ad Archi Epiſcopatum, & medietatem Dominii ſancti Ioannis, ad Ioannem Rheinhardum de Soëteren ſpectantem à præfato Concilio inductum eſt, concordatis inter Electorem Trevirenſem & Ducatum Burgundiæ publica Imperii intervenientione Anno 1548. Auguſtæ Vindelicorum erectis repugnet. Conventum eſt, vt prædictum Arreſtum & ſequeſtrum à Concilio Lüxemburgenſi quantocius tollatur, dicto Domino Electori bona ſua, Præfectura ea, Dominium, tàm Electoralia quàm Patrimonalia una cum fructibus ſequeſtratis relaxentur & tradantur, ac ſi quid fortè amotum fuerit, reponatur, plenèque atque integrè reſtituatur, impetrantibus ad Iudicem Principis Electoris in Imperio competentem, pro obtinenda juris & juſtitiæ adminiſtratione, remiſſis.

Quod autem ad Caſtra Ehrenbreitſtein & Hamerſtein attinet, Imperator tempore & modo infra in Articulo Executionis definitis, præſidia inde deducet, aut deduci curabit, illaque Caſtra in manus Domini Electoris Treuirenſis, ejuſdemque Capituli Metropolitani pari poteſtate pro Imperio & Electoratu cuſtodienda tradet, quo nomine & Capitaneus & novum præſidium ibi ab Electore conſtituendum iuramento fidelitatis

pro-

pro ipso eiusque Capitulo pariter obstringi debebunt.

Deinde verò Causam Palatinam Conventus Monasteriensis & Osnabrugensis eò deduxit; ut eâ de re jam diu mota lis dirempta sit modo sequenti.

Et primò quidem quod attinet Domum Bavaricam, Dignitas Electoralis, quam Electores Palatini ante hac habuerunt, cum omnibus Regaliis, Officiis, *Præcedentiis*, Insigniis & juribus quibuscunque ad hanc dignitatem spectantibus, nullo prorsus excepto, ut & palatinatus Superior totus, vna cum Comitatu Cham, cum omnibus eorum appertinentiis Regaliis ac Iuribus, sicut hactenus ita & imposterum maneat penes Dominum Maximilianum Comitem *Palatinum* Rheni, Bavariæ Ducem ejusque Liberos, totamque Lineam Guilhelmianam, quam diu masculi ex eà superstites fuerint.

Vicissim Dominus Elector Bavariæ, pro se, hæredibus ac successoribus, totaliter renunciet debito Tredecim Millionum, omnique prætensioni in Austriam Superiorem, & statim à publicata *Pace*, omnia Instrumenta desuper obtenta Cæsareæ Majestati ad cassandum & annullandum extradat.

Quod ad Domum *Palatinam* attinet, Imperator cum Imperio publicæ tranquillitatis causa consentit, ut vigore præsentis Conventionis institutus sit Electoratus Octavus, quo Dominus Carolus Ludovicus Comes *Palatinus* Rheni; ejusque hæredes & agnati totius Lineæ Rudolphinæ, juxta Ordinem succedendi in Aurea Bulla expressum, deinceps fruantur, nihil tamen juris præter simultaneam investituram ipsi Domino Carolo Ludovico, aut ejus successoribus, ad ea quæ cum dignitate Electorali Domino Electori Bavariæ, totique Lineæ Guilhelmianæ attributa sunt, competat.

Deinde ut Inferior *Palatinatus* totus cum omnibus & singulis Ecclesiasticis & Secularibus bonis, juribus & appertinentiis, quibus ante motus Bohemicos Electores Principesque palatini gavisi sunt, omnibusque Documentis, Regestis, rationariis & cæteris actis huc spectantibus, eidem plenariè restituantur, cassatis iis, quæ

in con-

in contrarium acta sunt, idque authoritate Cæsarea effectum iri, ut neque Rex Catholicus, neque ullus alius, qui exinde aliquid tenet, se huic restitutioni ullo modo opponat.

Cùm autem certæ quædam præfecturæ Stradæ Montanæ, antiquitùs ad Electorem Moguntinensem pertinentes, Anno demùm Millesimo, quadringētesimo sexagesimo tertio, pro certa pecuniæ summa Palatinis, cum pacto perpetuæ reluitionis oppignoratæ fuerint, ideò Conventum est, vt hæ Præfecturæ penes modernū Dominum Electorem Moguntinensem, eiusque in ArchiEpiscopatu Moguntinensi Successores permaneant, dūmodò pretium pignorationis spontè oblatum, intrâ terminum executioni conclusæ Pacis præfixum, parata pecunia exsoluat, cæterisque ad quæ juxta tenorem literarum oppignorationis tenetur, satisfaciat.

Electori quoque Trevirensi tanquam Episcopo Spirensi, Episcopo item Wormatiensi, jura quæ prætendunt in Bona quædam Ecclesiastica intra palatinatus inferioris Territorium sita, coram competenti Iudice prosequi liberum esto, nisi de his inter utrumque Principem amicè conveniatur.

Quod si verò contigerit Lineam Guilhelmianam Masculinam prorsus deficere, superstite palatina, non modo palatinatus Superior, sed etiam dignitas Electoralis, quæ penes Bavariæ Duces fuit, ad eosdem superstites palatinos, interim simultanea investitura gavisuros, redeat, Octavo tunc Electoratu prorsus expungendo. Ita tamen palatinatus Superior hoc casu ad palatinos superstites redeat, ut hæredibus allodialibus Electoris Bauariæ actiones & Beneficia, quæ ipsis ibidem de jure competunt, reservata maneant.

Pacta quoque gentilitia inter Domum Electoralem Heidelbergensem & Neoburgicam, a prioribus Imperatoribus super Electorali successione confirmata, vt & totius Lineæ Rudolphinæ Iura, quatenus huic dispositioni contraria non sunt, salva rataque maneant.

Adhæc si quæ Feuda Iuliacensia aperta esse competenti via juris euictum fuerit, ea palatinis evacuentur.

pre-

Præterea vt dictus Dominus Carolus Ludovicus aliquatenus liberetur onere prospiciendi Fratribus de appenagio; Cæsarea Majestas ordinabit, vt dictis suis Fratribus quadringenta Imperialium Talerorum millia intra quadriennium, ab initio Anni venturi 1649. numerandum expendantur singulisque Annis centena millia soluantur, una cum annuo censu quinque de centum computatis.

Deinde tota Domus Palatina, cum omnibus & singulis qui ei quocunque modo addicti sunt aut fuerunt, præcipuè verò Ministri qui ei in hoc Conventu, aut alias operam suam navarunt, ut & omnes Palatinatus exules fruantur Amnestia Generali suprà descriptà, pari cum cæteris in ea comprehensis jure & hac transactione, singulariter in punctu Gravaminum plenissimè.

Vicissim Dominus Carolus Ludouicus cum fratribus, Cæsareæ Majestati obedientiam & fidelitatem, sicut cæteri Electores Principesque Imperii præstēt, ac insuper Palatinatui Superiori pro se & Hæredibus suis, tum ipse tùm eius Fratres, donec ex Linea Guilhelmiana hæredes legitimi & masculi superfuerint renuncient.

Cùm autem de eiusdem Principis Viduæ Matri, sororibusque præstando Victalitio & dote constituenda mentio iniiceretur, pro benevolo Sacræ Cæsareæ Maiestatis in Domum Palatinam affectu promissum est, dictæ Viduæ Matri pro Victalitio semel pro semper, viginti Thalerorum Imperialium millia, singulis autem sororibus dicti Domini Caroli Ludovici, quando nuptum elocatæ fuerint dena Thalerorum Imperialium millia, nomine Suæ Majestatis exsolutum iri, de reliquo verò ipsis idem Princeps Carolus Ludovicus satisfacere teneatur,

Comites in Leiningen & Daxburg, sæpe dictus Dominus Carolus Ludouicus ejusque Successores in Palatinatu Inferiori nulla in re turbēt, sed Iure suo a multis retrò, seculis obtento, & a Cæsaribus confirmato, quietè, ac pacifice vtifrui permittant.

Liberam Imperii Nobilitatem per Franconiam, Sue-

uiam

uiam & tractum Rheni, cum districtibus appertinentibus in suo statu immediato inviolatè relinquat.

Feuda etiam ab Imperatore in Baronem Gerhardum de VValdenburg, dictum Schenkhern, Nicolaum Georgium Reigersberger Cancellarium Moguntinum, & Henricum Bromoser Baronem de Rudeshoim. Item, ab Electore Bavariæ, in Baronem Ioannem Adolphum VVolff, dictum Metternich collata, rata maneant, teneantur tamen ejusmodi Vasalli Domino Carolo Ludovico, velut Domino directò ejusque Successoribus Iuramentum fidelitatis præstare, atque ab eodem Feudorum suorum renovationem petere

Augustanæ Confessionis consortibus, qui in possessione Templorum fuerant, interque eos Civibus & Incolis Oppenheimensibus, servetur Status Ecclesiasticus Anni Millesimi sexcentesimi vicesimi quarti, cæterisque id desideraturis Augustanæ Confessionis Exercitium, tam publicè in Templis ad statas horas, quàm privatim in ædibus propriis, aut alienis ei rei destinatis, per suos aut vicinos verbi Divini Ministros peragere liberum esto.

Paragraphi Princeps Ludovicus Philippus, &c. Princeps Fridericus, &c. & Princeps Leopoldus Ludovicus, &c. hic eodem modo inserti intelligantur, prout in Instrumento Cæsareo-Suedico continentur.

Controversia, quæ vertitur inter Episcopos respectiuè Bambergensem & Herbipolensem, ac Marchiones Brandenburgicos, Culmbachi & Onolzbachi de Castro, Oppido, Præfecturâ & Monasterio Kitzingen in Franconia ad Mœnum, aut amicabili compositione, aut summario Iuris processu terminetur intrà biennium, sub pœnâ perdendæ prætensionis imponendâ tergiversanti, interim dictis Dominis Marchionibus restituatur nihilominus Fortalitium VViltzburg in eum Statum, qui tempore traditionis descriptus fuit, ex conventione & promisso.

Conventio inita circa alimenta Domini Christiani VVilhelmi Marchionis Brandenburgici hic repetita censeatur, prout continetur Articulo decimo quarto Instrumenti Cæsareo-Suedici.

Rex Chriſtianiſſimus tempore & modo inferiùs definitis circa deductionem præſidiorum, reſtituet Duci VVurtenbergico Civitates & fortalitia Hohentvviel, Schorendorff, Tubingen, aliaque omnia loca ſine ulla reſervatione, quæ in Ducatu VVurtenbergico præſidiis ſuis tenet. In reliquis Paragraphus Domus VVurtenbergi- &c. ſicut in Inſtrumento Cæſareo-Suedico inſertus eſt, hic inſertus intelligatur.

Principes quoque VVurtenbergici Lineæ Montpelgardenſis reſtituantur in omnes ſuas Ditiones in Alſatia vel vbicunque ſitas, & nominatim in duo Feuda Burgundica, Clerual & Paſſauant, & ab utraq; parte redintegrentur in eum ſtatum, jura & prærogativas, quibus ante initium horum bellorum gaviſi ſunt.

Fridericus Marchio Badenſis & Hochbergenſis, ejuſque Filii & Hæredes, cum omnibus qui iiſdem quocunque modo inſervierunt, aut adhucdum inſerviunt, cujuſcunque nominis aut conditionis ſint, gaudeant & fruantur ſuprà Articulo ſecundo & tertio deſcriptâ Amneſtiâ cum omnibus ſuis Clauſulis & Beneficiis, ejuſque vigore reſtituantur pleniſſimè in eum ſtatum in Sacris & Profanis, in quo ante exortos Bohemiæ motus fuit Dominus Georgius Fridericus Marchio Badenſis & Hochbergenſis quoad Marchionatum Inferiorem Badenſem, qui vulgò ſub appellatione Baden Durlach venit, Itemque quoad Marchionatum Hochbergenſem, tum etiam quoad Ditiones Rôttelen, Badenvveiler & Sauſenberg, non obſtantibus, ſed annullatis quibuſcumque interim in contrarium factis mutationibus. Deinde reſtituantur Marchioni Friderico Præfecturæ Stein & Renchingen, abſque onere æris alieni interea temporis à Marchione Gulielmo contracti, ratione fructuum, intereſſe, aut ſumptuum per tranſactionem Etlingæ Anno Domini Milleſimo, ſexcenteſimo viceſimo nono initam, dicto Gulielmo Marchioni Badenſi ceſſæ, cum omnibus juribus, Documentis Literariis, aliiſque pertinentiis, ita ut tota illa actio ſumptuum, ac fructuum perceptorum & percipiendorum, cum omni damno & intereſſe, à [illegible] tem-

tempore primæ occupationis numerando, ſublata penitus & extincta ſit. Annua quoque penſitatio ex Marchionatu Inferiori, Marchionatui Superiori pendi ſolita, virtute præſentium penitus ſublata, annullata, & annihilata ſit, nec eo nomine quicquam vel de præterito, vel de futuro, impoſterum unquam prætendatur vel exigatur; Alternetur etiam impoſterum inter utramque Lineam Badenſem, Inferioris ſcilicet & Superioris Marchionatus Badenſis Præcedentia & Seſſio in Comitiis; & Circuli Suevici, aliiſque vniverſalibus vel particularibus Imperii, aut quibuſcunque, Conventibus, pro nunc tamen eadem præcedentia penes Marchionem Fridericum, dum ſuperſtes erit, permanente. De Baronatu Hohengerolczegk Conventum eſt, ut ſi Domina Principiſſa Badenſis prætenſa ſua jura in dicto Baronatu Documentis Authenticis ſufficienter probaverit, reſtitutio ſtatim poſt latam deſuper ſententiam fiat cum omni cauſa omnique jure vigore documentorum competenti. Cognitio autem hæc finiatur à die publicatæ Pacis intra biennium. Nullæ denique actiones, tranſactiones vel exceptiones generales vel ſpeciales clauſulæ in hoc Inſtrumento Pacis comprehenſæ, (quibus omnibus per expreſſum & in perpetuum vigore hujus derogatum ſit) ab unâ vel alterâ parte ullo unquam tempore contrà hanc ſpecialem Conventionem allegentur vel admittantur.

Paragrapi, Dux de Croy &c. Quod Controuerſiam Naſſavv-Siegen &c. Comitibus Naſſavv-Saræpontanis &c. Domus Hanoica &c. Ioannes Albertus Comes Solmenſis &c. Itemque reſtituantur Domus Solms Hohenſolms &c. Comites de Iſenburg &c. Rheingravii &c. Vidua Domini Erneſti Comitis Sainenſis &c. Caſtrum & Comitatus Falckenſtein &c. Reſtituatur etiam Domus VValdeck &c. Ioachimus Erneſtus Comes Ottingenſis &c. Item Domus Hohenloica &c. Fridericus Ludovicus &c. Domus Erbacenſis &c. Vidua & Hæredes Comitis à Brandenſtein &c. Baro Paulus Kenenhûller &c. Hic iiſdem verbis inſerti intelligantur

prout in Instrumento Cæsareo-Suedico continentur.

Contractus, permutationes, transfactiones, obligationes & instrumenta debiti vi metuve seu Statibus seu subditis illicitè extorta, prout in specie queruntur Spira, VVeissenburgum ad Rhenum, Landavia, Reitlingen, Hailbronna, aliique, ut & redemptæ cessæque actiones abolitæ atque ita annullatæ sunto, ut ullum judicium actionemve eo nomine intentare minimè liceat. Quodsi verò Debitores instrumenta crediti: vi metuve creditoribus extorserint, ea omnia restituantur; actionibus desuper salvis.

Debita sive emptionis, venditionis, annuorum redituum, sive alio nomine vocentur, si ab unâ alterave belligerantium parte in odium creditorum violenter extorta sint, contra debitores veram violentiam & realem solutionem intercessisse allegantes, & se ad probandum offerentes, nulli Processus executivi decernantur, nisi his exceptionibus prævia plenariâ causæ cognitione decisis. Processu desuper instituto à Pacis publicatione infra biennium finiendo sub pœna perpetui silentii contumacibus imponenda. Processus autem hactenus eo nomine contra ipsos decreti, unà cum transfactionibus & promissionibus pro futurâ creditorum restitutione factis tollantur & eneruentur, salvis tamen iis pecuniarum summis, quæ flagrante bello pro aliis ad avertenda majora eorum pericula & damna bono animo & intentione erogatæ sunt.

Sententiæ tempore belli de rebus merè secularibus pronunciatæ, nisi processus vitium & defectus manifestè pateat, vel in continenti demonstrari possit, non quidem omnino sint nullæ, ab effectu tamen rei judicatæ suspendantur: donec acta Iudicialia (si alterutra pars intrà semestre ab inita Pace spatium, petiverit revisionem) in Iudicio competenti modo ordinario vel extraordinario in Imperio usitato revideantur, & æquabili jure ponderentur, atque ita dictæ sententiæ vel confirmentur vel emendentur, vel si nulliter latæ sint, planè rescindantur.

Si quæ etiam Feuda Regalia vel privata ab Anno Mille-

Millesimo sexcentesimo decimo octavo non fuerant renovata,nec interim eorum nomine præstita servitia, nemini id fraudi esto,sed tempus repetendæ Investituræ à die factæ Pacis cedere incipiat.

Tandem omnes & singuli tam bellici Officiales militesque,quàm Consiliarii & Ministri togati Civiles & Ecclesiastici,quocuoque nomine aut conditione censentur,qui uni alterive parti , earundemue Fœderatis aut adhærentibus, togâ vel sago militarunt,à summo ad infimum,ab infimo ad summum absque ullo discrimine vel exceptione,cum uxoribus;liberis,hæredibus, successoribus,servitoribus,quoad personas & bona in eum vitæ.famæ,honoris,conscientiæ,libertatis Iurium & privilegiorum statum,quo ante dictos morus gauisi sunt,aut jure gaudere potuerunt,utrinque restituti sunto,nec eorum personis aut bonis ullum creator præjudicium,ullave actio vel accusatio intentator,multò minus ulla pœna damnumve quocunque prætextu irrogator. Et hæc quidem omnia quoad illos, qui Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ subditi & vasalli non sunt,plenissimum effectum habeant.

Qui verò subditi & vasalli hæreditarii Imperatoris & Domus Austriacæ sunt,eâdem gaudeant Amnestiâ, quoad personas,vitam,famam & honores,habeantque securum reditum in pristinam patriam, ita tamen ut se teneantur accommodare legibus patriis Regnorum & Provinciarum.

Quantum autem eorundem bona concernit,si ea,antequam in Coronæ Galliæ Suecięve partes transierũt, confiscatione aut alio modo amissa fuere,etsi Plenipotentiarii Suedici diu multumque institerint,ut iis etiã illa restituerentur,tamen cum SacræCæs.Majestati hac in re ab aliis nihil præscribi,nec ob Cæsareanorum cõstantem contradictionem aliter transigi potuerit, Ordinibusque Imperij ea propter bellum continuare, è re Imperij non fuerit visum, porrò quoque amissa sunto ac modernis possessoribus permanento.Illa verò bona quæ ipsis póst.eam ob causam quod pro Gallis aut Suecis contra Cæsarem Domumque Austriacam arma

sumpsissent, iisdem qualia nunc sunt, absque refusione tamen sumptuum & fructuum perceptorum, aut damni dati restituantur.

De cætero in Bohemia aliisque quibuscunque Provinciis Hæreditariis Imperatoris, Augustanæ Confessioni addictis subditis vel creditoribus, eorumve hæredibus pro priuatis suis prætensionibus, si quas habent, & earum nomine actiones intenderint aut prosecuti fuerint, jus & Iustitia æquè ac Catholicis citra respectum administretur.

A dicta tamen universali restitutione excepta sunto, quæ restitui vel redhiberi nequeunt mobilia & se moventia, fructus percepti, authoritate belligerantium partiū interversa, itemque tam destructa, quàm publicæ securitatis causa in alios usus conversa ædificia publica & privata, sacra & profana, necnon deposita publica vel privata hostilitatis intuitu confiscata, legitimè vendita, spontè donata.

Quia verò etiam causa Iuliacensis Successionis inter interessatos, nisi præueniatur, magnas aliquando turbas in Imperio excitare posset, Ideò conventum est, ut ea quoque Pace confectâ, ordinario processu coram Cæsarea Majestate vel amicabili compositione, vel alio legitimo modo sine mora dirimatur.

Cum etiam ad majorem Imperii tranquillitatē stabiliendam, de controversiis circa Bona Ecclesiastica & libertatem Exercitii Religionis his ipsis de Pace Vniversali Congressibus certa quædā compositio inter Cæsarem, Electores, Principes & Status Imperii inita, atque Instrumento Pacis cum Plenipotentiariis Reginæ & Coronæ Sueciæ erecto inserta fuerit, placuit eandem compositionem ut & illam de qua inter eosdem ratione eorū qui Reformati vocantur conuenit, præsenti quoq; Tractatu firmare & stabilire eo planè modo, ac si de verbo ad verbum huic inserta legeretur Instrumento.

Circa causam Hasso-Cassellanam conventum est, ut, sequitur.

Primò omnium, Domus Hasso-Cassellana, omnesq; ejus Principes, maximè Domina Amelia Elisabetha

Hassiæ

Hassiæ Landgravia, ejusque Filius, Dominus VVilhelmus illorumque Hæredes, Ministri, Officiales, Vasalli, subditi, milites & alii quocunque modo illis addicti, nullo prorsus excepto, non obstantibus contrariis Pactis, Processibus, Proscriptionibus, Declarationibus, Sententiis, Executionibus & Transactionibus, sed illis omnibus, ut & actionibus vel prætensionibus, ratione damnorum & injuriarum, tam neutralium quàm belligerantium; annullatis Vniversalis Amnestiæ suprà sancitæ, & ad initium belli Bohemici, cum plenariâ restitutione reductæ (exceptis Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ Vasallis & subditis hæreditariis, quemadmodum de iis in §. Tandem omnes, &c disponitur) omniumque Beneficiorum, ex hac & Religiosâ Pace provenientium pari cum cæteris Statibus jure prout in Articulo incipiente, Vnanimi, &c. disponitur, plenariè participes sunto.

Secundò, Domus Hasso-Cassellana, ejusque Successores Abbatiam Hirsfeldensem cum omnibus appertinentiis Secularibus & Ecclesiasticis, siue intra, siue extra Territorium (ut Præpositura Gellingen) sitis, saluis tamen juribus, quæ Domus Saxonica à tempore immemoriali possidet, retineant; & eo nomine Investituram à Cæsarea Majestate toties, quoties casus euenerit, petant & fidelitatem præstent.

Tertiò, Ius directi & utilis Dominii in Præfecturas Schaumburg, Bückenburg, Saxenhagen & Statthagen, Episcopatui Mindano antehac assertum & adjudicatum, porrò ad Dominum VVilhelmum modernum Hassiæ Landgravium, ejusque Successores plenariè in perpetuum citra ulteriorem dicti Episcopatus, aut alterius cujusuis contradictionem aut turbationem pertineat, salvâ tamen transactione inter Christianum Ludovicū Ducem Brunsuico Lüneburgensem & Hassiæ Landgraviam, Philippumque Comitem de Lippe inita. Firmâ etiam manente, quæ inter eandem Landgraviam & dictum Comitem inita est; Conuentione.

Conventum præterea est, ut pro locorum hoc bello occupatorum restitutione, & indemnitatis causa Domi-

næ Landgraviæ Hassiæ Tutrici, ejusque Filio, hujusve Successoribus Hassiæ Principibus, ex Archi-Episcopatibus Moguntinensi & Coloniensi, Episcopatibus item Paderbornensi, Monasteriensi & Abbatia Fuldensi Sexies Centena Millia Dalerorum Imperialium, bonitate Imperialibus Constitutionibus modernis correspondentium, intra spacium novem Mensium à tempore Ratificationis Pacis computandum, Cassellis solventium periculo & sumptibus pendantur, ne contra promissam solutionem ulla exceptio ullusve prætextus admittatur, multò minus Summa conventa ullo arresto afficiatur.

Vt etiam Domina Landgrauia de solutione tanto securior sit, sequentibus conditionibus retineat Neuss, Coesfeldt & Nevvhauss, inque iis locis sua, sibique solum obligata præsidia habeat, eâ quidem lege, ut præter Officiales & alias personas in præsidiis necessarias dictorum trium locorum præsidia conjunctim non excedant numerum mille ducentorum peditum, & centum Equitum Dominæ Landgraviæ dispositioni relicto, quot cuivis dictorum locorum peditum & equitum imponere, quemve huic vel illi præsidio præficere velit.

Præsidia autem secundum ordinationem de sustentatione Officialium & militum Hassiacis hactenus consuetam alantur, & quæ ad conservanda fortalitia necessaria sunt, præstentur ex Archi- & Episcopatibus, in quibus dicta Arx & Civitates sunt sitæ, absque Summæ suprà nominatæ diminutione. Integrum autem sit ipsis Præsidiis contra morosos & tardantes, sed non ultra debitam summam exequi; Iura autem Superioritatis & Iurisdictio tam Ecclesiastica quam Secularis, & reditus nominatarum Arcis & Civitatum Domino ArchiEpiscopo Coloniensi sint salva.

Quamprimum verò post ratificatam Pacem Dominæ Landgrauiæ Trecenta millia Dalerorum Imperialium fuerint exsoluta, restitutâ Neussiâ, retineat Coesfeldt solùm & Nevvhuss, ita tamen ut præsidium Neussianum in Coesfeldt & Nevvhauss non deducat, vel e-

jus

jus nomine quicquam ulterius exigat: nec Præsidia in Coesfeldt numerum sexcentorum peditum, & quinquaginta equitum, in Nevvhauss autem centum peditum excedant. Sin autem intra terminum novem Mensium Dominæ Landgraviæ integra Summa non dependatur, non tantum Coesfeldt & Nevvhauss, donec plenaria subsecuta fuerit solutio, sed etiam pro residuo summæ, ejusque centenis, quinque annuatim Imperiales, donec residuum summæ exsolutum fuerit, pensionis nomine soluantur, & tot Præfecturarum ad supra nominatos Archi-& Episcopatus, atque Abbatiam pertinentium, & Hassiæ Principatui vicinarum, quot præstandis & exsolvendis pensionibus sufficiunt, Quæstores & Receptores Dominæ Landgraviæ Iuramento obstringantur, ut de reditibus annuis residuæ summæ pensiones soluant, non obstante Dominorum suorum prohibitione. Quod si verò Quæstores & Receptores in soluendo moras nectant, aut reditus aliò conferant, Domina Landgravia exequendi, & ad solutionem quovis modo illos adigendi, liberam habeat potestatem, de reliquo jure territoriali Domino proprietatis interea semper saluo; Simulac verò Domina Landgravia totam summam cum pensionibus à tempore moræ acceperit; restituat illicò loca jam denominata cautionis loco interim retenta, pensiones cessent, & Quæstores atque Receptores, quorum facta fuit mentio; Iuramenti nexu sint liberati. Quarum autem Præfecturarum reditus pensionibus contingente mora, soluendis sint assignandi, ante Ratificationem Pacis euentualiter conveniretur quæ conventio non minoris sit roboris, quam idsum Pacis Instrumentum.

Præter loca autem securitatis causâ ut memoratum Dominæ Landgraviæ relinquenda, & post solutionem demum restituenda; restituat illa nihilominus; Ratificatione Pacis subsecutâ; omnes Provincias & Episcopatus, necnon illorum Vrbes; Præfecturas, Oppida; Fortalitia, propugnacula; & omnia denique Bona immobilia; necnon Iura inter hæc bella ab ipsa occupata, ita tamen, ut tam in præfatis tribus locis cautionis nomine

retinendis; quam reliquis omnibus restituendis, non solum Annonam & omnia ad bellicum Apparatum spectãtia, quæ inferri curauit, per subditos auehere liceat, Dominæ Landgraviæ, & supradictis successoribus; quæ verò ab ipsa non illata, sed in locis occupatis, tempore occupationis reperta sunt, & adhuc extant, ibi permaneant; sed ut etiam Fortificationes & Valla, durante occupatione exstructa, eatenus destruantur, ne tamen Vrbes, Oppida, Arces, vel Castra cujusuis invasionibus & deprædationibus pateant.

Et quamuis Domina Landgravia præterquã ab Archi-& Episcopatibus Moguntinensi, Coloniensi, Paderbornensi, Monasteriensi, & Abbatia Fuldensi, à nemine restitutionis & indemnitatis loco aliquid popoſcerit, & sibi eo nomine à quoquam alio quicquam solui omninò noluerit, pro rerum tamen & circumstantiarum æquitate, placuit toti Conventui, ut salvâ manente dispositione Paragraphi præcedentis inchoantis: Conventũ præterea est, &c. etiam cæteri Status cujuscunque generis cis & ultra Rhenum, qui prima Martii hujus anni Hassiacis Contributionem dependerunt, secundum proportionem Contributionis exsolutæ toto hoc tempore observatam, ad conficiendam summam superius positam & Militum præsidiariorum sustentationem, ratam suam suprà nominatis Archi-Episcopatibus atque Abbatiæ conferant, & damnum, si quod soluentes ob vnius vel alterius moram perpessi fuerint, morosi resarciant, nec Executionem contra tergiversantes instituendam Cæsareæ Majestatis, aut Regiæ Majestatis Christianissimæ, vel etiam Hassiæ Landgraviæ Officiales, aut Milites impediant, neque etiam fas sit Hassiacis quemquã in præjudicium hujus declarationis eximere, ii verò, qui suam quotam ritè persoluerint, ab omni eatenus onere liberi erunt.

Quod Controversias inter Domus Hassicas-Cassellanam & Darmstadianam, super Successione Marpurgensi agitatas attinet, quandoquidem eæ Cassellis die decimo quarto Mensis Aprilis, proximè elapsi, consensu partium unanimi accedente penitus sunt compositæ;

Pla-

Placuit Transactionem istam, cum suis annexis & recessibus sicut ea Cassellis inita, & à partibus subsignata, Conventuique huic insinuata fuit, vigore Instrumenti hujus, ejusdem planè esse roboris, ac si verbis totidem hisce tabulis inserta, comprehenderetur, nec à partibus transigentibus, neç aliis quibusuis sub prætextu, siue pacti, siue Iuramenti, sive alio quocunque ullo unquam tempore convelli posse, quin imò ab omnibus etiamsi aliquis ex Interessatis eam fortè confirmare detrectet; exactissimè observari debere.

Sicut etiam transactio inter defunctum Dominum VVilhelmum Hassiæ Landgravium, & Dominos Christianum & VVolradum Comites VValdecciæ, die vndecimo Aprilis Anno millesimo sexcentesimo trigesimo quinto facta, & à Domino Georgio Hassiæ Landgravio die decimo quarto Aprilis Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo ratificata, non minus vigore hujus Pacificationis, perpetuum & plenissimum robur obtinebit, omnesque Hassiæ Principes pariter ac Comites VValdecciæ obligabit.

Firmum quoque maneat & inviolabiliter custodiatur Ius Primogenituræ in qualibet Domo Hassiæ Cassellanâ & Darmstattinâ introductum, & à Cæsareâ Majestate confirmatum.

Cum itē Cæsarea Majestas ad querelas nomine Civitatis Basileensis & universæ Heluetiæ corā ipsius Plenipotētiariis ad præsentes congressus deputatis propositas super nonnullis Processibus & mādatis executivis, à Camerâ Imperiali contra dictā Civitatem, aliosque Helvetiorum vnitos Cantones, eorumque cives & subditos emanatis, requisitâ Ordinū Imperii sententiâ & cōsilio, singulari Decreto die 14. Mensis Maii Anno proximè præterito declaraverit, prædictā Civitatē Basileā cæterosq; Helvetiorum Cantones in possessione vel quasi plenæ libertatis & exemptionis ab imperio esse, ac nullatenus ejusdem Imperii Dicasteriis & Iudiciis subjectos; placuit hoc idem publicæ huic Pacificationis Conventioni inserere, ratumque & firmum manere, atque idcircò ejusmodi processus unà cum arrestis eorum

occa-

occasione quandocunque decretis prorsus cassos & irritos esse debere.

Vt autem provisum sit, ne posthac in statu politico controversiæ suboriantur, omnes & singuli Electores, Principes & Status Imperii Romani in antiquis suis juribus, prærogativis, libertate, privilegiis, libero Iuris territorialis tam in Ecclesiasticis quàm Politicis Exercitio, Ditionibus, Regalibus, horumque omnium possessione vigore hujus Transactionis ita stabiliti firmatique sunto, ut à nullo unquam sub quocunque prætextu de facto turbari possint vel debeant.

Gaudeant sine contradictione jure suffragii in omnibus deliberationibus super negotiis Imperii, præsertim ubi leges ferendæ vel interpretandæ, bellum decernendum, tributa indicenda, delectus aut hospitationes militum instituendæ, nova munimenta intra Statuum Ditiones extruenda nomine publico, veterave firmanda præsidiis, nec non ubi Pax aut fœdera facienda, aliave ejusmodi negotia peragenda fuerint, nihil horum aut quicquam simile posthac unquam fiat vel admittatur, nisi de Comitiali liberoque omnium Imperii Statuum suffragio & consensu. Cum primis verò jus faciendi inter se & cum exteris fœdera pro sua cujusque conservatione ac securitate singulis Statibus perpetuò liberum esto, ita tamen ne ejusmodi fœdera sint contra Imperatorem & Imperium, Pacemque eius publicam, vel hanc imprimis Transactionem, fiantque salvo per omnia juramento quo quisque Imperatori & Imperio obstrictus est.

Habeantur autem Comitia Imperii intrà sex menses à dato ratificatæ Pacis, postea verò, quoties id publica utilitas aut necessitas postulaverit. In proximis verò Comitiis emendentur imprimis anteriorum Conventuum defectus, ac tum quoque de Electione Romanorum Regum, certâ constantique Cæsareâ capitulatione concipiendâ; de modo, & ordine in declarando uno vel altero Statu in Bannum Imperii, præter eum qui aliàs in Constitutionibus Imperii descriptus est, tenendo, redintegrandis Circulis, renovandâ Matriculâ, reducendis

dis

dis Statibus exemptis, moderatione & remiſſione Imperii collectarum, reformatione Politiæ & Iuſtitiæ, taxæ ſportularum in Iudicio Camerali, ordinariis Deputatis ad modum & utilitatem Reipublicæ ritè formandis, legitimo munere Directorum in Imperii Collegiis, & ſimilibus negotiis quæ hic expediri nequiverant, ex communi Statuum conſenſu agatur & ſtatuatur.

Tam in Univerſalibus verò quam particularibus Diætis Liberis Imperii Civitatibus non minùs quàm cæteris Statibus Imperii competat votum deciſivum, iisque rata & intacta maneant Regalia, vectigalia, reditus annui, libertates, privilegia confiſcandi, collectandi, & inde dependentia aliaque jura ab Imperatore & Imperio legitimè impetrata, vel longo uſu ante hos motus obtenta, poſſeſſa & exercita, cum omnimoda juriſdictione intra muros & in territorio, caſſatis, annullatis & in futurum prohibitis iis, quæ per repreſſalias, arreſta, viarum occluſiones & alios actus præjudiciales, ſive durante bello quocunque prætextu in contrarium facta & propriâ authoritate hucuſque attentata ſunt, ſive de hinc nullo præcedente legitimo juris & executionis ordine fieri attentariue poterunt. De cætero omnes laudabiles conſuetudines & Sacri Romani Imperii conſtitutiones & leges fundamentales impoſterum religiosè ſerventur, ſublatis omnibus, quæ bellicorum temporum injuriâ irrepſerant, confuſionibus.

De indaganda aliqua ratione & modo æquitati conveniente, quo perſecutiones actionum contra debitores ob bellicas calamitates fortunis lapſos, aut nimio uſurarum curſu aggravatos, moderatè terminari, indeque naſcituris maioribus incommodis etiam tranquillitati publicæ noxiis obviam iri poſſit, Cæſarea Majeſtas curabit exquiri tam Iudicii Aulici quàm Cameralis vota & conſilia, quæ in futuris Comitiis proponi & in conſtitutionem certam redigi poſſint, Interea tamen temporis in hujuſmodi cauſis ad Iudicia cùm Summa Imperii tùm ſingularia Statuum delatis circumſtantiæ à partibus allegatæ benè ponderentur, ac nemó executionibus

tionibus immoderatis prægravetur, sed hæc omnia Holsatiæ constitutione salvâ & illæsâ.

Et quia publicè interest ut factâ Pace commercia vicissim reflorescant. Ideò Conventum est, ut quæ eorum præjudicio & contra utilitatem publicã hinc inde per Imperium belli occasione noviter propriâ auctoritate cõtra jura, privilegia, & sine consensu Imperatoris atq; Electorũ Imperii invecta sunt Vectigalia & Telonia, ut & abusus Bullæ Brabantinæ, indeque natæ repressaliæ & arresta, cum inductis peregrinis certificationibus, exactionibus, detentionibus, itemq; immoderata Postarũ, omniaq; alia inusitata onera & impedimenta, quibus commerciorum & navigationis usus deterior redditus est, penitus tollantur, & Provinciis, Portubus, Fluminibus quibuscunque sua pristina securitas, jurisdictio & usus, prout ante hos motus bellicos à pluribus retrò annis fuit, restituantur, & inviolabiliter conserventur.

Territoriorũ quæ flumina alluunt, & aliorum quorũcunq; juribus ac privilegiis, ut & Teloniis ab Imperatore de consensu Electorũ cum aliis, tum etiã Comiti Oldenburgensi in Visurgi concessis, aut usu diuturno introductis in pleno suo vigore manentibus & executioni mandandis, tum ut plena sit commerciorum libertas, & transitus ubique locorum terrâ mariq; tutus, adeoque ea omnibus & singulis utriusque partis Fœderatorum vasallis, subditis clientibus & incolis, eundi, negotiandi, redeundique potestas data sit, virtuteq; præsentium concessa intelligatur, quæ unicuiq; ante Germaniæ motus passim competebat: quos etiam Magistratus utrinque contra injustas oppresſiones & violentias instar propriorum subditorum defendere ac protegere teneantur, hac conventione ut & jure legeque cujusque loci per omnia salvis.

Quo magis autem dicta Pax atque amicitia inter Imperatorem & Christianissimum Regem firmari possit, & securitati publicæ meliùs prospiciatur, Ideò de consensu, cõsilio & voluntate Electorum; Principum & Statuum Imperii pro bono Pacis Conventum est.

Primò, Quod supremum Dominum, Iura Superioritatis,

tatis, aliaque omnia in Episcopatus Metensem, Tullensem & Virodunensem, Urbesque cognomines eorumq; Episcopatuum districtus, & nominatim Moyenuicum, eo modo quo hactenus ad Romanum spectabāt Imperiū imposterum ad Coronā Galliæ spectare eiq; incorporari debeant in perpetuum & irrevocabiliter, reservato tamen jure Metropolitano ad Archi-EpiscopatumTrevirensem pertinente.

Restituatur in possesionem Episcopatus Virodunēsis Dominus Franciscus Lotharingiæ Dux tanquam legitimus Episcopus, & eum Episcopatum pacificè administrare, ejusque sicuti & suarum Abbatiarum (salvo Regis & cujuscunque privati jure) necnon bonorū suorū patrimonialium ubicunque sitorum juribus (quatenus prædictæ cesioni non repugnant) privilegiis, reditibus & fructibus uti, frui permittatur, dummodò prius præstiterit Regi juramentum fidelitatis, nihilque moliatur adversus suæ Majestatis Regnique commoda.

Secundò, Imperator & Imperium cedunt transferūtque in Regem Christianisimum ejusq; in Regno Successores Ius directi Dominii, Superioritatis, & quodcūque aliud sibi & S. Romano Imperio hactenus in Pinarolum competebat, & competere poterat.

Tertiò, Imperator pro se totaque Serenissimâ Domo Austriacâ, itemque Imperium cedunt omnibus juribus, proprietatibus, Dominijs, possessionibus ac jurisdictionibus, quæ hactenus sibi, Imperio & Familiæ Austriacæ cōpetebant in Oppidū Brisacum, Landgraviatū Superioris & Inferioris Alsatiæ, Suntgoviā, Præfecturamque Provincialem Decem Civitatum Imperialium in Alsatia sitarum, scilicet Hagenavv, Colmar, Schlettstatt, VVeisenburg, Lādavv, Oberenhaim, Rosheim, Munster in Valle S. Gregorii, Kaisersberg, Turinghaim omnesq; Pagos, & alia quæcunq; jura, quæ à dicta Præfectura dependent, eaque omnia & singula in Regem Christianisimū Regnumq; Galliarum transferunt, ita ut dictū Oppidū Brisacum cū Villis Hochstatt, Niederrimsing, Harten & Acharren, ad communitatē Civitatis Brisacensis pertinentibus, cumque omni Territorio & banno

banno quatenus se ab antiquo extendit, salvis tamen ejusdem Civitatis Privilegiis & immunitatibus antehac à Domo Austriaca obtentis & impetratis.

Itemque dictus Landgraviatus utriusque Alsatiæ & Suntgoviæ, tum etiam Præfectura Provincialis in dictas Decem Civitates & loca dependentia, itemque omnes Vasalli, Landsassii, subditi, homines, oppida, castra, villæ, arces, sylvæ, forestæ, auri, argenti aliorumq; mineraliũ fodinæ, flumina, rivi, pascua, omniaque jura, Regalia & appertinentiæ, absque ulla reservatione cũ omnimodâ jurisdictione & Superioritate, supremoque Dominio amodò in perpetuum ad Regem Christianissimum, Coronamque Galliæ pertineant, & dictæ Coronæ incorporata intelligantur, absque Cæsaris, Imperii, Domusque Austriacæ vel cujuscunque alterius cõtradictione. Adeo ut nullus omninò Imperator aut Familiæ Austriacæ Princeps quicquam juris aut potestatis in eis præmemoratis partibus cis & ultra Rhenum sitis, ullo unquam tempore prætendere vel usurpare possit aut debeat. Sit tamen Rex obligatus in eis omnibus & singulis locis Catholicam conservare Religionem, quemadmodum sub Austriacis Principibus conservata fuit, omnesque, quæ durante hoc bello novitates irrepserunt, removere.

Quartò, Christianissimæ Majestati ejusque in Regno Successoribus de consensu Imperatoris, totiusque Imperii perpetuum Ius sit tenendi præsidium in Castro Philipsburg protectionis ergò, ad convenientem tamen numerum restrictum, qui vicinis justam suspicionis causam præbere non possit, sumptibus duntaxat Coronæ Galliæ sustentandum. Patere etiam debebit Regi liber transitus per terras & aquas Imperii ad inducendos milites, commeatum & cætera omnia quibus & quoties opus fuerit.

Rex tamen præter protectionem, præsidium & transitum in dictum Castrum Philipsburg nihil ulterius prætendet, sed ipsa proprietas, omnimoda jurisdictio, possessio omniaque emolumenta, fructus, accessiones, jura, Regalia, servitutes, homines, subditi, vasalli, &

quidquid omnino antiquitus ibidem, & in totius Episcopatus Spirensis, Ecclesiarumque illi incorporatarum districtu Episcopo & Capitulo Spirensi competebat, & competere poterat, eisdem imposterum quoque salva, integra & illæsa, excepto tamen jure protectionis, permaneant.

Imperator, Imperium, & Dominus Archi Dux OEnipontanus Ferdinandus Carolus respectivè exsolvunt Ordines, Magistratus, Officiales & subditos singularum supradictarum Ditionum, ac locorum, vinculis & sacramētis, quibus hucusque sibi, Domuique Austriacæ obstricti fuerant, eosque ad subjectionem, obedientiam & fidelitatem Regi Regnoque Galliæ præstandam remittunt, obligantque. Atque ita Coronam Galliæ in plena justaque eorum superioritate, & proprietate, & possessione constituunt, renunciantes omnibus in ea juribus ac prætensionibus ex nunc & in perpetuum; idque pro se, suisque posteris Imperator, dictus Dominus Archi Dux, ejusque Frater, (quatenus prædicta cessio ad ipsos pertinet) peculiari diplomate tum ipsi confirmabunt, tum efficient, ut à Rege Hispaniarum Catholico eadem quoque renunciatio in authentica forma extradatur. Quod & Imperii totius nomine fiet, quo die subsignabitur præsens Tractatus.

Ad majorem supradictarum cessionum & alienationum validitatem, Imperator & Imperium, vigore præsentis transactionis expresse derogant omnibus & singulis prædecessorum Imperatorum, Sacrique Romani Imperii Decretis, Constitutionibus, Statutis & Consuetudinibus, etiam Juramento firmatis aut imposterum firmandis, nominatimque Capitulationi Cæsareæ, quatenus alienatio omnimoda bonorum & Jurium Imperii prohibetur, simulque in perpetuum excludunt omnes exceptiones & restitutionis vias quocumque tandem jure titulove fundari possent.

Conventum est insuper, ut præter promissam hic inferiùs à Cæsare & Imperii Statibus ratihabitionem, in proximis quoque Comitiis ex abundanti ratæ sint supradictarum Ditionum juriumque abalienationes, ac proin-

de si in Cæsarea capitulatione pactio, vel in Comitiis propositio deinceps fiat de occupatis distractisve imperii bonis, ac juribus recuperandis, ea non complectatur aut complecti intelligatur res suprà expressas, utpote ex cōmuni Ordinum sententia pro publica tranquillitate in alterius Dominium legitimè translatas, atque easdem in hunc finem ab Imperii matricula expungi placet.

Statim à restitutione Benfeldæ, æquabuntur solo ejusdem oppidi munitiones, nec nō adjacentis fortalitii Rhinau, sicuti quoque Tabernarum Alsatiæ, Castri Hohenbar & Neoburgi ad Rhenum, neque in prædictis locis ullus miles præsidiarius haberi poterit.

Magistratus & incolæ dictæ Civitatis Tabernarum neutralitatem accuratè servent, pateatque illac Regio militi, quoties postulatum fuerit, tutus ac liber transitus. Nullæ ad Rhenum munitiones in citeriori ripa extrui poterunt Basileâ usque Philipsburgum, neque ullo molimine deflecti aut interverti fluminis cursus ab una alterave parte.

Quod ad æs alienum attinet, quo Camera Ensisheimiana gravata est, Dominus ArchiDux Ferdinandus Carolus recipiet in se cum ea parte Provinciæ quam Rex Christianissimus ipsi restituere debet, tertiam omnium debitorum partē sine distinctione, sive Chyrographaria, sive Hypothecaria sint, dummodo utraque sint in forma authentica, & vel specialem Hypothecam habeant, sive in Provincias cedendas, sive in restituendas, vel si nullam habeant, in libellis rationariis receptorum ad Cameram Ensisheimianam respondentium usque ad finem Anni Millesimi sexcentesimi trigesimi secundi agnita, atque inter debita, & credita illius recensita fuerint, & pensitationum annuarum solutio dictæ Cameræ incubuerit, eamque dissolvet, Regem pro tali quota indemnem penitus præstando.

Quæ verò debita Collegiis Ordinum ex singulari per Austriacos Principes, cum ipsis in Diætis Provincialibus inita conventione attributa, aut ab ipsis Ordinibus communi nomine contracta sunt, iisque solvenda incumbunt, debet inter eos qui in Ditionem Regis veniunt, atque

que illos qui sub Dominio Domus Austriacæ remanent, iniri conveniens distributio, ut unaquæque pars sciat, quantum sibi æris alieni dissolvendum restet.

Rex Christianissimus restituet Domui Austriacæ, & in specie supradicto Domino ArchiDuci Ferdinando Carolo primogenito, quondam ArchiDucis Leopoldi Filio, quatuor Civitates Sylvestres, Rheinfelden, Seckingen, Lauffenberg & Walrshutum, cũ omnibus Territoriis & Balivatibus, Villis, Pagis, Molendinis, Sylvis, Forestis, Vasallis, Subditis, omnibusque appertinentiis cis & ultra Rhenum. Itemque Comitatum Havvenstein, Sylvam nigram, totamque Superiorem & Inferiorem Brisgoviam, & Civitates in ea sitas antiquo jure ad Domum Austriacam spectantes, scilicet Nevvburg, Freyburg, Endingen, Kenzingen, VValdkirch, Villingen, Beulingen, cum omnibus Territoriis. Item, cum omnibus Monasteriis, Abbatiis, Prælaturis, Præposituris, Ordinumque Equestrium Commendatariis, cum omnibus Balivatibus, Baronatibus, Castris, Fortalitiis, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Vasallis, hominibus, subditis, fluminibus, rivis, forestis, sylvis, omnibusq; Regaliis, juribus, jurisdictionibus, Feudis & patronatibus, cæterisque omnibus & singulis ad sublime Territorii Jus patrimoniumque Domus Austriacæ in toto isto tractu antiquitus spectantibus: Totam item Ortnaviam, cum Civitatibus Imperialibus Offenburg, Gengenbach & Cella ahm Hamersbach, quatenus scilicet Præfecturæ Ortnaviensi obnoxiæ sunt, adeò ut nullus omnino Rex Franciæ quicquam Juris aut Potestatis in his præmemoratis partibus, cis & ultra Rhenum sitis, ullo unquam tempore prætendere, aut usurpare possit aut debeat, ita tamen ut Austriacis Principibus prædicta restitutione, nihil novi juris acquiratur. Libera sint in universum inter utriusque Rheni Ripæ & Provinciarum utrimque adjacentium incolas commercia & commeatus, Inprimis verò Libera sit Rheni navigatio, ac neutri parti permissum esto, naves transeuntes descendentes aut ascendentes impedire, detinere, arrestare aut molestare, quocumque prætextu, sola inspectione quæ ad perscrutandas, aut

visitandas merces fieri consuevit, excepta, nec etiam liceat nova & insolita vectigalia, pedagia, passagia, datia, aut alias ejusmodi exactiones ad Rhenum imponere, sed sed utraque pars contenta maneat vectigalibus, & datiis ordinariis, ante hoc bellum sub Austriacorum gubernatione, ibidem præstari solitis.

Omnes Vasalli, Landsassii, Subditi, Cives, Incolæ, quicumque cis & ultra Rhenum Domui Austriacæ, sicut etiam illi qui immediatè Imperio subjecti erant, vel alios Imperii Ordines ut Superiores recognoscunt, non obstãte qualicumque confiscatione, translatione, donatione, per quoscumque belli Duces aut Præfectos Militiæ Suedicæ aut Confœderatorum post occupatam Provinciam facta, perque Regem Christianissimum ratificata, aut proprio motu decreta, statim post publicatam Pacem bonis suis immobilibus & stabilibus, sive corporalia sive incorporalia sint, villis, castris, oppidis, fundis, possessionibus restitui debent, citra ullam exceptionem meliorationum expensarum, sumptuum compensationem, quas moderni possessores quomodolibet obiicere possent, & citra restitutionem mobilium ac se moventium, & fructuum perceptorum. Quod verò ad confiscationes rerum, pondere, numero, & mensura consistentiũ exactiones, concussiones, atque extorsiones intuitu belli factas attinet, earum repetitio ad amputandas lites utrimque penitus cassata & sublata esto.

Teneatur Rex Christianissimus non solum Episcopos Argentinensem & Basilæensem, cum Civitate Argentinensi, sed etiam reliquos per utramque Alsatiam Romano Imperio immediatè subjectos Ordines, Abbates Murbacensem & Luderensem, Abbatissam Andlaviensem, Monasterium in Valle S. Georgii Benedictini Ordinis, Palatinos de Luzelstain, Comites & Barones de Hanavv Fleckenstain, Oberstain, totiusque Inferioris Alsatiæ Nobilitatem, item prædictas Decem Civitates Imperiales, quæ Præfecturam Haganoensem agnoscunt, in ea libertate & possessione Immedietatis erga Imperium Romanum, qua hactenus gavisæ sunt, relinquere: Ita ut nullam ulterius in eos Regiam superioritatem prætendere possit,

possit, sed iis juribus contentus maneat, quæcunque ad Domum Austriacam spectabant, & per hunc Pacificationis Tractatum Coronæ Galliæ ceduntur. Ita tamen ut præsenti hac declaratione nihil detractum intelligatur de eo supremi Dominii jure quod suprà concessum est.

Item, Rex Christianissimus pro recompensatione partium ipsi cessarum, dicto Domino Archi-Duci Ferdinando Carolo solvi curabit tres Milliones Librarum Turonensium annis proximè sequentibus, scilicet 1649. 50. & 51 in Festo sancti Joannis Baptistæ, quolibet anno tertiam partem in moneta bona & proba Basileæ ad manus Domini Archiducis ejusve Deputatorum.

Præter dictam pecuniæ quantitatem Rex Christianissimus tenebitur in se recipere duas tertias debitorum Cameræ Ensishemianæ sine distinctione, sive Chyrographaria, sive Hypothecaria sint, dummodo utraque sint in forma authentica, & vel specialem Hypothecam habeãt, sive in Provincias cedendas, sive in restituendas, vel si nullam habeant, in libellis rationariis receptorum ad Cameram Ensishemianam respondentium usque ad finem Anni millesimi sexcentesimi trigesimi secundi agnita, atque inter credita & debita illius recensita fuerint, & pensitationum annuarum solutio dictæ Cameræ incubuerit, easque dissolvet, ArchiDucem pro tali quota prorsus indemnem præstando, utque id æquius fiat, delegabuntur ab utraque parte Commissarii statim à subscripto Tractatu Pacis, qui ante primæ pensionis solutionem convenient, quænam nomina utrique parti expungenda sint.

Curabit Rex Christianissimus præfato Domino ArchiDuci bona fide absque ulla mora & retardatione restitui omnia & singula literaria Documenta, cujuscunque illa generis sint, quæ terras eidem restituendas concernunt, quatenus quidem in Cancellaria Regiminis & Cameræ Ensishemianæ, aut Brisaci, vel etiam in custodia Officialium, Oppidorum & Arcium occupatarum reperiuntur.

Quod si talia Documenta sint publica, quæ cessas etiam terras pro indiviso concernunt, de his ArchiDuci

exempla authentica quotiescunque requisierit, edentur.

Item, ne controversiæ inter Dominos Sabaudiæ & Mantuæ Duces ratione Montisferrati, authoribus inclytæ recordationis Ferdinando II. Imperatore & Ludovico XIII Galliarum Rege, Suarum Majestatum Parentibus definitæ & terminatæ in Christianæ Reipublicæ perniciem aliquando recrudescant, Conventum est, quod Tractatus Cherasci 6. Aprilis An. Domini 1631. cum subsecuta super eodem Ducatu Montisferrati executione, firmus stabilisque in omnibus suis articulis in perpetuum manebit, excepto tamen Pinarolo ac pertinentiis inter Suam Majestatem Christianissimam ac Dominum Ducem Sabaudiæ definitis, & Christianissimo Regi Regnoque Galliæ acquisitis per peculiares tractatus, qui eadem stabilitate & firmitate consistent in iis omnibus quæ translationem aut cessionem Pinaroli & pertinentium concernunt: Si quid tamen in dictis peculiaribus tractatibus contineatur, quod Pacem Imperii turbare, vel novos in Italia motus post præsens bellum, quod nunc in illa Provincia geritur, compositum, excitare posset, id nullum & irritum sit, dicta nihilominus cessione in suo robore permanente cum aliis conditionibus, quæ tam in favorem Ducis Sabaudiæ quam Regis Christianissimi conventæ sunt. Ideoque & Imperatoria & Christianissima Majestas vicissim promittunt, se cæteris omnibus tam ad prædictum Tractatum Cherascensem, quàm executionem spectantibus, & in specie Albam, Trinum, eorumque territoria & reliqua loca, nunquam directè vel indirectè, specie juris aut via facti contraventuras, neque ullo auxilio vel favore contravenientem adjuturas, quinimò communi authoritate datum iri operam, ut ne à quoquam quovis prætextu violetur, cum maximè se obligatum esse declaraverit Rex Christianissimus dicti Tractatus executionem omnibus modis promovere, atque etiam armis tueri, eo præsertim fine, ut dictus Dominus Sabaudiæ Dux non obstantibus superioribus clausulis in pacifica Trini & Albæ reliquorumque locorum ipsi per dictum tractatum & investituram subsecutam in Ducatu Montisferrati con-

concessorum & assignatorum possessione semper relinquatur & manuteneatur.

Ut autem omnium dissidiorum & controversiarum semina inter eosdem Duces penitus extirpentur, quadringenta & nonaginta quatuor aureorum millia, quæ inclytæ memoriæ Christianissimus Rex Ludovicus XIII, in exonenarationem Domus Sabaudiæ, se Domino Duci Mantuæ soluturum spopondit, Christianissima Majestas præsenti parataque pecunia dicto Domino Duci Mantuæ numerari faciet, & propterea Dominum Ducem Sabaudiæ ejusque Hæredes & Successores ab ea obligatione omninò relevabit, præstabitque indemnem ab omni petitione quæ ratione vel occasione dictæ Summæ à dicto Domino Duce Mantuæ, vel ejus Successoribus fieri posset, adeò ut imposterum ejus nomine, colore, ratione aut prætextu Dominus Dux Sabaudiæ, hæredes, aut Successores nullam omninò juris vel facti molestiam aut vexationem à Domino Duce Mantuæ, hæredibus aut successoribus ejus patiantur. Qui ab hoc die & amodò in antea cum authoritate & consensu Cæsareæ & Christianissimæ Majestatis, solemni hujus publicæ Pacis Instrumenti vigore nullam penitus in tota hac causa actionem contra Dominum Ducem Sabaudiæ ejusque hæredes & successores exercere poterunt.

Cæsarea Majestas decenter requisita concedet Domino Duci Sabaudiæ unà cum Investitura antiquorum Feudorum & Statuum, qualem inclytæ memoriæ Ferdinandus II. Duci Sabaudiæ Victori Amedeo concesserat, Investituram quoque locorum, ditionum, statuum, omniumq; jurium Montisferrati, cum appertinentiis quæ illi vigore prædicti Tractatus Cherascensis, nec non executionis indè subsecutæ decreta & remissa fuerunt, sicuti quoque Feudorum novelli Monfortis, Sinii, Moncherii & Castelletti cum appertinentiis, juxta tenorem Instrumenti acquisitionis ab eodem Duce Victore Amedeo factæ sub decimo tertio Octobris Anni Millesimi sexcentesimi trigesimi quarti, & congruenter concessionibus seu permissionibus, nec non approbationibus Cæsareæ Majestatis, cum confirmatione quoque omnium & quorumcum-

que privilegiorum, quæ Sabaudiæ Ducibus hactenus indulta fuerunt, quotiescunque à Domino Duce Sabaudiæ requirentur & postulabuntur.

Item Conventum est, quod Dux Sabaudiæ, Hæredes & successores ejus, nullatenus à Cæsarea Majestate turbentur aut inquietentur in Superioritate, seu jure superioritatis quod habent in Feudis Rocheverani, Olmi & Cæsolæ cum appertinentiis, quæ à Romano Imperio nulla ratione dependent, & revocatis, annullatisque donationibus & investituris in dictorum feudorum possessione seu quasi Dominus Dux manuteneatur, & quatenus opus sit, redintegretur; parique ratione ejusdem Vasallus Comes Verrucæ, quoad eadem Feuda Olmi & Cæsolæ & quartæ partis Rocheverani suæ possessioni seu quasi restituatur, & in eadem plenissimè cum fructibus omnibus redintegretur.

Item conventum est, quod Cæsarea Majestas restitui faciat Comitibus Clementi & Joanni Filiis, necnon & nepotibus ex filio Octaviano Comitis Caroli Cacherani integrum Feudum Rochæ Arazii cum appertinentiis & dependentibus, quibuscunque non obstantibus.

Similiter declarabit Imperator in Investitura Ducatus Mantuæ comprehendi Castra Reggioli & Luzzaræ cum suis territoriis & dependentiis, quorum possessionem Dux Guastallæ Duci Mantuæ restituere teneatur, reservatis tamen eidem juribus pro sex millibus scutorum annuorum quæ prætendit; de quibus agere, & judicio experiri coram Sua Cæsarea Majest. valeat adversus Ducem Mantuæ.

Simulatque verò Instrumentum Pacis à Dominis Plenipotentiariis & Legatis subscriptum & signatum fuerit, cesset omnis hostilitas, & quæ suprà conventa sunt, utrinque è vestigio executioni mandentur, utque id melius & citiùs adimpleatur, sequenti post subscriptionem die Publicatio Pacis fiat more solemni & solito per compita Civitatum Monasteriensis & Osnabrugensis, post acceptum tamen nuncium quod subscriptio Tractatus facta fuerit in utroque loco: statimque Post Publicationem factam diversi mittantur Cursores ad Duces Exercituum,

cituum, qui citatis equis simul iter conficiant, dictis Ducibus significent conclusam esse Pacem, curentque, ut conventa inter ipsos Duces die Pax & cessatio hostilitatum in singulis Exercitibus denuò publicetur, omnibusque & singulis belli Ministris & Civitatum, aut Fortalitiorum Gubernatoribus imperetur, ut ab omni hostilitatum genere imposterum abstineant, ita, ut si quid post dictam Publicationem attentatum aut via facti mutatum fuerit, id quamprimum reparari & in pristinum statum restitui debeat.

Conveniant inter se utriusque partis Plenipotentiarii intra tempus conclusæ & ratificandæ Pacis de modo, tempore, & securitate restitutionis locorum & exauctorationis militiæ, ita ut utraque pars secura esse possit, omnia quæ conventa fuerint, sincerè adimpletum iri.

Inprimis quidem Imperator per Universum Imperium edicta promulget, & seriò mandet iis, qui hisce pactis & hac Pacificatione ad aliquid restituendum vel præstandum obligantur, ut sine tergiversatione & noxa intra tempus conclusæ & ratificandæ Pacis præstent & exequantur transacta, injungendo tam Directoribus Außschreibenden Fürsten / quam Præfectis Militiæ Circularis, Cräyß Obristen / ut ad requisitionem restituendorum juxta ordinem executionis & hæc pacta, restitutionem cujusque promoveant & perficiant. Inseratur etiam Edictis clausula, ut quia Circuli Directores die Außschreibenden Fürsten / aut Præfecti Militiæ Circularis Cräyß Obristen / in causa vel restitutione propria minus idonei executioni esse censentur, hoc in casu, itemque si Directores vel Præfectum Militiæ Circularis repudiare commissionem contingat, vicini Circuli Directores, aut Præfecti Militiæ Circularis eodem executionis munere etiam in alios Circulos ad restituendorum requisitionem fungi debeant.

Quod si etiam restituendorum aliquis Cæsarianos Commissarios ad alicujus restitutionis, præstationis vel executionis actum necessarios censuerit, quod ipsorum opinioni relinquitur, etiam illi sine mora dentur. Quo casu ut rerum transactarum effectus tanto minus impedia-

tur, tam restituentibus, quàm restituendis liceat statim conclusa & subscripta Pacificatione binos aut trinos utrinque nominare Commissarios, è quibus Cæsarea Majestas unum à restituendo, alterum à restituente nominatum, pares tamen numero, ex utraque Religione eligat, quibus injungatur, ut omnia, quæ vigore hujus Transactionis oportet, absque mora exequantur. Sin autem Restituentes Commissarios nominare neglexerint, Cæsarea Majestas ex his quos restituendus nominaverit, unum deliget, aliumque pro suo arbitrio, observata tamen utrobique diversæ Religioni addictorum paritate, adjunget, quibus Commissionem Executionis demandabit, non obstantibus exceptionibus in contrarium factis. Ipsi deinde restituendi mox à conclusione Pacis de transactorum tenore notum faciant interessatis aliquid restituturis.

Omnes denique & singuli sive Status, sive communitates, sive privati, sive Clerici, sive Seculares, qui vigore hujus transactionis ejusdemque regularum generalium, vel specialis expressæque alicujus dispositionis ad restituendum, cedendum, dandum, faciendum, aut aliud quid præstandum obstricti sunt, teneantur statim, post promulgata Cæsarea Edicta, & factam restituendi notificationem, sine omni tergiversatione, vel oppositione clausulæ salvatoriæ, sive generalis, sive specialis alicujus suprà in Amnestia positæ, aut quacunque alia exceptione, itemque sine noxa aliqua, omnia, ad quæ obligantur, restituere, cedere, dare, facere & præstare.

Nec Directorum & Præfectorum Circularis militiæ, aut Commissariorum executioni quisquam, sive Status, sive miles præsertim præsidiarius, sive quilibet alius sese opponat, sed potius Executoribus assistant, liberumque sit dictis executoribus contra eos, qui executionem quovis modo impedire conantur, suis, vel etiam restituendorum viribus uti.

Deinde omnes & singuli utriusque partis Captivi sine discrimine Sagi vel Togæ, eo modo, quo inter Exercituũ Duces, cum Cæsareæ Majestatis approbatione conventum est, vel adhuc convenietur, liberi dimittantur.

Restitutione ex Capite Amnestiæ & Gravaminum facta, liberatis captivis, & ratihabitionibus commutatis, omnia utriusque partis militaria præsidia, sive Imperatoris ejusque sociorum & Fœderatorum, sive Regis Christianissimi & Landgraviæ Hassiæ, eorumque Fœderatorum & adhærentium, aliove quocunque nomine imposita fuerint, ex Civitatibus Imperii ac omnibus aliis locis restituendis, sine exceptionibus, mora damno & noxa, pari passu educantur.

Loca ipsa, Civitates, Urbes, Oppida, Arces, Castella, Fortalitia, tam quæ per Regnum Bohemiæ, aliasq; terras Imperatoris, Domusque Austriacæ hæreditarias, quam cæteros Imperii Circulos à partibus belligerantibus suprà dictis occupata & retenta, vel per Armistitii unius vel alterius partis, vel quemcunque alium modum concessa sunt, prioribus & legitimis suis possessoribus & Dominis sive mediati sive immediati Imperii Status sint, tam Ecclesiasticis, quàm Secularibus, comprehensa libera Imperii Nobilitate, absque mora restituantur, liberæque eorum dispositioni, sive de jure & cõsuetudine, sive vigore præsentis Transactionis competenti permittantur, non obstantibus ullis donationibus, in feudationibus, concessionibus (nisi ultrò & spontanea Status alicujus voluntate alicui factæ sint vel fuerint) obligationibus pro redimendis captivis, aut avertendis devastationibus, incendiisque datis, aut aliis quibuscunque titulis, in priorum legitimorum Dominorum, possessorumve præjudicium acquisitis, cessantibus etiam pactis & fœderibus, aut quibuscunque aliis exceptionibus prædictæ restitutioni adversantibus, quæ omnia pro nullis haberi debent. Salvis tamen iis quæ & quatenus in præcedentibus articulis circa satisfactionem Sacræ Majestatis Christianissimæ, ut & quibusdam Imperii Electoribus & Principibus factis concessionibus & æquivalentibus compensationibus aliter excepta & disposita sunt, nec mentio Regis Catholici, & nominatio Ducis Lotharingiæ in Instrumento Cæsareo-Suedico facta, minùs prædicatum Landgravii Alsatiæ Imperatori attributum, Christianissimo Regi ullum præjudicium afferant.

nec ea quæ circa ſatisfactionem militiæ Suedicæ Conventa ſunt ullum reſpectu Suæ Majeſtatis ſortiantur effectum.

Atque hæc reſtitutio locorum occupatorum tàm à Cæſarea Majeſtate quam à Rege Chriſtianiſſimo, & utriuſque ſociis, Fœderatis & adhærentibus fiat reciprocè & bona fide.

Reſtituantur etiam Archiva & Documenta Literaria, aliaque mobilia, ut & Tormenta bellica, quæ in dictis locis tempore occupationis reperta ſunt, & adhuc ibi ſalva reperiuntur. Quæ verò poſt occupationem aliundè eo invecta ſunt, ſive in præliis capta, ſive ad uſum & cuſtodiam eo per occupantes illata fuerunt, unà cum annexis, ut & bellico apparatu, iiſdem quoque ſecum exportare & avehere liceat.

Teneantur ſubditi cujuſque loci, decedentibus præſidiis & militibus, Currus, Equos, & Naves, cum neceſſariò victu, pro omnibus neceſſariis avehendis ad loca in Imperio deſtinata, abſque precio ſubminiſtrare: quos Currus, Equos & Naves reſtituere debent Præfecti Præſidiorum, militumque hoc modo diſcedentium, ſine dolo & fraude. Liberent etiam Statuum ſubditi ſe invicem ab hoc onere vecturæ de uno Territorio in aliud, donec ad loca in Imperio deſtinata pervenerint, nec Præſidiorum, aut aliis militiæ Præfectis aut Officialibus liceat ſubditos, eorumque Currus, Equos, Naves, & ſimilia eorum uſibus commodata, omnia vel ſingula extra Dominorum ſuorum, multò minùs Imperii fines, ſecum trahere, eoque nomine obſidibus cavere teneantur.

Reddita verò ſive maritima ſive limitanea, ſive mediterranea fuerint dicta loca, ab ulterioribus omnibus durantibus hiſce bellorum motibus introductis præſidiis, perpetuò poſt hac libera ſunto, & Dominorum ſuorum (ſalvo de cætero cujuſque jure) liberæ diſpoſitioni relinquantur.

Nulli autem Civitati vel nunc vel in futurum ullo præjudicio damnove cedat, quod ab alterutra parte belligerantium occupata & inſeſſa fuerit, ſed omnes & ſingulæ cum omnibus & ſingulis Civibus & Incolis, tam univer-

ſalis

ſalis Amneſtiæ, quàm cæteris hujus Pacificationis beneficiis gaudeant: iisque de cætero omnia ſua jura & privilegia in Sacris & Prophanis, quæ ante hos motus habuerunt, ſarta tectaque maneant. Salvis tamen juribus ſuperioritatis, cum inde dependentibus pro ſingulis quarumcunque Dominis.

Denique omnium belligerantium in Imperio partium copiæ & exercitus dimittantur & exauctorentur, eo tantum numero in ſuos cujuſque proprios Status traducto, quem quæque pars pro ſua ſecuritate judicaverit neceſſarium.

Pacem hoc modo concluſam promittunt Cæſarei & Regii, Ordinumque Imperii, Legati & Plenipotentiarii, reſpectivè ab Imperatore & Chriſtianiſſimo Rege, Sacrique Imperii Romani Electoribus, Principibus, & Statibus, ad formam hic mutuò placitam ratihabitũ iri, ſeſeque infallibiliter præſtituros, ut ſolennia Ratihabitionũ Inſtrument. intra ſpatium octo ſeptimanarum à die ſubſcriptionis computandarum MONASTERII præſententur, & reciprocè, riteque commutentur.

Pro majori etiam horum omnium & ſingulorum pactorum firmitudine & ſecuritate ſit hæc Tranſactio pepetua Lex, & Pragmatica Imperii Sanctio, impoſterũ æquè ac aliæ leges & conſtitutiones fundamentales Imperii, nominatim proximo Imperii Receſſui, ipſiq; Capitulationi Cæſareæ inſerenda, obligans non minùs abſentes, quam pręſentes, Eccleſiaſticos æquè ac Politicos, ſive Status Imperii ſint, ſive non, eaque tam Cæſareis Procerumque Conſiliariis & Officialibus, quam Tribunalium omnium Judicibus & Aſſeſſoribus tanquam Regula, quam perpetuò ſequantur, præſcripta.

Contra hanc Tranſactionem ullumve ejus Articulum aut clauſulam nulla Jura Canonica vel Civilia, communia vel ſpecialia Conciliorum Decreta, Privilegia, Indulta, Edicta, Commiſſiones, Inhibitiones, Mandata, Decreta, Reſcripta, Litiſpendentiæ, quocunque tempore latæ ſententiæ, res Judicatæ, Capitulationes Cæſareæ, & aliæ Religioſorum Ordinum Regulæ aut Exemptiones, ſive præteriti, ſive futuri tẽporis proteſtationes, contradictiones,

nes; pacta seu deditiria seu alia, multò minus Edictum Anni 1629. vel Transactio Pragensis, cum suis appendicibus, aut Concordata cum Pontificibus, aut interimistica Anno 1548 ullave alia Statuta sive Politica, sive Ecclesiastica Decreta, dispensationes, absolutiones, vel ullæ aliæ quocunq; nomine aut prætextu excogitari poterunt exceptiones unquam allegentur, audiantur, aut admittantur, nec usquam contra hanc Transactionem in petitorio aut possessorio, seu inhibitorii seu alii Processus vel commissiones unquam decernantur.

Qui verò huic Transactioni vel Paci publicæ, consilio vel ope contravenerit, vel executioni aut restitutioni repugnaverit, vel etiam legitimo modo suprà Convento, & sine excessu facta restitutione, sine legitima causæ cognitione & ordinaria Juris executione, restitutũ de novo gravare tentaverit, sive Clericus, sive Laicus fuerit, pœnã fractæ Pacis ipso jure & facto incurrat, contraque eum, juxta Constitutiones Imperii, restitutio & præstatio cum pleno effectu decernatur & demandetur.

Pax verò conclusa nihilominus in suo robore permaneat, teneanturque omnes hujus Transactionis consortes universas & singulas hujus Pacis leges, contra quemcunque sine Religionis distinctione tueri & protegere, & si quid eorum à quocunque violari contigerit, læsus lædentem imprimis quidem à viâ facti dehortetur, causa ipsa vel amicabili compositioni, vel juris disceptationi submissa.

Veruntamen si neutro horum modorum, intra spatium Trium annorũ, terminetur controversia, teneantur omnes & singuli hujus Translactionis consortes, junctis cum parte læsa consiliis viribusque arma sumere, ad repellendã injuriam à passo moniti, quod nec amicitiæ, nec juris via locum invenerit: salva tamen de cætero uniuscujusque jurisdictione, justitiæque juxta cujusque Principis aut Status leges & constitutiones competenti administratione. Et nulli omninò Statuum Imperii liceat Jus suum vi vel armis persequi, sed siquid controvresiæ, sive jam exortum sit, sive posthac inciderit, unusquisq; jure experiatur, secus faciens reus sit fractæ Pacis. Quæ

verò

verò Judicis sententia definita fuerint, sine discrimine Statuum executioni mandentur, prout Imperii leges de exequendis sententiis constituunt.

Ut etiam Pax Publica tantò melius conservari possit, redintegrentur Circuli, & statim ac undecunque turbarũ vel motuum aliqua initia apparent, observentur ea, quæ in Constitutionibus Imperii de Pacis publicæ executione & conservatione disposita sunt.

Quoties autem milites, quavis occasione, aut quocunque tempore, per aliorum Territoria aut fines aliquis ducere velit, transitus hujusmodi instituatur ejus ad quem transeuntes milites pertinent, sumptu, atque adeò sine maleficio, damno & noxa eorum, quorum per territoria ducuntur, ac denique omninò observentur, quæ de conservatione Pacis publicæ Imperii Constitutiones decernunt & ordinant.

Sub hoc præsenti Pacis Tractatu comprehendentur illi, qui ante permutationẽ ratificationis, vel intra sex Menses postea ab una alteraque parte ex communi consensu nominabuntur, interim tamen utriusque placito cõprehenditur Respublica Veneta, uti mediatrix hujus Tractatus. Ducibus quoque Sabaudiæ & Mutinæ, quod pro Rege Christianissimo in Italia bellum gesserint, & etiam nunc gerant, nullum unquam adferat præjudicium.

In quorum omnium & singulorum fidem, majusque robur, tam Cæsarei, quam Regii Legati, Nomine verò omnium, Electorum, Principum ac Statuum Imperii, ad hunc actum specialiter ab ipsis (vigore conclusi die 13. Octobris Anni infra mentionati facti, & ipsa die subscriptionis sub Sigillo Cancellariæ Moguntinæ, Legato Galliæ extraditi) Deputati, nimirum Electoralis Moguntinus, Dominus Nicolaus Georgius de Reigersberg Eques, Cancellarius: Electoralis Bavaricus, D. Joannes Adolphus Krebs Consiliarius Intimus: Electoralis Saxonicus Dominus Joannes Leuber Consiliarius: Electoralis Brandenburgicus, Dominus Joannes Comes in Sain & VVittgenstein. Dominus in Homburg & Vallendar, Consiliarius Intimus: Nomine Domus Austriacæ Dn. Georgius Ulricus Comes à VVolckenstein, Consilia-

rius Cæsareo Aulicus: Dn. Cornelius Gobelius Episcopi Bambergensis Consiliarius: Dn. Sebastianus VVilhelmus Meel, Episcopi Herbipolensis Consiliarius Intimus: D. Joannes Ernestus Ducis Bavariæ Consiliarius Aulicus: Dn. VVolffgangus Conradus à Thumbshirn Consiliarius Aulicus Saxonico-Altenburgensis & Coburgensis: Dn. Augustus Carpzovius Consiliarius Saxonico-Altenburgensis & Coburgensis: D. Joannes Frombhold Domus Brandenburgicæ Culenbacensis & Onolzbacensis Consiliarius Intimus: D. Henricus Langerbeck Jurisconsultus, Domus Brunsuvico Luneburgicæ Lineæ Cellensis Consiliarius Intimus: Dominus Jacobus Lampadius Juris Consultus, Lineæ Calenbergensis Consiliarius Intimus & Pro Cancellarius: Nomine Comitum Scamni VVetteraviensis, Dominus Matthæus VVesembecius Juris-Consultus & Consiliarius: Nomine utriusque Scamni Dominus Marcus Otto Argentoratensis: Dominus Joannes Jacobus VVolff Ratisbonensis, Dominus David Gloxinus Lubecensis, & Dominus Jodocus Christophorus Kress à Kressenstein, Norimbergensis Reipublicæ respectivè Syndici, Senatores, Consiliarii, & Advocati, Præsens Pacis Instrumentum manibus Sigillisque propriis muniverunt & firmarunt, dictique Ordinum Deputati Principalium suorum Ratificationes Formula Conventa termino suprà constituto, sese extradituros polliciti sunt. Reliquis Statuum Plenipotentiariis liberum relinquendo, velint an nolint Nomina sua subsignare, suorumque Principalium Ratihabitiones accersere. Sed hoc pacto atque lege, ut subscriptione jam nominatorum Deputatorum reliqui Status omnes & singuli, qui subscriptione & ratihabitione supersedent, tam firmiter ad observantiam, & manutenentiam eorum, quæ in hoc pacificationis instrumento continentur, obligati sint, ac si ab ipsis subscriptio fuerit facta & exhibita ratificatio: nec ulla à Directorio Imperii Romani contra subscriptionẽ à memoratis deputatis factam, recipiatur aut valeat, vel protestatio vel contradictio, Acta sunt hæc Monasterii VVesphalorum die 24. mensis Octobris, Anno. 1648.

Finis Conditionum pacis Gallicæ.

EXECV-

EXECVTIONIS PACIS CONVENTIO PRINCIPALIS.

A SACRÆ CÆSAREÆ ET REG. SVEC. Majeſtatum ſummis Belli Ducibus & Plenipotentiarijs, præſentibus & conſentientibus Electorũ, Principum, & Statuum Legatis, Conſiliarijs & Deputatis in Imperiali ciuitate Norimberga 26. Iunij. An. 1650. concluſa, ſubſcripta, ſigillata ratificata & tandem commutata.

NOs Octauius Piccolomini de Arragona, Dux Amalphitanus, S R. Imperij Comes & Dominus in Nachot, Eques aurei velleris, Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Conſiliarius intimus. Camerarius, eiuſque militiæ ſupremus præfectus & Legatus Generalis &c. notum ac manifeſtum facimus omnibus. Quandoquidem pro executione pacis, quæ anno præterito 1648. $\frac{24}{14}$ Octobris Monaſterij & Oſnabrugæ concluſa eſt, vi ac poteſtate articuli XVI. cum Sereniſsimo & Illuſtriſsimo Principe & Domino, D. Carolo Guſtauo, Comite Palatino Rheni, Duce Bavariæ, Iuliæ, Cliviæ, ac Montium, Comite Veldentiæ; Spanhemiæ, Marchiæ, & Rauenſpergæ, Domino in Rauenſtein &c. Regiæ Maieſtatis & Coronæ Suecicæ, exercituum & rei militaris per Germaniam Generaliſsimo &c. ex vi & mandato tam inſtrumenti pacis, quàm Sacræ Cæſareæ, & Regiæ Suecicæ Majeſtatum; in Sacri Romani Imperij vrbem Norimbergam conuenire conſenſerimus, Ibidemq; adhibitis, Electorum, Principum ac Statuum Imperij, Legatis aliquo tempore tractauerimus; Primo quidem, anno proxime præterito

1649. $\frac{11}{21}$ Septembris præliminare pactum desuper conventum, atque ab omnibus interessentibus approbatum est, uti sequitur.

§ Notum sit, cum divinâ fauente gratiâ, post diuturnos Monasterij & Osnabrugæ in VVesphaliâ tractatus, Pax universalis in Germaniâ, eo usque promota, publicata, & ratificata sit, ut certa aliqua puncta executionem eiusdem Pacis concernenta, supremis tam Cæsareæ quam Suedicæ militiæ præfectis, demandata sint, illique hunc in finem, in Sacri Rom. Imp. urbem Norimbergam convenerint; quod post maturam deliberationem, profestinanda evacuatione, & liberatione hospitiorum militarium, donec reliqua puncta ad optatũ exitum perducantur nomine Sacræ Cæsareæ & Regiæ Suecicæ Majestatum, cum consensu & consilio S. I. Statuũ, particulare pactum, deinceps generali recessui, inserendum, conclusum & conventum fuerit, uti sequitur.

§ Imprimis quod concernit Restitutiones ex capite Amnestiæ & Gravaminum; quas S. C. Majestas in regnis & ditionibus hæreditarijs præstare tenetur, cum supradicta Maiestas iterato promiserit, se omnia ea præstituram, ad quæ vi pacis tenebitur, hæc ita permaneant.

§ Quod vero Electores, Principes, ac Status Imperii reliquos concernit, ita conventum est; ut in puncto Restitutionis ex capite Amnestiæ & Gravaminum observetur Instrumentũ Pacis, veluti norma universalis terminorum à quo, Regula item tam generalis quã specialis, sine affectu, mora, omniq; respectu Personarum, Religionum, vel Iuriũ petitorii, (quæ tamen reservabuntur facta prius restitutione in puncto Amnistiæ) aliarumq; exceptionũ cuiuscunque nominis sint; præcipue iuxta nudũ factum possessionis, vsus, observantiæ, & exercitij, Casus liquidi ab illiquidis separentur. Ità ut Casus liquidi qui vel in Instrumento Pacis nominatim expressi sunt, aut alias sub regulis generalibus manifeste continentur, quique in proximo sunt ac facile expediri possunt, (præsertim ij qui in designatione sub literâ A nominantur) ante primum, secundum vel tertium

ter-

terminum exauthorationis,& evacuationis, diſcutiantur & expediantur.Obſtante autem morâ, oppoſitione, aut tergiverſatione Reſtituentium, liberũ ſit reſtituẽdis caſu quo directores circulorum, aut executores id obtinere nequeant cum auxilio Cæſareæ, vel Suedicæ militiæ,aut etiam proprijs mediis,atque adeo manu militari (ita ut damna & impenſas refractarii reſtituentes rependere teneantur) ſe ipſos reſtituere : Neque hæc militaris & legitima executio contravenire legibus Pacis univerſalis cenſeatur.

§ Reliqui autem caſus illiquidi,cum propter multitudinem,diverſitatem, difficultatem probationum & diſtantiam locorum in tantâ temporis anguſtiâ expediri non poſſint,intra ſpatium trium menſium proxime inſequentium expediantur & exſequantur,ſine ulla reſeruatione,limitatione,aut remiſſione ad petitorium, ut nemo iis caſibus explicite vel implicite comprehenſus,iuſtam conquerendi cauſam habeat,omnia ad normã Inſtrumenti Pacis,& Cæſareorum Edictorum publicatorum,ſub pœnis in eventum contra moroſos, & quocunque modo renitentes inibi contentis.

Vt autem hæc omnia eo certius celeriusque excutiantur ex legatis Statuum Imperij, certi Deputati pari numero Religionum, ad examinandum determinandumque punctum Amniſtiæ & Gravaminum, cum plenariâ poteſtate ordinabuntur,qui ſine ulla diſſolutione aut avocatione ſuorum Principalium hic ſimul permaneant,punctumque ſupra memoratum diligenter excutiant;& tum quod liquidum, Directoribus Circulorum ſimpliciter ad exequendum tranſcribant, quod autem propter defectum,ſive informationis, ſiue probationis,item abſentiam unius vel utriusque patris hic excuti nequit,ad eoſdem Circulorum Directores, cum adiunctis querelis,petitionibusque pro maiore cauſæ informatione remittant, ab illis dein cognoſcendum exequendumque.

Porro neque Cæſarea Majeſtas, neque quiſquam alius Directores Circulorum,aut Executores huius Pacis,ullâ inhibitione impediet; multo minus quod iam

vigore Pacis executnm aut restitutum est, aut posthac exequetur restitueturne, ullâ ratione mutabitur, tolletur, aut conturbabitur. Neque quicquam valeant factæ in contrarium, & iam pridem in Instrumento Pacis rejectæ Protestationes & Reservationes, viæ juris vel facti, Item omnia Instrumento pacis contraria, Rescripta, Mandata, Decreta, aut cuiuscunque demum nominis fuerint; Idque sub pœnis in Instrumento Pacis, & Cæsareis edictis comprehensis.

Præterea conventum est, ut tam solutio pecuniæ, quæ pro satisfactione Suecicæ militiæ debetur, quam exauthoratio militum & euacuatio locorum iuxta instrumentum pacis & quidem hoc modo peragantur: primum ut Generalissimus Suedicus Princeps Palatinus, à singulorum Circulorum civitatibus in quas dicta pecunia conferenda est, (quæ civitates in superioris Saxoniæ Circulo, iuxta statuum eiusdem Circuli optionem erunt Brunsuiga aut Magdeburgum) semper decem aut octo dies ante quemlibet terminum præmoneatur quod primo quidem termino octies decies centena millia, secundo termino sexcenta millia. & tertio termino item sexcenta Imperialium talerorum millia, sine detractione alicujus quotæ, ad liberam atque absolutam Generalissimi Suedici dispositionem, parata, ac in numerato sint.

§. Nihilominus in primo termino, ab illis 1800000 Imperialibus detrahendum est, quod iussu Generalissimi supramemorati, quidam Status iam ante de facto persoluerunt, quodque ex ijsdem civitatibus in quas dicta pecunia deponenda est, pro reductione atque evacuatione, aut alios in usus jam ante ratione primi termini acceptum ac solutum est.

§. Similiter in singulis evacuationis terminis proportionaliter detrahendum est, quod nomine Reginæ & Coronæ Suecicæ à Palatino Generalissimo, certis Statibus per modum exemptionis, aut aliter remissum est, aut in futurum remittetur, idque ex summa quinque millionum Imperialium iuxta proportionem terminorum solutionis detrahetur.

§. Vt

§. Vt autem ſingulorum quotæ etiam à moroſis mature conferantur, diſpoſuit D. Generaliſsimus apud omnes Generales & Præfectos militiæ quæ per ſeptem Imperij Circulos diſtributa eſt, ut ad requiſitionem Directorum cujuſque Circuli, quot & quantum militum petierint, dicti DD. Generales ad executionem contra moroſos, concedant, & mox ad iuſſum DD. Directorum iterum abducant.

§. Ita poſt concluſos hos tractatus ſpacio octidui, decies centena millia Imperalium in deſignatis ad id civitatibus, pro cuiuslibet Status quota præſenti pecuniâ perſoluentur, & mox tam à Cæſareis quàm Suecicis ad exauthorationem militum, & evacuationem vrbium iuxta deſignationem ſuper hoc ſpecialiter factam ſub lit. A. intra quatuordecim dies à finitis tractatibus procedetur, (niſi forte cum quibuſdam ſtatibus ſpecialiter de celeriori evacuatione conventum ſit) atque idem ordo in ſecundo & tertio termino obſervabitur, ut ſolutio ſecundi & tertij millionis, exauthoratio item, & evacuatio locorum iuxta deſignationes deſuper factas pari paſſu peragantur, ita ut intra ſex ſeptimanas à die concluſionis, tota executio abſoluta ſit, providebuntque Electores, Principes ac cæteri Imperij Status, ne mora ſolutionis Exauthorationem atque evacuationem impediat.

§. Sed & Cæſarea Majeſtas promiſſa ducenta Imperialium millia in tribus terminis perſolvet, Ac primo quidem, quoniam Regnum Bohemiæ præliminariter excepta Egra præſidijs liberandum eſt, pro ea evacuatione de *66666* $\frac{2}{3}$ Imperialibus duas tertias, ac dein reliquam tertiam cum vrbs Egra evacuabitur in primo termino perſoluet; Deinde in ſecundo termino *66666* $\frac{2}{3}$ Imp. octiduo ante evacuationẽ Moraviæ, & in tertio termino item *66666* $\frac{2}{3}$ Imp. octiduo ante evacuationem Sileſiæ, realiter & legitime perſolvet.

§. Hæc igitur in hunc modum conuenta Suedicæ militiæ Satisfactio, item Exauthoratio & Evacuatio sine omni obstaculo ab omnibus partibus mox executioni demandabitur.

§. Conventum præterea ut statim post huius paragraphi subscriptionem sequentia loca, in præsentia utriusque partis Commissariorum quam primum id per distantiam locorum fieri potest evacuentur, ac de eo supremi utriusque militiæ præfecti certiores reddantur. Hæc autem loca evacuabuntur primo à parte Suecica, Praga, Palatinatus superior excepta VVeidenâ, Donavverda, Rainerschãtz, Vberlinga, Menavia, Lãgenarch, Tabor, Leitomeritiũ, Brandisium, Konobist & reliqua Bohemiæ loca præter Egram. Item à parte Cæsarea Augusta Vindelicorum, Palatinatus Inferior, Memminga, Sulsbach, Albeck, Hornberg, Schiltach, Aurach, Lindavia, Asperg, VVildenstein, Ratisbona, VVulzburg, VVeissenburg.

§ Cum hæc loca evacuata, & prioribus legitimis possessoribus aut Dominis restituta fuerint, exauthoratio legionum, & reliqua Evacuatio juxta factam designationem, sine omni obice perficietur, & ne primo aut secundo termino mora inijciatur, omnia constituto die ac tempore effectui mandabuntur.

§ Conventum insuper est unanimi omnium consensu, ut ad festinandam Evacuationem atq; Exauctorationem non obstantibus iis quæ ratione quarti & quinti millionis in Instrumento Pacis provisa sunt quartus millio conferatur.

§ In quem finem plerique Status Circulorum utriusque Saxonici, & VVestphalici, uti & quidam ex Circulis superioribus, quibus belli onera & incommoda non ita continuo incubuerunt, iuxta designationem super hoc specialiter factam, sortem suam in proportione ad quartum & quintum millionem, intra tres Evacuationis & Exauctorationis terminos conferent, & ad assignationem Generalissimi persolvent. Non autem plus quam quartus millio conferetur, & pro quinto realis assecuratio præstabitur. Cum autem prædicti Status

Saxo-

Saxonici & VVestphalici quotas suas ad quartum & quintum millionem contulerint, mox Legiones in eorum provincijs exauthorabuntur, etiam ante constitutos terminos, præsidia autem in ipsis terminis & eo ordine quo in supradicta designatione comprehenduntur deducentur nisi quis ex Statibus aliter cum Generalissimo conveniat, quæ particularis conventio, in ipsorũ Statuum commodũ facta, nihil Instrumento Pacis præjudicabit, sed eandem vim ac valorem habebit, quasi his tractatibus de verbo ad verbum fuisset inserta.

§ Quod autem post dictorum Statuum collationem restiterit Electores, Principes ac Status hoc ordine persoluent Quarti quidem millionis reliquum spatio sex mensiũ ab elapso ultimo termino Evacuationis, quinti vero millionis reliquum spacio duodecim mensium ab eodem termino.

§ Nihilominus reservavit sibi Generalissimus per expressum Realem assecurationem eius, quod de quarto ac quinto Millione solvendum restiterit, ita ut dicta Realis Assecuratio ante primum Exauthorationis & Evacuationis terminum perficiatur & concludatur, neq; præsens recessus ante memorati puncti expeditionem effectum suum consequetur. Similiter reservatur ex parte Sueciæ, quod super alimentatione & Hospitatione militiæ, inter Status ac præfectos militares conventum atque adhuc insolutum restat, Id autem apud cujuslibet præsidij deductionem, & Legionis exauthorationem statim persoluetur.

§ Secundum hæc conventa jam præliminatis Evacuatio, & quidem quod loca à Suedicis possessa concernit, post solutionem conventæ desuper pecuniæ, statim sine ulla morâ aut exceptione, intra quatuordecim dies à conclusione hujus recessus, perficietur.

§ Reliqua autem hic conventa puncta, tum primo valebunt, atque executioni mandabuntur, cum de reliquis adhuc restantibus articulis omnino conventum fuerit, & in specie de Designatione restituẽdorum, item quæ loca quolibet termino evacuanda, quæ Legiones exauthorandæ sint, item Designatione eorum Statuum qui ad

ad quartum Millionem conferre debeant, denique de reali Assecuratione quinti Millionis, atque hæc omnia Generali recessui inserta & mutua subscriptione, ac sigillatione confirmata fuerint.

§ In quorum fidem ac testimonium nos infra nominati, atque ad hunc præliminarem Recessum specialiter designati Plenipotentiarij, dictum Recessum proprijs manibus subscripsimus, atque ita DD. Suedicis Plenipotentiarijs, à quibus simile exemplar, eorum manibus subscriptum accepimus, tradi curavimus. Actum Norimbergæ, 21. mensis Septembris Stylo nouo, Anno 1649.

(L.S.) Isaac Volmarus Doctor.
(L.S.) Georgius Ludovicus à Lindenspur.

Hæc igitur in hoc Præliminari recessu (excepto eo quod in sequenti Principali conventione, circumstantiis aliquibus iam variatis, specialiter præsertim in puncto satisfactionis immutatum est) conventa in reliquis articulis, punctis, & clausulis ita permaneant, uti & de facto in dicta Transactione designata loca, statuto tẽpore & consequenter Civitas Egra, evacuata, & prioribus possessoribus ultro citroque restituta, sequentia autem puncta ad ulteriorem compositionem exposita, cũ consilio & consensu, Electorum Principum ac Statuum Imperij Legatorum, vnanimiter conventa ac composita fuerunt.

Punctus Restitutionis ex capite Anistiæ, & Gravaminum.

Et Principio quidem, (quod Restitutionem ex capite Amnistiæ & Gravaminum, inter Electores Principes ac Status Imperij, eisque & Imperio adhærentes; concernit,) Status ex vtraque Religione ad hunc punctum Restitutionis deputati, loco Listæ superius per Literã A. insignitæ, certam Designationem casuum, qui qualesque in infra constitutis terminis decidendi, & vi instrumenti Pacis, arctioris modi exequendi, Itemque Præliminaris huius atque Principalis recessus, exequẽdi essent; erexerunt, concluserunt, & utrimque sigillarunt & subscripserunt. Puncta autem ijs Casibus comprehensa

prehensa & iam de facto decisa, uti & in futurum à Deputatis intra tres menses decidenda constituto tempore & ordine executioni mandabuntur; non aliter, quàm si hic de verbo ad verbum inserta essent, Ita tamen ut sequentia puncta simul observentur.

Videlicet quod iam ante, vel in prædictis terminis, aut eos insequentibus tribus mensibus, à Deputatis, vel à Directoribus Circulorum, aut de hoc constitutis Cõmissarijs, vi Instrumenti Pacis arctioris modi exequendi, aut vi Præliminaris vel huius Principalis Conventionis, atque ijs conformiter decisum, executum vel conventum est, aut deinceps decidetur, exequetur, ac componetur; Id firmum ac immutabile permaneat; Neque contra id quicquam, aut apud Iudicium Aulicum Cæsareum, vel Cameræ, aut alia tribunalia cujuscunque nominis illa fuerint ulla ratione acceptabitur sed simpliciter reijcietur. Imprimis autem nulla de facto turbatio aut attentata permittentur.

Restitutio Electoratus Palatiniani ita permaneat, uti in Instrumento Pacis conventum, & deinde hic per interpositionem Domini Generalissimi, inter Electorales Bavaricos, & Palatinianos Legatos, super Restitutione quorundam in inferiore Palatinatu locorum ab Electore Bavariæ faciendâ, compositum est; videlicet ut pro Evacuatione locorum quæ Corona Sueciæ in Superiore Palatinatu possidet & Extraditione Ratificationis conclusæ Pacis, atque apud Electorem Moguntinum erga recognitionem deposita, Renunciatione in superiorem Palatinatum, ex parte Electoris Palatini, Cæsarea Commissio restitutoria extradatur, cum arce ac civitate Heidelbergâ, alijsque ab Electore Bavariæ hucusque in Inferiore Palatinatu possessis Satrapijs. Item ut Elector Palatinus tamdiu, & donec illi à Sacrâ Cæsareâ Maiestate, aliud nouum, & Electorali dignitati conforme Munus, Titulus, ac Clypeus, quæque illis annexa sunt, collata fuerint; vigore acceptæ desuper ab Electore Bavariæ declarationis, uti adhuc possit Archidapiferi Titulo, ac Clypeo, ad eum modum, & formam prout in antememoratis Ratificatione, Re-

nuntiatione, Recognitione. Restitutione, Commissione, & Declaratione desuper provisum est; Quæ omnia hoc loco iterum per expressum ratificantur & confirmantur.

Ad maturandam autem reliquorum in Imperio Restitutionem placuit. Primo ut omnia & singula ex Capite Amnistiæ & Gravaminũ, tam à Catholicis, quàm ab Augustanæ Confessioni addictis allata atque in Instrumento Pacis fundata Gravamina & Contra gravamina, aut deinceps adhuc ante primum Exauthorationis & Evacuationis terminum, apud Imperiale Moguntinum Directorium adferenda; Deputatis communicētur, atque ab iisdem discutiantur, atque ad debitam Restitutionem ita dirigantur, ut omnia plenarium effectum sortiantur, & quidem illi ad certos terminos expositi casus in tempore ad hoc constituto, reliqui vero spacio trium mensium ab eo tempore numerandorum. Idque iuxta tenorem Instrumenti Pacis, & Edictorum Cæsareorum arctioris modi exequendi, sub pænis præliminari recessui insertis.

Ne quid autem in nominatis terminis, & insequentibus tribus mensibus executionis negocio moram aliquã inijciat; Illi qui ad punctum Amnistiæ & Gravaminũ Deputati, continuo apud Collegium illud commorabuntur, neque intra constitutum tempus à Principalibus suis ullâ ratione avocabuntur, sed omni diligentia allatos casus & gravamina discutient, atq; ad Executionẽ maturabunt. Deputantur autem ad hunc punctum Amnistiæ & Gravaminũ discutiendum terminãdumque, uti Mediatores, Coloniensis & Brandeoburgicus Electores; ut Deputati vero ex parte Catholicorũ Legatus Moguntinus & Bavarus, item Bambergensis & Constantiensis, ex parte Augustanæ Confessioni addictorum Saxo-Altenburgicus, Brunsuigo-Lunæburgicus, VVurtenbergicus, & Norimbergensis.

Quod autem reliquos casus in tribus Terminis non specificatos, neque ante primum Exauthorationis terminum apud Directorium Imperij à Catholicis & Augustanæ Confessioni addictis, intimatos concernit,

hi

hi nequaquam pro exclusis habebuntur, neque cuiquã Restitutio denegabitur, sed omnibus & singulis expresse reservabitur, & liberum erit, prout in Instrumento Pacis desuper provisum est, apud sui aut proximi Circuli Directorem, aut omnino apud Sacram Cæsaream Majestatem, gravamina sua more debito allegare & proponere; atque ibi tunc re examinatâ, iuxta præscriptum Executionis modum summarie Restitutio maturabitur.

Ad horum autem majus robur ac stabilimentum Sacra Cæsarea Majestas per totum Imperium Edicta publicabit, quibus omnia attentata, etiam Disputationes, & Conciones tam contra Instrumentum Pacis, quam contra has, Instrumento Pacis Cæsareis Edictis arctiori modo exequendi, nec non Præliminari & huic Princjpali recessui conformes Executiones, item omnes aliæ contraventiones, cujuscunque nominis eæ fuerint, severâ pœna prohibeantur, & singulorum locorum Dominis mandetur, ut contraventores pro modo delicti secundum Instrumentum Pacis pro merito puniant.

Quod autem reliquos casus, qui in tribus specificatis mensibus terminandi sunt concernit? Huc spectant omnes alij in suprâ memoratâ Designatione non specificati casus Restitutionis ex capite Amnistiæ & Gravaminum, qui à Catholicis aut Augustanæ Confessioni addictis Directorio Moguntino iampridem insinuati sunt, aut deinceps ante primum exauthorationis & Evacuationis terminum insinuabuntur, atque eodem etiam spectare intelligendi sunt, qui in speciali, & à Deputatis subscriptâ, ac Domino Generalissimo præsentatâ Specificatione comprehenduntur.

Porro Distributio illa Casuum non ita intelligenda est, quasi ante constitutos terminos unus aut alter Casuum, ubi id commodè fieri potest, executioni mandari non debeat: sed termini prædicti tantum ad rem maturandam, atque ad excludendam moram constituti sunt. in quem finem Deputatis & commissarijs liberum erit ad Cognitionem facti possessionis & executionis progredi.

Neque,

Neque, apud quemlibet casum apposita Gravaminum specificatio, ita intelligenda est, quasi emergentium subinde nouorum gravaminum, apud aliquem Restituendorum, aut Restituentium, nulla deinceps ratio habenda sit.

Adhæc restantia adhuc Documenta Restituenda, vigore Instrumenti Pacis restituentur, & casu quo, vel statim aut postea eiusmodi Documenta producantur, propterea nihil in fauorem Detentatorum iudicabitur, sed illa Restituto sine omni compensatione, & periculo reddentur.

Denique omnes Protestationes, & Reservationes quemadmodum & contra ipsum Instrumentum Pacis, ita & hic contra Præliminarem & hanc Principalem conventionem; vi huius simul & vigore Instrumenti Pacis iterum tolluntur, cassantur & annullantur.

Punctus Satisfactionis.

§ Quod autem Suedicæ Militiæ Satisfactionem concernit, quanquam desuper, imprimis in Instrumento Pacis, & tum in suprainserto Præliminari Recessu, circa eius solutionem dispositum est; Nihilominus consideratis novis circumstantiis, & maxime variorum Statuum manifesta impotentia mature perpensâ timeri cœpit; ne eas ob causas Repræsentatio pecuniarum, non ita mature præstari, sed per hoc Exauctorationi & Evacuationi impedimentum aut mora iniici posset; Propterea ad illud evitandum ab Electoribus, Principibus & Statibus, eorumque nomine à præsentibus hic Legatis vnanimiter placitum ac conventum est, quod iam ante, & hoc loco vigesimâ quintâ Iunii styli novi currentis Anni concepta & nobis oblata Repartitio immutabiliter debeat retineri. (*quam vide infra.*)

Promiserunt insuper nomine Electorum, Principum ac Statuum, Legati eorum, ut, quod de conventâ summâ vigore dictæ Repartionis, insolutum restabit, Id in tribus Exauthorationis & Evacuationis Terminis, quolibet termino, una tertia, & quidem octiduo ante in qua libet ad id ordinatâ civitate & ærario, eâ monetâ uti in Instrumento pacis dispositum, infallibiliter conferatur.

Pro-

Proinde Directores Circulorum hunc in finem per militaria aut alia Executionis media (etiam cum ope Suedicæ aut alterius militiæ si id expetierint) curabunt, ac providebunt, ut vigore supradictæ Repartitionis conventa pecunia, in tribus constitutis Terminis, sine vllo Prætextu, exceptione, alioque Impedimento, & ad Domini Palatini Generalissimi assignationem parata sit, atque ut solutioni ipsius nulla mora ponatur; prout Directores Circulorum vigore huius nomine atque authoritate totius Imperij plenam potestatem habent, omnibus medijs, pro exactione huius pecuniæ, necessarijs utendi.

Quod autem in tribus statutis terminis non conferetur, sed adhuc residuum manebit. de eo, ad reservatam desuper in Præliminari recessu realem assecurationem ab Electorum, Principum, ac Statuum Legatis, certus locus atque in Domini Generalissimi Declaratione, quæ Imperiali Directorio clausa præsentata est, nominatus, tali pacto attributus est, ut eum D. Generalissimus tanquam firmam assecurationem, donec omnes Restantiæ plenariè persoluantur obtinere possit; prout ad eius loci præsidium, atque huius alimentum singulis mensibus septem millia Imperialium à septem Circulis Imperij qui ad Suedicæ militiæ satisfactionem contribuunt, legitimo tempore infallibiliter persolvenda, assignantur; idque statim à tertio Evacuationis termino: Casu quo autem huius menstruæ alimentationis conventa solutio suo tempore non eveniat, defectus ille à circumiacentibus satrapijs & locis supplebitur, atque his deinde, iterum ex persoluta huius alimentationis pecunià satisfiet. Hæc igitur ita tam pro Satisfactione quam reali Assecuratione, conventa ac ordinata nemo vllo modo pro contraventione Pacis iam aut deinceps accipiet, sed ut libera conventio firmiter observabitur.

Interim Directores Circulorum, omni diligentia & omnibus medijs providebunt, ut collatio restantis pecuniæ quam citissime maturetur atque ita realis assecuratio iterum tollatur.

Pro-

Prout promittit Dominus Generaliſſimus ejus loci Reſtitutionem & Evacuationem, quamprimum de reliquo Satisfactionis & alimentationis plenarie de facto ſatisfactum fuerit, ſeque hanc rem nullatenus moraturũ, atque etiam in abductione præſidij Inſtrumenti Pacis diſpoſitionem obſervaturum.

Cum etiam de ducentis millibus Imperialium ſpecialiter cum Cæſarea Majeſtate conventis, vigore Præliminaris receſſus pro evacuatione Regni Bohemiæ & Civitatis Egræ de facto una tertia, (videlicet $66666\frac{2}{3}$ Imp.) ſoluta ſit; conventum præterea eſt, ut ex reliquis duabus tertijs, in primo Exauthorationis & Evacuationis termino, octiduo ante Evacuationem Marchionatus Moraviæ $66666\frac{2}{3}$ Imp. deinde in ſecundo termino $33333\frac{1}{3}$ Imp. denique in tertio termino ante Evacuationem Ducatus Sileſiæ iterum $33333\frac{1}{3}$ Imp. in ſpecie, & octiduo ante infallibiliter perſolvantur ac numerentur : prout ex parte Sacræ Cæſareæ Majeſtatis non modo id, ſed ulterius promiſſum eſt, in quantum vigore Inſtrumenti Pacis ſupremum illi Executionis munus incumbit, ſtudioſè & ſeriò curare : ut quod ſupra dicto modo cum Dominis Statibus, ratione ſatisfactionis & Realis aſſecurationis conventum eſt, plenarie ad effectum perducatur.

His præmiſſis conventum eſt ut exauthoratio militum, & Evacuatio locorum, à concluſo hoc tractatu, in tribus terminis quorum quilibet ſit quaduordecim dierum, atque adeo in ſex ſeptimanis abſoluatur; prout deſuper nobis à Domino Generaliſſimo, & viciſſim uti etjam ratione præliminarium Exauthorationum, certa deſignatio, diſtributio, & aſſecuratio data, atque hæc quantum ſingulos Electores, Principes, & Status concernit, eorum præſentibus Legatis per extractum communicata eſt, quæ ita permaneant.

Quod autem Evacuationem locorum concernit, in

primo

primo termino, videlicet in primis quatuordecim diebus post conclusum hunc tractatũ atque ita decima Iulij, stili novi, aut trigesima Iunij styli veteris ex parte Cæsarea & Suedica evacuabuntur, sequentia loca.

Ex parte Cæsarea *Rottvveila, Offenburgum, Friburgũ, Villinga, Zolleren, Rodenberga in Palatinatu superiore, Hoxter, Ehrenbreitstein.* Ex parte vero Suedica, *Olmuciũ, Neostadium, Eulenberga, Fulneck & alia loca in Moravia, Osterwvick, Bleckede, Dunckelspiel, Querfurt, Pappenheimb, Fridberg.*

Quod munitionem Franckenthal concernit cum illa Domino Electori Palatino, una cum alijs locis Inferioris Palatinatus vigore Instrumenti Pacis restitui debuisset, neque id jam de facto tam façile fieri possit, & nihilominus spes sit, eã Restitutionem adhuc ante primùm Evacuationis terminum impetrandam, tamen casu quo ea non subsequeretur hoc modo cum D. Electore desuper cum omnium bona voluntate & consensu conventum est.

Imprimis declarant & promittunt sacra Cæsarea Majestas, item Electores, Principes ac Status se serio curaturos, ut munitio Franckenthal, Electori Palatino, quàm primum fieri possit, restituatur.

Interim tamen & usque ad Franckenthalicam restitutionem, D. Electori Palatino, pro assecuratione civitas Heilbronna, cum adjuncto propugnaculo, tormentis Bellicis, alioque apparatu, in eo statu in quo nunc est, statim post subscriptum hunc executionis recessum, ita cedetur; ut eius præsidium D. Electori tantum obstrictum sit; ad ejus autem alimentationem, ex Suevici & Franconici Circulorum ærarijs, vigore novæ desuper factæ Repartitionis, singulis mensibus, octo millia Imperialium, donec Franckenthal restituatur, ad manus Electoralis in Heilbronna Receptoris, infallibiliter, (& quidem medietas semper quaduordecim diebus anticipando) soluantur & conferantur, Quo deficiente ad significationem Commendantis, Directores Circulorũm pro prædicta solutione mox provisionem ordinabunt, aut circũ iacentes Status executionẽ ab ipsis Præsidia-

ſidiariis exſpectabunt, Quod ſi autem in ipſa Evacuatione adhuc Reſtantiæ aliquæ fuerint, Elector non tenebitur, ante ſolutionem earum præſidium abducere. Neque tamen per hoc Franckenthalica Evacuatio ullo modo remorabitur aut impedietur.

Cæterum Civitas ipſa antiquam adminiſtrationem in Politicis & Eccleſiaſticis, adeoque libertatem ſuam, & Immedietatem Imperialem retinebit; & quam primum Franckenthal cum ſuis adjunctis vi Inſtrumenti Pacis ab Hiſpanico præſidio liberabitur, mox hæc Imperialis Civitas ſine vlla contradictione præterquam ob prædictam Reſtantiarum ſolutionem, evacuabitur; & tormenta inibi reperta illis ad quos vigore Pacis ſpectant, præſertim Electori Bavariæ, & Duci VVurtenbergico reſtituentur.

Ne autem Præſidiarij Franckenthalici cauſam habeant, Electoris Palatini ditiones, aut eius ſubditos, in atque extra munitionem, contributionibus aut alijs militaribus exactionib⁹ affligendi; Status qui hactenus ad alimentationem eius præſidij contribuerunt, præſertim autem qui ad ſuperiorem Rhenanum Circulum ſpectant, deinceps quoque ad eandem alimentationem contribuent; atque adeo Electorem Palatinum pro hac parte indemnem ſervabunt, & cum præfectis præſidii de æqua contributione convenient.

Quem in finem promittit ſacra Cæſarea Maieſtas ſeſe Domino Archiduci Leopoldo VVilhelmo, tanquam Gubernatori Belgij, ſcripturum, ut omnes excurſiones & inquietationes à circumiacentibus Imperii Statibus prohibere, præſertim autem Electoris Palatini ditiones & ſubditos, ab omnibus contributionibus exemptos & liberos velit.

Vt autem hi pro alimentatione Heilbronnenſis & Franckenthalici Præſidij contribuentes Status, pro hoc onere alias pro quota & proportione ſua releventur, Id quod iam pro alimentatione illa contribuunt, deinceps illis in Generali Imperii contributione ab ipſorum quota detrahetur.

Promiſſum inſuper eſt nomine Cæſareæ Maieſtatis, & con-

Promissum insuper est nomine Cæsareæ Majestatis, & conventum, ut, donec Franckenthalium ab Hispanico præsidio liberetur, Domino Electori Palatino, loco decedentium proventuum & commodorum ex dicto oppido, singulis mensibus à conclusa hac principali conventione, Francofurti ad Mœnum ex manibus Quæstoris Imperij tria millia Imperialium numerentur ac persolvantur: cum hoc additamento & pacto, ut si præter omnem opinionem ditiones Electorales & subditi per Gubernatorem Franckenthaliensem à contributionibus non liberentur, aut iis in vel extra oppidum, per ipsum aut ejus Præsidiarios & milites aliquod damnum, sive ablatione proventuum, contributionibus, exactionibus aut alijs incommodis, cuiuscunque illa nominis fuerint inferatur, quod tũ Cæsarea Maiestas omne id Electori Palatino, quod probatũ fuerit, restituere ac refũdere velit: prout tã in præsentaneã quam eventualẽ assecurationem dictæ indemnitatis D. Elector Palatinus, omnes & singulas contributiones Imperiales, nunc & in posterum, quæ ditiones Electorales attingunt, simul & separatim, donec Franckenthal restituatur, & omnia occasione eius loci illata damna resarciantur, non solum retinere possit ac debeat; verum etiam casu quo Electorale contingens, Imperiali Matriculæ, & unanimi Electorum Principum ac Statum consensui conforme, damnum illatum non adæquaverit, sed ab æstimatione damni eius superetur, Sacra Cæsarea Maiestas hic uti antea obligata erit, eius damni reliquum, & quidem in specie ex ijs Imperij contributionibus, quas Cæsarea Majestas, ex Inferioris Saxoniæ Circulo accipere solet, sine omni exceptione aut contradictione resarcire. Prout Principes & Status dicti Circuli suum in Imperiali contributione contingens ad D. Electoris Palatini eventualem indemnitatem & securitatem donec Franckenthal restituatur, retinebunt, & omne probabile damnum ex eo restaurabunt; Atque ad id se vigore huius, sine omni contradictione; cuiuscunque nominis hæc esse possint, obstringunt.

In secundo termino, qui erit quartus decimus dies

post finem primi termini, nempe 24. Stil. nov. & 14. Stil. v. mense Iulio evacuabuntur sequentia loca, ex parte Cæsareâ, *Landstuel, Homburg, Hammerstein, Tremonia.* Ex parte Suecicâ *Iegerndorff, Graffenstein, Hirsberg, Lubschutz, Parchuvitz, Civitas & Arx Lipsia, Nordlinga, VVertheimb, VVindsheimb, Landsberg, apud VVartham; cum munimento, Buchholtz.*

In tertio termino qui est quartus decimus dies post finem secundi, nempe 7. Augusti Stil. nov. & 28. Iulij Stil. vet. evacuabuntur ex parte Cæsareâ, *Syburg, Beineburg, LandsCron, Esten*, ex parte Suecicâ, *Grosglogavv, Oblavv, Iavver, Polckenhan, Ieltz, Drachenberg, Minden, Nienburg, item omnia loca in Electoratu & Marchiâ Brandenburgicâ, Vechta, Mansfeldia, Erphordia, Schvveinfurtum, VVeida, & loca Mechelenburgica, Reiffenberg, Lipstatt Frisiæ Orientalis.* loca autem posterioris Pomeraniæ, quæ D. Elector Brandenburgicus vigore Instrumenti Pacis habiturus est, tunc evacuabuntur & cedentur, quam primum inter Regiæ Suecicæ Majestatis, & Electoris Brandenburgici ad id Deputatos Commissarios, super descriptione limitum, & alijs minutis conventum fuerit.

Quod Episcopatum Osnabrugensem concernit, quoniã super eo inter interessatos vigore Instrumenti Pacis particulares tractatus suscepti sunt, manebit præsidium usque ad tertium terminum, & si tum necdum conventum fuerit, usque ad finem jam cæptorum tractatuum.

De cætero, reliqua omnia à data hujus conclusæ principalis conventionis, ab omnibus partibus, sine ullo impedimento de facto perfecta & absoluta erunt.

Casu quo autem in superiore Specificatione locus aliquis per ignorantiam omissus esset, is nihilominus vigore Instrumenti Pacis, una cum aliis in suo Circulo, in suprascriptis terminis evacuabitur & cedetur.

Porro hæc conventio Evacuationis, in quantum Status Imperii concernit, nullo modo effectum sortietur, priusquam in quolibet termino, à Statibus oblata præstanea numeratio & solutio pecuniæ Satisfactionis præ cesserit,

cesserit, in defectu autem illius conventa realis Assecuratio locum habebit.

Præterea contenta in Instrumento Pacis Generalis Amnistia, non tantum ipsos Principales bellum gerentes & speciatim Dominam Landgraviam & domum Hasso-Cassella nam comprehendet, sed etiam omnium partium Generales, Tribunos, præfectos & tam bellicos quam civiles officiales & ministros, atque adeo totam militiam, qua equites, qua pedites, usque ad totalē exauthorationem, & evacuationem; atq; ita spacio octo septimanarum, à concluso hoc tractatu; Neque ullo modo durantibus præsidiis, aut inhospitationibus, uni aut alteri illatæ molestationes in quemquam vindicabūtur. Interim tamen à supradicta militia, summorum belli Ducum, aliorumque Generalium, & inferiorum præfectorum mandata serio observabuntur, neque tam durantibus præsidiis & inhospitatione, quam in ipsa evacuatione, contra quenquam ulla hostilitas Instrumento Pacis contraria exercebitur.

Ante omnia autem, cum tam Præliminaris quā hæc Principalis conventio, à publicato & omni ex parte ratificato Instrumento Pacis, veluti effectus à suâ causâ dependeat, atque ideo idem robur, effectum, ac securitatem, quam Instrumentum pacis ipsum, habere, atque ita ab omnibus observari debeat: propterea expressa in Instrumento Pacis generalis Guarantia, cum omnibus & singulis dispositionibus, assecurationibus, & clausulis etiam in hanc Præliminarem & Principalem conventionem extenditur, cum pari effectu, robore & obligatione; Ita ut omnia Articulo XVII. per totum de Ratificatione, Confirmatione, Præstatione, & Securitate Instrumenti Pacis disposita, hic pariter in hoc Executionis recessu locum inveniant, habeant, & retineant; non aliter, ac si supradictus Articulus XVII cum omnibus & singulis suis paragraphis, de verbo ad verbum, hic insertus ac repetitus esset.

Prout tam Instrumentum pacis, quam hi Executionis recessus à Cæsareâ Majestate, Electoribus, Principibus, Statib⁹, sine mora in Cæsareo aulico, Camerali Spi

renſi,atque alijs Statuum iudicijs & tribunalibus, pro, normâ perpetua iudicandi, legitimo modo inſinuabitur.

Denique ut omnia hic conventa, ab omnium intereſſentium Principalibus, confirmentur, ſuumque debitum vigorem & effectum habeant, Ratificationes tam Cæſarea quam Suedica in ea formâ uti iam ordinatum & conventum eſt, iam ſtatim, una cum hoc Executionis receſſu tam à nobis, & Domino Palatino Generaliſſimo, quam à præſentibus Electorum, Principum & Statuum conſiliarijs, Legatis & adhunc actum Deputatis ſigillato & ſubſcripto, reciproce commutabuntur, ſimul Exauthorationis & Evacuationis mandata, conſtitutis terminis conformia, ab utraque parte, pari numero officialibus ad meliorem Executionem eorum quæ conventa ſunt, dabuntur. Electorum autem Principum & Statuum Ratificationes, in eadem uti conventum eſt forma, ſpacio quatuordecim dierum, a die ſubſcriptionis computandarum, curabuntur & extradentur.

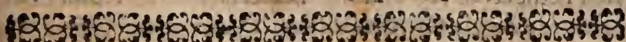
In quorum omnium fidem, & robur irrefragabile, nomine Sacræ Cæſareæ Maieſtatis nos ex habita deſuper poteſtate, hunc Executionis principalem receſſum propriâ manu ſubſcripſimus, & noſtro Principali Sigillo communivimus prout & nomine omnium Electorum Principum & Statuum ad hunc Tractatum (vigore ſpecialis deſuper erecti, & nobis hodie ſub Moguntini Directorij ſigillo oblati, Decreti Imperialis) Deputati & infra nominati Conſiliarii, & Legati, videlicet, nomine Electoris Moguntini, D. Sebaſtianus VVilhelmus Meel; nomine Electoris Bavariæ, D. Ioannes Georgius Oexlin: nomine Electoris Saxoniæ, D. Auguſtus Adolphus Baro de Trandorff; nomine Archiducum Auſtriæ, D. Ioannes VVilhelmus à Gall: nomine Epiſcopi Bambergenſis, D. Cornelius Gobelius: nomine Ducum Bavariæ, D. Ioannes Georgius Oexlin: nomine Ducis Saxo-Altenburgici, D. VVolffgangus Conradus à Thumbshirn: nomine Ducis Saxo-Coburgici D. Auguſtus Carpzovius: nomine Ducis Brunſuigo Lunæburgico-VVolfenbeutel, D, Polycarpus Heiland: nomine

Ducis

Ducis Brunſuigo-Lunæburgici lineæ Zellenſis, D.Otto in Mauderode, nomine Ducis VVurtenbergici, D. Valentinus Heider: nomine civitatis Norimbergæ, D. Burckhardus Loffelholtz à Kolburg, & D.Tobias Ohlhaven à Schollenbach: nomine Francofurti, D.Zacharias Stenglin: ſimiliter ſubſcripſerunt & ſuis ſigillis corroborarunt; atque ita eundem Domino Palatino Suecico Generaliſſimo ac Plenipotentiario, à quo ſub manu & ſigillo eius ſimile exemplar accepimus, extradi fecimus. Actum in Sacri Romani Imperij urbe Norimbergenſi, vigeſimo ſexto die menſis Iunii, Anno Chriſti 1650.

Octavius Piccolomini D.di Amalff: m.p.

Deinde cæteri eo ordine quo ſupra.

CONVENTIO PVBLICA

Executionis PACIS
INTER
SACRARVM CÆSAREÆ
ET
REGIAE CHRISTIANISSIMAE
MAIESTATVM GENERALEM.
NEC NON
Legatos Plenipotentiarios, ſuffragantibus & conſentientibus Electorum, Principum ac Statuum Imperij Legatis & Deputatis Norimbergæ inita & ſubſcripta, die Secundo Menſis Iulii
Anno 1650.

NOTUM ſit univerſis & ſingulis, quorum intereſt, aut quomodolibet intereſſe poteſt; Cùm ad faciendam plenariam Executionem Pacis Monaſterij & Oſnabrugis VVeſtphalorum, Anno Domini Milleſimo, Sexcenteſimo, Quadrageſimo Octavo, die viceſima quarta Octobris concluſæ, omnium in illa comprehenſorum intereſſatorum, Conventus Norim-

rimbergæ institutus fuerit; Nos Legatos Plenipotentiarios ad hoc specialiter Deputatos & sufficientibus mandatis instructos, (quæ reciprocè ritè commutata sunt, & eorum apographa sub finem hujus Instrumenti de verbo ad verbum inserta) A parte quidem Imperatoris, Illustrissimum & Excellentissimum Principem, Dominum Octavium Piccolomini de Aragona Ducem de Amalfi, sacri Romani Imperii Comitem, Dominum in Nachot, Equitem Aurei Velleris, Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliarium Arcanum, Camerarium, Generalem locumtenentem, & Guardiæ Cæsareæ Capitaneum, Dominum Isacum Volmarum, & Dominum Ioannem à Crane, ejusdem Cæsareæ Majestatis, Consiliarios respectivè Arcanum & Imperialem Aulicum. A parte verò Regis Christianissimi, Dominum Henricum Groulatt de la Court, Dominum Franciscum Caset de Vautorte, Dominum Carolum d'Avaugour Consiliarios in Secretioribus consilijs Sacræ Majestatis Christianissimæ præsentibus, suffragantibus, & consentientibus Sacri Romani Imperii Electoribus, Principibus ac Statibus de toto hoc faciendæ executionis negotio cõvenisse & transegisse modo & forma sequenti.

Primò omnium Imperator suos exercitus, & copias omnes partim exauctorabit, partim in suis propijs Statibus retinebit, numero, tempore & modo comprehensis in Conventione facta hac de re, die quinta Octobris anno Millesimo, Sexcentesimo, quadragesimo Nono, quæ in hoc tractatu eundem effectum habebit, ac si de verbo ad verbum huic inserta legeretur Instrumento. Rex vero Christianissimus Copias suas, si quæ restant, ut & præsidia ex locis restituendis, eodem ordine deducet in proprios Status.

Restituentur loca, Civitates, Vrbes, Oppida, Arces, Castella, Fortalitia, belli tempore utrinque occupata & retenta, vel per Armistitii unius vel alterius partis, vel quemcunque alium concessa, prioribus & legitimis suis possessoribus & Dominis secundum formam Instrumenti pacis tribus terminis, quorum primus sit dies Decima Mensis Iulii.

In

In primo Termino restituentur, & præsidiis liberabuntur.

A parte quidem Sacræ Cæsareæ Maiestatis.

Ehrenbreitstein,
Franckenthal,
Rotvvilla,
Offenburg.
Friburgum Brisgoviæ,
Villinga,
Zollern,
Rottenburgum in Palatinatu superiori,
Hôxtar,

A parte vero Sacræ Christianissimæ Maiestatis.

Moguntia,
Deidesheim,
Magdeburg,
Germersheim.
Hailbronna,
Schorendorff,
Hohentvveil,
Montpelgard,
Horburg,
Reichenvvyler.
Neoburgum ad Rhenum in primo etiam termino eius oppidi munitiones solo æquabuntur.]
Castrum Liechtenich,
Bruntrutum.
Oppidum & Præpositura Sancti Vrsicini.
Pfeffinga.

Si Franckenthalia dicto tempore non reddatur, aliorum quidem locorum restitutio nullatenus impedietur. Imperator tamen faciet pro eius Restitutione id, ad quod obligatus est, vigore Instrumenti Pacis, & Hailbronna, salva libertate & possessione immedietatis ergà Romanum Imperium, interim servanda tradetur, sicut visum est Ordinibus Imperij, Domino Carolo Ludovico Comiti Palatino Rheni, Sacri Romani Imperii Electori.

In primo etiam termino æquabuntur Solo oppidi Benfeldæ munitiones, nec non adiacentis fortalitii Rhinavv.

Secundi Termini dies erit vigeſima quarta Iulij, Reſtituenturque.

A parte Imperatoris.		*A parte Regis Chriſtianiſſimi*	
Dortmund, Landſtuel, Homburg, Hamerſtein,	Si tria iſta loca in ſecundo termino non reddantur aliorũ quidem reſtitutio nullatenus impedietur, nec ideo minus facta ſyncera executio pacis à parte Imperatoris videbitur, ſaluâ tamen illorum reſtitutione & guarantia in Inſtrumento Pacis conventá.	*Spira, Wormatia, Lavvinga, Luſenich, Crucenacum, Altzeia, Schomburg, Baccaracum,*	Si quinque iſta loca nõ reddantur (eorum Capitaneis & præſidiis obedire Regis mandato recuſantibus) aliorũ quidem locorum reſtitutio nullatenus impedietur, nec ideo minus facta ſincera executio Pacis à parte Regis Chriſtianiſsimi videbitur, ſaluâ tamen illorum reſtitutione & guarantia in Inſtrumento Pacis conventa.

Dachſtein, Tabernæ Alſatiæ, Caſtrum Hohenbar, In ſecundo etiam termino horum duorum locorum munitiones ſolo adæquabuntur.

Tertii Termini dies erit ſeptima Auguſti, reſtituenturque

A parte Imperatoris.	*A parte Regis Chriſtianiſſimi*
Syburg,	*Waldshut,*
Beeynburg,	*Lauffenberg,*
Landscron,	*Seckingen,*

Rhin-

Rheinfelden,
Stolhoven,
Castrum Graben,
Hagenavv,
Landau,
Feudum Burvveiler ad Domini Comitis de Trautmansdorff Præfecti supremi Prætorio Cæsareæ Majestatis Hæredes spectans.

Pro restitutione Domini Francisci Lotharingiæ Ducis in possessionem Episcopatus Virodunensis, suarum Abbatiarum, nec non bonorum suorum patrimonialium observabitur dispositio Instrumenti Pacis, in §. Restituatur in possessionem.

Porrò, si quæ loca restitutioni obnoxia in hac designatione nominatim expressa non sunt, ea nihilominus ubicunque sita sunt, intra hos tres terminos restituentur.

Quæcunque à subscripta Pace, usque ad hodiernum diem dicta, scripta, facta, aut omissa sunt, quæ pro contraventione accipi possent, ea quidem non approbantur, neque sub hoc exemplo similia attentata vel præteritorum continuationes imposterum excusabuntur: attamen pro bono Pacis præterita omnia sub generali amnistia comprehendi placuit.

Hunc tractatum promittunt Cæsarei & Regij, Ordinumq; Imperii Legati, & Plenipotentiarii repectivè ab Imperatore & Christianissimo Rege Sacrique Romani Imperii Electoribus, Principibus & Statibus, ad formã hic mutuò placitam ratihabitum iri, seseque infallibiliter præstituros, ut solemnia ratihabitionũ Instrumẽta, intra spacium sex septimanarum, à die subscriptionis computandarũ, Norimbergæ præsententur, & reciprocè, riteque commutentur. Interea tamen non exspectato adventu eorundem, omnia, quæ hic circa exauctorationem & evacuationem conventa sunt, in præscriptis terminis statim à subscripto hoc recessu, decurrentibus, abs-

absque omni mora, bonâ fide, executioni mandabuntur.

In quorum omnium & singulorum fidem, maiusque robur, tã Cæsarei, quàm Regij Legati: nomine verò omniũ Electorum Principũ ac Statuum Imperii ad hunc actum specialiter ab ipso (vigore conclusi die prima Iulij Anni infra mentionati, & ipsa die subscriptionis sub sigillo Cancellariæ Moguntinæ Legatis Galliæ extraditi) deputati, manibus sigillisque propriis, præsens Instrumentum muniverunt, ac firmârunt. Acta sunt hæc Norimbergæ, die secundâ Mensis Iulii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo.

FINIS.

REPARTITIO

SIVE DISTRIBVTIO QVINQVE MILLIONVM, ET QVOD EXCVRRIT, THALERORVM IMPERIALium ad satisfactionem Militiæ Suedicæ, per Circulos Imperii; Composita & Approbata Norimbergæ, & 25. Iunii Anno 1650. Suedicis Plenipotentiariis exhibita.

Circulis Electoralis Rheni.	Floreni	Cr.
 Lector Moguntinus	234884	30
Elector Trevirensis	161721	
Elector Coloniensis	170041	30
Elector Palatinus	122019	
Tribus posterioribus Electoribus adscribuntur 38912. floreni, Diæcesi Monasteriensi iterum detrahendi.		
Ballivia Confluentina	17088	
Seltz	3204	30
Beyelstein detracta unâ quartâ ex parte Nassau Hadamar	2002	
Arnberg	5408	
Reineck	1602	
Inferior Isenburg	7476	

Summa 725446. fl. 30. Cr.

Circulus Saxoniæ superioris.		
Elector Saxoniæ	264864	
Elector Brandenburgicus.	244038	
Episc. Misnensis	12816	

Episc.

	Floreni	Cr.
Episc. Merspurgensis	12816	
Episc. Naumburgensis	12816	
Episc. Caminensis	24564	
VValchenriedt	6408	
Quetlinburgh	6942	
Geringroda	4806	
Saxo-Altenburgicus	30438	
Saxo-Coburgh	14062	
Saxo-Vinarienses	29281	
Saxo-Gotha	29281	
Assecuratæ Satrapiæ	18690	
Vtraque Pomerania	161268	
Anhaltinus	25098	
Voitlandia	40584	
Reussen zu Berr	9612	
Reussen zu Graitz	3204	
Schvvartzenburgh	26700	
Mansfelde	40050	
Stolbergh	11214	
VVitgenstein, Hohenstein, Lohr, & Klettenbergh.	4971	35
Beuchbingen	3204	
Berbey & Muchlingen	2670	
Leisnick	2670	
VVildenfels	2670	
Schonburgh	5340	
Tautenburgh.	3670	

Summa 1053747. flor. 35. Cr.

Circulus Franconicus.	Floreni.
Episc. Bambergensis	91047
Episc Herbipolensis	183162
Episc. Aichstadiensis	102528
Magister Ordinis Teutonici	59808
Brandenburgh utraque linea	137772
Hennenbergh Ramhild	29292

Quid

Quod persoluunt sequentes	
Domus Saxonica 7476.	
Coburgh 16146.	
Episc. Herbip. 2670.	
Hennebergh Schlesingen	27234
Quod persoluunt sequentes	
Domus Saxonica. 21894	
Episc. Herbipolensis 2136	
Landgravius Hassiæ Cas. 3204	
Comites Castellenses	3738
VVertheim	21360
Elector Mogunt, ex parte Reineck	5676
Hohenlohen	34176
Episc. Herbip. ex parte Raigelspergh	3738
Erbach	7476
Item ex parte Reineck	1072
Limburgh Speckfeldt	6942
Limburgh Gadendorff	8544
Schvvartzenbergh	3204
Sainsheimb.	3738
Noriberga	197580
Rotenburgum	50730
VVindsheimium	22428
Schvveinfurtum	19758
VVeissenburgum	13350
Herbipolis ex parte Maindorffer.	2670

Summa 1028023. flor.

Circulus Suevicus.

Episc. Augustanus	87042
Episc. Constantiensis	27234
Præpositus Elvvangen	17622
Abbas Campodunensis	20292
Ab: Reichenavv	5340
Ab: Solmansvveiler	42186
Ab: VVeingarten	16020
Ab: VVeissenau	10680

Ab:Petershausen	3204
Ab:Marchtall	5437
Ab:Schuessenriedt	10680
Abbas Roggenburgh	8544
Ab:Ochsenhausen	17088
Ab:Elehingen	11748
Ab:VVerttenhausen	3204
Ab:Munchrod	5874
Ab:Auerspergh	5340
Ab:Irsee	7476
Ab:Genggenbach	3204
Abbatissa Lindaviensis	2670
Abbatissa Rodenmunster	3738
Abbatissa Buchavv	6408
Abb:Guttenzell	2670
Abb:Hegbach	2670
Abb:Beindt	1602
Commendatura Alsatiæ	21360
Dux VVurtenbergicus	244038
Marchionatus Badensis Infer:	60342
Marchionatus Badensis super:	35244
Com:Helffenstein	3204
Comes Ottingen	36846
Com:VVertenbergh	18423
Com:Montfort	9078
Com:Furstenbergh	25632
Com:Eberstein	2136
Com:Cupfen	16020
Com:Hohenzolleren	20292
Com: Sultz	8010
Com:Brandeisi	4806
Iustingen	2670
Rechberg	2670
Gundelfingen	4272
Gengen	1602
Truchsesii & VValdburgh	38448
Konigseck	6408
Rotenfels	5340
Konings Eckerbergh	2670

Gerols

Gerols Eck	2670
Graveneck	2670
Fugger	14418
Fugger ex P.VVaſſerburgh	1068
Hohen Embs	3204
Zimmeren	8010
Auguſta urbs	112594
Kauffbeyren	21360
Vlma	120150
Memminga	33108
Campodunum	20826
Biberacum	26166
Iſny	10680
Leuthkirch	5340
Wangen	10680
Lindavia	26166
Rauenſpurgh	26166
Buchhorn	2670
Vberlinga	41652
Pfullendorff	13884
Reutlingen	25098
Eslingen	19580
Gemund	23496
VVeyl.	8010
Hailbronna	27768
VVimpfena	10680
Halla Suevica	39160
Dinchelſpula	27768
Poppfingen	3204
Giengen	8010
Aachlen	8010
Nordtlinga	34710
Buchau	1068
Offenburg	16020
Gengenbach	8010
Zell apud Hammerſpach.	5340
Rotvveila.	37380

Summa 1704715.

Circu-

Circulus Kneni ſuperioris.

Epiſc. VVormatienſis	5340	
Epiſc. Spirenſis	60876	
Epiſc. Argentinenſis	82236	
Epiſc. Baſileenſis	11214	
Præpoſitus VVeiſſenburgenſis	10680	
Præpoſ. Odenheim	5340	
Magiſter 'oannitarum	15780	
Ab: Fuldenſis	46681	30
Ab: Hirſchfeldenſis	8010	
Murbach	19859	
Monaſterium in valle S. Gregorii	3738	
Ab; Prumenſis	8544	
Baden Sponheim	20291	
Palatini Sponheimienſes	10146	
Palatini Bipontini	32040	
Lautereck	5340	
Haſsia Caſſellana	145960	
Haſſia Darmſtadtana	72980	
Naſſau Sarvverden	10680	
Naſſau Sarbruchen	8759	
VVeilburgh	25632	
VVeisbaden	8544	
Comites Rheni	12816	
Reipolskirchen Falckenſtein	3738	
Kriechingen	5340	
Salm	2670	
Hanavv Liechtenbergh	21360	
Leiningen	9612	
Falchenſtein Daun	5340	
Konigſtein pro ſe	2670	
Elector Mogunt: ex P. Konigſt:	10680	
Super: Iſenburgh & Budingen	18690	
Darmſtat ex P. Iſenburgh	3738	
Solms, Lich & Labach	19224	
Braunfels Solms	16020	
Hanauu Muntzenbergh	32040	
Leiningen VVeſterburg	5340	

Sain

Sain & VVitgenstein.	3738	
VValdeck	16020	
Pless.	1602	
Fleckenstein	2136	
Kaisersberg	11214	
Turckheim	2670	
Monasterium in valle S.Gregorij	6408	
Ober Ehenheim	10680	
Colmaria	22428	
Argentoratum	120150	
Stosheim	3204	
Schlettstatt	19224	
Hagenau	25632	
VVeissenburg	14952	
Landau	12816	
Spira	36846	
VVormatia	36846	
Francofurtum	106800	
Fridbergh	6408	
VVetzlar	4272	

Summa 1254894. flor.30.Cr.

Circulus VVestphalicus.

Episc.Paderbonensis	32557	30
Episc.Leodiensis	170880	
Episc.Monasteriensis	7680	
Episc.Osnabrugensis	27760	
Episc.& Ciuitas Verdensis	16020	30
Episc.Mindensis	24564	
Ab.VVerdensis	2304	30
Pr.Stabulensis	10680	
Corneli-Monasteriensis	3204	
Ab.Corbeiensis	6916	30
Abbatissa Herfordensis	3204	
Abb. Essendiensis	7468	30
Ducatus Iuliæ & Montium.	65794	18

Clivia & Marchia	142311	
Ravenspurgh	18975	14
Frisia Orientalis	10752	
Siegen	10284	55
Nassau Dillenburg	12976	$53\frac{1}{2}$
Dietz	8470	9
Holtzapffel	2002	45
Sayn	14952	
Bentheim	20292	
Tecklenburg	10008	
Riedbergh	9612	
Pirmont	2136	
Oldenburg & Delmenhorst	39516	
Hoya	6408	
Bentheim ex P. Hoia	1066	
Diepold	3738	
Schaumburg	23496	
Lipp	16020	
Colonia vrbs	110137	30
Aquisgranum	27234	
Tremonia	12238	30
Herford	3204	

Summa 884865. flor. $44\frac{1}{2}$. Cr.

Circulus Saxoniæ Inferioris.

Archiepisc Magdeburgensis.	173550
Archiepisc. Btemensis	91848
Episc. Halberstadiensis	57662
Episc. Heildesheimiẽsis cũ vrbe, & Dux Christianus Braũsuicẽsis iuxta proportionẽ ditionũ quas quilibet possidet.	71556
Episc Lubbecẽsis Dux Holsatiæ Ioan.	4806
Episc. Suerinensis, Adolphus Fridericus Dux Meckelenburgicus	12816
Episc. Ratzenburgensis	3204

Braũ.

Braunſuicum, Principatus Wolfenbeutel, cum ciuitate Braunſuigia, Auguſtus Dux Brunſuico-Luneburgicus.	91581
Ducatus Lunenburgicus cum vrbe Lunæburgo, Chriſtianus Ludouicus Dux Brunſuico-Luhenburgicus	96120
Principatus Gruebenhagen, cum ciuitate Einbeck; Chriſtianus Ludouicus Dux Brunſ. Lunenburgicus:	8010
Braunſuicũ, Principatus Calenbergh cum ciuitatibus Hanover, Gottingẽ, Nordtheim, Hammelia &c. Georgius VVilhelmus Dux Brauſ. Luneburg.	91581
Meckelenburg Svverin Dux Adolphus Fridericus	49929
Meckelenburg Guſtro Dux Guſtauus Adolphus.	49929
Holſatiæ, Rex Daniæ, & Dux Holſatiæ Fridericus	106800
Saxen Lauenburg; Auguſtus Dux Saxoniæ, Angariæ, & VVeſphaliæ.	28836
Comitatus Reinſtein, Planckenburgh Auguſtus & Chriſtianus Duces Brũſuico Lunenburgici, cũ Comite Tattenbach pro ſua proportione.	3204
Lubecca vrbs	64080
Brema	42720
Hamburgum	96120
Goslaria	8010
Mulhauſen	21360
Nordhauſen	10690

Summa 1184412 *flor.*

Summa Summarum.

Cir. Electoralis Rheni	725446	
Cir Saxoniæ ſuperioris	1053747	35
Cir. Franconicus	102023	
Cir. Sueuicus	1704715	
Cir. Rheni ſuperioris	1254894	30
Cir. VVeſtphalicus	884894	44½

Cir.Saxoniæ Inferioris.	1184412
Circulus Bauaricus.	9707

Summa.7845810.flor.49$\frac{1}{2}$ Cr. Constituunt Thaleros

Imp. 5230540.& 49$\frac{1}{2}$ Cr.

Ad Contributionem 9707. florenorum Circulo Bavarico assignatorum Archiepiscopatus Salisburgensis conferet prorata unius tertiæ, eius pensionis quæ dicto Archiepiscopatui in matriculá Imperiali assignata est; quæ tertia, constituit 609. florenos & 20. Crucigeros. Idque pro hac vice tantum, & saluo iure Imperij.

Libera autem & immediata Imperij nobilitas per Sueuiam, Franconiam, Rhenum atque inferiorem Alsatiam, etsi contributionibus Imperij non compehendatur, nec obligetur; tamen pro amore communis Patriæ, & conseruatione pacis liberè offert triginta millia florenorum semel persoluenda, cum hac conditione, ne quid libertati aut privilegijs eorum, per hanc liberam oblationem decedat, aut derogetur; prout latius ea super re, eiusdem Nobilitatis Legatus VVolffgangus à Gemmingen, apud Directorium Moguntinum edito scripto contestatus est. quod Monasterii Anno 1648.13. Octobris insinuatum est. Additis iam triginta millibus florenorum ad superiorem summam 7845810. flor.49$\frac{1}{2}$ Cr. cõstituetur summa universalis hæc 7875810 *flor.* sive 5250540, *Imperiales.*

Quoniam vero Monasteriensis Repartitio trium priorum millionum, vltra dictos tres milliones, excurit ad 62842 *flor.* & 22$\frac{1}{2}$ *Cr.* sive 41894. *Imp.* Neque Comes Palatinus Suedicæ Militiæ Generalissimus id hac Repartitione detrahi; nec priorem Monasteriensem aliter, quam pro tribus præcisè Millionibus acceptare voluit;

voluit; Id ita relictum est ; Et fit detracto superiore superfluo summa summarum præsentis Repartionis 7812968 *flor.* 27. *Cr.* sive 5208645. Imp. 57. *Cr.* Cum ergo præsens Repartitio vltra conventam Suedicæ militiæ satisfactionem (*videlicet quinque millionum Imperialium*) adhuc excurrat ad 312968. *flor.* seu $208645\frac{1}{3}$ *Imp.* Oblati sunt ex hoc superfluo Domino Generalissimo Suedico ad festinandam Exauctorationem militum, & Euacuationem locorum 300000. *flor.* sive 200000. *Imp.* in iisdem terminis Exauctorationis & Evacuationis persoluendi.

Reliqui 12968 *flor.* sive $8645\frac{1}{3}$ *Imp.* convertentur in alimentationem præsidii militaris eius loci qui Coronæ Sueciæ pro assecuratione satisfactionis Militiæ, vsque ad totalem persolutionem assignatus est, eritquè interim Imperium à præstatione eius alimentationis per unum Mensem immune.

Denique quoniam in hac Repartitione, quæ Suedicis Plenipotentiariis ad constitutum diem exhiberi debuit, fortasse aliqui Status plus quam decebat, quidam etiam minus quam par est contribuunt; neque id ob periculum in morâ pro hac vice emendare licuit; Decretum fuit, ac cautum expressè , ne præsens Repartitio seu distributio, deinceps Imperio, eiusque Circulis, aut Statibus eorundem in præiudicium vergat: Sed quod hac vice per excessum aut defectum peccatum est, vel etiam omnino omissum ac neglectum ; illud in Matriculâ proximis Comitiis renovandâ sine morâ restituatur, & in proximis contributionibus respectiuè detrahatur, addatur ac resarciatur. Ita Actum Norimbergæ 25. Iunii. Anno 1650.

Sequitur.

EXAUCTORATIO
Militiæ tam Cæsareæ quam Suedicæ.

NOs Octavius Picolomini de Aragona, Dux Amalphitanus &c. Notum facimus: Cum in instrumento Pacis dispositum sit, ut exauctoratio militiæ, & evacuatio locorum fiat eo modo ac tempore, quemadmodum supremi exercituum Præfecti inter se convenissent. Ideo nos cũ Domino Carolo Gustavo armorũ Suedicorum per Germaniam Generalissimo hac super re, hoc speciali recessu in hunc modum convenimus; Promittimus ac Spondemus nomine Sacræ Cæsareæ Majestatis, quod præter Legiones & turmas equitum jam pridem exauctoratas, & in sequenti designatione nominatas, pro præsidio & defensione regnorum & ditionum Cæsareæ Majestatis Hæreditariorũ, non plures quam tres & sexaginta centuriæ retinebuntur, quarum numerus ad tria aut quatuor millia equitum circiter excurret. Reliquæ vero legiones ac centuriæ in tribus constitutis terminis omnino & infallibiliter dimittentur atque exauctorabuntur. Primum igitur ex parte Cæsaris exauctoratæ sunt: VVarfuss VI. Cent. Colobrath VI. cent De VVaggi. VI. Lind, X. Pompeij X. Paschenhoij VI. Columbo X. Murco VII. Gierle Cousskij III. Vernier X. Donavv II. Alt Nassau VI. Konigseck IX. VVeyler VI. Caplier VIII Schaff VI. Serin VI. Gartner I. Demitrovitz I. Kock I. Gorthal I. Valentin I. Hẽsigen I. Gortz I. Constituunt Centurias in universum CXXIV. Ex parte vero Regni Sueciæ jam pridẽ exauctoratæ vel reductæ sunt: Konigsmarck XII. Cent. Caroli Ducis Meckelenb. VIII. Horn VHI. Polii VIII. Steinbock VIII. Frolich VIII Fettger VIII Muller VIII. Cuno Vlrich Fẽtz VIII. Konigsmarck I. Nachtigal II. Legat I. Bilau I. Mosers I. Levvẽhaupt IV. Kyreckh IV. Gortze IV. Axelilie VI. Behr Andersohn VI. Barõ de Auangour

VI. Ham

VI. Hammerstein XXVI. Fritz III. Marquart Ernst Betz I Duglas IV. Goldstein IV. Caroli Comitis Levvēhaup IV. Friderici Landgravij Hassiæ II. Iordan IV. Constituunt centurias in universum CLX.

In Primo autem termino Litera A. exauctorabuntur.

Ex parte Cæsaris, Plefs VI. Gonzaga VIII. Mirco X. Schneider VIII. Rentz VIII. VValter VI. Ducis Holsatiæ in Circulo VVestphalico VIII. Constituunt Centurias LIIII. Ex parte vero Suecorum VVittēberg VIII Lettmar VIII. Friderici Landgrauij Hassiæ VIII. Levvenhaupt IV. Vlff Pfhar IV. Kirckh. IV. Hundelshausen VIII. End VIII. Comitis Magni de la guardie VIII. Mohr VIII. VVittenberg ex provincijs Cæsaris Hæreditarijs. IV. Hast I. Eger Roth I. Palman I. Sylvester I. Constituunt centurias LXXVI.

In secundo termino Littera B.

Ex parte Cæsaris. Creutz VI. Boccarme VI. Lutzelburgh VI. Boccamagur VI. Copaun VI. Doupp. VI. Nassau VIII. Iun. Nassa VIII constituunt centurias LII. Ex parte Suecorum VVitkopff VIII. Axelilie II. Behr Andersohn II. Baron de Auangour II. Hammerstein VI. Arnesohn VIII. Fritz V. Hauenberg VIII. Quast. *I*V. Marquart Ernst Bentz V*II*. VVittenbergh *I*V. constituunt conturias LV*I*.

In tertio termino Litera C.

Ex parte Cæsaris Pallauicino *I*X. Lanon *I*X Liechtenstein *I*X. Heneavv V*III*. Palffij X. Littich IX. Ex parte vero Suecorum Ex Legione Regiā V*III*. ex Legione Prætoria Generalissimi *I*V Vrangel. X*I*V. Duglas *I*V. Goldstein *I*V. Comitis Caroli Levvenhaupt *I*V Caroli Marchionis Badensis V*III*. Prisevvietz V*III*. Planitz V*III*. Gratzke *I*V. Pege V*III*. Pfhuell *I*V. Landgrauij Friderici V. *I*ordan *I*V. VVittenberg *I*V. constituunt centurias IXC.

Summa Centuriarum à Cæſare exauctoratarum CCLXXXIV.

Summa Centuriarum à Specis exauctoratarum CCCLXXXIII.

Retinebuntur autem in militia.

Cæſarea, Montecuculi VIII. Philip. VI. Iopp. VI. Sporck VI. Picolomini X. De VVerth. VIII. Keuenhiller VI. Gotz V. Furſtenberg VIII. Elector quoque Colonienſis retinebit. X. Regina autem Sueciæ retinebit centurias ſequentes Ioannis Vrangel IV. Comitis Levvenhaupt VI. Henrici Horn VIII. Ericikruſſe, VIII. Lorici khruſſe IV. Schmalandorum IV. ex Legione Regiâ equites quingentos. Landgrauius Haſſiæ retinebit X. cent.

Hæc igitur ſuper exauctoratione militum ita conuenta ac diſpoſita, eandem omnino vim habebunt, ac ſi de verbo ad verbum Conuentioni Norimbergenſi, aut ipſi Inſtrumento Pacis inſerta eſſent, ſine omni fraude & dolo. Ita actum Norimbergæ. 5. Octobris Anno 1650.

HIS-

HISTORIARUM NOSTRI TEMPORIS

AVTHORE

ADOLPHO BRACHELIO,

LIBER NONVS

Complectens gesta annorum 1650. 1651. 1652.

SVMMARIVM.

IVbilæum. Mors Ferdinandi Archiepisc. Colon. cui succedit Maximilianus Henricus. Matrimonia diversorum & ipsius Cæsaris. Motus Brandeburgico-Neoburgici Res Anglicæ. Gallicæ, Polonicæ, clades Regis Scotiæ capitalis. Mors Annæ, Catharinæ, Constantiæ, Principis Poloniæ, Maximiliani Electoris Bavariæ & aliorum. prima Liturgia Archiepiscopi Coloniensis. professio fidei Ernesti Landgravij Hassiæ. Res turbatæ in Galliâ, Polonia, & Belgio confæderato.

1650. *Iubilæũ Romæ Celebratur.*

ROmæ hoc anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo solennitas Iubilæi ex omnibus orbis terræ provincijs magno concursu celebrata est. Inchoavit eã celebritatem de more pridie natalis Christi summus Pontifex, apertâ portâ Basilicæ D. Petri, quæ propter hoc aurea vocatur. Et olim quidem singulis sæculis postea anno quinquagesimo, nunc vero propter brevitatem vitæ humanæ anno quinto & vigesimo, venerabili ritu in magno Cardinalium, Principum atque Oratorũ numero aperitur. Præmittit autem Pontifex in omnes mundi partes diplomata quibus fideles Christiani ad salutandam Principem Ecclesiam, cæterarum omnium matrem ac magistram benigne invitantur atque ut id majore alacritate fiat, plenam peccatorum condonationem, id iter suscipientibus, ac designatas per vrbem Ecclesias, statis diebus, visitantibus concedit. Itaque annus ille Religiosis Catholicorũ peregrinationibus plurimum celebratur. Enituitque imprimis Cardinalium ac cæterorum Italiæ Principum eximia erga peregrinos liberalitas ac benevolentia. Et quamquam inter Reges Hispaniæ Galliæque bellum magnis viribus agitaretur, tamen Pontifex Principesque providerant, ut tutum ac commodum iter proficiscentibus præstaretur. Publicatum est eodem anno diploma Pontificis quo damnat pacificationem Germanicam has ob caussas præcipue, quod in eâ pace multæ Ecclesiæ, earumque bona perpetuo concedantur A Catholicis quodque institutus sit Electoratus Octauus in fauorem Caroli Ludovici Comitis Palatini cuius institutio, quemadmodum & dispositio bonorum Ecclesiæ sine consensu Summi Pontificis fieri non possit, neque debeat.

Mors Ferd Elector. Colon.

Eodem anno Ferdinandus Elector Coloniensis decimâ tertiâ Septembris diem extremum clausit, Arnspergæ in VVestphaliâ, quo se paulo ante recreationis caussa contulerat. Princeps omnium virtutum, imprimis vero pietatis beneficentiæ ac continentiæ laude cumulatissimus. Natus est Anno 1577. ex VVilhelmo Duce Bavariæ, & Renata Francisci I. Ducis Lotharin. filiâ; Ad Electoratum dein & Ecclesiam Coloniensem

Anno

Anno 1612. post mortem Ernesti Patrui admotus est. quam unâ cum quatuor Episcopatibus Leodiensi, Monasteriensi, Hildesheimiensi, & Paderbornensi per annos fere octo & triginta, in gravissimo illo Germanico bello constantissime gubernavit. Successit Ferdinando Patruo ex fratre Alberto Nepos Maximilianus iam pridem Coadiutor in tres Ecclesias Coloniensem, Leodiensem, & Hildesiensem. Qui Patrui funere Arnsbergâ Coloniam adducto, & exequiis in Basilicâ Metropolitanâ solenniter peractis, postridie (26. Octobris) in frequentissimò Ordinum Patriæ conventu veteri ritu inauguratus est. Monasterij & Paderbornæ suffragijs Capitularium in Episcopos earum Ecclesiarum evecti sunt; hic Theodorus Adolphus ex baronibus de Gahlen, Ibi Christophorus Bernardus von der Recf uterque dein solennibus cæremonijs inaugurati.

Intronisatio Max. Henr. Elect. Colon.

In Scotia, Carolus II. Regis Caroli interfecti filius ad capessendum Regnum, ut supra diximus evocatus, initia eius haud sane læta habuit. Primum enim internis Procerum ac vulgi dissentionibus conflictatus, ab Anglis quoque gravem cladem accepit. Illi quippe deiectis statuis Iacobi avi ipsius, & Caroli parentis, quæ Londini in propylæo templi S. Pauli apprime eleganter & magnifice sculpta visebantur affectisque supplicio qui Novæ Reipublicæ adversari credebantur, aut in exilium pulsis, non modo spem illi omnem ad regni aditum intercluserant, sed etiam vi atque ope quantum maximâ poterant persequebantur Postquam igitur auditum est, eum in Scotiam advenisse: missus est adversus Scotos Oliverius Cromvellus cum exercitu 20. millium, qui mense Augusto lustratis copijs apud Musselburgum consedit, haud procul à Scotis qui inter Edenburgum & Leitham, sub præfecturâ Davidis Leslæi castra ceperant. Cum aliquam diu mutuus utrosque metus continuisset, primi Scoti morarum impatientes, maiore

Res Anglicanæ & Scotiæ.

animo quàm viribus Anglos inuadunt, medio fere spacio inter Hadingtoniam & castrum Dunbar, quem locum explicandæ aciei, audito Scotorum adventu Cromvellus præceperat.

Magno ea Scotis audacia stetit. nam pulsi fugatique memorabili clade, amissis impedimentis, atque omni bellico apparatu, captâ peditum magnâ parte, pauci qui euaserant Sterlinum profugiunt. Cromvellus insigni victoriâ potius omnes mox copias Sterlino admovit. ratus in eâ perturbatione sibi rebus gerendis tempus idoneum fore. Vbi ad sustinendam vim obstinatos cognovit, omissâ difficili obsidione reductoque exercitu Leitham atque Edenburgum per deditionem cepit. Hæc est Metropolis Scotiæ, in qua Reges commorari ut plurimum solent, atque adeo iufelici sane Regis omine in Anglorum potestatem pervenit. Nihilominus Rex, qui interim Ionstoniæ erat, reparatis quantum licebat viribus, initio anni insequentis 11. Ianuarij, in solenni Procerum Scotiæ conventu, Schonæ ubi Scotorum Reges coronari solēt, Regno inauguratur. Inter quas ceremonias è numero Procerum Robertus Duglassius Regi præparatâ oratione gratulatus, eundem ad ultionem paternæ necis ex sententiâ omnium cohortatus est. Quibus peractis Rex comitantibus proceribus Schonâ Ionstoniam deducente toto exercitu perrexit. Ac dein reliquam hyemis partem ordinandis Regni negociis, instaurandisque copiis cum consilio Procerum exegit.

Res Gallicæ. Galliam interea, quo minus Regi Angliæ auxilia subministraret, intestina dissidia turbabant. Nam datis in custodiam Principibus Regii sanguinis, ut supra dixi, duobus Condæis, & duce Longæuillano, Turenius rebus non fidens cum suis copiis ad Archiducem Leopoldum VVilhelmum transgressus est, coniunctisque cum eo viribus Capellam primo, dein Retelium vi occupat. Quibus valido præsidio firmatis Castrum Porcini ubi commodus est Axonæ fluminis traiectus, invadit; superatoque Axonâ in Campaniam progressus Rhemos Campaniæ metropolim ad dandam

dam

dam pecuniam, & subministrandam exercitui alimoniam metu adigit, cæso interim apud oppidulum Fimam Hocquincourtio Peronæ Gubernatore, qui cum sex Legionibus in insidiis collocatus Marchionem Plessi-Praslæum, ut se cum eo coniungeret præstolabatur. illa clade quinque vexilla, & ducentos equites Galli amisere, præter trecentos fere qui in potestatem Hispanorum pervenere. Hoc incommodo perterriti Galli, simul metu ne Hispani, Rhemos aut Catalaunum aut aliam validam urbem peterent, copias omnes campo eductas in urbes hosti proximas præsidio imponunt. Ita Marchio de la Ferte in suburbium Rhemorum cum aliquot millibus concedit. Marescallus Plessi-Praslæus Feram, Generalis Legatus Rosa Laudunum, Hocquincourtius ad S. Quintinum, & Marescallus Villaquierius Atrebatum, alii alio concedunt. Captiui quoque Principes in securiorē custodiam, & Thesaurus Regius Parisiis ad S. Dionysium in tutum comportatus est. Inter hæc Archidux Leopoldus misit Parisios tibicinem cum literis ad Ducem Aurelianensem patruum Regis de pace, quibus in Parlamento palam perlectis Aurelianensis postridie cum responso Baronem Venderonium ad Archiducem remittit, quique de tempore, loco, & personis ad hanc pacificationem assumendis sententiam Archiducis cognosceret. Ille audito Venderonio summopere gauisus placere sibi ostendit, ut locus inter Rhemos & Rhetheliū medius deligatur, quo ipse & Aurelianensis ambo in persona conueniant, ac de pace vel induciis colloquantur. Ad id renunciandum Gabriel Toletanus una cum Venderonio Parisios mittitur. Re ad concilium relata cum Galli locum alium mallent, decretum ut Nuncius Apostolicus, atque Orator Venetus rogarentur, qui una cum Comite Memmio ad Archiducem profecti cum eo agerent de loco tractatuum à castris Hispanicis remotiore, ac simul exquirerent, quid quantumque potestatis Archidux à Rege Hispaniæ haberet, de pace cum iis componendâ. Omniū ergo animis in spem novæ pacificationis erectis cum nihilominus hostili-

tas non cessaret, & tractationum præambula in longum producerentur. Archidux ne tempus frustra consumeret, motis apud Fimam castris, ubi fere per mensem substiterat, partem copiarum ad obsidendum Mosonium dimittit; quod est apud Mosam parvum quidem, sed permunitum oppidum. Ipse cum reliquo exercitu apud vicum Vendij iuxta Axonam flumen consedit. Mosonium à Carolo V. olim, & deinceps ab alijs irrito hactenus eventu tentatum summa fortitudine oppugnantibus restitit. Donec Archidux misso Comite Fonsaldania cum quinque millibus animos ac vim obsidentium auxit. Igitur mense Novembri in potestatem Hispanorum concessit. Præsidiarijs permissum ut more militari explicatis vexillis cum omnibus impedimentis ac duobus tormentis è tradito oppido excederent. Post Mosonium Donchery quoque uno infra Sedanum milliari, Hispanis cessit. Archidux igitur omnibus idoneo præsidio firmatis; reliquo exercitu in hyberna disposito Antuerpiam sub finem mensis Novembris rediјt, re bene feliciterque gestâ: Actisque Deo solemniter gratijs nomine Regis Hispaniarum, initio mensis Decembris Marchionem Sfondratum, Comites Buquoium, & Schvvartzenburgicum, equites aurei velleris creavit; consuetis cæremonijs, præsentibus ex eo ordine Collegis aliis duodecim. Dum hæc in Campania & Picardia ab Archiduce geruntur Rex Galliæ cum Cardinale Mazarino re apud Burdigalam compositâ ut supra dictum est Parisios revertit: Et quanquam ceptâ iam hyeme tempus erat rebus gerendis haud sane idoneum, tamen recuperandi Retelii spes & cura incessit. Collectis igitur copiis & numeratâ parte stipendiorum eo Cardinalis cum præcipuis Ducibus mittitur. Neque res caruit successu. Vrbs opinione celerius recepta; & Marescallus Turenius, qui cum vndecim millibus Hispanicis & Lotharingicis copiis auxilio venerat, fusus fugatusque. Captus in ea pugnâ Gubernator Mosonii Stephanus de Ga-

marra;

marra, Legatus Generalis, & Comes de Lanau equitatui Germanico præfectus. Cecidere è præcipuis Philippus, ex Comitibus Palatinis, Electoris Heidelbergensis frater, qui legioni Equitum Lotharingicorũ præfuit. è Gallis vero Vicecomes Corvallius, & Chiliarcha Plessæus, Marescalli Plessæi filius. Impedimẽta Turenii omnia in potestatem victorum pervenere; & signa militaria fere quadraginta, quæ Parisiis in Basilicâ D. Virginis in victoriæ monumentum suspensa sunt. Per idem tempus Hispani de Gallis in Italiâ & Cataloniâ quoque triumpharunt. Hic Marchio Mortara recuperatis diversis Cataloniæ locis mense Octobri Tortosam validam urbem ad Hebrum cum omnibus copijs circumsedit. quâ ad initium Decembris productâ, cum nulla subsidii spes obsessis affulgeret, fugatis à Duce Albuquerçio quinque navibus Gallorum auxiliariis, urbs in fidem ac potestatem Hispanorum rediit. At in Italiâ vel potius apposito Italiæ Thyrreno mari Ioannes Austriacus cum Comite Ognate Prorege Neapolitano, Portum Longum, qui est in Elbâ insula, è regione Plumbini, duobus fere milliaribus à continenti abiunctus, difficili ac laboriosâ obsidione à Gallis recepit. Reperta ibidem magna annonæ vis atque omnis generis; apparatuum militarium, quæ in biennium fere obsidionem toleraturis sufficere potuissent. Igitur actis Deo gratiis, & portu omnibus necessariis proviso, divisis inter se navibus Austriacus Panormum in Siciliam, Prorex Neapolim rediit. Ibi militibus, quorum fere decem millia, aut ferro hostium, aut æstu ac ortâ inde contagione interiere, quies ac stipendium data.

Sub finem Novembris duo Electorales Saxoniæ Principes Christianus & Mauritius, filii Electoris matrimonio coniuncti sunt, cum duabus itidem sororibus Christianâ, & Sophiâ Hedvvige, Ducibus Sclesuici & Holsatiæ. Eæ nuptiæ Dresdæ in Saxoniâ per multos dies magnâ pompâ per- *Matrimonia diversorũ.*

actæ.

actæ sunt. mense in sequenti Augustæ Taurinorum in Pedemontio Ducis Sabaudiæ filia Adelheidis, Ferdinando Mariæ filio Electoris Bavariæ natu maiori desponsata est, internuncio Maximiliano Comite Curtio qui splendidissimo comitatu illuc Monachio profectus ceremonijs desponsationis nomine Electoralis Principis præfuit, eodem anno Ludovicus sextus Landtgrauius Hassiæ Darmstattanus; in matrimonium accepit Gottorpij in Holsatiâ Mariam Elisabetham Friderici Ducis Holsatiæ & Schlesuici filiam; Mense Octobri Christina Sueciæ Regina in solenni ordinum Regni conventu Stocholmiæ ab Archiepiscopo Vpsaliensi Coronata est. Obiere eodem anno VVilhelmus Princeps Orangius, relicta grauidâ viduâ quæ octiduo post filium enixa est VVilhelmum Henricum: in Polonia magnus regni Cancellarius Christophorus, Ossolinsky, vndecim annos ea dignitate cum laude functus. Parisijs Dux Angolismensis Caroli noni Regis Galllarum filius, anno ætatis suæ octogesimo octauo: & Princeps Condæa, mater Principum captiuorum: & Claudius Memmius Comes de Auaux nuper ad pacem Monasteriensem, ac alias ad varios Europæ Principes, Regni Galliæ Legatus.

1651 *Matrimonium Cæsaris.* Ad initium anni millesimi Sexcentesimi quinquagesimi primi, Cæsar Ferdinandus matrimonium cum Eleonorâ Duce Mantuanâ. quod sub finem anni superioris publicatum Viennæ fuerat, contraxit, misso Ioanne Maximiliano Comite de Lamberg, qui Sponsam Imperatoriam ex Italiâ in Germaniam deduceret, Cæsar adventanti obuiam profectus; apud Neukirchium excepit; inde eodem adhuc die sub vesperam Neostadium progressi postridie consuetis Ecclesiæ ceremonijs, & sacris precationibus, ab Episcopo Viennensi, coniuncti sunt. fuit hæc dies ultima Aprilis, & Dominica quarta post Pascha. Triduo dein nuptialibus hilaritatibus exacto; Cæsar cum nova Coniuge Viennam reversus, solenni ibidem pompâ, à totâ aulâ, & præsentibus variorum Europæ Principum oratoribus, ac Ordinibus Provinciarum exceptus est. Omnibus Viennæ per-

peractis Palatinus Neoburgicus VVolfgangus VVilhelmus, ad tertium quoque Matrimonium exemplo Cæsaris progressus est; ductâ in Coniugem Franciscâ Mariâ Egonis Comitis Furstenbergij filiâ. Cui VII. Idus Maij ad vicum Dormagen obuiam profectus post aliquot horarum colloquium eodem Vesperi cum novâ Sponsâ Dusseldorpium redijt. *Et Palatini Neoburgici.*

Cæterum mense insequenti, pacatâ iam omni Germaniâ, & in nuptiales hilaritates effusis Principum aulis animisque, cum ocio & quieti Germaniæ; nuperâ Pacificatione satis provisum putaretur, repente novi belli initium ab Electore Brandeburgico in ditionem Montensem hostiliter ingresso, coortum est. Quod quia subito extitit ac deinde mox compositum; varijs hominum sermonibus celebratum fuit, paulo altius, ex ijs quæ palam literis edita sunt, pro instituti mei brevitate repetendum duxi. Guilielmus Dux Iuliæ, Cliviæ, & Montium, Comes Marchiæ & Ravenspergæ, cum anno 1546. Ratisponæ in Matrimonium duxisset Mariam Ferdinandi I. Cæsaris filiam, duo à Carolo V. Cæsare privilegia impetravit, quæ & deinceps à successoribus confirmata sunt, Primum ut, si Dux Guilielmus ex Mariâ Coniuge nullos hæredes masculos susciperet; aut suscepti sine hæredibus masculis ex hac vitâ excederent, omne jus ditionum ac provinciarum ad filias ex Guilielmo & Mariâ genitas devolueretur, aut si nulla earum superstes esset, ad earundem legitimos Masculos hæredes. Deinde ut dictæ ditiones omnes, apud unum tantum universalem Dominum ac successorem indivisæ permanerent, more apud Principes Germaniæ, & plerosque externos ad firmandum potentiæ robur hactenus observato. *Bellum Brandeburgicum.* *Ius successionis unde petendum.*

Dux igitur Guilielmus ex hoc matrimonio duos filios & quatuor filias suscepit. Filiorum natu major Carolus Fridericus maximæ spei princeps, Anno 1577. in ipso ætatis flore Romæ ante patrem exstinctus est. Alter filius Ioannes VVilhelmus, patri Guilielmo Anno 1592. defuncto in ditionibus paternis successit. Cum autem esset infirmâ plerumque valetudine, nullos li- 1651. *Duo filii Ducis Guilielmi I. II.*

 beros

beros genuit ex utroque matrimonio, quod illi primum cum Iacobâ Badensi, deinde Antoniâ Lotharingâ fuit. Atque ita anno huius sæculi nono defunctus ditiones suas varijs Principibus appetendas reliquit. Sed vi privilegij Cæsarei hæreditas earum ad sorores ipsius, & filias Guilielmi spectabat. Harum prima ac natu maxima fuit Maria Eleonora Alberto Friderico Duci Borussiæ in matrimonium elocata, quæ obijt Anno 1608. ante fratrem Ioannem Guilielmum, neque ullos hæredes masculos reliquit, sed tantum unicam filiam Annam, quæ postea nupsit Ioanni Sigismundo Electori Brandeburgico, qui est auus moderni Electoris Friderici VVilhelmi. Atque hinc jus suum in has provincias derivant Brandeburgici. Altera Sororum ac natu secunda fuit Anna in matrimonium data Philippo Ludovico Comiti Palatino, quæ fratris funeri superstes, & hærede masculo VVolfgango VVilhelmo ornata, proxima omnium ad has ditiones videbatur. tertia fuit Magdalena nuptui data Ioanni Bipontino, ex quo etiam filios & hæredes masculos suscepit. Quarta fuit Sibylla nupta Carolo Marchioni Burgoviæ, cuius jura Palatinus Neoburgicus ad se certis pactionibus transtulit. Igitur, ut ad rem veniamus, cum Anno 1609. Dux Ioannes VVilhelmus sine liberis, ut supra memoravimus è vitâ excessisset, alijs jus suum scripto asserentibus, VVolfgangus VVilhelmus Palatinus Neoburgicus nomine Matris Ernestus Marchio Brandeburgicus nomine Fratris Electoris, Ioannis Sigismundi eiusque coniugis; & possessionem vacantium provinciarum adierunt; inito pacto Tremoniæ ultima Maij, ut dictas provincias pariter administrarent donec de iure cuiusque, aut amicè conventum, aut disceptatum judicio foret. Eodem tempore de Religione, eiusque exercitio Ordinibus Patriæ binis litteris, de 14. Iulij Dusburgi, & 21. Iulij Dusseldorpii ita cautum & provisum fuit; Vt Romana Catholica, & aliæ Christianæ Religiones, sicut passim per Imperium Romanum, ita & in his provincijs, prout de facto

4. Filiæ. *I.* *II.* *III.* *IV.* *Reversales.* *Quomodo cautum Religioni.*

ctó in publico uſu, & exercitio ſunt, ſic deinceps 1651
continuentur, permittantur, & defendantur, nec quiſquam in conſcientiâ aut exercitio tũ vigente turbetur, aut moleſtetur. Cum autem tum temporis ſolius fere Catholicæ Religionis exercitium publicum, in ſingulis ditionum locis eſſet, exceptis paucis in quæ ſub extrema tempora Ducis Guilielmi; eiuſque filij contra iuſſa Principum, Magiſtri novarum Religionum irrepſerant; factum eſt ut conniventiâ, & æmulatione novorum Principum quorum alter erat Reformatæ, alter Auguſtanæ Religionis, novi Magiſtri certatim contra pacta & promiſſa ſuperiora introducerentur. Poſtquam vero Palatinus Neoburgicus Relictâ Auguſtanâ Confeſſione; Catholicæ Romanæ Eccleſiæ veritatem agnovit eiuſque fidem publicè Anno 1614. Duſſeldorpij profeſſus eſt ductâ in matrimonium Magdalenâ Ducis Bavariæ filiâ, eo etiam cœpit in tendere multoque quã antea diligentius; ut, quod promiſſum conventumque initio fuerat, Catholicæ religionis exercitiũ, in ijs locis ubi antea fuiſſet ſanctè obſervaretur, dimiſſis eiectiſq; qui contra pacta hactenus introducti fuerant, aut deinceps irrepere conabantur. Atq; id eo magis quod in pactis nuptialibus tã Boruſſicis quam Neoburgicis, quibus Ducis Guilielmi filiæ elocatæ ſunt, & unde ius ſuum utrique in has provincias deducunt. expreſsè cautum & conventum fuit; ut ſi forte harum ditionum hæreditas ad ſupra memoratas filias perveniret, nihil in ijs circa Religionem innovaretur; ſed vbique antiqua, & vera Catholica Religio ſine omni obſtaculo ſanctè coleretur, & retineretur. At vero Brandeburgici contra exiſtimabant non obſtare pactis nuptialibus; nec ſponſioni Ordinibus datæ, ſi aliarũ etiam Religionũ quæ in Imperio uſitatæ ſint cultores introducerentur, modo id ſine damno atque iniuriâ Catholicorum fieret, & illi inter hos quieto & pacate vivant; quin imo ita conſuli tranquillitati; non minus animorum & conſcientiæ, quam patriæ & rei totius publicæ. cum indecorum ſit, & à dignitate Principis alienum, nullum ei in ſuis provincijs; ſuæ Religionis exercitium licere,

Controverſia de ſenſu Reverſaliũ.

1651 quæ sola Religio unica sit, cuius paritas & concordia amorem illis & reverentiam subditorum conciliet. Hæc igitur sententiarum diversitas crevit inter Principes possidentes, postquam Provincias inter se partiti sunt. quantum enim Brandeburgici, pro usu Religionis promiscuo ubique introducendo laborabant, tantum contra nitebatur Palatinus ut unitatem & decus solius Catholicæ juxta pacta & conventa conservaret. Hæc contentio eo usque processit; ut Status Ordinum Hollandiæ se immiscerent, atque ad Neoburgicum à proposito deterrendum per vicinarum urbium Rheinbercæ & Orsoyæ præsidia; parochos & Religiosos quot quot possent ex Ducatibus Montensi & Iuliacensi captivos abducerent, duràque & diuturnâ aliquot annorum custodiâ detinerent, in qua etiam nonnulli mærore atque miseria consumpti sunt, innoxij plane, extraque aleam & controversiam positi. ex quo fiebat ut plerisque Catholicis parochis metu diffugientibus, eorum subditi diu divini cultus exercitio carerent, multique interea infantes sine baptismo; adulti, sine confessionis & Eucharistiæ Sacramentis, cum æternæ etiam salutis periculo ex hac vitâ discederent. Igitur Neoburgicus ut se suosque his difficultatibus expediret; post missas ultro citroque literas & Legationes cum supremo Electoris Brandeburgici Camerario Burgstorfio anno 1647. die octava Aprilis super Religione eiusque exercitio, ita Dusseldorpij transegit. Vt Ecclesiæ, eorumque bona, & proventus iis restituerentur, qui ea Anno 1609. possedissent; exercitium vero Religionis, extra Ecclesias, tam publicum quam privatum ad illum modum haberetur quo Anno 1612. qualibet anni parte fuisset. Ea dein transactio ab Electore confirmata est. missique ab Vtroque Principe deputati Dusburgum executionem dictæ transactionis ordiuntur. Cæterum hic rursum hæsit actio. quoniam Brandeburgici à promiscuo Religionis usu nolebant recedere, idque vigore primorum Reversalium, quibus neque vellent neque possent derogare. cum è contra Neoburgici contenderent huic transactioni necessario insistendum, quæ velut

[H]ollandi [s]e immiscent.

[N]ova [t]ransactio [s]uper Re[li]gione.

[D]issipatur

lut in temperamentum ac moderamen assumpta esset dictorum Reversalium de quorum sensu hactenus inter Principes conveniri non potuerit. Ita re infectâ discessum est. Neoburgicus autem, cum haud multo post universalis Germaniæ pacificatio ad exitum deducta esset, quoniam particulares transactiones non procedebant, ad illius observantiam confugit, ac pro Restituendâ Religione, eiusque exercitio assumpsit Annum 1624. in eius pacificationis instrumento generaliter præscriptum, exemplo reliquorum Principum qui illud iam passim per Imperium auspicabantur. Inter hæc Elector Brandeburgicus hoc anno 1651. mense Aprili cum Electore Saxoniæ paucos dies in arce Liechtenburgh collocutus, Cliviam profectus est, præmissis aliquot copijs quas è præsidijs suis deduxerat & aliis subsequi iussis, quibus omnibus Ottonem Christophorum Sparrium imposuerat, eæ erant fere in universum quatuor millia. Cliviæ mense Iunio die 15. nomine Electoris mandatum publicatum est, & mox aliquot locis in Ducatibus Montensi ac Iuliacensi affixum, ad eorundem Ducatuum Ordines & inquilinos in hanc sententiam. Primo significabat Elector venire se in has provincias, ut juxta pacta & promissa à maioribus suis inita, privilegia & libertatem earundem, adversus varias Palatini Neoburgici iniurias in pristinum locum & vigorem restituat, atque ad hoc uno sibi atque altero loco occupato opus esse, ubi pedem figat. Quare neminem debere id secus quam ipse sentiat interpretari, cum sui propositi sit, nihil aliud quærere quam Dei gloriam, patriæ salutem, & Iustitiam quam omnibus & singulis sine Respectu Religionis iuxta fædera & transactiones superiorum annorum velit impârtiri. Deinde mandabat omnibus horum ducatuũ præfectis & inquilinis, ne deinceps ullas contributiones Palatino Neoburgico decernant, aut exsolvant, nullum ei subsidium consilio vel facto præstent, sed se solũ suosq; hæredes & successores respiciant, ac observent. Ad extremũ comminatur, si quis huic edicto obniti,

1651

Neoburgicus confugit ad Pacificationem Monasteriensem.

Elec. Brand. cum copiis venit in Ducatum Clivensẽ.

Eius edictum contra Neoburgicum

1651 niti, aut Palatinum Neoburgicum quovis modo iuuare perseveraverit; se cum ablatis omnibus Privilegijs pro hoste ac Rebelle habiturum. Hoc edicto ut diximus euulgato miles Electoris eodem die arcem Angermondam hostili incursione, multoque Pyrobolarium globorum iniectu vi aggressus est, cæsis primo impetu aliquot civibus & inquilinis, deinde cum arx fortius quam ipsi speraverant, resisteret, expilato vico, ac templo adiacente, vicina loca eodem impetu populabundi peruadunt. Atque in templo pagi Mulchem, non contenti illud expilasse, infantem qui è matris brachijs pendebat diviso capite interficiunt. Inde ad pagum Pempelfurt in conspectum Dusseldorpij atque ipsas fere munitiones progressi Villam Principis abductis inde omnibus armentis & pecoribus quantum per tempus licuit despoliant, additis comminationibus se propediem maiore cum exercitu, viribusque affuturos. Interea Elector purgandi sui causâ ad Cæsarem miserat, Ioachimum Fridericum baronem de Blumenthal, qui impetrato accessu has actionis Brandenburgicæ, contra Palatinum causas exposuit: Primum querebatur Neoburgicum ex ditionibus Iuliacensibus, in quarum fruitionem à Maioribus Electoris nullo suo jure sed solo pacis amore admissus sit, fere alterum tantum possidere, quantum Elector obtineat, eoque semper intendere, ut suam ipse paulatim portionem augeat, Electoris contra minuat ac concerpat. Transactionem quæ Anno 1619. inter parentem Electoris & Neoburgicum facta sit, nunquam observare voluisse, sed Comitatum Ravenspergensem multos annos contra dictam Transactionem, pro se totum retinuisse & possedisse, sensisse id grauiter Electoris parentem, & vindicaturum etiam fuisse, nisi tum bello Germanico implicatus, & continuis Neoburgici promissionibus in spem erectus cogitationes eas divertisset. Ex his satis apparere Neoburgicum nunquam veram pacem & concordiam cum Brandeburgicis colere, neque in hac causa sententiam Iudicis exspectare voluisse, Idque adhuc

Initium hostilitatum.

Elector purgat se Cæsari, & accusat Neoburgicum.

huc manifestius patere ex nuperrima transactione quæ Anno 1647. inita sit, quam ipse, etsi omnia inibi clarissime ac simplicissime explicata sint, nihilominus inidoneis obiectionibus convellat, atque Electorem exagitet. Proferri posse qui iureiurando confirmaturi sint, audivisse se dicentem Neoburgicum, quod conventionem prouisionalem imposterum nollet observare; & nuper etiam ad aliquem ex ipsiusmet Electoris Consiliarijs dicere ausum, brevi velle se cum Electore strenue decertare. Eius rei initium fecisse exigendo sedibus suis Augustanæ ac Reformatæ Religionum Cultores, eosque acribus ac severis edictis persequendo, contra quam in prouisionali Conventione cautum sit, atque adeo occasionem & causam dedisse unitarum Provinciarum Ordinibus, vicem talionis in sacerdotes Catholicos exercendi, quos Elector ex eorum manibus vix eripere potuerit, ac nunc periculum sit, ne per has Neoburgici actiones, in priores ac fortasse graviores calamitates incidant. Exploratum Electori esse, ad inuadendas suas ditiones Neoburgicum nihil aliud exspectare, quam ut ipse è Marchia Brandeburgica in Prussiam proficiscatur, ut absentem oportunius adoriatur. Notam esse ipsius cum Duce Lotharingiæ singularem amicitiam, cuius copiæ haud dubie in ditionibus Neoburgici præteritâ hyeme, hybernaturæ fuissent, nisi quid aliud intervenisset. Electorem diversis è locis certiorem fieri, Neoburgicum cum vicinis Ecclesiasticis Principibus eum in finem clandestina colloquia habuisse, ac fortasse confæderationem, nisi iam confecta sit, conficere tamen voluisse. Ac præter hæc manifesta satis hostilis animi indicia ex literis colligi quas Neoburgicus ad Electorem miserit, in quibus illum more inter Principes insolito mendaciorum insimulet. Postremo Iuniorem etiam Neoburgicum audacter atque aperte denunciasse, ne unicum quidem pedem terræ Electorem è ducatu suo Clivensi retenturum. Has ob causas conficiebat Legatus Brandeburgicus, ut ad suarum ditionum defensionem in tem- 1651.

pore respiceret, atque imminenti tempestati mature præverteret, omnino Electori necessariam fuisse. Petebat itaque ne Cæsar sinistri aliquid de actione Electoris suspicaretur, seposito omni affectu cognationis ac Religionis Catholicæ, quam Elector inviolatam plane illæsamque, iuxta pacta & conventa conservaturus sit. Deinde ut ipsum Neoburgicum ad æquam mentem, & sana consilia reducat: ac vicinos Principes ne se huic negocio immisceant clementer admoneat ac dehortetur. Ad has querelas Cæsar sexto post die respondit non videri eius momenti, ut propterea ad maiorem Provinciarum ruinam & vastitatem Elector Neoburgicum hostiliter invadat, atque ex in novo per Imperium Romanum bello occasionem iniiciat. Satis provisum esse constitutionibus Imperij ac nuperâ pacificatione, quomodo huiusmodi controversiis ac difficultatibus vel jure vel amica compositione obviam iri debeat. Itaque Electorem rectè atque ordine facturum, si Legibus Imperij, uti & literis dehortatorijs quas ad eũ miserit, pareat, copias ex provincijs Neoburgici deducat, & reponat omnia in eum statum in quo antea fuerint, controversias vero arbitrio Commissariorum, qui à se Anno 1649. nominati atque ab ipsis acceptati sint, finiri ac componi sinat. In eandem sententiam scripsit Electori paulo copiosius, atque à vi & hostilitate serio dehortatur. Eodem die mandatum dat ad Ordines & subditos Ducatuum Iuliæ & Montium, abrogato edicto Brandenburgico, ut in fide atque officio erga Palatinum Neoburgicum maneant, donec causa aut viâ Iuris aut amicâ compositione terminata fuerit.

Responsum Cæsaris.

At vero Palatinus Neoburgicus nihil minus cogitans quam ut armis impeteretur atque adeo rem serio agi vigens, palam de vi atque iniuria sibi illata, edito scripto protestatus. Quæ vero Electoris nomine adversus se vulgata fuerant contrario scripto refutavit. Inde ad repellendum inopinum bellum, plane imparatus vicinorum Principum auxilia respexit misso Philippo VVilhelmo, in Belgium ad Archiducem Leopoldum,

Neoburgicus refutat accusationẽ Brandeburg.

poldum, & Carolum Ducem Lotharingiæ, ut inde auxilium sollicitaret; & Francisco Egone Comite Furstembergio Choriepiscopo Coloniense, cuius sororem paulo ante in matrimonium acceperat, Viennam ad Aulam Imperialem, qui Cæsarem de omnibus edoceret, & contra iniustam vim opem posceret. Accusationem vero Brandeburgicam cum prius apud Cæsarem purgasset, euulgato dein scripto in hunc modum confutavit. Vt pleraque omnia negaret, ac temeritatem imprimis Legati Brandeburgici coargueret, qui aures Cæsaris tam falsis criminationibus implere non erubuisset. nam quod primo dixisset se nullo suo jure, sed solo pacis amore in fruitionem Iuliacensium ditionum à maioribus Electoris admissum, non modo falsum esse, sed eius contrarium omnino verum, Idque ex actis in hac causa apud Aulam Cæsaris ventilatis apparere, in quibus clarissimè deductum sit, se priorem, vacantium provinciarum possessionem cæpisse, atque in communionem earundem amore pacis Brandenburgicos admisisse, Nihilque hactenus atque etiamnum magis optare, quam ut res tandem Iudicio finiretur, quod Brandenburgici haud dubie ex diffidentia causæ semper protraxissent. Transactionem quæ anno 1629. inter parentem Electoris ac se facta sit, sanctissime observasse, neque de Comitatu Ravenspurgensi plus obtinuisse quam duas satrapias, reliquis duabus Electori relictis. ac si fortasse quo ad hunc Comitatum omnia ad amussim observata non fuissent, in quo ipse extra culpam esset, tamen de eo, Anno 1647. Electori ita satisfactum, ut propterea movendi belli causam non habeat. Transactionem autem anni vigesimi noni primum omnium evertisse Electorem Modernum, cum statim post obitum parentis Anno 1647. quemadmodum & nunc, validas copias in ducatum Montensem immisit, prope ipsum urbem Dusseldorpium, in conspectum suum atque ita ostentatâ vi ad novam ineundam Transactionem se induxerit, non sine magno suo incommodo, damnoque. Quam tamen neque nunc observet, immissis denuo copijs quæ omnia vndique ho- 1651

1611 stiliter populentur. Quare quod apud Cæsarem accusetur quod Transactiones violet, neque paci studeat, nec iudicialem huius causæ eventum exspectare velit, in eo vim sibi atque iniuriam à Legato Electoris fieri. Magisque hæc in Electorem dici posse, qui nullâ probabili, ac plane indictâ causa, sibi innocenti ac nihil minus metuenti contra omnia humana ac divina Iura, contra publicas Imperij constitutiones. ac nuperam Pacificationem, bellum inferat, suasque ditiones hostilem in modum populetur ac devastet. Reliqua accusationis capita de minis ac suspectis confæderationibus, de occultis machinationibus & consilijs, de electione omnium eorum qui Reformatæ vel Augustanæ Religionis sunt, & quæ sequuntur, quoniam vana ac falsa sint, atque Electori ab hominibus malevolis imposita, indigna duxit ad quæ responderet. Quæ tamen si vera essent non propterea Electori fas fuisse, sibi ipsi ius dicere, atque illud continuo armis & ferro persequi.

Apparatus Neoburgici ad defensionem.

Inter hæc Neoburgicus per omnes ditiones suas militem conscribit, quibus Ioannem Baronem Reuschenbergium præposuit, & reuersus è Brabantiâ Princeps Philippus Wilhelmus partem copiarum Lotharingicarum adduxit. Illi collatis castris Ratingam inter & Dusseldorpium consedere, adversus Brandenburgicos, qui haud procul inde apud ostium Angeræ in Rhenũ influentis locum ceperant. Ibi inter crebas ut fit velitationes tandem Colloquio Principũ pacificatio cæpta, ac dein per Legatos Cæsaris Melchiorem Comitẽ Hatzfeldium, ac Ioannem Anetanum Imperialis Aulæ Consiliarium ad exitum perducta est Cliviæ, 11. Octobris in hunc modũ. Primum ut controversia Religionis eiusq; exercitij quæ inter Electorẽ & Neoburgicũ intercedit, examinetur ac decidatur per Cõmissarios Cæsaris iampridẽ nominatos, scilicet Episcopũ Monasteriensem, & Ducẽ Brunsuicensem, ijsq; bini adiungãtur ex parte quidẽ Electoris, Augustus Dux Anhaltinus, & Ludovicus Henricus Comes Nassoviæ, ex parte vero Neoburgici, Episcopi Paderbornensis & Osnabrugensis. Qui cõmunicato inter se consilio, auditis utriusque

Pacificatio.

partis

Partis rationibus disquirent an Status Religionis in his ditionibus ad observantiã anni 1624 iuxta Pacẽ Monasterienſẽ, an vero ad Annum 1609 iuxta pacta & conventa Principũ prouiſionalia, reducendus ſit, & ſi quidem hoc poſtremum viſum fuerit, quomodo ea pacta intelligenda atque explicanda ſint. Quod ſi autem propter ſuffragiorum paritatem Commiſſarij nihil poſſint ſtatuere, Imperator adhibitis aliquot in conſiliũ Proceribus Imperij pari ex utraque Religione numero, vel in proximis Comitijs per eoſdẽ totam controverſiam decidet ac determinabat, eiq; iudicio ſine vlteriori cõtradictione ſtabitur, vi nuperæ publicæ pacificationis, interim vero omnia reſtituentur in eum ſtatum in quo ante hos motus fuerunt nec quiſquam ob Religionem turbabitur. Deinde Neuter alteri impoſterũ ſub quocunq; etiã prætextu bellum inferet, idq; ſub pœnâ violatæ pacis, & amiſſionis omniũ Iurium quæ quiſq; in has ditiones prætendit, ſed controverſias deinceps orituras ad amicã compoſitionem aut iudicialem ſententiam remittet. Deniq; dimittentur utrimq; captivi, & copiæ, præter eas quæ ad Cuſtodiã corporis, aut locorũ præſidia neceſſariæ ſunt, neque cuiquam fraudi erit alterutri partium per hos motus conſilio, vel ope adfuiſſe. Reliqua autẽ quæ ſtatum politicũ concernũt ita permanebunt, ut diverſis tranſactionibus inter Principes conventum fuit ſine præiudicio tamen ac fraude omnium, qui ſucceſſionẽ Iuliacenſem prætendunt. His ita peractis ac conſignatis ſtatim ab armis diſceſsũ eſt. 1651

Res Gallicæ. In Gallia initio huius anni decretum fit à Parlamento Pariſienſi ut Principes captivi, qui interim apud portum Gratiæ, quæ eſt arx ad oſtium Sequanæ munitiſſima, detinebantur, è cuſtodiâ liberarẽtur. Vtque Cardinalis Mazarinus intra ſpacium quindecim dierum, cum omnibus qui ipſi adeſſent externis, è Regno excederet. Id iam diu egerant, quibus eius apud Reginam potentia, invidioſa erat. Facto igitur decreto cui ſine certo vitæ periculo obniti non poſſet, noctu mutatis veſtibus Pariſijs egreſſus in Normaniam iter inſtituit. Cum ad Pontem ar-

Principes captivi liberantur.

Cardinalis è Gallia proſcribitur.

1651 cuatum pervenisset, Intelligit Senatum Rotomagensem simile in se decretum fecisse, & iam Caletes in armis esse ut se transitu prohiberent Igitur inde ad Portum Gratiæ profectus, ut Principibus de liberatione gratularetur, ac se purgaret, animadversâ omnium haud dubiâ offensione, ac simul publicato ibidē decreto Rotomagensi, in Picardiam abijt, atque inde per ditiones Hispanicas addito commeatu ac præsidio, in Archiepiscopatum Coloniensem concessit, fixo interim domicilio Brulæ, in arce Archiepiscopi. Ita intestinis Galliæ dissidijs consultum videbatur. Principes è Custodia liberati Regem ac Reginam adeunt, atque ut maior reconciliationis fiducia esset offertur Condæo præfectura Aquitaniæ, renunciante ultro Espernonio, cuius imperium Burdigalenses præfracte satis detrectabant, ac nisi præfecturam deponeret, novos motus minabantur. Interim Rex ætatis annum quartum decimum ingressus è tutela Reginæ matris excessit. Id factum est mense Septembri Parisijs in Curiâ supremi Senatus, præsentibus, omnium Ordinum proceribus, ac toto Regio senatu, Ducibus item Aurelianense, Andegavense, Eboracense, ac Reginâ Angliæ, Regis Materterâ. Vbi Rex actis breviter gratijs Reginæ matri, quod per tot annos Regnum magnâ curâ ac labore administrasset, in præparato ad id solio collocatur, ac functiones Regias orditur. Primum omnium absolutus est Condæus absens, nam ipse ne actioni huic interesset, ante paucos dies Parisijs excesserat. Deinde confirmatum est quod de discessu Cardinalis Senatus decreverat. Collata etiam aliquot beneficia Inter Magnates, atque inter cætera cura Sigilli Regij demādata supremo Senatus Præsidi Archiepiscopo Tholosano. Porro Condæus in Aquitaniam provinciam suam profectus conciliatis sibi Burdigalensium animis novas copias conscribit. Multi illum ex Aulâ & Nobilitate secuti. quorum favore atque opibus cum totam Aquitaniam, Santoniamque ac vicinas urbes in partes suas pertraxisset, apparebat eum haud dubie nouum bellum moliri. Rex Duci Aurelianensi, ac Senatui Parisiensi negociū dat

Rex Galliæ fit maiorennis.

Condæus armat.

dat placandi Condæi. vt depositis armis in provinciâ suâ quietus consisteret. Vbi id impetrari non potuit expeditis etiam armis Condæum crimine Majestatis condemnat, & relictâ Luteriâ Pictaviam concedit, revocato ad se propere Cardinale, qui interea aliquot copias in hunc eventum conscripserat. Sub finem igitur anni Cardinalis cum exercitu in Galliam revertitur, multum obtestante Senatu Parisiense; ut decreto in Cardinalem lato insisteretur. Ita divisum in factiones florentissimum Regnum suis se ipsum viribus conficit. Ego hinc, eventu fatis permisso, in proximam Britanniam enavigo.

Cardinalis revocatur.

Rex Carolus initio anni huius ut supra diximus Schonæ in Scotiâ coronatus omne tempus præparationibus bellicis absumpsit. Vt primum autem per anni tempus licuit instructo exercitu in campum processit, adversus Oliverium Cromvellum, qui utriusque Regni limites dispositis ubique validis copijs obsidebat. Ibi minutis quotidie prælijs certatum, plerunque ere cum clade Scotorum. Igitur veritus Rex ne suum ipse exercitum quotidianis detrimentis attereret, maluit bellum in Angliam transferre, ut opem ex propinquo audentibus ostentaret; nam erant ad huc permulti qui novæ Reipublicæ offensi, Regi clam favebant, utque Angliam ingrederetur hortabantur. Erat id consilium generosum, atque utile etiam si primis tantum initiis fortuna ad fuisset. Igitur Rex hac spe, frustra obnitentibus ijs quos ad prohibendum Cromvellius disposuerat, cum toto exercitu Angliam ingressus est mense Septembri. appulitque sine illo incommodo Vigornium. quæ urbs statim in potestatem eius concessit. Inde quia locus non erat aut commeatu instructus, aut ad defensionem idoneus rectâ Londinum iter facere cogitabit. Iamque ibi trepidabatur. Sed dum Vigornij paucos dies ad reficiendos milites à labore itineris fatigatos commoratur, consilium eius Cromvellius prævertit. Is enim collectis omnibus copiis, quantis potuit itineribus Regem insecutus, apud Vigornium adoriri constituit. Alluit urbem flumen Sabrina, iuxta quod

Res Anglicæ.

VVorcester.

Rex cæditur à Cromvellio.

Kegi

Regij castra ceperant. Nihilominus pontem facere, &
1651 transire Cromvellius instituit. Ibi atrox & cruentum prælium fuit, inter transeuntes Anglos, & repellentes Scotos; quibus Rex ipse spectator atque hortator aderat. At vero postquam frustra resistentibus Scotis Angli flumen superarunt tantâ vi in Regios impetum faciunt, ut illi desperatâ rē, & confusis ordinibus de vita tantum ac salute solliciti in urbem confugerent. Quos insecuti victores Angli eadem nocte urbem cum omnibus qui inerant capiunt. Eorum decem millia fuisse memorant Relationes Londinenses inter quos fuere præcipui ex Nobilitate Scotica Regem ad hoc bellum secuti. Cæsorum tria fere millia traduntur, atque inter hos Dux Hamiltonius, qui ex acie saucius relatus, ac dein capta urbe in potestatem hostium perveniens postridie ex vulneribus decessit: in hoc felix quod maturatâ morte securim Anglicam evasit. Rex dum urbs capitur per aversam portam sub noctem cum globo equitum erupit. ac multum per incerta atque avia vagatus, relictis socijs, quorum fidem merito in rebus tam arctis suspectabat, assumpto unico magnate Scotico se occuluit, diuque ignoratus vbi locorum esset, tandem transmisso mari Britannico Diepam, inde Rhotomagum atque Parisios saluus appulit mense Octobri. Fama est, cum ab equitibus divertit, ascendisse in arborem opacam, atque ibi delituisse toto triduo, inde cum magnate illo iuisse in castra hostium, mutatis vestibus, ac dein Londinum habitu famuli cubicularij. Ibi à matronâ nobili, ac fidâ exceptum, deductumque per flumen Thamesin ad mare, ex quo non sine periculo in Galliam enavigaverit. Vidisse Londini quomodo de se victo Anglia triumphaverit, spectasse & legisse edicta, quibus præmia prodentibus, supplicia opem aut perfugium sibi præbentibus decernebantur. Cæterum hæc victoria novam Angliæ Rempublicam stabilivit, Scotiâ sub jugum missâ. Cromvellius victor Londinum triumphali pompâ ingressus, & insignibus donis, à novæ Reipublicæ directoribus cumulatus est. Captivi

Regis fuga, & periculum.

tivi quorum ingens numerus, per carceres & illis omnes non capientibus, quidam in domos privatas collocati, ac iudicio militari permissi sunt. ex quibus nonnulli ad mortem condemnati, magna pars in Americam & Virginiam relegati sunt. Scotiæ urbes Dundæa, Andreopolis, Montrosia, Sterlinum, aliæque partim vi, partim deditione ad obedientiam novæ Reipublicæ à præfectis Anglici exercitus rediguntur missique à Parlamento Londinensi in Scotiam Legati, qui deditos in fidem ac defensionem reciperent. 1651 *Scotia ab Anglis subiugata*

Polonis hic annus celebri adversus Cosaccos ac Tartaros victoriâ insignis fuit. Cosacci enim non contenti pace quam ante biennium fecerant, continuo exercitum in castris habebant, neque se intra designatos limites continebant, & egressos in VValachiam Tartaros Tauricanos non impediebant modo, sed etiam omni ope, contra quam pactum erat, tuebantur. Cum autem Poloni in rebus tam dubijs, ad suos fines tutandos, infra Cameneciam in Podolia cum parte exercitus consedissent, neque ijs liceret ob metum Cosaccorum, Duci VValachiæ confæderato auxilium ferre, tamen Polonos criminabantur quasi arma in se pararent, totoque regno militem conscriberent, nullo alio fine nisi ad se perdendos ac funditus delendos. Itaque missi à Chmielnicio Legati, primo ad Potoccium præfectum militiæ quæ apud Cameneciam erat, ac deinde ad Regem postulabant, uti exercitus è Podolia, ac finibus ipsorum deduceretur. Iis Responsum; redirent ipsi ad sua, Tartarosque ac VValachiam omitterent, nihil ijs mali metuendum dummodo pactis starent ac pacem colerent. Sin illi arma retinere, hostesque Regni Poloniæ iuvare perseverarent, sibi causam esse, ut de eorum fide solliciti, rebus suis prospicerent, ac viderent ne quid ab ipsis Respublica detrimenti caperet. Reiecti dein ad Comitia quæ sub finem anni superioris Rex indixerat. Ibi decreta ad Cosaccos Legatio, quæ ijs pacem si pare- *Res Polonica.* *Comitia Polonica*

1651 parerent, sin contra bellum denunciaret, ac simul in id bellum, si necesse esset, promovendum sumptus ac tributa ordinata, utque præter eas copias quæ in regno essent; triginta sex millia externorum militum adhuc legerentur, essetque in potestate Regis, quoties id opus foret, totam nobilitatem ad arma convocare, atque ita omnibus Regni viribus hosti obviam ire. Finitis Comitijs Rex, uti decretum erat; Legationem, cui sex è Magnatibus Poloniæ interessent; Kioviam ad Cosaccos destinavit. atque ea irrita; ad arma expediendum animum adiecit, dimissis per Poloniam Prussiamque, qui quantas possent copias conscriberent; ac primo vere, infra Lublinum ad se; cum tota nobilitate quam evocaturus propediem esset, instructas paratasque adducerent. Nihilo segnius Chmielnicius; audito comitiorum eventu, se ad imminens bellum comparabat. Neque cum Tartaris modo societate inita; sed Constantinopolim quoque; & ad vicinos Turcicos Præfectos atque in Transyluaniam pro auxilio expeditos miserat. quorum nonnulli intercepti, mira eius consilia, & atroces in Poloniam molitiones prodiderunt. Primo igitur vere Chmielnicius cum centum & quadraginta millibus; inter quos erant duodecim millia Tartarorum Tauricanorum; quos adhuc quadraginta alia sequi debebant, transmisso Borysthene in Volyniam duxit, atque ibi occupatis aliquot locis castra fixit. Poloni interim Ductore Calinovio, minore Militiæ Præfecto; Vinniciam celebrem Podoliæ urbem capiunt; in eaque omnes Cosaccos interficiunt. Quæ clades festinavit profectionem Chmielnicij ut è Volynia, ubi & ipse Bialakercauiam vi interceperat; in Calinovium tum toto exercitu moveret. Sed hic hostium adventus certior factus, tantis viribus impar; Cameneciam repetijt; atque ibi relicto sufficiente præsidio; se ad Regem recepit, qui apud Socaliam traiecto Bugo fluuio Nobilitatem Polonicam, & exercitum Lithuanicum exspectabat. Chmielnicius recedentem Calinovium minutis prælijs frustra retinere conatus, Cameneciam

aliquot incursionibus tentavit, sed reiectus semper cum magnâ suorum clade, apud Constantinoviam tandem positis castris consedit. distat is locus à Camenecia quindecim fere passuum millibus inter confinia Volyniæ ac Podoliæ. Porro Rex postquam Nobilitas ac cæteræ copiæ convenissent, aucto exercitu ad centum fere millia, Socalia movens, in hostem duxit. Neq; Chmielnicius detrectavit certamen; eo iam ferocior quod paulo ante in castra eius intraverat; ipse Imperator Tartarorum, cum selectissimis suorum. Dein numero ac multitudine Polonos longe superabat, quippe si fides adhibenda ijs, quæ ex castris scripta sunt, fuere ad trecenta millia. Promotis igitur utrimque copijs apud oppidum Beresteczko convenere; hinc Poloni & Lithuani cum suo Rege, & flore nobilitatis, Illinc Tartarorum ac Cosaccorum immensa prope atque incredibilis multitudo. Primum impetum in castra Polonorum decem millia Tartarorum fecere; die vigesima octava Iunij, quibus cum clade repulsis, postridie Imperator ipse Præcopensis cum omnibus suis; ac parte Cosaccorum, Polonorum aciem magnâ vi aggressus est duravitque id prælium donec nox pugnantes dirimeret; dixisses hoc bidui conflictu universali prælio prælusum, ac veluti adhuc vires periclitarentur mutuo metu invicem discessisse. Tertio itaque die quæ fuit ultima Iunij totâ acie concurritur, tantâ utrimque vi, atque pertinaciâ, ut diu, in quam se partem daret victoria, ambiguum maneret. Ad extremum vicit robur Polonorum, qui cum primum impetum in Tartaros fecissent, & loco pepulissent, eorum fugâ Cosaccorum aciem perturbarunt, Ita fusus fugatusque numerosissimus exercitus amplissimam Polonis victoriam reliquit. Rex sub vesperam in ipso loco ubi pugnatum fuerat Deo hostium Victori gratias egit, cantato solemni gratiarum Hymno, quem militarium tormentorum ac tubarum mixtus terrore clangor, grato temperamento distinguebat. Postero die nunciatur Regi multo maximam hostium multitudinem, quæ fuga evaserit, stare adhuc, ac se communire loco idoneo ac paludoso obiec-

1651.

Pugna Polonorũ cum Cosaccis.

Cosacci funduntur.

1652. ctis ad latera carris atque impedimentis quorum apud se magnum numerum habeant. In eo loco erat Chimielmicius cum robore Cosaccorum, ac si quam, vindicandi se, fortuna occasionem dedisset præstolabatur. Rex cum eos propter conditionem loci vi inde expellere non posset, obsessis omnibus vijs ne commeatus ad eos inferretur prohibere instituit; Quæ res fere ad desperationem adegisset obsessos nisi vnum adhuc exitum habuissent, per quem cum se consumptis omnibus alimentis decimo post die incompositi effudissent, ab insequentibus Polonis multi eorum trucidati sunt, nonnulli etiam paludibus ac stagnis absorpti effractis pontibus quos ipsi in hac necessitate, ac inopiâ materiæ è pellibus consuerant. In hac fuga periere ad Viginti millia, atque inter eos Patriarcha Græcus ad animandos in hoc bellum Cosaccos Constantinopoli missus. Hac partâ victoriâ, Polonica nobilitas, etsi Rex ad prosequendam victoriam plurimum hortaretur, accepta tandem veniâ domum discessit. Cæteri milites mercede conducti ad insequendos fugientes missi sunt. Ianus Ratzivilius Dux Lithuanicæ militiæ cum suis ad Boristhenem insecutus Kioviam, olim Metropolim totius Russiæ, ac Moniloviam, aliasque citra ac trans Boristhenem sitas vrbes vi aut deditione intercipit. Tot ergo incommodis afflictus Chmielnicius, ac maiora metuens rursum ad petendam pacem compellitur, quæ ei à præfectis Polonicæ militiæ quorum copias contagio indies minuebat data est in has conditiones, Primo permissa vulgo libertas Religionis, expulsis reditus in patriam ac bona sua concessus, Venia data omnibus hoc bellum secutis ipsique Chmielnicio; ita tamen, ut ad proxima Comitia veniret, ac Regem supplex deprecaretur. Neque deinceps plus quàm viginti millia Cosaccorum sub signis haberet, cum quibus iureiurando Regi Poloniæ obstrictus, eius Regni fines contra incursiones Tartarorum, Turcarum ac Moscorum tueretur, quæque cum hostibus Polonorum fœdera haberet; ea dissolveret;

Eorum clades.

Kiovv occupatur.

ret; ac deinceps Regi & Regno fidem, atque obsequium præstaret. 1651.

Rex insigni victoriâ potitus triumphabundus Varsaviam reverit. Ibi eum luctus domesticus excepit intellectâ morte sororis Annæ Catharinæ Constantiæ. Hæc enim cum initio motuum Brandeburgicorum Dusseldorpio Coloniam quietis causâ concessisset, ijs compositis dum advenienti Principi marito, suo more læta occurrit, & manu prehensũ ad aulam deducit, repentino animi deliquio correpta, inter manus ipsius exanimis in terram collabitur, & postridie magno Principis luctu, omniumque aulicorum, quibus ob mansuetudinem ac clementiam eximiè chara extitit, ex hac vita excessit, die nonâ mensis Octobris, Princeps omnibus Regijs virtutibus cumulatissima. Cor atque intestina Coloniæ in templo Patrum Societatis IESV sunt condita; Corpus peractis in basilicâ S. Gereonis solemnibus exequijs, deducente toto Clero ac Magistratu Coloniense ad ripam Rheni, à nobilibus patriæ delatum, avectumque inde Dusseldorpium apud eosdem Patres terræ mandatum est. *Mors variorum. Annæ Cath. Const. Princip. Poloniæ.*

Sub finem mensis Septembris eandem universæ carnis viam ingressus est Maximilianus Elector Bavariæ, ætatis anno septuagesimo octavo, rerum gestarum gloriâ, imprimis vero Religione in Deum prudentia, & felicitate nulli suæ ætatis Principum postponendus. Ex posteriore coniuge Mariâ Annâ Ferdinandi II. Imperatoris filiâ, duos filios reliquit Ferdinandum Mariam; & Franciscum Ignatium VVilhelmum; non paternarum modo ditionum, sed virtutis etiam & gloriæ hæredes. *Maximiliani Elect. Bavar.*

Ferdinando Mariæ paucis mensibus ante mortem patris desponsata est Princeps Adelheidis Ducis Sabaudiæ soror, misso Taurinum cum insigni comitatu Maximiliano Comite Curtio, aulæ Bavaricæ supremo Præfecto. Cum quo hoc anno 1652. mense Iunio, dum hæc scribimus in Bavariam profecta, VVasserburgi à Sponso, Principe Electore, eiusque matre, Duce item Alberto, atque eius filio Sigismundo *Eiusque filii Matrimoniũ cum Sabauda.*

1652. Episcopo Frisingense excepta, ac Monachium deducta est. Obiere eodem anno Aloysius Contarenus Reipublicæ Venetæ ad Aulam Othomannicam, & diversos Europæ Principes ac nuper in Germaniam ad universalem pacificationem Legatus ac Mediator: Leonardus Dorstensohnius regni Sueciæ, per Germaniam iam pridem supremus belli præfectus; Amelia Elisabetha Landgravia Hassiæ Cassellensis; & Franciscus Piccolomineus Societatis Iesu Præpositus Generalis; eidemque initio huius anni 1652. ab universo Patrum conventu sublectus Alexander Gottefredi. Vtrique iisdem suffragijs successit Gosuinus Nickell, diu Coloniensis Collegij Rector, & per inferiorem Rheni provinciam Præpositus Provincialis.

Contareni Dorstensohnii. &c.

Prima Liturgia Archiepiscopalis Electoris Colon.

Initio huius anni Maximilianus Henricus Archiepiscopus atque Elector Coloniensis paulo ante sacerdotio initiatus; & accepto per manus Georgij Pauli Stravij Episcopi Ioppensis; & suffraganei Coloniensis; pallio Archiepiscopali Coloniam quartà Ianuarij intravit; & die insequente convocato ad ædem Metropolitanam Clero ac Magistratu Coloniense; præsentibus Principibus Philippo VVilhelmo Palatino Neoburgico, & Ernesto Landtgravio Hassiæ Cassellano; adsistentibus & ministrantibus de more Canonicis illustribus; cum Episcopo Ioppense, & sex mitratis Abbatibus, solenne Vesperarum officium de Epiphania Domini inchoauit; quo Pontificaliter peracto, postridie; ipso Epiphaniæ die; in eodem consessu ad exstructam inibi aram sacris operatus, Archiepiscopalem Benedictionem cum plenissimâ peccatorum condonatione, circumfusæ fidelium multitudini impertivit. Ad celebritatem huius actus quem Colonia à centum retro annis non viderat, atque ad spectandam commodius maiestatem rituum Ecclesiæ Romanæ, præparatus erat in medio Basilicæ Metropolitanæ locus post chorum, intra columnas primarias tabu-

lato;

lato, & ligneis cancellis ſeptus, ac undique pretioſſimis aulæis exornatus, quem ad cohibendam turbam haſtati ſatellites ambibant, in eius loci parte priore exſtructum erat theatrum tribus gradibus ſublime, duarum fere columnarum ſpacium complexum, ac panno rubro inſtratum, pro ara Principe, quæ in fronte verſus orientem viſebatur, tribus itidem gradibus theatro altior. eam duodecim argenteæ Apoſtolorum imagines, atque in medio earundem prægrandis Argentea Crux donum quondam Piligrimi Archiepiſcopi exornabat. ad dextram Aræ partem verſus aquilonem excitatum erat ſolium Archiepiſcopale, ac paulo infra illud quatuor ſedilia pro Principibus, Palatino Neoburgico, Landgravio Haſſiæ, eiuſque Coniuge, & Viduâ Furſtembergicâ. ex adverſo horum in altero ſuggeſti latere, Epiſcopus Ioppenſis, & ſex mitrati Abbates ſuis ſinguli ſedibus conſidebant, reliquam ſepti partem infra theatrum, Clerus ac Magiſtratus Colonienſis, Nobilitas patriæ, & Miniſtri Principum alijque viri honorati, quantum locus admittere poterat, complebant. Miniſtrarunt ſacrificanti Principi diverſi Comites, primus pro Presbytero, ut vocant, Aſſiſtente Ioannes Iacobus de Koningseck Subdecanus. deinde duo Diaconi Aſſiſtentes Leopoldus Fridericus Comes Truchſeſius, & Hermannus Otto Comes Naſſavius, Tum duo alij miniſtrantes unus Diaconus ad Evangelium Philippus Salentinus Comes de Manderſcheidt Gerolſtein, alter Subdiaconus ad Epiſtolam VVilhelmus Ego Comes in Furſtembergh, abluendis autem & tergendis manibus, ante, poſt, atque in ipſo ſacrificio inſervierunt, Duo Comites Salmenſes, atque unus de Blanckenheim. Crucem vero Archiepiſcopalem introeunti in Eccleſiam, atque exeunti Principi præferebat de more Canonicus Domicellaris Ioannes Gerardus Comes in Manderſcheidt Blanckenheim, Infra Theatrum ex adverſo Altaris præſidebant Choro, Comes de Furſtembergh Choriepiſcopus, & Duo Canonici pres-

byteri Cantor & Camerarius. In ipso Clero eminebat Franciscus Dux Lotharingiæ Decanus, cum reliquis Canonicis Metropolitanis, & ex aduerso horum Prælati Collegiatarum, cum Canonicis S. Gereonis. Cæterum solemnitatem & gaudium primæ huius Liturgiæ plurimum cumulavit, Confessio publica fidei Romanæ Catholicæ, illustrissimorum Principum Ernesti Landgravij Hassiæ, & eius Coniugis Eleonoræ Mariæ Comitis Solmensis. Qui ante inchoatam Liturgiam ad pedes Archiepiscopi, pro ara, facie ad populum versâ considentis genuflexi, cum in gremium matris Ecclesiæ recipi petivissent, annuente illo prælectam fidei formulam approbarunt, & tacto Evangeliorum libro solenni Iureiurando confirmarunt. Multis difficile fuit lachrymas tenere, cum viderent, Hos Principes ad eam Ecclesiam quasi postliminio reverti, cui ante annos centum & quinquaginta ex eadem Domo præfuisset Archiepiscopus Hermanus Landgravius Hassiæ, multis atque egregijs in Ecclesiam Coloniensem meritis celeberrimus. Pauco dein interiecto tempore Elector Hildesium profectus est. atque eius Episcopatus possessione aditâ, in templo ibidem primario sacrum Episcopale consuetis ceremonijs, quemadmodum & ante hac Leodij fecerat, peregit.

1652

Professio publ. cas. fidei Ernesti Landg. Hass.

Varia. Mors Electoris Treurensis

Eodem mense post diuturnos senij languores obijt Philippus Christophorus Elector Trevirensis & Episcopus Spirensis, cui iã pridem designatus Coadiutor Carolus Caspar' à Leyẽ, mox successit, à Collegio Metropolitano paucos post dies consueto ritu inauguratus. Interim de evacuatione Franckendalij, quod adhuc præsidio Hispanico obtinebatur, post multas disceptationes res tandem eo perducta est, ut numerata Regi Hispaniarum pecuniâ mense Aprili præsidium decederet, & locus Electori Heidelbergensi, vigore pacificationis Germanicæ redderetur. Post hæc Cæsar comitia Imperij sub finem anni huius Ratisponam indixit; invitatis interim ad se Pragam

Evacuatio Franckenthal.

Comitia indicta.

Electo-

Electoribus, ad præliminare colloquium, quo ipse hoc mense Iulio primus cum filio Rege Hungariæ atque omni aula profectus est. Porro in Galliâ ad reditum Cardinalis civiles discordiæ multo impotentius exarsere, Condæus, & Aurelianensis cum Senatu Parisiense, & reliquis fere per Galliam Parlamentis, missionem Cardinalis, & decreti in ipsum lati executionem armati vrgent. Ille Regis & Reginæ præsidio innixus contra æmulorum vim & potentiam Regiæ authoritatis dignitatem oppositis armis constanter tuetur. Quæ quem tandem exitum habitura sint, insequentes anni manifestum facient. Nihilo quietiores interea res in Poloniâ fuere. Ibi comitia ad initium anni huius indicta, ac fere ad finem perducta unius nuncij Provincialis intercessiò dissipavit; Cancellarius regni minor contractis cum Rege inimicitijs, indignante Nobilitate, à Rege ac senatu Regio Maiestatis condemnatus, Petricoviam primo ac inde in Sueciam profugit. Interea Cosacci ac Tartari his turbis excitati, cæso ad Boristenem exercitu Polonorum limitaneo, è suis rursum latibulis in Valachiam erumpunt, eoque Principe magnâ pecuniæ vi multato, nunc in Podolia Cameneciam, validissimam eius provinciæ arcem summis viribus oppugnare dicuntur. Quæ res ita perculit Polonos, ut Rex convocatâ rursum ad arma nobilitate, in hunc mensem nova Regni Comitia indixerit. At vero inter nuper natam Angliæ Rempublicam, & Confæderatos Belgij Ordines haud obscura belli indicia prodiere, dum Angli, liberiorem Hollandorum sub Regibus, & quæstuosam navigationem, tractis ad se commodis intercidere moliuntur. His accedunt alia Anglorum postulata, ut decimum halecem quem Hollandi in mari Anglico piscantur novæ Reipublicæ contribuant; ut eiusdē navigijs velut antea Regijs, honoris ergo vela submittāt; ne domui Regiæ Stuardorū in suis deinceps Provincijs

1652

Res Gallicæ.

Polonicæ.

Novi motus inter Anglos & Hollandos.

Oo 4 per-

perfugium aut auxilium præbeant; ut freti Danici navigationem liberam sibi & securam permittant; utque de damno in India ante aliquot annos illato, quod supra decies centena librarum Sterlinarum millia excurrit, satisfaciant, & de non offendendo deinceps cautionem idoneam præstent. Et nonnulla alia huiusmodi. Legati vero qui ad hanc rem componendam missi fuerant, irrita tractatione hoc tãdem mense Iulio revertere. Interea utrobique summo studio classes apparantur, & Anglici Myoparones quotquot possunt Hollandorum navigia intercipiunt; ac nuper Maris Hollandici Præfectum Trompium, cum duabus & quadraginta nauibus ad littus Britannicum speculandi causâ progressum, & vela submittere recusantem, Blakius maris Britanici Architalassus haud procul Dovera, hostiliter aggressus est, duabus navibus interceptis, quarum unam tormentorũ ictus ita laceraverãt, ut reparatione inutilis aquis hausta sit. Id belli imminentis haud dubium principium, Angli à se in Hollandos, hi contra in illos derivant. Nempe male facti invidiam omnes declinant, si quid bene ac prospere gestum sit etiam singuli gloriam expetimus.

FINIS.

INDEX

Partis posterioris.

ANNOTATIO.

S. significat Pacificationem Suedicam. G. Gallicam. B. belgicam seu Hollandicam. a. Articulum. §. Paragraphum. p. Paginam. H. Continuationem Historiæ. R. Recessum Norimbergensem.

A

 quūtur.

Bona

Col-

D.

Item

K.

Locis

Lillo &c.

Mori

P.

Pala-

Pala-

Rein-

Rest-

Scri

PRIVILEGIVM CAESAREVM.

FERDINANDVS III. Divinâ favente clementiâ electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ, Comes Tyrolis, &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quod cùm demissè nobis exponi curavit noster & Sacri Imperij fidelis dilectus IOANNES KINCHIUS Senator & Bibliopola Coloniensis, diversos sese libros tum novos, tum antiquos, seu manu scriptos, in quibus indagandis nulli operæ & impendio hactenus pepercerit, communi rei litterariæ bono, prælo subjicere decrevisse: Vereri autem, ne quòd malo suo sæpiùs sit expertus, aliorum fraude ac dolo, qui primas istiusmodi editiones temerè & dolosè nonnunquam imitari consueverint, ipse sperato laboris & impendij sui fructu, ad alios iniq; trãslato, fraudetur, & ob id demissè à nobis petierit, ut Privilegio nostro Cæsareo sibi clementer consulere dignaremur. Nos hujusmodi precibus, ut quæ æquitate nitantur, & studiorum utilitatem concernant, clementer annuendum duximus, ideòque omnibus & singulis Typographis, Bibliopolis, & aliis librariam negotiationem exercentibus firmiter inhibemus, & vetamus, ne quis libros illos, cuiuscunque professionis, per memoratum IOANNEM KINCHIUM, & ejus proximum

hæredem imprimendos, intra proximum decennium à primâ cujusque editionis die computandum, intra Sacri Romani Imperii, Regnorumque & Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines, simili aut alio quovis typo vel formâ, sive in toto, sive in parte recudere, aut aliò recudendos dare, vel alios etjã impressos adducere, vendere & distrahere clam vel palã, citra voluntatẽ & cõsensum dicti KINCHII, eiusq; hæredis proximi præsumat. Si quis verò secus faciendo PRIVILEGIUM hoc nostrum Cæsareum spernere, negligere, aut transgredi ausus fuerit, eum non solùm hujusmodi libris, perperam quippè recusis & adductis (quos quidem ante dictus IOANNES KINCKIUS, eiusvè proximus hæres, ubicunque deprehensos, sive propriâ voluntate, vel authoritate Magistratus loci istius auxilio sibi vindicare poterunt) privandum, sed & pœna insuper viginti marcharũ auri puri Fisco nostro Cæsareo fraudis vindici, sed & sæpedicti IOANNIS KINCHII, eiusvè hæredis usibus ex æquo pendenda decernimus omni spe veniæ sublata plectendum. Dummodo tamen istiusmodi libri nihil in se scandalosum aut orthodoxæ Religioni Catholicæ, Sacrique Romani Imperii constitutionibus adversum, vel bonis moribus contrarium, sive in præfatione, sive in textu, seu aliàs quocunque modo contineant, & ab inquisitione de Censore, qui istic Coloniæ ordinarius est lustrati accuratissimè & approbati fuerint, nec alius super ijsdem libris anterius Privilegium impressorium à Nobis impetraverit. & dictus Typographus quaterna ut minùs cuiuslibet Operis exemplaria propriis suis sumptibus

quàm

HISTORIARVM NOSTRI TEMPORIS

Authore

ADOLPHO BRACHELIO

Pars Posterior

In annum 1652. continuata,

Cuius summarium Lector post secundum folium reperiet.

COLONIÆ

Apud IOANNEM ANTONIVM KINCKIVM

ANNO 1652.

Cum Privilegio S.C.M. Generali.

Sol-

T.

V.

Eadem

INDEX FIGVRARVM

Partis posterioris.

In libro Octavo.

In libro Nono.

5. VVolff-

*4

quam primum ad Cancellariam nostram imperialem transmittere teneatur, quatenus Privilegio hoc nostro uti voluerit. Mandamus ergo universis nostris ac Sacri Romani Imperij Regnorumque & Dominiorum nostrorum hæreditariorũ subditis, cuiuscunque status, gradus ordinis, cõditionis, dignitatis, ac præeminentiæ existant, tã Ecclesiasticis quàm Secularibus, præsertim verò ijs qui in Magistratu constituti, vel proprio, vel superiorum nomine, & loco, Iuris & Iustitiæ administrationem exercent, ne quemquam Privilegium hoc nostrum Cæsareum temerè vel impunè transgredi, aut violare patiantur, quin potiùs contumaces, si quos fortè compererint, præscripta pœna plecti aliisque idoneis modis coerceri curent, quatenus & ipsi eandem mulctam evitare maluerint. Harum testimonio litterarũ manu nostra subscriptarum, & Sigilli nostri Cæsarei impressione munitarum Datum in Civitate nostra Imperiali Ratisbonæ, Die Decima Mensis Septembris Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo primo, Regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarici Decimo sexto, Boemici vero decimo quarto.

FERDINANDVS

Locus Sigilli.

Vt.

Ferdinandus Comes Curtius.

Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Majestatis proprium
Ioan: Walderode.

SVMMARIVM

Partis Posterioris.

Liber Octauus

Iubilæum. Mors Ferdinandi Archiepiscopi Coloniensis, cui succedit Maximilianus Henricus. Matrimonia diversorum & ipsius Cæsaris. Motus Brandeburgici contra Neoburgicum. Res Anglicæ, Gallicæ, Poloniæ. Clades Regis Scotiæ capitalis. Mors Annæ Catharinæ, Constantiæ, Principis Poloniæ. Maximiliani Electoris Bavariæ aliorumque. Prima Liturgia Electoris Coloniensis. Professio fidei Ernesti Landgravij Hassiæ, Res turbatæ in Gallia. Polonia, & Belgio.

INDEX

VVert-

FINIS.

